

GÖNÜLDEN ESİNTİLER

MAHMUT ŞEBÜSTERİ

GÜLŞEN-İ RAZ ve Şerhi

NECDET ARDIÇ

**İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (75)**

GÖNÜLDEN ESİNTİLER

ŞEYH MAHMÛD ŞEBÛSTERÎ

GÛLŞEN-İ RÂZ ve ŞERHÎ

NECDET ARDIÇ

123-Gülşen-i Raz-2-Terzi Baba şerhinin tamamı.

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (75)

ÖN SÖZ

Muhterem okuyucularım epey seneler evvel (1986) senesinin başlarında başlanış (28/11/1986) da bitmiş olan (GÜLŞEN-İ RÂZ) sohbetlerini uygun bir zaman oluştuğunda yazıya döküp kitap haline getirmeyi ve bu, gerçekten çok kıymetli tevhid hakikatlerini bir kitap haline getirip, meraklılarına, elde okunur hale getirilmesini düşünüyordum. Nihayet vakti gelmiş ki, yazı işlerinden anlayan bir oğluma "Ta-Ka" bu kitabında konuşma ses kayıtlarını yazıya dönüştürmesini istemiş idim. Sağ olsun nihayet uygun bir zamanında bunları yazıya dönüştürüp bana yollamış idi bende elimdeki kitabımı bitirdikten sonra bu kitabın sohbetlerini daha iyi anlaşılır olması için tamamını yeni baştan düzenlemek için çalışmalara başladım. İnşallah tamamına erdiririm ve okuyanlara da faydalı olur.

Sevgili okuyucum, bu kitabın yazılışında, düzenlenişinde, basılışında, bastırılışında, tüm oluşumunda emeği ve hizmeti geçenleri saygı ile yad et, geçmişlerine de hayır dua et, ALLAH (c.c.) gönlünde feyz kapıları açsın. Yarabbi; bu kitaptan meydana gelecek manevi hasılayı, evvelâ acizane, efendimiz Muhammed Mustafa, (s.a.v.) in ve Ehl-i Beyt Hazaratı'nın rûhlarına, Nusret Babamın ve Rahmiye annemin de ruhlarına hediye eyledim kabul eyle, ya Rabbi.

Muhterem okuyucularım; yine bu kitabı da okumaya başlarken, nefs'in hevasından, zan ve hayelden, gafletten soyunmaya çalışarak, saf bir gönül ve Besmele ile okumaya başlamanızı tavsiye edeceğim; çünkü kafamız ve gönlümüz, vehim ve hayalin tesiri altında iken gerçek mânâ da bu ve benzeri kitaplardan yararlanmamız mümkün olamayacaktır. Gayret bizden muvaffakiyyet Hakk'tandır. Terzi Baba Tekirdağ (18/08/2012) Cumartesi: Ramazanın (30) u son Arefe-Âriflik günü.

***** NOT= İkinci kayda alanlarıda yaz Murad fazıl diğerleri

Gülşen-i Râz tasavvufun [vahdet-i vücud](#) okuluna ait bir eserdir. Veciz bir üslupla vahdet-i vücudun temel argümanlarını ortaya koyar. Eserin klâsik İslâm ve özellikle tasavvuf edebiyatındaki tesiri büyük ve sürekli olmuştur. [Halveti](#) şeyhlerinden [İbrâhim-i Tennûrî](#) (ö. 1482-83) yazdığı [Gülzâr-Nâme](#) için Gülşen-i Râz'dan ilham almış, Fusûs'ül-Hikem şârihi [Bosnalı Abdullah](#) da aynı eserden aldığı ilhamla Gülşen-i Râz-ı Ârifan adlı mesnevi tarzında bir eser

kaleme almıştır. Aynı şekilde [Sarı Abdullah](#)'ın yazdığı beyitlerde de Gülşen-i Râz'ın etkisi görülür.

Gülşen-i Raz'ın orijinal metindeki vezin ve mesnevi tarzında Türkçe'ye ilk tercümesi XV.yüzyıl mutasavvıflarından Şeyh Elvan-ı Şirazi (ö.1426) tarafından yapılmıştır. Şeyhülislam Dâsitanî'nin Tercüme-i Gülşen-i Raz'ı, Cemaleddin Hulvi'nin (ö.1654)Câm-ı Dilnûvaz'ı da diğer Türkçe tercümelerinden bazılarıdır.

Gülşen-i Râz sufi edebiyatıyla ilgilenen Batılıların da dikkatini çekmiş ve Dr. Tholuch tarafından yazılan "Sufizmus" adlı eserde kitaptan bahsedilmiştir. Tholuch 1825'te kitabı kısmen Almancaya çevirmiştir. 1838'de Hammer Purgstall tarafından bir başka Almanca çevirisi yapılmış, 1880'de Whinfield tarafından notlarla birlikte İngilizce'ye çevirisi yapılmıştır.

Eserin Türkçe'ye ilk mensur çevirisi Maârif Vekilliği Şark-İslam Klâsikleri serisinin 5. kitabı olarak 1944'de [Abdûlbâki Gölpınarlı](#) tarafından yapılmıştır.

Kaynak: Viki Pedi, Özgür Ansiklopedi:

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRHÎM:

ŞEYH MAHMÛD ŞEBÛSTERÎ

GÛLŞEN-İ RÂZ ve ŞERHÎ NECDET ARDIÇ.

(Yeşilköy'deki kayıt. Başlangıç Tarihi 1986)

EMİR HUSEYNÎ'NİN SORULARI

Bilgi ve mâna ehlinden mânaya âit sorum var.

Hakikat sırlarına dair bir kaç müşkülüm var ki onların cevabını akli başında olanlara ver, söyle.

1. İlk düşünceye daldığım, şaşırıp kaldığım şey şu: Düşünce dedikleri şey nedir?

Düşüncenin başlangıcına alâmet nedir? Sonu hakkında ne dersin?

2. Yolumuzda şart olan hangi düşüncedir? Neden düşünce bazan ibadettir, bazen günah?

3. Ben kimim, bana benden haber ver... Kendinden kendine git derler. Bunun mânası ne?

4. Yolcu nasıl kişidir? Yola giden kimdir? Kime tam ve kâmil kişi diyeyim?

5. Vahdet sırrına kim vâkıf olur? Ârif olan neyi bilir, anlar?

6. Peki... Bilinenle bilen o tek ve temiz Tanrı'dan ibaretse bu bir avuç toprağın başındaki sevda nedir?

7. Kimdir o 'Enelhakk-Ben Hakk'ım' diyen? Ne dersin? O nurlara garkolmuş, o nurlanmış kişi saçma mı söyledi?

8. Yaratılmış olan hakikat yolcusuna neden vasıl olmuş derler? Onun yol alması, bu erişmesi nasıl olur?

Yoksa mümkün, mümkünlükten çıktı mı ki? Bu nasıl olur... Buna imkân var mı?

9. Mümkünün vacibe ulaşması ne demek? Yakınlık, uzaklık, bu yakınlıkta, bu kavuşmada ileri gidiş, geri kalış nedir?

10. Hangi denizdir, nasıl denizdir o, deniz ki kıyısı sözdür, dibinden nasıl bir inci çıkar?

Sedef, bu inciyi nasıl elde eder, söyle... Açıkça bildir, bu denizin dalgası nereye vurur?

11. Külden daha fazla olan cüz'ü hangi cüz'üdür? O cüz'ü arayıp bulmanın yolu nedir?

Âlem Tanrı'dan ayrı ise, âlemin Tanrı'dan ayrı bir varlığı varsa herşeyin hakikatte varolduğu meydanda.

Fakat bunun imkânı olmadığı sabit. Çünkü birlik âleminde ne birleşme olabilir, ne ayrılma.

Fakat âlemin esasen bir varlığı yoksa her söylenen, her duyulan şey hayâlden ibaret olur.

12. Evveli olmayanla sonradan meydana gelen, nasıl oldu da birbirinde ayrıldı? Bu âlem oldu öbürü Tanrı?

13. Mâna eri, sözünde göze, dudağa işaret etmekle ne murad eder?

14. Şarabın, mumun, güzelin mânası ne? Meyhaneye düşmek sarhoş olmak da ne demek?

15. Put, zünnar ve gâvurluk bu makamda hep Hakk ise âlâ. Değil ise bunlardan maksat ne? Söyle!

Ne dersin? Bu söylenen sözlerin hepsi saçma da bunlarda gizli bir hakikat hiç mi yok?

Hakikate erişenin mecazla işi mi olur? Onların sözleri sırrın da iç yüzüdür... Başka birşey sanma!

Bu müşkülümü kim hallederse ona canımı da bağışlarım, gönlümü de.

Huseynî'nin sözleri hasbihâldir. Ve bu soru onu sınamak için sorulmuştur.

Diyerek sorularını bitiriyor ve Gülşen-i Raz önsöz olarak başlıyor.

ÖNSÖZ

Cana düşünmeyi öğreten, gönül mumunu can nuruyla parlatıp aydınlatan Tanrı adıyla.

İki âlem de onun ihsanı ile aydınlandı. Âdem'in toprağı, onun nuruyla gülbahçesi kesildi.

Tanrı, öyle bir kudret sahibidir ki, bir bakışta 'Kâf' ile 'Nun'dan iki cihanı da meydana getiriverdi.

Kudretinin kafı kaleme nefes bağışlar bağışlamaz yokluk levhinde binlerce suret izhar etti.

İki âlem de o nefesten meydana geldi. Âdem'in ruhu da o nefesten kendini gösterdi.

Bu akıl, bu iyiyi kötüyü ayırd ediş insanda zuhur etti de insan, bu suretle herşeyin aslını bildi, anladı.

Kendini muayyen bir şahıs halinde görünce 'Ben neyim ki' diye bir düşünceye daldı.

Cüz-i âlemden küll-i âleme vardı. Oradan da tekrar bu dünyaya dönüp geldi.

Dünyayı adeta itibarî bir şey gördü. Sanki tek varlık, bütün sayılara yayılmıştı. Sanki tek varlık, bütün sayıları meydana getirmişti.

Halk Alemi de o bir nefesten varoldu, Emir âlemi de. Çünkü aslına giden o nefes yok mu? Gelen de oydu işte.

Fakat burada hakikatte ne gelmek var, ne gitmek. İyice bir baksan görürsün ki gelmek, gitmekten ayrı bir şey değil.

Herşey, gerisin geriye aslına döndü de görünmeyen şeyler de bir şeyden ibaret oldu, görünen şeyler de?

Ne yücedir o Tanrı ki evveline evvel yoktur. Bir nefeste iki cihanın önünü de izhar eder, sonunu da.

Halk ve emir âlemi, o makamda birleşti, bir çoğaldı. Çok da azalıp bir oldu.

Bu ayrı görüş senin vehminden meydana gelen bir şey. Hakikatteyse pek hızlı dönüp duran tek bir noktadan başka bir

şey yok.

Bir çoğaldı. İşte bütün harfler ve rakamlar bir'in tekrarından meydana geliyor. Bir çoğaldı, neticede çok da, azaldı bir oldu. Evvela zuhura gelmek suretiyle kendini çok gibi gösterdi. Fakat sonradan idrak yoluyla bakıldı ki bu ayrı ayrı birler denilen şeyler, aslında tek ve bir imiş.

Bu ayrı görüş, senin vehminden meydana gelen bir şey. Yani ayrı ayrı varlıkların ortada varolduğunu görmek senin vehminden, hayalinden kaynaklanıyor. Zannından kaynaklanan bir şeydir. Aslında işte ayrı ayrı şeyler yok, bir şey vardır. Bir vardır. Hakikatte ise pek hızlı dönüp duran tek bir noktadan başka bir şey yokTUR.

Ortada başladığı yerden sona, yani yine ortaya kadar dönüp duran tek bir noktadan meydana gelme tek bir hat var? Varlık bundan ibaret. Bütün âlem halkı da görünüşte var olan o daire ile dönmekte.

Hani, bir sopanın ucunda bir kırmızı ateş olsun. Onu seri olarak döndürdüğünüz zaman her yerde o ateşin varlığını görüyoruz. Aslında o tektir. Ama biz onu her mahalde görüyoruz.

Bu yolda, peygamberler kervan başlarına benzerler. Kervanların kılavuzları onlar.

İçlerinden kervan başlarının başı, bu kafilenin de reisi Efendimiz'dir. O, bu işte hem ön, hem de sondur.

Ahad Ahmed'in mim'inde göründü. Bu dönüşte evvel, nihayetin ta kendisi oldu.

Ahadiyet makamının Hakikati Muhammedi'nin o suretle dünyaya gelmesi yani yeryüzünde yaşaması Ahmed ismini aldı. Bundan evvelki kitapların yani Kur'anı Kerim'den evvelki kitapların hepsinde Ahmed isminde bir peygamberin geleceği belirtiliyordu. İşte Ahad'ın ortasına 'Ah' ile 'Dal'ın ortasına bir 'Mim'in gelmesiyle AHMED ismini aldı. Mim, oradaki mim de mülk mânasına ve de Hakikat-i Muhammedi mânasınadır. Yani Ahad ismiyle Ahmed isminde hiç bir farklılık ve ayrılık yoktur. Birbirinin aynıdır. Birisi teklik yönü ile yani batını manası yönüyle birisi de zahir ve batın her yönü ile birlikte ifadesidir. Bu dönüşte evvel nihayetin ta kendisi oldu.

Bu yolun sonu onunla tamamlandı... 'Halkı Tanrı'ya çağırırmaktayım' ayeti ona indi.

Halkı Allah'a çağırırmaktayım ayeti var orada. Tefsir ederken Tanrı ismi daha kolay olduğu için Tanrı olarak ifadelendirmiş. Yoksa Hazreti Peygamber doğrudan doğruya çağırıldığı yer zatına idi. Yani Uluhiyet

makamına idi. Ahadiyet makamına idi. Yoksa burda Tanrı dediği Rab mertebesidir, Hakk mertebesidir. İlk ifadede oraya çağırıyor fakat onun kemalinde uluhiyete çağırıyor. İşte o gelen ilk ayette 'ikra bismi rabbikelleziy halak' demesiyle Rabb'ının ismi ile oku demesi Rububiyet düzeyini en azından idrak ettirir. Ef'al düzeyini bırak, oralarla meşgul olma. Onlar daha evvelki peygamberlerin getirdiği düzeylerdir. Sen ümmet olarak hiç olmazsa buradan başla diyor. Yani İslami yaşantının başlangıcı esma âlemi, neticesi de uluhiyet âlemi, ahadiyet âlemidir. Oraya kadar çıkması gereklidir. Çünkü bu yolun sonu onunla tamamlandı dediği, 'ahad'ın 'Ahmed'in dininde görülmesi şekliyle halkı Tanrı'ya çağırmaktayım. Halkı Hakka, oradan da Allah'a çağırmaktayım ayeti ona indi.

Onun gönüller açıcı durağı, 'Cem'ül Cem' makamıdır.

Yani bütün varlığı toplamış olarak tek bir gözle gören bir makamdır.

Canlara canlar katan güzel yüzü, bu topluluğun mumudur.

O ileridedir. Bütün gönüller onun ardında. Canların elleri, onun eteğine sarılmıştır.

Bu yolda seyreden velilerin ileri gidenleri de duraklarından bir nişane verirler, geri kalanları da.

Makam ve derecelerini anlayınca bilenle bilinen hakkında söz söylemişler.

Birisi birlik denizine dalıp 'Enelhakk' demiş, öbürü yakınlıktan, uzaklıktan, geminin gidişinden, yürüyüşünden bahsetmiştir.

Birisi Zahir bilgisini elde etmiş, deniz kıyısının kuruluşunu anlatmış.

Öbürü denizdeki inciye ele geçirmiş, kınanmalara amaç olmuş. Bir diğeri inciye bırakmış, sedefte bahse koyulmuştur.

Biri cüzden, külden söz açmış, biri kadîm ve hadîsten söze girişmiş.

Biri saç, sakalı, bıyığı, şarabı, mumu, güzeli anlatmış.

Kendinden sonra gelen kelimeler ehli diyelim, kalem ehli diyelim, mâna yönünden kalem ehli olanlar, Hakk'ın varlığını hepsi birer ayrı yönden

anlatmışlar. Birisi birlik denizine dalıp Enelhakk demiş. Hiç bir ayrı varlık görmeden Enelhakk demiş. Öbürü yakınlıktan uzaklıktan, geminin gidişinden, yürüyüşünden bahsetmiş. Gemi dediği bedendir. Yani beden hareketlerinden bahsetmiş. Namazdan, oruçtan, abdestten bunlardan bahsetmiş. Birisi zahir bilgisini elde etmiş, deniz kıyısının kuruluşunu anlatmış. Şariat ilimlerini gerçek ilimler diye bir ömür boyu onlarla vakit geçirmiş. Ve böylece kalmış. Öbürü denizdeki inciye ele geçirmiş, kınanmalara amaç olmuş. Sahilde duran kişi deryanın içinde olan inciden haberi olur mu hiç? Ve o deryadan inci çıkardıklarında, onlarla ilgisi olmadığı için, dalıcı da olmadığı için, neticede onları inkar etmiş, olmaz böyle şey diye. Denizden çıkan incileri inkar etmiş. Çünkü kendi elinde kumlar var. Sermayesi kum. Kumla inciye karşılaştığında olmaz demiş. Değerini bilememiş. Bir diğeri inciye de bırakmış da sedeften bahsetmiş, inciye meydana getiren mahalden bahsetmiş. Yani, âlemin gerçekliğinden bahsetmiş. İnciyi meydana getiren sedef nedir? Bütün âlem, bütün kâinat, sedef gibi onu sarmış muhafaza etmiş. Onun içerisinde olan da inci, meydana gelen inci onun içerisinde. İşte dalgıçlar o incileri topluyorlar, onlardan yararlanıyorlar ama dalgıç olmayan bu işi yapması mümkün değil. Ama parası olan başkasının çıkardığı inciye satın alır. Alabilir ama onun gerçek değerini bilmek demek değildir bu. Olmaz. Onun gerçek değerinin bilinmesi ancak oraya dalarak kendinin çıkarmasıdır. Para ile aldığı şey kendi malı olsa da o elinden gider onun, çalınır, kınılır, kaybolur gider. Ama kendisi dalarak inci çıkarmasını biliyorsa elindekini hediye eder, kaybolda da onun hiç bir mahzuru olmaz, çünkü tekrar dalar çıkarır. Onun gerçek malı hükmündedir.

Biri cüzden külden söz açmış biri kadîm ve hadisten söze girişmiş. Yani bir tanesi cüzden, parçalardan ve bu parçaların meydana getirdiği küll'den yani küll'den meydana gelen parçalardan meydana gelen küll. Bunların ikisi aynı şeydir. Birbirinin ayrınlığı değildir. Aynı şeylerdir. Teferruattır diye bahsetmiş. Bunun gerçeklerini anlatmış. Biri kadîm ve hadisten, kideden ve hadiseden yani evvelden ve ahırdan bahsetmiş.

Biri saç, sakalı, bıyığı, şarabı, mumu, güzeli anlatmış. Saç ne demektir? Sakal, bıyık ne demektir? Şarap, mum, güzel ne demektir? Bunların izahına geçmiş. Tasavvufta şiirlerde geçer ya bunlar. Bazıları da işte bunlarla vakit geçirmişler.

Öbürü kendi varlığını, kendi zannını söylemiş, bir başkası da puta, zünnara dalıp kendisinden geçmiştir.

Öbürü kendi varlığını kendi zannını söylemiş. Yani beşeri yönüyle zannını, yaşadığı hayatını anlatmış, bir başkası da puta, zünnara dalıp

kendinden geçmiştir. Zünnar, eski hristiyanlar bellerine bir kemer bağlardı. Hristiyanlığın ifadesi ve nişanesi olarak ona zünnar deniyor. Onlara dalmış kendinden geçmiş. Yani kendi gerçek halini kaybederek putlarla uğraşmış, hayaliyle, vehmiyle uğraşmıştır diyor.

Bu sözlerin hepsi de, söyleyenlerin mertebelerine uygun olduğundan halk, mânalarını anlamada müşküle düşmüştür.

Çünkü bu söylenen sözlerin hepsi değişik yönlerden meydana geldiği için belirli ve kısıtlı düşünce yapısına sahip olanların bunları anlaması, hepsini birlikte anlaması ve ihata etmesi mümkün değildir. Kendi hayal ve zannına hangi boyuttaki fikir, ilim ve düşünce düşüyorsa, anlıyorsa onu alıyor, diğerlerini reddediyor.

Bunların manalarını anlamayarak şaşırıp kalan kişinin mutlaka bilmesi, öğrenmesi lazımdır.

Hicretin yediyüzonyedinci yılı şevvalinde Horasanlar tarafından gönderilen ve binlerce lütfâ, ihsana sahip bulunan bir elçi geldi.

Horasan'da her çeşit hüner ve marifette nur kaynağı olan güneş gibi şöhret kazanmış ulu bir zat vardı.

Bu zamanda büyük olsun, küçük olsun, bütün Horasan halkı, ona ulu demiş onun yüceliğini tasdik etmiştir.

O cihanın canı, canın gözünün nuru... Salıkların imamı Seyyid Hüseyin'dir.

İşte o ulu zat, bu mânalara dair bir mektup yazarak bilenlere yollamış.

Mektubunda hakikati işaretlerle anlatan velilerin, anlaşılması müşkül olan bazı sözlerini,

Şiir halinde yazıp söz bakımından az, mâna bakımından geniş bir cihan olan o müşkülli birer birer sormuştu.

Elçi, mektubu okuyunca bu iş dillere düştü.

Mecliste bulunan azizlerin hepsi de bana yüz tuttular.

İçlerinden bu mânaları bilen ve bizden yüzlerce defa duyup işiten birisi

Dedi ki: 'Bu mektuba hemen bir cevap yaz... Bütün halk da

faýdalansın!’

Ne lüzümü var dedim... Ben bu meseleleri risalelerimde kaç kere yazdım...

Doğru dedi. Fakat nasıl soruluyorsa öyle yazmanı, bu sorulara manzum bir cevap vermeni isteriz.

Bu hususta hayli ısrar etti, nihayet o mektuba kısa, fakat mânası geniş ve etraflı bir cevap yazdım.

Kalabalık bir topluluk ortasında ve bir an içinde düşünmeden, tekrarlamadan bu sözleri söyleyiverdim.

Artık onlar da lütuflarıyla, ihsanlarıyla ayıbımıza bakmasınlar, kusurumuza kalmasınlar.

Herkes de bilir ki ben ömrümde dileyerek, isteyerek şiir söylemeye kalkışmadım.

Kudretim vardı söyleyebilirdim. Fakat pek nâdir söyledim.

Nesirle bir çok kitaplar yazdım ama mesnevi tarzında ve manzum söz söylemedim.

Mâna aruza, kafiye sığmaz. Mana öyle her kalıba sığmaz.

Manalar asla harfe girmez. Engin deniz bir kab içine sığamaz ki...

Ama başka anlatma yolu da yok. Yani başka kanalı da yok. Mecburen kelimelere bürünerek o manalar kelime örtüsüne bürünerek ortaya çıkıyor. İşte yanıldığımız taraflardan bir tanesi de bu. O manayı hangi kelimeye büründürmüşsek, hangi elbise içerisine büründürmüşsek biz onun aslını geçiyoruz, büründüğü elbiseye göre değerlendirmeye gidiyoruz. Kulağıımıza göre değerlendiriyoruz. Şimdi o mana olarak çıkarken evvela bizde bir elbiseye bürünüyor. Ondan sonra dinleyen tarafından ikinci bir elbiseye bürünüyor. Kulaktan beyne geliyor, üçüncü bir elbiseye bürünüyor. Orada zannımıza göre, hayalimize göre şekilleniyor. Ve bizim önümüzde mana dediğimiz şey neticede bir hayali vasıfta kalıyor. Her ne kadar onun mana olduğunu idrak ediyorsak da, kendi şartlanmamız neticesinde ona bir şekil veriyoruz ve bize gelen o mana belirli bir silüet ve vasıf alıyor ve o şekilde bizde yerini buluyor. Biz de onu zannediyoruz ki o o’dur.

Aslında gelen mana hiç bizim aradığımız şekilde ve tarzda olan bir gelişte değildir.

İlham yoluyla geldiği zaman onun da bir çok yönleri vardır. Onları da

ayırabilmek büyük bir meseledir. Rahmani olur, şeytani olur, vahiy yoluyla olur. İşte o vahiy midir, onu bilebilmek lazımdır. O kişinin idrak seviyesidir. Durumuna bağlı olur. Bunu anlayabilmek için insanın bu sefer muhakkak hayalden soyunmuş olması şarttır. Zandan, vehimden ve hayalden soyunmuş olması şarttır. Eğer bir insan zan ve hayal ve vehim içinde bir hayat yaşıyorsa onun aldığı ilhamlarda muhakkak vehim karışıktır. Yani şeytaniyet karışıktır, nefsanîyet karışıktır. Tek yönlü ayrılması mümkün olmaz. Bütün bunlardan sıynlacak, beden kaydından çıkacak, bedenle ilgili meseleler onu düşündürmeyecek ve onun üzerinde tesirli olmayacak. Bedenle ilgili meseleler. Kendisi salt akıl boyutunda saf temiz bir akıl olarak kalacak. Yani etkilenmeyecek bir şeyden. İşte hiç bir şeyden etkilenmediğinde ve de meseleleri açık kalplilikle açtığında, araştırdığında, incelediğinde kendi yönüne o düşünceyi mâl etmeden, yani nefsanîyetine pay çıkartmadan açıklıkla onu düşünerek gelenin ilham olduğunu veya vehim yolu olduğunu idrak edecek. Burada açıklık söz konusudur. Ve belirli bir yere gelmek de lazımdır. Yoksa aksi halde insan hayal ve vehim kaynağı içerisinde kalır. Bunları hakikat zanneder, bunların hükmü içine girer. Araştıramaz bunları, karıştırır birbirine. Hangisinin nerede başlayıp nerede bittiğini bilemez. Çünkü elinde ölçüsü yoktur. Her ne kadar o hakkani bir düşünce yapısı ile bu haller geliyor, ilham alıyorum diye düşünse de bunda mutlaka karışıklık vardır. Ayırt edemez çünkü. İşte böyle bir ilham yolu bir şeyin gelmesi için evvela mülhime nefsi bilmek lazım. Yani kişinin hiç olmazsa emmareyi geçmiş, levvameyi, gerçek levvameyi geçmiş ve mülhimeye gelmiş olması lazımdır ki onun yeri orası zaten. Mülhime yani ilhamlanmış, ilham alan manasına. İşte bunları ayırt edebilmek için evvela kendi durumunu tespit edecek. Belli bir ilim yapısı, belirli bir bilgisi olacak. Ve de dünya ile istediği anda irtibatını kesme gücünde olacak. Dünya ile irtibat nasıl kesilir? Düşünce boyutunda dünyaya bağlı olduğu neyi varsa, onların hepsini bir anda unutacak. Çünkü aklında olduğu birçok düşünceler varsa o düşünceler ona muhakkak perde olur ve gelen temiz ve salt bir ilham dahi olsa beyinde bulduğu şeylerle karışır ve karışarak gelir, zahire çıkar. Onun için oranın temizlenmesi gereklidir. Ve de oraya, Lübbül Lüb'de de bahsettik, insan Hakk'ın kapısında bekçidir. Oraya yabancı bir misafir, yabancı bir tasallut, yabancı bir musallat olma fikri çok önemlidir.

İşte onu anlatıyor. Manalar asla harfe girmez. Engin deniz bir kab içine sığamaz ki. Mühim olan kişi zamanla kendini deniz haline getirmiş ise, o gelen harfler o denize açılan derelerin kapaklarıdır. Gelen harflerle belirtilen bilgi, ilim, nehirleri kesen kapakları ortadan kaldırır, gelenler deryaya akar, saf ve temiz olarak derya ile karışır. Eğer işte biz hangi kapağın nerede olduğunu bilemezsek lüzumsuz şeylere açarız, su verilmeyecek kanalı açarız. Dolayısıyla orası batar gider, sel haline gelir gider. Ama deryaya açılan kapağı bulursak, oraya ne kadar çok varidat olursa, akış olursa deryaya akış da öyle olur.

Manaları, nesir olarak bile harfe sığdıramazken neden bir de onları manzum olarak söylemeye kalkışalım?

Bu sözlerle övünmüyorum, şükür olarak söylüyor, gönül ehline özürler getiriyorum.

Şairlikten utanacak değilim ya. Yüzlerce yıl geçer de yine Attar gibi bir şair gelmez.

Feridüddin-i Attar ismindeki o zat gerçekten çok güzel şiirler söylüyormuş. İşte benim gibi yüz kişi bir araya gelse onun gibi bir Attar meydana gelmez diyor. Tevazu şekliyle söylüyor bunları. İşte bu zatın Hazret-i Mevlana'ya hediye ettiği bir kitabı Şems havuza atmıştır. Bu zatın hediye ettiği kitabı, Hz.Mevlana hatırası vardır diye, içinde çok değerli şeyler olduğunu bildiği için ıslanacak diye endişe eder. Malum o günlerde el yazması vardı. Mürekkebi su içinde dağılacak diye üzüldü. Korkuyor. Bunun üzerine ne yapıyor Hz. Şems? Sokuyor elini havuza, alıp kitabı çıkarıyor ve üflüyor kitabın üstüne. Havuzdan çıkardığı kitabın üzerini üflüyor. Sudan çıkan kitabın üzerinden tozları gidiyor. Al diyor bunun için mi üzülyordun?

Orada öyle bir ittihan var ki Mevlana Hazretleri'ne Şems'in yaptığı bir imtihan. Sevgi. Neye olursa olsun bağlantıdır. Yani buradaki sevgi maddi olmamakla birlikte manevi sevgi olması dahi onu sevgilik hükmünden, saidlik hükmünden çıkartmıyor. Ki bu maddi yönde bir sevgi olursa artık halimizi düşünelim. Yani ehlullahın hediye ettiği bir kitaptır diye içerisinde Allah ile ilgili gerçek kimliği ile ilgili mevzular var diye içinin cız etmesi işte onun yaşantısında daha benlik kaydında olduğunu gösteriyor. İşte Hazreti Şems ona bunu anlatmak için o hareketi meydana getiriyor. Yoksa onun kitaplara, şuna buna düşmanlığı olduğundan dolayı değil. Bakalım içerisindeki sevgi sifra inmiş mi? Sevginin sifra inmesi benliğin sifra inmesidir.

Şu risalede bu çeşit yüzlerce sır alemi söylesem bile yine sözlerim Attar'ın dükkanından bir kokudur.

Hani anlatırlar, Feridüddin-i Attar'ın dükkanında bir çok malzeme varmış. Aslında insan şaşıyor, bu işler nasıl oluyor diye. Yani hem dünya işlerini yapıyorlar, geçimlerini temin ediyorlar, hem de bu kadar yüksek bir idrak seviyesiyle hayatlarını sürdürüyorlar, yüksek enerjiyle hayatlarını sürdürüyorlar. Gerçekten ulaşılması zor ve gıpta edilecek haller bunlar.

Bir çocuk geliyor. Amca diyo, bana on paralık şeker ver. O da hemen alıyor ufak bir şeker koyuyor kâğıda, veriyor. Çocuk eve geldiği zaman bakıyor ki on paralık şekerden çok daha fazla şeker var, yarım kiloya yakın şeker. Evdekiler bir on para daha eline veriyor. Git çocuğum diyorlar, on paralık daha al. Çocuk geliyor ve amca diyor, bana bir on paralık şeker daha ver. Attar kalkıyor bir miktar şeker koyuyor kağıdın içerisine, tartıyor, tartarak veriyor ve çocuğu gönderiyor. Evdeki kadın bakıyor ki birinci şeker çoktu, ikinci şeker azalmış. Yandan daha da aza düşmüş. Çocuğu tekrar gönderiyorlar. Çocuk geliyor dükkana ve diyor ki 'Amca sen yanlış tartmışsın!', 'Niye yanlış tartmışım? Diyor. Çocuk cevaplıyor: Birinci sefer verdiğin koca bir külçe şeker, şimdi verdiğin iki üç tane kırmızı şeker. Attar diyor ki çocukla beraber gelen hanıma, 'Hanım' diyor, o şeker verdiğim zamanki halimi getir bana, çuvalı ile al şeker.

İşte bu zattır. Attar'ın dükkanından bir kokudur. Attar'ın dükkanı neresidir? İşte dükkan dendiği zaman bizim şartlanmamız dolayısıyla hemen ticarethane, dört duvar çatısı olan, vitrini olan bir yer hatırmıza geliyor. Halbuki Attar'ın dükkanı neresidir? Bir bakıma vücududur. Birimsellik vücudu. Ama onun kaydında değildir. Esas onun belirtmek istediği alem dükkanıdır. Bütün âlem dükkanıdır. Çünkü o işini o dükkanda yapıyor.

Fakat şu muhakkak ki sözlerim, şeytanların meleklerden haber çalması gibi çalıp çırpma söz değil.

İşte bazı kitapların ilham ile yazıldığı zannedilir. Aslında şeytanlar Hazreti Peygamber gelmezden evvel gökyüzüne çıkarak haberler alıyorlardı. Meleklerin konuşmalarını gizlice dinliyorlardı. Bazı kaçamaklar yapabiliyorlardı. Fakat Hazreti Peygamber geldikten sonra artık göğe çıkamaz oldular. Yandılar, artık çıkamıyorlar oraya. Meleklerden haber çalması gibi çalıp çırpma söz değildir bunlar. Yani kendimizden, gerçek varlığımızdandır bunlar, diyor.

Hülasa mektuptaki sorulara artıksız eksiksiz ve bir solukta birer birer cevap verdim.

Elçi o mektubu alıp hürmetle alıp geldiği yola hareket etti.

Bu sefer yine mektubu yazmama sebep olan o aziz dost 'Şunu biraz genişlet.

Söylediğin mânaları etraflıca anlat. Onları bilgi varlığından meydana çıkar. Apaçık bir hale getir' dedi.

O vakitler, bu mektuba hal zevkine ait bir şeyler katarak genişletmeye mecalim yoktu.

Zaten hâl zevkini lafla anlatmaya imkân yok. O halin ne çeşit bir şey olduğunu ancak o hale sahip olan bilir.

Fakat dini tebliğ edenin sözüne uyup din hususunda bir şey isteyen istegini reddedemedim.

O sırlar daha aydın, daha açık bir hale girsin diye natıkamın dudusu söze geldi.

Tanrı'nın lütfuyla, Tanrı'nın yardımıyla hepsini bir kaç saat içinde söyledim.

Gönül Tanrı'dan bu risaleye bir ad isteyince, 'Bu bizim Gülşenimizdir' diye cevap geldi.

Madem ki Tanrı bu risaleye 'Gülşen' adını taktı, artık ondan bütün gönül gözleri aydınlanacaktır.

(Elbette diyerek önsözü bitiriyor ve GÜLŞEN-İ RAZ'ın sorularına geçiyor.)

GÜLŞEN-İ RÂZ

Soru 1: 'İlk düşünceye daldığım, şaşırıp kaldığım şey şu: düşünce dedikleri şey nedir?

İşte bizim de gerçekten yapmamız gerekli olan ilk şey budur. Yani düşünce. Yani düşünceyi en güzel bir şekilde yerinde kullanmamızdır. Aslında bütün gün yaptığımız iş odur. Düşünce. Her an ne yapıyoruz? Bir şeyler düşünerek vaktimizi geçiriyoruz. Ama yaptığımız bu düşünceler acaba gerçekten yerli yerinde mi oluyor, yoksa bizi cehennem yoluna doğru mu götürüyor? Bizi cennet yoluna doğru oradan gerçek varlığımıza doğru götürecek olan düşüncelerin sahibi olmalıyız. Yoksa bizi cehenneme itecek düşüncelerin sahibi olursak tabii ki vay halimize.

Bana düşünce nedir, söyle. Bu manasını anlamak hususunda şaşırdım kaldım, dedin.

Düşünce bâtıldan Hakk'a gitmek, cüzde mutlak olan küllü görmektir.

İşte gerçek düşünce insanın aklına yerleşti mi ne diye 'Hakk geldi bâtil gitti' diyor. Bâtil denen şey nedir? Aklımızda yer etmiş olan, çocukluğumuzdan beri etrafımızdan aldığımız tesirlerle bedenî yaşantımız dolayısıyla aklımızda yer etmiş hayali kuruntulardır. Aklımızda yer etmiş, yersiz vesveselerdir. Aklımızda yer etmiş, zannımızda olan bir hayattır. İşte bunlardan geçmek suretiyle bâtıldan Hakk'a eğer kişi kendi idrakiyle açılmış olursa, idrak yönüyle açılmış olursa, o bedenden bâtil gider, gittiği yere de, gidenin yerine de muhakkak bir şey gelir. Bâtil gittiğine göre yerine gelecek olan bâtil olamaz. Eğer o olsa zaten gitmezdi. Dolayısıyla Hakk'ın gelmesi bâtilin gitmesi demek olur. İşte bizim de düşünce boyutunda yapmamız gerekli olan lüzumsuz düşünceler ile vakit geçirmeme, oraya Hakk'ın gelmesi, o bedenin gerçek halinin idrakî yaşanmasıdır. Akıl boyutunda Hakk'ın gelmesi demek o kişinin kendinin ne olduğunu idrak etmesi demektir. Yani kendi Hakk'lığının bilincinde olmasıdır. Kendi Hakk'lığının bilincinde olduğu zaman veya âlemdeki bütün varlığın Hakk'ın varlığı olduğu bilincinde olduğu zaman, eski düşüncelere yer kalmaz, bâtil olan gider ve Hakk gelir. Böylece kişi bâtıldan Hakk'a gider. Cüzde mutlak olan küllü görmektir. Yani kendini evvela cüz olarak kabul ediyorken, ayrı parçalar halinde, ayrı birimler halinde kendini öyle kabul ediyorken neticede bakıyor ki kendi bir cüz hükmünde ama âlemdeki geniş varlığın herşeyi kendinde var. Eksik değil. İşte böylece kendinin de külle ait olduğunu idrak etmesi cüzden külle gitmesidir. Ama kendini cüz hükmünde idrak edemezse külle geçmesi de mümkün değil. Evvela kendi cüziyetini idrak edecek, neticede külliyyetini idrak etmesine sebep olacaktır.

Buna dair kitaplar meydana getiren hâkimler düşünceyi tarif ederken şöyle demişler.

Gönülde bir tasavvur meydana geldi mi, önce ona hatırlayış adı verilir.

Şimdi insan günlük işlerini yapıyorken otomatik olarak, kurulu bir makine olarak günlük işlerini yapıyorken kafası pek çalışmaz. Yani pek kendinde değildir. İşlerini otomatik olarak yapar. Bilincinde bir şey yoktur. Düşünce boyutunda hiç birşey yoktur. Yemek pişirir mesela; onu otomatik olarak yapar. Soğanı doğrar, etini kıymasını kavurur, onda bir düşünce yoktur ama ne zamanki biraz kendine gelir, lüzumlu olan bir şeyi düşünmeye başlar işte o düşünceye bir suret verir, tasavvur meydana getirir. İşte o anda ne olur? Yaptığı işi unuttur, işi otomatik olarak görülür, yapılır. Bu sefer düşüncesiz çalışmaya başlar. Akı da harekete geçer. İşte harekete geçmesiyle tasavvur meydana geldi mi ona hatırlayış adı verilir. Ama bu bir şey üzerinde değil. Herhangi bir mesele hakkında ister günlük

hadiseler de olsun, isterse belirli, ilmi yönde bir hadise olsun kendine geldiği an da bu hatırlayış adını alır. Ki ondan evvel bir şey hatırlamıyordu. Evet, yapmaya gidiyor, çalışıyor, uyanık geziyor ama kendisinde tesirli bir düşünce olmadığı için zuhura gelmiyor, hatırlanmıyor. Böyle olmaz mı? Bakanz ki öyle olmuş. Ne zaman olmuş, anlayamadım, akşam olmuş deriz. İşte orada hatırlayarak değil de otomatik olarak bir sistem gibi yaşamaktayız. Yani insan olarak değil de her hangi bir eşya olarak yaşamaktayız. Ne zamanki insan iki yönlü, bir beşeri yönü bir Hakkani yönü, hangisi ile ilgili düşünceyi tasavvur aklına getirdiğinde işte kendi düşünce boyutuna geçmiş oluyor. Yani, makinelik boyutundan düşünce boyutuna geçmiş oluyor. Ama bu günlük işlerinin de tasarlanması olup, ahirete dönük tasarımları da olur. İşte böyle bir tasavvur meydana geldi mi ona evvela hatırlayış adı verilir. Bunun neticesinde düşünceye daldın da bu dereceyi aştın mı? Yani kişinin aklına evvela bir şey geldi. Bu bir başlangıç, giriş kapısı: Düşünceye giriş. Bu dereceyi geçtin de bu dereceyi aştın mı? Düşüncen örfte ibret adını alır. Burda günlük işlerimiz aklımıza geldi. Öğleden sonra şuraya gideceğiz, şu işi bu işi yapacağız diye. Onlar orada kalır. Gidersiniz, gittiğiniz yerde kalır o düşünce. Ama manaya dönük düşünce şeklini düşünmeye başladığınız zaman bu, örfte ibret adını alır. Yani bize gelen düşünceyi örf ve âdetlerimize vururuz, kısas yaparız, eğer âdetlerimize uygunsa beşeriyet yönümüzle yaparız. Âdetlerimize uygun değilse bu yanlış harekettir diye kısıtlarız kendimizi, yapmayız. İşte ikinci safhası budur.

Akıllica düşünce, bir işi etraflıca düşünüp başarmaya yarayan tasavvurdur.

İşte böyle tasavvurlar, düşünceler gelebilir insanın aklına. Ancak, akıllica düşünce olabilmesi için kişinin belirli bir alt yapıda olması lâzımdır. Düşünceler neticede örf ve âdetlerin hükmü altında, istikametinde meydana çıkar. Fiil boyutuna geçer. Ama akıllı düşünce ne yapıyor? Bu işi etraflıca düşünüyor ve neticesini ona göre meydana koyuyor ve başarı şansı artıyor.

Bilinen şeyler hatırlanır da zihinde bir tertibe tâbi tutulursa anlaşılmayan ve anlaşılması istenen şey bilinir, anlaşılır.

Hani insan bazı şeyleri bilir de arada bazı kopukluklar vardır. Düşüne düşünce bunu bir evvelki düşünceye oturtur. Eğer kafası da işliyorsa gayreti de varsa o aradaki boşluğu kendisi doldurabilir. En azından

dolduramazsa, boşluğun farkında olur ve onu araştırır. Yani kendi kendine o bağlantıyı kuramıyorsa araştırır ve neticede onu bulur. Anlaşılması istenen şey bilinir, anlaşılır.

Kıyasta mukaddem babaya benzer. Tâli anaya benzer, netice de çocuk gibidir kardeş.

Düşüncede ne yayıyor insan? Kıyasa, kıyaslamaya başvuruyor. Örf ve adetler denmişti. İşte ona göre kıyas etmeye başlıyor. Bu kıyasta mukaddem yani kıyasta yapılan ilk şey ki kıyas edilen bilinenin en üstünü, en iyi olarak kabul edilen şey, kıyasta babaya benzer. İkinci derecede kıyas edilen şey de anaya benzer. Yani kişilerin ellerinde bazı kıstaslar vardır. Gerek örf ve adetlerden, an'anevi yaşantıdan, gerek dini yaşantıdan, gerekse kendini bilme yolundaki ilminden, bunların hepsinden birer kıyas ortaya çıkartıyor. Kıyas-ı fukaha diyorlar. Eğer belirli bir mesele üzerinde karara varamazlarsa fukahanın yani ilim adamlarının yaptıkları ve evvelce vermiş oldukları kararlara kıyas ederek yeni bir karar çıkartıyor. İşte bu ilk kıyas babaya benzer. İkinci derecede tâli olan kıyaslama da anaya benzer. Bunların neticesinde ortaya çıkan düşünce çocuğa benzer. İşte bu kişinin kendi varlığı, kendi malı. Kıyaslandığı şeyler evvelkilerin ortaya koyduğu hakikatler. O kıyaslara bakarak kendinden bir şey ortaya çıkarması da çocuğa benzer. İşte mühim olan bu neticeyi doğru olarak elde etmektir. Eğer bizden meydana gelen o düşünce hayal ve vehmimize dönük bir çocuk ortaya getiriyor ise biz onun peşinde koşar gideriz. Ve de ondan ayrılmamız mümkün olmaz. Çünkü onu severiz ve sevdiğimiz için de peşinden koşarız.

Fakat bir hükme varmak için yapılan bu tertip mantık, bilmeye bağlıdır.

Yani hakikatleri iyi bilmeye bağlıdır. Mantık demek şuurla hareket etmeye bağlıdır. Ve bunun için de belirli bir ilme, bir altyapıya ihtiyaç vardır. Hangi yönden baksak ilim, ilim, ilim. Ve bunun neticesi yaşantı, yaşantı, yaşantı. Başka bir yol yok.

Ama bir de şu var ki Tanrı yardımı olmadıkça yapılan tertip ve varılan hüküm ancak taklide uymadır. Taklidin ta kendisidir.

Deminden beri anlatmaya çalıştığımız nokta bu. Hakk'ın yardımı olmadıkça yapılan tertip ve varılan hüküm çocuk oluyor, ancak taklide uymadır. Eğer kişi kendiliğinden oraya özveriyle bir şey ortaya koyamıyorsa geçmişlerin yaptıklarını taklit etmek suretiyle kendi malı diye bir şey ortaya koyuyor. Halbuki ortaya koyduğu kendinden değil, taklittir. İşte her birerlerimizin yaptığı amel ve ibadetleri diğerlerinden gördüğümüz şekliyle şekil olarak yapıyorsak taklittemiz demektir. İşte bunu ortadan kaldırmak için tahkik yoluna geçmemiz muhakkak gerekli. Çalışma boyutuna geçmemiz gerekli.

Bu uzak ve uzun bir yoldur. Bırak bu yolu da bir zamancağız olsun Musa gibi asayı terket.

İşte bu taklitten kurtulabilmek için kişinin evvelce kendine malettiği aklını değiştirmesi gereklidir. Muhakkak şartlanmış, örf ve adetlerle sınırlanmış, belirli bir çerçeve içinde hayatını sürdüren aklını terketmesi gereklidir. Gönlüne danışır, akıl boyutu açılır, genişler ve de evvelce farkında olmadığı birçok şeyler ona yeni yeni gelmeye başlar. Birçok şeyin gelmesiyle de birçok meselenin çözülmesi kolaylaşır. Mesela diyelim ki bir ev hanımının misafirleri gelecek. Elinde misafirler için belirli de yiyecek var. Patates var, birkaç pırasa var, bunun dışında birkaç yemek malzemesi var. Başka birşey de bilmiyor. Bulunduğu yerde bundan başka yemek olmaz diye onu tahakküm altına almışlar, sınırlandırmışlar. Ama bir başka yerden birisi geliyor ki 'ooo, sen üç türlü yemek biliyorsun bunun bin üç türlü vardır' diyor. Ve de onları bir bir anlatıyor. Sen diyor, diğerlerini yerken zehirlenmezsin, korkma sakın. Fakat yaparken de dikkat et, diyerek elindeki listeyi veriyor. Bu sefer o ev hanımı ne yapıyor? Çeşitli çeşitli yemekler yapma imkanını elde ediyor. İşte kısıtlı, sınırlı düşüncelerden muhakkak uzaklaşmamız lazımdır. Bunu da Kur'anı Kerim'de Cenab-ı Hakk'ın Musa aleyhisselama ona hitabı ile anlıyoruz. Gerçekte ona hitap ediyor. Cenab-ı Hak Musa aleyhisselam sordu: 'Ya Musa! Bu elindeki nedir?' Musa aleyhisselam dedi ki 'asamdır'. 'Peki ne yapıyorsun onunla', dedi. 'Koyunlarımı güdüyorum, ona dayanıyorum ve faydalı işlerde bana yardımcı oluyor' dedi. 'Peki o zaman ssanı terket, Ya Musa!' dedi. Musa aleyhisselam düşündü nasıl terkedeyim, ne yapayım diye. Cenab-ı Hak 'Yere bırak at' dedi. Asasını yere atınca, asa büyüdü ve ejderha şekline girdi ve Musa aleyhisselam korktu ve ejderhadan kaçmaya başladı. Cenab-ı Hakk ona 'Dur kaçma!' diye ihtar etti. Musa 'Yarabbi ne yapayım?'. Cenab-ı Hakk 'Elinde tut onu tekrar' dedi. Korktu ve ürperdi tabii. Koca ejderha gerçekten yaşayan canlı bir varlık oldu orada. Neticede Hakk'ın verdiği güvence ile tuttu ve ejderha da eski haline geldi. İşte bu senin için bir peygamberlik alametidir' dedi. Biz bunu o günkü sihirbazlara

söylenen Musa aleyhisselama verilen bir güç olarak düşünürüz. Burda bizim de yapmamız gerekli olan, belirtmek istediği 'Akli bırak!' Ne diyordu? Ona dayanıyorum, yerleri araştırıyorum, koyun güdüyorum, diyordu. Güttüğü koyun değil ki, kendindeki bilgiler. Kendindeki bilgilere yön veriyordu. Akli ile yön veriyordu ve hayatını öylece tanzim ediyordu. Ama peygamberlik geldiği için kendisine, peygamberliğe has bir hayatı sürdürmesi için beşeriyet aklını bırakması gerekiyordu. İşte orada 'At!' dediği, beşeri aklın atılmasıdır. Orada hüküm, şartlanmış, sınırlandırılmış aklın atılmasıdır. Musa aleyhisselam onu atınca baktı, gördü ki bunu atmak zor bir şey. O attığı fikir kendinden ayrılmak istemiyor. Çünkü orayı sahiplenmiş. İşte kendindeki o akli ne kadar büyük bir şey olduğunun yansıması ejderha şeklinde oldu. Kendini nasıl bir güç altında tuttuğunun açığa çıkması ejderha şekliyle belirtildi. Demek ki imkan olsa da her birerlerimiz beşeri aklımızı çıkarıp atacak duruma gelsek, hepimizin akli belki de o ejderhadan daha büyük bir ejderha olarak karşımıza çıkacak. İşte o ejderha bizde olduğu müddetçe, kayıtlı aklımız bizde olduğu müddetçe, bize hükmeden o oluyor. Yani hür ve serbest düşünce ile hareket etmemize mani oluyor. O zaman ne oluyor? Tekrar tut dendiğinde eski haline, eski haline derken artık orda Musa'nın bireysellik akli kalmamıştır.

Çıkanı tekrar aldı mı Musa Aleyhisselam? Bunun huyunu öğreniyor zaten. Ejderhayı tekrar eline almak suretiyle aklından kurtulma yolunu öğreniyor ve de ona hakim oluyor. Bu sefer onu günlük işlerinde kullanıyor. İlahi aklını alıp kullanma yönüne gidiyor ki onu da şöyle belirtiyor: 'Bu uzak ve uzun bir yolculuktur. Bırak bu yolu da bir zamancağız olsun Musa gibi asayı terket'. Ve terkettikten sonra:

Eymen vadisine gel. Ağaç bile sana 'Ben Tanrı'yım, Tanrı' desin.

'Eymen vadisine gel!' Bu nedir acaba? Eymen vadisi dediği yer neresidir? Eymen bilindiği gibi dağ manasına. Musa Aleyhisselama Tur dağının Eymen cihetinden, sağ tarafından ses geldi. 'İnniy Enellah' diye ses geldi. Ordan bahsediyor. Kitabın orijinal şekliyle ifadesi şu: Vera başet Enelhak Ez...

İşte kendimizin beşeriyet akli, kendimizin zannettiğimiz evvelce bildiğimiz beşeriyet aklını mutlak olarak terkettikten sonra kişinin gelmesi gerekli olan yer Eymen vadisidir. 'Rabbimin kokusunu Yemen'den alıyorum.' Yemen sağ taraf, Eymen en sağ taraf manasındadır. Yani biraz sağı solu değil, sağ tarafın tam özüdür. İşte Rabbimin kokusunu, yani Rububiyet hükümlerini idrak etme durumuna gelen Eymen vadisine ayak

basmıştır. İlk adımları daha. Dünyadan yani maddeden kopup miraca çıkış yolunda ilk merdivenler. Musa aleyhisselam zamanında ve onlarda değerli olan taraf sol taraftı. Onların yaşantılarına göre sol daha mübarekti. Hazreti Peygamberde ise sağ taraf. Sağ el ile alınır, sağ el ile verilir, sağ ayakla çıkılır, sağ ayakla girilir. Sağ taraf öndeydi ve önderdir. Halen öyle devam ediyor. Aynı zamanda Eymen Muhammedi dinin başlangıcıdır.

Genelde vadette sağ sol diye bir şey olmaz. Ama bazı izahlar için bu yönler kullanılıyor. Musevilik hükmü ile sol tarafı idrak eden insan, Muhammedilik hükmü ile sağ tarafı idrak ettiğinden, zaten solu sağa birleştirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de bir başka ayetle de burası belirtiliyor. 'Liv adil mukaddesi tuva.' Yani 'Övülmüş vadiye gel.' Eymen vadisinin bir başka ismi de 'övülmüş' vadidir. Yine vadi dendiği zaman, ağaçlık, yeşillik, düzlük, güzel bir arazi olarak aklımıza geliyor. Halbuki orda vadi demesi ef'al aleminin tamamen hükümsüz kalıp esma alemine geçmesi hükmü belirtilmek isteniyor. Yani alemdeki varlıkların gerçek varlığı olmadığı, bütün bu varlıkların esma aleminden kaynağını aldığı ve bunların kökeninin esma aleminde olduğunu anlamak Eymen vadisine ayak basmak oluyor. İşte belirli, kısıtlı düşünceleri aştıktan sonra, sınırsız bir düşünceye sahip olduktan sonra kişi hür'lüğe adım atmış oluyor. Hür olma yolunda çalışmalarına başlıyor. Her ne kadar Eymen vadisi geniş bir vadi ise de yine orda sınır vardır.

Ama ilk hür'lük olacak meydan Eymen vadisidir. Dünya cehenneminden kurtulmak ancak Eymen vadisini geçmekle olacaktır.

Hakikate erişen, herşevin hakikatini gören ilk bakışta varlık nurunu görür.

Hani Lübbül Lüb'un sonunda vardı. Ehlullahın beş görüşü vardır. Bunların bir tanesi eşyaya baktıktan sonra Hakk'ı görüyor. Bir tanesi eşyanın içinde Hakk'ın varlığını görüyor. Bir tanesi evvela yukardan Hakk'ı görüyor sonra eşyayı görüyor. Diğer bir tanesi de Allah diyor, diğer bir tanesi de Allah'ı ancak Allah görür diyor. İşte bu beş görüş içerisinden üçüncüyü belirtiyor. Hakikati gören ilk bakışta varlık nurunu görür. Baktığı zaman eşyayı görmez, Hakk'ın nurunu görür, diyor. İşte bunu görebilmesi için Eymen vadisine gelmesi lazım. Çünkü eşyanın nerden kaynaklandığını bilmesi onun o yerin düzeyinde olduğunu gösterir.

Marifete sahip olan ve o tertemiz varlık nurunu gören, neyi görse önce Tanrı'yı görmüş olur.

İşte, eşya adı altında neye bakarsa baksın artık onun gözünden şeyler kalkmıştır, sadece Hakk kalmıştır. Hakk'ı müşahade eder. Nereye baksın, kime baksın, kime baksın ama kimsiz olarak baksın, Hakk'ı müşahade eder. Yani gördüğü şey evvela Hakk'tır ama muhatap olması gerekirse o zaman halk yönüne bakar ve halkiyetiyle ilgilenir, hususiyetini kurar. Ama mana bakımından Hakk olarak bilir. İşte onu şöyle diyorlar: 'Kırk yıl Halkla konuşmaktayım. Halk beni kendileriyle konuşur zanneder. Halbuki ben Hakk'la konuşmaktayım'. İç alemiyle Hakk'la konuşur, zahirinde de karşısındakinin akıl düzeyi ile düşündüğü ve meseleye baktığı için halkla konuşmuş olur. Aslında halk dediği şey de Hakk'tan başka bir şey değil. Hakk denilen de halktan başka bir şey değil. Bu şekilde önce Tanrı'yı görmüş olur, Hakk'ı görmüş olur.

İyi düşünce için gönülden herşeyi çıkarmak, gönlü arıtmak gerek. Ondan sonra da Tanrı yardımı şimşekinden, bir nurdur çıkmalı.

İşte evvela beşeriyet akli ile olan düşünceyi terk. Ondan sonra iyi düşünce için gönülden herşeyi çıkartmak, gönülden herşey çıktıktan sonra orası boşaldı. Eskiler çıktı boşaldı. Oraya bir şey gelecek. Zaten onun içinde, özünde, öz varlığında o ateş var. Orası boşaldığında öz varlığı ateşin dışarıya çıkmasına mani olan şeyler aradan kaldırıldığında, dışardan gelen ateş ile içerdeki ateş birleşir, dolayısıyla oradan kir kıvılcım çıkar. İşte bunun başlangıcı sevgi ismini alır, daha kuvvetlenirse aşk, ilâhi aşk ismini alır. Neticede ilahi aşk dediği yine kendi kendini sevmesidir, kendini tanımasıdır. İşte kıvılcımın çıkması. İçine ateş düştü derler. Bir de kibrit küçüktür ama hütün binayı yakar. Söndürülmezse eğer bütün alemini yakar. Şimdi zaten içerde yanıcılık var. İçerde yanıcılık olmazsa yanmaz. Taşı kibrit yakar mı? Oksijen tüpüyle yakmaya çalışın bakalım. Taş yanar mı? Yanmaz. Binanın tahtası, plastik yerleri diğer kısımları yanar, taş olan temelleri kalır. İşte o yanıcılık var zaten. Yanma iki türdür: Birisi maddi yönden yanma, yani nefsanîyetin yanması ile yok oluşu. Diğer de gerçekten yanma, suretiyle kendini bulması, ilahi sevgi. Artık buna beşeriyette anladığımız şekilde yanma diyemeyiz. Yanma olarak belirtiliyor ama kelimelere sığmıyor. Mana kelimelere sığmıyor. Şiddetli bir hal olduğu içi yanma olarak belirtiliyor. Başka kelimesi yok. Cezbe deniyor, yanma deniyor, aşk deniyor, hubbullah deniyor, ayrı ayrı ifadelendiriliyor. Ama gerçekte bunların hiç biri de değil.

Tanrı birisine yol göstermedi mi o adama mantıkla hiç bir kapı açılmaz.

Eğer Hakk bir yerde açılmayı dilemedi mi mantık yolu ile, ne kadar

mantık okursa okusun dinin şer'i ahkâmını ne kadar okursa okusun, âlim de olabilir, din ilmi sahibi de olabilir, müftü de olabilir, büyük mevkilere de sahip olabilir ama, gerçek insanlık boyutuna erişmesi mümkün olmaz. Yani o şerarenin çıkmaması dolayısıyla kendinde onu bulamaz. Gerçek yaşantısına eremez. Zahirinde kalır.

Felsefeye düşkün hakîm, şaşırıp kaldığından bu âlemi ancak imkân âlemi olarak görür de,

Vacib-i mümkünle isbata kalkışır. Bundan dolayı da vacibin zatında hayrete düşer.

Felsefe yapan kimse, yani akıl yoluyla -akıl yoluyla derken buradaki akıl beşeri akıldır- beşeri akıl yolu ile hakikatleri anlamaya, idrak etmeye çalışan hakim, hikmet sahibi şaşırıp kaldığında bu âlemi ancak imkân âlemi olarak görür. Yani sonradan meydana gelmiş mümkünat âlemi, değişiklikler âlemi olarak bu âlemi bilir. Cüzi akılla düşündüğü için cüzi aklın şartlanmaları dolayısıyla bildiği bilgi budur. Mümkünat imkan âlemidir. Öyle bilir ve orada da kalır. Ama bunun derinliklerine, inceliklerine iner, hayatın iç yüzü hakkında bazı hikmetli bilgilere sahip olabilir, ama neticeye bireysellik hükmü ile baktığında, sonradan oluşma, yaratılmış hükmüyle baktığında burada şaşırıp kalır. Bunun dışına çıkamaz çıkması da mümkün değildir. Bunun dışına çıkılmasının tek ve yegâne yolu bireysellik aklını ve bağlantılarını terketmektir. Yalnız akli terk edelim derken, deli ve kararsız halde olacağız demek değildir. Bizi tutan kayıtları terk edeceğiz. Esas aklımız ve esas varlığımız olan aklımız yerinde kalacak.

'Vacib-i mümkünle isbata kalkışır.' Yani vacip olanı, gerçek varlık sahibi olanı, mümkünle, benzetme suretiyle isbata kalkar. İşte güneşin varlığı Hakk'ın varlığına sebeptir. Hakk'ın varlığını idrak etmeye yardımcı olur. İşte yağmurların yağması, özün ortaya çıkması, ağacın, nebatın meydana gelmesi Hakk'ın varlığına isbattır. Halbuki vacip nerde mümkün nerde? İşte vacip ve mümkün ikiliği içine düştüğü için, bu ikilikten de çıkması mümkün olmaz. Ama yerli yerince gerektiğinde vacibi vacib, mümkünü de mümkün olarak kullanmak da ayrı bir mesele olur. Bunların ne olduğunu bilmek gereklidir ki kişi şüphede ve tereddütte kalmayın. Bundan dolayı da vacibin zatında hayrete düşer. Vacip olan, yani mutlak olan varlığı mümkün ile sonradan olmuşlarla anlamaya ve anlatmaya çalışan kimse idrak edemediğinden vacibin, gerçek zatın varlığında şüpheye ve tereddüde düşer. Çünkü meseleye dar açıdan bakıyor. Elbetteki dar açıdan geniş açığı anlamak mümkün değildir.

Bazen devre saplanır, ters yüzüne gitmeye başlar. Bazen teselsüle kapılır, teselsül de hapis olur gider.

İşte bunlar yukarıdan beri hep aklın hep değişik hallerini anlatıyor. Ve bunlar hepimizde birer kısım var. Hepimiz buraya takılmışızdır.

Mesela seneler seneler gelir gider, gelir gider. Devirler geçer, insanların ömürleri geçer, tekrar yenileri gelir giderler. Senelerin içinde boğulur gider, devirlerin içinde boğulur gider. Bazen da teselsüle kapılır. Silsilelere kapılır. Ondan o meydana geldi, ondan şu meydana geldi, diye teselsüle kapılır. Ve bu düşünce içinde hapsolür.

Aklı varlıkla uğraşıp durduğundan ayağı teselsüle bağlanır.

Yani beşeri aklı ayrı ayrı varlıklar görmek, hepsinin gerçeklerini anlamak, onları anlamaya çalışmak suretiyle uğraşıp durduğundan ayağı teselsüle bağlanır. Ağaçtan tohum çıktı, tohumdan ağaç çıktı, yumurtadan tavuk çıktı, tavuktan yumurta çıktı. Hangi hangisinden oldu acaba diye uğraşır durur.

Herşey zıddıyla meydana çıkar. Fakat Tanrının ne benzeri vardır ne de zıddı!

Yani nisbetlendirmek, bir şeyin zıddı olacak ki karanın zıddı beyaz olacak ki beyazla karanın ne olduğu anlaşılın. Hakk'ın ne benzeri var ne zıddı. Nasıl meydana çıksın? Eşi ve benzeri olmayınca da bilmem ki akla uyan onu nasıl bilebilir? Akıl nisbetlendirerek bir şeye karar verir. Ama nisbetlendirecek birşey olmadığı zaman ortada, neye göre karar verecek?

Mümkün vacibe örnek olamaz ki... Şu halde mümkün sarılan onu nasıl bilebilir, nasıl?

Sonradan olan ezeli ve kıdem olana örnek olamaz ki. Bbozulması, yapılması, eskimesi fazlalaşması imkân dahilinde olan bir şey ile bozulması, yapılması, eksilmesi mümkün olmayan kadîm olan ezeli olan varlığı nisbetlendirip de bilmek nasıl mümkün olur ki?

Ne bilgisizdir akla uyan adam... Ovaya düşmüş, ortalığı aydınlatan parlak güneşi mumla aramakta!

İşte ovaya düşmüş demesi bizim düşünce boyutumuzda saharalarda dolaşmakta. Ki ovada düşmüş deyince yeşillikler, oralarda gezen bir insan düşünürüz. Ova dediği bizim düşüncelerimiz. Çünkü orada da yeşillikler var, düşünce boyutumuzda iyiler var, kötüler var, dikenler var, güller var. İşte ovaya düşmüş ortalığı aydınlatan parlak güneşi mumla aramakta. Yani kendi düşünce karanlığında kalmış, sadece aklında kalmış, akıl boyutunda kalmış, aklını aşabilse güneş orada, görecektir. Ama onu aşamadığı için o düşünceler ona şemsiye olmuş gölgelik yapıyor. Eline mumu almış mumla güneşi arıyor.

Güneş bir halde kalsaydı, ışığı da bir çeşit olurdu.

Fakat bu ışığın onun ışığı olduğunu, içle ve derinin, hakikat âlemi ile bu âlemin arasında hiç bir fark bulunmadığını kimse bilmez.

Mana âlemi ile madde âleminin birbirinin aynı olduğunu pek herkes bilmez. Hiç kimse derken genelde konuşuyor. Akıl boyutunda, beşeri düşüncede olan hiç kimse bilmez demek istiyor. Neden gayb âlemi ve şehadet âlemi vardır, şekliyle ikiye ayırır? Ama gerçekte ise ne ayrı yerde bir ayrı şahadet âlemi var, ne de bir ayrı yerde gayb âlemi diye bir âlem var. 'Alimül gaybı ve şahadeh' derken 'Şehadet ve gayb âlemi, ikisi aynı şeydir.' İşte biz meseleleri beden kaydı ile baktığımızda beş duyu ile algıladığımız âleme şehadet âlemi, madde âlemi diyoruz. Halbuki gayb âlemi de bunun içerisinde. İşte bize yabancı kaldığı için gayb âlemi hükmünü alıyor. Ama bizde bir ikinci görüş ve idrak sahası olsa bu âlem de öbür âlem gibi olur. Çünkü başka yerde değil. Ahiret denilen, gayb denilen, öldükten sonra gidilecek bir yer değil. Ama biz şartlanmamız dolayısıyla öldükten sonra ahirete gideceğiz diyoruz. Neden? Beş duyumuzun bize verdiği veriler kesildiği için ölüm anında, mana yönümüz açıldığından orası bizim için ahiret hükmüne giriyor. Aslında kendimize hakim olmak suretiyle beş duyunun kaydından, beşeriyetimizden kendimizi kurtarırsak bugün de orası ile irtibatımızın sağlanması gayet kolaydır. Ve o kişi öldüğü zaman, beş duyudan kurtulduğu zaman, artık onun için ahiret diye bir şeyin hükmü söz konusu değildir, varid değildir. Güneş bir halde kalsaydı ışığı da bir çeşit olurdu. Yani güneş bir yerde dursaydı hep aynı ışığı verecekti. Ama dünyanın dönmesi

güneşin dönmesiyle değişik değişik haller meydana getiriyor. Fakat bu

değişik hallerin meydana gelmesiyle ne güneş çoğalmış olmakta ne de artmış olmakta. Sahah bakıyoruz bu tarafta, akşam bakıyoruz öbür tarafta. Gördüğümüz aynı güneş. İşte yaşantılar değişiyor da, yaşantının değişmesi ile artan ve eksilen birşey olmuyor. Bizim akıl boyutumuzdaki haller değişiyor. Fakat bu ışığın, onun ışığı olduğunu, iç ve derinin hakikat alemi ile bu alem arasında hiç hir fark bulunmadığını kimse bilmez?

Âlemi baştanbaşa Tanrı nurunun ışığı bil.

İşte bu alemde ne varsa baştanbaşa Tanrı'nın nuru Hakk'ın nuru bil, diyor. Aslında da yine öyle. Çünkü alemdeki bütün varlıklar atomlardan meydana gelmiyor mu? Atom neden meydana geliyor? Elektron, proton. Onlar neden meydana geliyor? Enerjiden. Enerjinin aslı ne? Nur. Nur ile faaliyete geçerek bunları meydana getiriyor. Kudret ile. İşte biz bunları sıralıyoruz. Ve dışarıya doğru çıkmak suretiyle, zahire ve madde hükmüne geliyoruz. Halbuki bizim madde dediğimiz bütün varlıklar nurun alâ nurudur. Ve de katiyyetle nurdan hiç hir fark yoktur. Farkı yoktur da değil, nurun kendisidir. İşte biz şartlanmalarımız neticesinde et demişiz, kemik demişiz. Bunları ayırmışız, çoğaltmışız. Halbuki aslında bu alem nur der-yasından başka birşey değil. Ruhun özü nurdan meydana geliyor. Dolayısıyla bütün mesele bakış açımızı yenilemek değiştirmek, genişletmek, kayıtlarda kalmamak. Bu budur diye, başka türlü yoktur diye kayıtları bir tarafa bırakmak. Herşey imkan dahilindedir olabilir şeklinde meseleleri kabul etmek. Ve ezeliyi bulup aramak lazım. Ezeli dışarda ve uzakta mı? Değil. O da burda. Ama biz mümkün hükmü ile hayatımızı sürdürdüğümüz için kadimden yani vacibden, ezelden haberimiz yok. Halbuki biz kadimin de ta kendisiyiz, vacibin de ta kendisindeyiz. Gerçek varlığın ve Hakk'ın da ta kendisiyiz. Biz bunu bilsek de böyleyiz, bilmesek de böyleyiz. Ancak bizi bundan ayıran şuradaki iki santimetre kalınlığındaki et parçasıdır, kemik parçasıdır. Böyle bilinen sadece şunların içerisinde olan düşüncedir. O orasını nasıl dilerse öyle bilsin. Akıl dediğimiz o kafa yapısı otuz kırk santimetre karelik yer. Onu nasıl düşünürse düşünsün, kendi düşüncesi hiçbir şey ortaya getirmez. Yani aslında hiç bir değişiklik meydana getirmez. Aslı ne ise ancak odur. Aslı aslıdır zaten. Diyelim ki dünyada dört buçuk milyar insan var. Dört buçuk milyarın akıl yapısı kendine göre nasıl bir hayat tarzı çizmişse hayatı o zannediyor. Halbuki hayat ne onun çizdiği gibidir, ne de diğerinin düşündüğü gibidir. Hayat salt Hakk'ın Hayy isminin ortaya gelmesinden başka bir şey değildir. Hayvan dediğimiz o varlıkları ilk baktığımızda geri basit ve küçük olarak görüyoruz. Halbuki Hayy esmaül hüsnâ'dan bir tanesidir. Hayy hayat sahibi manasınadır. Ve de burdaki hayvandan kasıt, gezebilen hayat sahibi manasınadır. Alemde ne varsa Hayy sahibidir.

Bugünkü ilim canlı ve cansız varlıklar diye ikiye ayırıyor. Şimdi ondan da vazgeçtiler artık, çünkü o da iflas etti. Yeryüzünde cansız diye hiç bir varlık yoktur. Hayy isminin meydana getirdiği o hayvan dediğimiz ki bizim suretlerimiz de o ismin hükmü altındadır. Dış yapımız da o hükmün altında. Şimdi o kelimeyi ayırınca hay ve an oluyor. İşte hay ve an hesaplı bir kelime. Bu sözde neyi belirtmek istiyor? Hay demek, yaşamak demek. Hay ve an da yaşayanlar, yani çok canlılar demek. Aslında orası hay an, yani yaşayan an manasındadır. Yaşanan an manasına. Ortadaki ve ise onların ikisinin aynı şey olduğunu belirtiyor. Hay ve an'ın aynı şey manasına olduğunu belirtiyor. Yaşanan an manasına. İşte bu alemde ne varsa hepsi de Hakkın Hayy ismiyle meydandadır. Diğer esmalarıyla da faaliyet sahalarını sürdürmektedirler. Sadece hay ismi olsa sadece düz bir yaşantı olur. Mesela sadece su olur ve suyun hayatı olur, değişik yaşantılar olmaz. Değişik yaşantılar için de değişik isimlerin zuhura çıkması gerekir. Değişik isimler zuhura çıktığı zaman bunlar da birbirlerine zıd olarak ortaya çıkıyorlar. Bu zıdlıktan biz ayrılık hükmüne düşüyoruz. Ayrı ayrı varlıklar vardır ve de bunlar birbirine düşmanmış şekliyle kendimize bir kısıtlama getiriyoruz. Halbuki bu ortada olan bütün varlıklar Hakk'ın nurundan başka bir şey değildir. Beşeriyet hükmü ile meydana gelmiş bir kişinin bu fikir ve düşünceleri kabullenmesi kolay iş değildir. Kendi şartlanmalarına tamamen ters düşen bir yapıdır. Ama işin gerçeği budur. Dolayısıyla o fikri aşıp genişlemek şarttır.

Hayy, en latif varlıktan en kaba varlığa kadar hayat sahibi olmanın verdiği bir ifade. Onlara hayat veren ismin köküdür. Vahiy ise o hayata gerçek benliğini, gerçek kimliği bildiren bilgidir. Hay ismiyle canlılık meydana geliyor ama o canlılık ne olduğunu idrak edemiyor. Bir yaşantı halinde sadece. Hayvanlarda belirtilen hali odur. Vahiy denen, ilham denen şeyler ise o hayatın sahibi olan kişinin gerçek hüviyetini bilmesi, kendini idrak etmesi için ikinci bir hayattır, ilmi hayattır.

Âlemi baştanbaşa Tanrı nurunun ışığı bil. Tanrı âlemde meydana olduğu için gizlenmiştir, meydana oluşu gizli kalmasına sebep olmuştur.

Hakk gerçekten o kadar meydanda ki, bu kadar meydanda ve yakın olması bizde 'böyle şey olmaz' hükmü ortaya çıkarıyor. Şartlanmalarımızın neticesinde gaybi ilmin ağır basmasıyla Hakk'ı ötelere atmışız. Ötelerdedir, ötelerdedir Hakk diye düşünmüşüz ve bizde bu yer etmiş. Bunun dışında bir Hakk yaşantısı yoktur demişiz. Ve böylece kabullenmişiz. Bu kabullenme yanlıştır. Bunun da sınırlarını aşıp Hakk'ı ötelere değil, yakınlarla getirin demek istiyor. Getirin değil, zaten yakındadır. Siz düşüncenizi oraya getirin demek istiyor. İşte o kadar yakın ki gizli

kalmasına sebep oluyor. Gözüne parmağınızı tutarsanız çok yakın olduğu için gözükmez ama biraz ileriye aldınız mı gözükür.

Tanrı nuru ne bir yerden bir yere gider ne bir halden bir hale girer, o ne değişir ne de başka bir şekle bürünür.

Sen alemi daima kendi varlığı ile duruyor sanırsın.

Aleme bir alemlik hükmü ve varlığı vermek suretiyle alem kendi kendine duruyor dersin. Bir zaman gelecek onu ortadan kaldıracaktır, kıyamet kopacaktır diye düşünürsün.

Kimde uzun uzadıya düşüncelere dalan akıl varsa onun önüne pek çok baş döndürecek şeyler çıkar, ne kadar şaşırır o adam!

Yani bir meseleyi ince ince inceliyorsa bir kişi yani kat'î yönde olan bir işi ince ince inceliyorsa onun önüne birçok mania çıkar. Bireysellik aklıyla orayı geçemez. İşte nitekim birçok şariat alimleri, zahir bilginleri birçok ayetleri tefsir etmeden, hadisleri izah etmeden bırakmışlardır. Çünkü sonunu getiremez. Kendisinde mevcut olan ilmi akılla o ayetin boyutuna erişemediği için orada şaşırır kalır.

Bu abes, bu işe yaramaz aklın uzun düşüncelere dalması yüzünden birisi felsefeye düşmüştür, öbürü hulûle inanmıştır.

Biri felsefe yönü ile Hakk'ı bulmaya çalışmıştır. Sokrat gibi Eflatun gibi felsefe yapmıştır. Onlar akıl yönü ile bu işi araştırıp bulmaya çalışıyorlar, beşeri akıl yolu ile bulmaya çalışıyorlar. Akılsız olacak iş değil, akıl lazım ama şartlanmalardan sıyrılmış bir akıl lazım. Eflatun'un kapısında yazarmış: Kendini Tanı! O dahi bunu bulabilmiş. Hissedişi, idraki ve akli ile Hakk'ı tanımanın tek yolunun kendini tanımaktan geçtiğini ta o zaman idrak etmiş ve kapısına yazmıştır. Yapılan bütün bu işlerden maksat kişinin kendini tanımasıdır. Yoksa hayallere dalıp da vaktimizi boşa geçirmek değil. Öbürü de yani diğer bir grup da hulûle inanmıştır. Reenkamasyon, ruhların bir bedenden çıkıp diğer bir bedende hayatını sürdürmesi şekliyle bir kaç sefer dünyaya gelmeleridir. Oradan hareket edip gerçeği araştırmaya çalışmışlar. Neticede olacak iş değildir diyerek şaşırıp kalıyorlar.

Akılda o nuru görmeye kudret yok... Yürü onu görmek için başka bir göz ara!

Beşeri akılda bu gerçekleri anlamaya kudret yok. Başka bir düşünce yapısı ile hayata bak demek istiyor. Felsefecinin iki gözü şaşkı da onu için Tann'ı bir göremez. Felsefe ile baktığından, bakışı yanlış zaten. Baktığı yön ve dayandığı başlangıç yanlış. Başlangıç yanlış olunca zaten netice kendiliğinden yanlış olur. İki gözü de şaşkı demesi -baktığı zaman biri iki görür- iki gözü ile baktığı zaman iki görüyor demektir. Bir varlık görüyor, bir Hakk görüyor. Aynı ayrı görüyor. Hakk ötelerde varlık burada. Dolayısıyla bu işin sonu gelmiyor.

Tenzihe ait anlayış tek gözlü olmadan ileri gelir. Teşbih, görmezlikten ileri gelir. Nisbetlendirerek, bu budur, bu şudur veya bu iskemle diğer iskemleye benzer, bunun oymaları var, rengi başkadır. Halbuki iskemleyi gerçek olarak gören kişi ne onun etrafı ile uğraşır, ne rengi ile uğraşır. Söylemeye gerek kalmaz çünkü görmektedir. Hakkın varlığını da gerçek olarak müşahade ettikten sonra bir kişi kendi varlığında...

Band burada bitiyor...

Felsefenin iki gözü şaşı da onun için Tanrıyı bir göremez.

Teşbih görmezlikten ileri gelir, tenzihe ait anlayış da tek gözlü olmaktan.

Tenasuh görüş darlığından meydana çıkar, onun için küfürdür, aslı yoktur.

Ruhların tekrar tekrar gelmesi bir bedene girip orada kemale ermeden dünyadan geçmesi, kemale erebilmesi için tekrar ikinci üçüncü ve daha fazla bedene gelmesi diye bir düşünce vardır. Bunun da aslı yoktur.

İtizal yolunu tutan, anadan doğma kör gibi bütün yüceliklerden nasipsizdir.

İtizal dediği mutezile yolundan bahsediyor. Onlar ya insana bir varlık verirler, insanın kendi amelini kendi meydana getirir diye bir düşünce yolundadırlar. Bunlar da geçersizdir.

Tevhid zevkini tatmayan kelâmcı taklit bulutuyla örtülmüş, karanlıklarda kalmıştır.

Tevhit zevkini tatmayan ise kelâm yolu ile bu işleri anlamaya ve izah etmeye çalıştığı için o da yolda kalmıştır. Gerçi surette yaptığı bazı şeyler vardır ama gerçek tevhid halini yaşamadığı için taklitte kalmıştır, karanlıklarda kalmıştır.

Zahir ehlinin iki gözünde de kuru ağrı var. Onlar âlemde görünen şeylerden başka bir şey göremezler.

Zahir ehli de madde aleminde gördüğü neler varsa onları bilir sadece, mana alemine geçemez ve Hakk buradadır der, düşünür gider.

Onun için Tanrı hakkında az çok söz söyleyenler, hep kendi görüşlerini anlatmışlardır.

İşte Hakk'tan ne şekil ve surette bahsediyor ise hepsi kendi görüş ve kanaatlerini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla fırkalaşmalar olmuş. Herkes kendi düşüncesine göre var ettiği Rabbi hakkında bazı şeyler söylemiştir. Belirli fikir yapısında olanlar grup teşkil etmişlerdir. Dolayısıyla böyle Hakk hakkındaki düşünceler çoğalmıştır.

Tanrının zatı ise nelikten de münezzhtir nitelikten de. Söylenen sözlerin hepsinden yücedir o.

Tanrının zatı ise bu söylenen sözlerin hepsinden yücedir. Bu söylenen sözlerle onun anlaşılması, izah edilmesi, yaşanması, mümkün değildir.

Soru 2: 'Yolumuzda şart olan hangi düşüncedir? Neden düşünce bazen ibadettir, bazen günah?'

Tanrı sıfatlarını tanrı nimetlerini düşünmek yol şartıdır. Fakat Tanrı'nın zatını düşünmek günahın ta kendisidir.

Hakk sıfatlarını Tanrı nimetlerini düşünmek yol şartıdır. Hakk'ın vermiş olduğu ve onun vasıflarını düşünmek yolun şartıdır. Onları düşünmeden onları idrak etmek, anlamak mümkün olmaz. Sıfatları ve isimleri dolayısıyla ona yaklaşım sağlanır. Fakat Tanrı'nın zatını düşünmek günahın ta kendisidir.

Tanrı'nın zatını düşünmek boştur, saçmadır. Eldekini elde etmeye çalışmak bil ki olmayacak bir şeydir!

Burası da çok hassas bir nokta. Bir yönü ile bu mümkün olmayan bir şeydir. Çünkü Tanrı'nın zatını anlamak, idrak gerçekten mümkün olmaz. Neden mümkün olmaz? Çünkü bizde bulunan akıl yapısı ve madde görüşü onu idrak edecek halde ve kapasitede değildir. Ancak Hakk'ın zatını bir başka yönden düşünmeye ve idrak etmeye girersek o zaman iş kolaylaşır. Ne diyor: Eldekini elde etmeye çalışmak bil ki olmayacak bir iştir. Hakk'ın zatı dediği şey kişinin zatından başka bir şey değildir. Zat-ı Mutlak dediğimiz, bilinmezliklerde olan bir Zat-ı Mutlak var. Fakat bir de Zat-ı Mukayyet denilen, ancak bu Zat-ı Mukayyet denildiği zamanda kayıtsız bir zattır ki kelimeye gelebilmesi için bunlar söyleniyor. İşte bunu elde etmek olmayacak bir iştir. Çünkü elde zaten o. Zat dediği kişinin kendi varlığı, kendi öz varlığı. Bunu elde etmek, dışarda, ayrı bir yerde değil ki elde

edilmek için çalışılsın. Elde olan birşey zaten. İşte bu da saçmadır, boştur.

Âlemdeki şeyler, Tanrı'nın zatından nurlanan zatına delalet eden şeylerdir. Fakat zatı, onlarla nurlanmaz ki!

Alemde ne varsa Hakk'ın zatının nuru ile meydana geliyor. Ama Hakk onlardan nurlanmaz ki.

Bütün alem onun varlığından meydana gelmişken varlığı nasıl olur da âlemden görülür?

Bütün alemin varlığı onun varlığından meydana gelmiştir. Dolayısıyla varlığın kendisi odur. Nasıl olur da âlemden o görünür. Şimdi âlemden onun görünebilmesi için iki varlık gerekli. Bir o denilen gaip olan bir varlık olacak, bir de âlem olacak ki âlemden de görünecek. Bu saçmadır, olacak bir şey değildir. Çünkü varlık o, varlığın kendisi o. Kendisine âlem diye bir isim takmış, kendi kendini görüyor, seyrediyor ve yaşıyor. İkinci bir varlık yok ki ondan görünsün.

Tanrı zatının nuru görünen şeylere sığmaz. Onun ululuk nurları herşeyi kahreder.

Yani Hakk'ın varlığı bir yerde idrak edildiği zaman, yani onun nuru ile idrak edildiği zaman orada varlık ismiyle var olan bir şey kalmaz. Aslında ortada değişen bir şey yoktur. Ama bilgi ve ilim boyutunda düşünce boyutunda o varlığın gerçek hali ortaya çıktığı zaman işte o kahrolmuştur. Yani mahlukluk hüviyeti kalkmış, Hakk kendi ile baki kalmıştır.

Aklı bırak da Hakk'la bulunmaya bak, yarasanın gözünde güneşi görmeye kudret yok.

Aklını bırak da kendinle olmaya bak.

Tanrı nurunun kılavuz olduğu yerde Cebraîl'in sözü mü olur?

Kişi kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak ettiği zaman, artık

her hangi bir aracıya ihtiyaç kalır mı? Ama iki varlık varolduğu düşüncesi devam ettiği sürece aracıya ihtiyaç vardır. İki varlık teke indiği zaman aracıya da ihtiyaç kalmaz.

Melek de Tanrı kapısına yakındır. O yakınlığa erişmiştir ama 'Öyle bir zamanım olurki Tanrı ile beraber olurum' makamına giremez ki.

Hani Hadis-i şerifte geçiyor: 'Benim Rabbimle öyle bir zamanım vardır ki oraya ne bir melek-i mukarrep ne de nebi-i mürsel giremez' dediği, bütün alemde, kendini seyretme halidir. Artık orada ne haber vardır ne de haberci. Ne de haber verilecek bir yer?

Tanrı nuru, meleğin bile kanadını yakarsa artık aklı, haydi haydi baştan ayağa kadar yaktı gitti!

Alemde iki varlığın olmadığını, varlığın tek varlık olduğunu idrak ettiği zaman meleğin işi kalmaz. Yani uçup gidecek bir yer bulamaz. İşte kanadını yakması dediği bu. Kanadı yanar çünkü uçacak bir yer bulamaz.

Tanrı'nın pek parlak, pek nurlu olan zatına karşı aklın nuru güneşe bakmaya çalışan göze benzer.

Beşeri akılla Hakk'ın varlığını idrak etmeye çalıştığımızda işte o parlak diye belirtmek istediği geniş ve sonsuz bir aleme baktığımızda pek nurlu olan zatına karşı aklın nuru güneşe bakmaya çalışan göze benzer.

Göz, güneşe bakmaya kalkıştı mı kamaşır, kararır, bir şey görmez olur.

Bu baş gözü, fizik göz, tabii ki güneşin ışıklarını açık olarak görmeye tahammül edemez. Yanar çünkü. Ama gözlükle bulut olduğu zaman karanlık bir zamanda bakılırsa daha kolay görülür. Fakat bir bilsen karanlık Tanrı zatının nurudur Ab-ı Hayat o karanlık içinde. Şimdi buraya geçmeden evvel Şems hazretlerinin bir hikayesi vardır. Belki bilirsiniz? Tebriz'den çıkıyor mana erlerinden er aramak için Anadolu'ya doğru

geliyor. Geçtiği yerlerde yolda kimi görse hal ehlinden kimler var diye soruyor. Nihayet birisinden haber veriyorlar, falan yerde diyorlar. Büyük bir şeyh vardır. Bir de onunla görüş. Akşam karanlığında dergaha gelmiş. Dergahın bahçesine girmiş ay çıkmış. Bakıyor şeyhin önünde bir leğen var. Leğene bakıp duruyor. Haber vermişler, efendim sizi görmek isteyen biri var. Gitmiş yanına oturmuş bakıyor ve sesleniyor ona. Efendim ne yapıyorsunuz diyor Şems hazretleri? O da diyor ki ayı seyrediyorum. Su koyduğu leğenin içinde ayı seyrediyor. Hz Şems de diyor ki 'ensende çıban mı çıktı ki ayı kendi yerinde gökyüzünde seyretmiyorsun da leğen içinde seyrediyorsun.' Şeyh çıban mı var diye ensesini yokluyor. Şems bakıyor ki bu taklid ehlidir. Hemen yanından uzaklaşıyor. Çünkü gerçekten Hakk ehli olsa vasıtalı olarak bir varlığı aramaz, doğrudan doğruya kendini arar. Varlıkta da Hakk'ı bulur.

Fakat bir bilsen... Karanlık Tanrı zatının nurudur. Ab-ı Hayat o karanlık içindedir.

Burada karanlık dediği ama ve ahadiyet halidir. Ama ve ahadiyet hali zatıdır. Hakk'ın ve Allah'ın zatıdır. İşte bütün varlık oradan meydan gelmekte. Ama burada karanlık denen şey bizim anladığımız manada gece karanlığı gibi herhangi bir şey değil. Buradaki karanlıktan kasıt hiç bir varlığın, hiç bir mahlukun isim ve sıfatların bulunmadığı bir hal. Hakkın tamamen kendi batınında olduğu hal.

O kara nur, ancak göz nurunu alır. Sen bakışı bırak... Zaten burası bakış yeri değil!

İşte orada göz diye bakış diye, nur diye, birşey yok zaten. Çünkü bakış yine iki şey arasında olur. Kişi kendi kendini bildiği, idrak ettiği zaman nereye bakacak?

Tertemiz âlemin toprakla ne münasebeti var? Anlayış, anlamdaki aczi anlamaktan ibarettir.

Tertemiz âlemin, yani mana âleminin bu madde âlemi yani beden ile ne ilgisi var. Eğer biz kendimizi beden zannediyor ve o şekilde hayatımızı sürdürüyorsak tertemiz âlemle irtibat kurmamıza imkanımız olmaz. Ne zamanki kendinizdeki o temiz âlemin varlığını hissedeceğiz şu toprak

bedenden ibaret olmadığımızı hisedeceğiz. Ondan sonra kendi gerçek varlığımızı bulacağız. İşte böylece anlayış, anlamdaki aczi anlamaktan ibarettir. Hz. Ebubekir buyuruyor, onun gibi.

Tanrı, doğrusunu daha iyi bilir ya... Yüz karalığı, mümkün olan şeylerden iki âlemde ayrılmaz.

Burada bahsedilen yüz karalığı değişik bir şey. Yani avam hakkında söylenen gibi değil bu yüz karalığı. Buradaki yüz karalığı, Hakk'ın tamamen zati yaşantısı hükmündedir. Âmâ halidir. İsimlerin ve sıfatların bulunmadığı zati halidir. Yüz karalığı mümkün olan şeylerden iki âlemde de ayrılmaz. Biz burada kendimizi idrak etsek de etmesek de o yüz karalığı bizde mevcuttur. Hakk'ın zati mevcuttur. Burada mevcut olduğu gibi diğer âlemde de yani mana âleminde de mevcuttur. Ahiret âleminde de mevcuttur. Yüz karalığının ne olduğunu bilir ve yaşar isek işte o zaman gerçek hayatımızı sürdürmüş oluruz. Yüz karalığı dediği kendi isim ve sıfatlarının varlığının, nefsanîyetinin nefsanîyetinin tamamen ortadan kalkması salt yaşam olarak, varlık olarak Hakk'ın varlığı olarak kalması.

Derviş, iki âlemde de yüz karası yüz karası olan yokluk yok mu? Eksiksiz, artıksız aradığını bulacağın Ulu şehir, o yokluktur işte!

Eğer kendi varlığımızın yok olduğunu idrak edersek, bize ait bir varlığımızın olmadığını idrak edersek, işte o zaman kendimizden çıkmış, beşeri varlığımızdan çıkmış, gerçek varlığımızı idrak etmiş oluruz. İşte birinci yokluk, yüz karası olan yokluk bu demektir. Yani dünyadaki yokluk ki bu yüz karası olarak belirtiliyor. Ama bizim anladığımız manada yüz karası ile hiçbir ilgisi yok. Bu hadise dayanıyor. Yüz karalığı, az daha kafir olacaktı. Bu mealde bir hadis-i şerif ve daha bir çok hadisler vardır. Buradaki yüz karası, yüz, aslında biz suret olarak düşünüyoruz ama vecih demektir. Yani gerçek mevcudiyeti, varlığı ortadan kalktıktan sonra orası âmâ hükmüne girer. Yokluk hükmüne girer.

İşte o yokluk yok mu? Eksiksiz, artıksız aradığını bulacağın o ulu şehir işte o yokluktur. Kendi vasıflarından, isimlerinden, sıfatlarından, sana ait olan varlıkların hepsinden geçtiğinde Hakk'ın varlığı ortaya çıkacaktır. Hakk'ın varlığı ortaya çıktığında senin o yine asli varlığındır. O sebeple ortaya çıkmış olacaktır. Diğerlerinin yok olması, örtülmesi yüz karası hükmüne geliyor. O şekilde belirtiyor.

Ne diyeyim? Bu nükte pek ince. Apaydın gece kapkara gündüz içinde!

Hadi bakalım çıkabilirsen çık işin içinden? İşte, apaydın gece demesi âmâ halinde olan varlığın her hangi bir eksikliği, fazlalığı düşünülebilir mi? Apaydın gece. Ama kapkara gündüz içinde. Suret alemi gündüz diye burada bahsediliyor ama aslında bu kapkara bir yer. Karanlık bir yer. Neden karanlık bir yer? Kendimizi beşer kabul etmemiz ve de ayrı ayrı varlıkları var olarak kabul etmemiz sebebiyle cehle düşmüş oluyoruz. Cehle düştüğümüz için de kapkara bir alem olmuşuzdur. Cehalet karanlığı olmuşuz, yukarıda da 'kara'dan bahsediyor ama onun bahsettiği karalık başka.

Tecelli eserlerinin görüldüğü bu makama dair söyleyecek sözlerim var. Var ama söylememek daha doğru.

Güneş kaynağını görmek istiyorsan başka bir göze ihtiyacın var.

Eğer gerçekten kendini bulma yolunda, Hakk'ı idrak etme yolunda çalışma istiyorsan, orada yürümek istiyorsan, artık bu gözü bırak da, gördüğün şeylere dayanarak karar verme, gerçek gözünü aç, ona göre karar ver. Çünkü bu elimizdeki bizim yaşamamızı sağlayan, hayatımızı sürdüren bu beş duygu bize bu madde aleminin oluşumuna göre ayarlanmış veriler verir. Ama madde alemiyle bu işleri çözmek mümkün olmaz. Bu göz ancak maddeyi görüyor ve ona göre değer veriyor, beynimize de o şekilde sinyal veriyor. Biz de onu o şekilde değerlendiriyoruz. Halbuki daha ince, daha hassas şeyleri anlayabilmek için idrak edebilmek için başka bir göze ihtiyacımız var. Onu da nasıl bulacağız? Akıl idrak ve basiret yoluyla bulacağız.

Çünkü baş gözünde o kudret yok. Yalnız aydın güneşin suya aksini görebilir.

Madde gözünde bu işleri anlayacak kudret yok. Güneşin kendini göremez.

Zira güneşin sudaki aksi güneş kadar nurlu değildir. Bu yüzden onu görebilirsin. Bu suretle, görüşün, anlayışın da birazcık artar.

Yani suda vasıtalı olarak güneşe bakarsan onu o şekilde görürsün. Gerçeği ile görmezsin fakat gerçeğine yakın olarak görürsün. İşte bu gözle de madde alemine baktığımız zaman bize yol gösterici, açıcı, ibretlendirici gözle bakarsak bize faydalı olur ama sonuna kadar götüremez. Muhakkak değişmesi lazım.

Yokluk mutlak varlığın aynasıdır.

Yokluk dediğimiz zaman yokluk diye bir yer var da oraya vuruyor. Mutlak varlığın aynası oluyor o yokluk. Burada yokluktan kasıt yokluk ile ifade etmek istediği şey isim ve sıfatların ortaya çıkmamış olduğu âmâ hali. Fakat ne varsa yine oradan meydana çıkıyor. Mutlak varlığın, yani zat-ı mutlakın aynasıdır. Bütün alemdeki varlık yoklukta zuhura geliyor, yoklukta meydana geliyor.

Tanrı nurunun aksi yoklukta görünür.

Şimdi bunu bir başka yönden ele alırsak eğer biz kendi beşeriyetimizin yokluğunu idrak ettiğimizde o zaman Hakk'ın nuru bizden meydana çıkar. Gerçi Hakk'ın nuru devamlı vardır. Yok değildir. Yani bir zaman vardı da yoktu da, bir zaman sonra var olacak değil. Hakk'ın nuru her zaman var, devamlı vardır. Fakat ne oluyor? Biz o nuru kendi nurumuz zannediyoruz. Beşeriyetimize ait bir varlık zannediyoruz. İşte, kendimizin herhangi bir şeyi olmadığını idrak ettiğimizde biz yok olmuş hükmüne giriyoruz. Oradan ne oluyor? Hakk'ın nurunun aksi yoklukta meydana geliyor. Bizim beşeriyetimizin olduğunu idrak etmiş şekilde hayatımızı sürdürürsek o zaman ayna hükmü meydana gelmiyor. Varlık meydana gelmiyor, gerçek varlık meydana gelmiyor.

Yokluk, varlıkla karşı karşıya gelince hemencecik onda bir akistir göründü.

Kişî yokluğunu anladığı zaman ne oluyor? O saf ve temiz bir varlık

oluyor. Varlıkla karşı karşıya geldiği zaman Hakk'ın aksi oradan meydana çıkıyor. Zati akis oradan meydana çıkıyor.

Birlik şu çokluk alemi ile zuhur etti. Biri sayarsan çoğalır ya.

Birlik çokluk alemi ile zuhur etti. Bir birdir ama iki, üç, dört, beş, altı, yedi sonsuz rakamlar meydana çıkar. Ama geriye dönüldüğü zaman tekrar bir. Herşeyin aslı birdir. Birlik çoklukla meydana çıktı.

Sayı, önce birdir. Ama saydın mı sonu gelmez.

Yokluk esasen tertemizdir. Onda hiçbir şey yoktur. Ondan dolayı gizli hazine yoklukta zâhir oldu.

Yokluk tertemizdir. Zuhura çıkmış hiç bir mahal, hiç bir varlık olmadığı için zaten tertemizdir. Zuhura gıksa yine tertemizdir. Bizim düşüncelerimize, beşeriyetimize göre değerlendirdiğimiz zaman iyi veya kötü hükmünü çıkartırız. Aslında her varlık tertemiz bir varlıktır çünkü Hakk'ın varlığından başka bir varlık değildir.

'Ben bir gizli hazineydim' hadisini oku da o gizli hazineyi açıkça gör.

Yokluk aynadır, âlem o aynadaki akis. İnsan da o aksin gözü gibidir.

Yokluk aynadır. Yokluk denen âmâ halinden zuhur ettiğinde Cenab-ı Hakk alem ismini aldı. Halbuki alem diye bir varlık ortada yok. Alem dediğimiz, alem ismini verdiğimiz o varlık Hakk'ın varlığından başka bir varlık değil. Hakk kendine alem ismini vererek zuhura çıkmış, ortaya çıkmış. Bunu niçin yapmış? Kendi isim ve sıfatlarını ayırt etmek için böyle bir düzen kurmuş. İşte gizli hazine o aynadaki akis yani yokluk aynadır. Alem o aynadaki akis. İnsan da o aksin gözü gibidir. O aksin, o varlığın bedeni var. Bütün varlığın geniş manada kuvveleri var. Fakat o varlığın en değerli kuvvesi göz. Gözden de kasıt idraktır. Tabii yuvarlak bir yağ parçası bir iş görmez. O vasıta. Göz bu alemdeki varlığın gerçek yönünü gördüğünde idrak ettiğinde kendinin de ne olduğunu anlamış olur.

Ayna karşısındaki ise o göz içinde gizlenmiştir.

Aynanın karşısındaki bedenin tamamı aynayı seyretmez. Aynayı seyreden, idrak eden o varlığın içerisindeki gözdür sadece. Yani gören, müşahede eden mahal gözdür. Evet insanın göğsü de bakar, ayakları, dizleri de aynanın karşısındadır ama onlar bunun farkında değildirler. Bunun farkında olan sadece gözdür. Ayna karşısındaki ise o göz içinde gizlenmiştir. Yani seyreden kimliği, kişiliği gözde gizlenmiştir.

Sen aynadaki aksin gözüsün. Tanrı o gözün nuru, gözbebeği. Tanrı, bu gözle o gözbebeği olan nuru bu gözle kendi kendisini görür.

Öyle bir hayat sür öyle bir yaşam sür ki aleme baktığın zaman kendini seyret, kendini gör.

Alem insan olmuştur insan da alem. Bundan daha temiz, bundan daha güzel bir anlatış da olamaz.

Cenab-ı Hakk alemi insan ismi altında meydana getirmiştir. İnsan da alem olmuştur. Aleme insan ismini vermiştir. O insan da alemleri meydana getirmiştir. Alemler o insanın varlığı içindedir. Bundan daha temiz ve daha güzel bir anlatış da olamaz.

Bu işin aslına iyice bir bakarsan anlarsın ki gören de o'dur, göz de o, görünen de o!

Gören, görülen, göz üçlüsü ortadan kalkar. Dolayısıyla görme diye bir olgu da ortadan kalkar. Ne olur? Kendi kendinde yaşam meydana gelir.

Hadis-i kudsi, 'benimle görür' diye bu manayı anlatmıştır.

Hadiste buyrulur. 'Kulum nafilelerle bana yaklaşır. Bir zaman gelir ki ben onun gözünde gören, elinde tutan, ayağında yürüyen, kulağında duyan olurum.'

Alemi baştanbaşa bir ayna bil, her zerrede yüzlerce güneş parlamakta.

Eğer alem denilen varlığa dikkatle ve inceleyerek bakarsak baştanbaşa bir ayna olduğunu idrak ederiz. Çünkü kendi varlığımızı aksettiriyor. Her yönden bir başka şekli ile bizi yansıtıyor. Her zerrede yüzlerce güneş parlamakta. Nasıl ki her zerrede atomlar var. Atomların kendi etrafında dönen çekirdekleri var. İnce yönü ile de idrak etsek bunu böyle görürüz. Ufak yönüyle ve en geniş manadaki yönüyle de görsek yine böylece idrak ederiz.

Bir katrenin yüreğini yarsan ondan yüzlerce arı duru deniz coşar.

Toprağın her cüzüne baksan binlerce insan görürsün.

Bu toprak dediğin varlıktan neler olmuştur. Şimdiye kadar neler geçmiştir. Kaç tane insanın yüzü, gözü toprak içerisinde karışmış haldedir. Toprak dediğin şeyin aslında nelerden meydana geldiğini idrak edersek faydalı olur.

Âzâ bakımından sivrisinek filin aynıdır. 'Onun da eli kolu, ağzı burnu var, öbürünün de'. Ad bakımından katre Nil'in eşidir. 'O da su, bu da su'.

Bir habbenin içinde yüzlerce harmanı var. Bir buğday tanesine bir âlem sığmış.

Bir habbe dediği tohumun içerisinde yüzlerce harman var. Çünkü o tohumu ektiğinizde binlercesi geliyor. Bir sene daha sonra ektiğinizde nihayet yüzlerce harman vücu geliyor. Hepsi bir habbeden çıkıyor. Bir buğday tanesine bir âlem sığmış.

Sivrisineğin kanadında bile can var. Gözbebeğinin içinde koca bir gökyüzü gizli.

Kur'an-ı Kerim'de geçer: 'Sivrisineğin kanadında da ibretler vardır.'

ayeti indiği zaman kafirler niye böyle ufak şeylerle Cenab-ı Hakk misal veriyor diye aralarında konuşurlar. Efendimiz hazretleri ondaki hikmeti siz bilmezsiniz buyurur. 'Gözbebeğin içinde koca bir gökyüzü gizli.' Bir insanın gözbebeğinde bütün alem, gökyüzü gizli.

Yürekteki o kara noktacı, küçüklüğüyle beraber iki cihan Tanrı'sının konağı!

Şimdi hadis-i şerif vardır: 'Sizin kalplerinizde bir günah işlediğiniz zaman bir kara nokta belirir. O kara nokta denilen şey bütün kalbinizi istila eder, sarar ve de bundan kurtuluş olmaz.' Şimdi o hadis-i şerif burada belirtiyor. Bu anlamı ile değil de geniş ve öz anlamı ile anlatmak istiyor. 'Yürekteki o kara nokta küçüklüğüne rağmen iki cihan Tanrı'sının konağıdır.' Şimdi buyuruyor. Siz günah işlediğiniz sürece o kara nokta yayılır ve kalbinizi istila eder. Halbuki burada gerçekten anlatılmak istenen fenafillaha doğru gidilen yolun hükmüdür. Kişi kendi varlığının hükmünü yavaş yavaş idrak etmeye başladığında her yaptığı iş neticesinde kendi yokluğu ortadan çıkar. Dolayısıyla zulme ve karanlığa yani yokluğa doğru gitmiş olur. O evvela vahdet hükmü, vahdet konusu kalbinde bir nokta olarak beliriyor. Bunu yavaş yavaş geliştirdikçe neticede bütün kalbini istila etmiş oluyor. Dolayısıyla o beden artık mülkü olmuş oluyor. Yani nefsanîyetinden kurtulup Hakk'ın mülkü olmuş oluyor. İşte küçüklüğüne rağmen iki cihan Tanrı'sının konağı diyor. Süveyda dediği şey, Allah'ın nazargahı kalbin süveyda noktasıdır.

O noktacıta iki alem de toplanmış, birikmiş... İnsanı gâh şeytan etmek gâh Adem.

Hadis- i şerifi iki yönlü tefsir edildiğinde biri melek etmede, biri de şeytan etmede. Yani günahların çoğalması şekliyle karanlığa bürünmesi dolayısıyla şeytaniyet hükmünü meydana getirmiş oluyor. Ama diğer yokluğa doğru gitmesi, kendi beşerîyetinin yok olduğunu idrak etmesi dolayısıyla melek yönüne gitmiş oluyor.

Bak hele... Âlemde her şey, her şeyde yoğrulmuş, karışmış, birleşmiş. Melek şeytanda gizli, şeytan melekte!

Bütün ağaç nasıl tohumda ise, tohum nasıl ağaçtan meydana geliyorsa her şey de her şeyle bir... Kafirden mümin meydana gelmede, müminden kafir!

Hani diyor ya. Biz ölüden diri, diriden ölü çıkartırız.

Bütün devir... Günler, aylar, yıllar, tek bir noktanın içinde toplanmış bir âna sığışmış!

Ezelle ebed birbirinin aynı. (Son zamanda İsa'nın gökten inişi ile (ilk yaradılıştaki) Âdem'in icadı bir içinde.)

İşte an denen hali de yaşamaya geçtiğinde bakar ki ezel ve ebed diye bir şey yok. Hepsi kendi varlığının içinde. Bu zaman mefhumu bildiğiniz gibi fiiller alemine has bir olaydır. Fiiller aleminden çıkıldığı zaman, zaman diye bir şey kalmaz. An çıkar karşımıza. İşte o zaman ezel ile ebed, evvel ile ahir diye mevzular kalmaz ortada.

Başladığı noktadan itibaren dönüp duran şu devran, binlerce şekle bürünüp görünmekte.

Her noktadan bir dönüş başlamakta, yine o noktada bitmekte, merkez de o, bu dönüşte dönen de o.

Öyle bir iş ki... Her noktadan bir dönüş başlamakta. Her nokta kendi varlığı ile hareket etmekte ve de o hareket ettiği mahalde sadece o nokta olarak değil, birin varlık olarak değil, Hakk'ın efaliyle, esmasıyla, sıfatıyla ve Zatiyle birlikte hareket etmekte ve dönmekte. Şu alemin neresine bakarsak bakalım orası merkezdir. Şu alem dediğimiz varlığın neresine baharsak bakalım o baktığımız yer oranın merkezidir. Tabi belirli bir yerden idare edilen, belirli bir merkez ve sistem olarak değil. Her tarafı merkezdir, her tarafı uçtur, uç noktadır. Yani akl-ı küll denilen o akıl her yerde sari, cari ve geçerli olduğu için nerede ne gerekiyorsa oradan onu zuhur ettirir. Dolayısıyla orası merkezdir.

Her noktadan bir dönüş başlamakta, yine o noktada bitmekte. Merkez de o, bu dönüş de o, dönen de. Hakk'ın varlığından başka bir varlık olmadığı için nereye bakarsak bakalım, neyi düşünersek düşünelim, Hakk'ın varlığı orada. Orada olduğuna göre orası merkezdir. Kendine göre bulunduğu yerin merkezidir.

Bir zerreyi yerinden oynatsan, baştan başa bütün alem bozulur gider.

Her şeyin başı dönmüş, hayran bir halde... Bir zerre bile imkan sınırından dışarıya ayak atmamış.

Zerre denilen şey kendi başına bir iş yapmıyor. Küll topyekün olan bir varlığın zuhura getirmek istediği şeyleri meydana getiriyor. Almış olduğu emirle onları meydana getiriyor. Emirle meydana getiriyor derken, o merkezden uzakta da oraya emir veriliyor, gidiyor değil. Emir bizzat kendi içinde veriliyor, bizzat kendinden zuhura çıkıyor.

Varlıkları, kendilerini cüzilik alemine hapsetmiş, külli aleme ulaşmakta, ye'se düşmüşler.

Kendi gerçek varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak edemediğinden varlıklar cüzilik alemine hapsolmuş oluyorlar. Yani kendini, cüz olarak, beşer olarak kabul eden varlıklar kendilerini buraya hapsetmiş külli aleme ulaşmakta ye'se düşmüşlerdir. Üzüntüde kalmışlar. Biz akli külle nasıl ereceğiz, nasıl kendi aslımızı bulacağız diye üzüntüde kalmışlardır.

Sanki daima dönmekteler. Fakat daima hapis içindeler.

Kısır bir döngü vardır. Bir yere gidiyorum, bir şev yapıyorum zanneder insan. Neticede bir şey olmamış olur.

Varlıklarından soyunup duruyorlar, daima da varlığa bürünmekteler!

Varlıklarından soyunuyorlar. Bir varlıktan değişik bir varlığa geçiyorlar ama bu idrak boyutunda olmadığı için yine yeni bir varlık elbisesi giyip ortaya çıkıyorlar. Eğer varlıklarından soyunduklarında gerçekten yokluk elbisesini giymiş olsalar o zaman akli külle ulaşmış olacaklar ki yeisten kurtulacaklar. Hepsi de daima harekette, hepsi de daima varlık aleminde sakin. Birinin ne başlangıcı görünmede ne de sonu belirmede. Varlık ne oluyor? Fizik yapısı olarak bir bakıyorsunuz yağmur oluyor, kara çeviriyor, buza çeviriyor, suya çeviriyor. Halbuki aslı şudur: Şekilden şekile giriyor. Maddenin de aslı atom. Atomların da değişik sayılarda

meydana gelmesiyle başka başka değişik varlıklar ortaya gelmiş oluyor. İşte bunların ne başlangıcı belli ne de sonu. Hakk'ın sonu olmadığına göre tabii ki bu varlıkların da sonu ve başı olmayacaktır.

Hepsi de daima kendi varlığını bilmekte, bu varlıktan Tanrı kapısına doğru yol almakta.

Şimdi her varlık kendi varlığının sadece isim perdesi ile ne olduğunu bilmekte. Bir isim yönünden meydana gelmekte olduğunu bilmekte. Fakat külli yönden Hakk'ın varlığı olduğunu bilememekte. Kendilerini meydana getiren varlığın yolunda Hakk kapısına doğru yol almakta.

Sevgilinin cana canlar katan yüzü her zerreyi perde etmiş, her perdenin ardında gizli olan o yüz!

Şimdi bu cümleyi duyduğumuz zaman bakıyoruz ki varlığın üstünde bir perde var da o perdeden varlığın arkasındaki gerçek kimliği, gerçek hüviyeti göremiyoruz. Halbuki perde varlıkta değil, perde bizim gözümüzün önünde. Perde bakanın gözünün önünde. İşte alemde kalacak hiçbir şey yok. Varlık yerli yerinde. Hakk'ın varlığıdır başka bir varlık da yok. Ama bizim idrakimiz onları varlık hükmü ile kulluk, beşeriyet hükmü ile madde hükmü ile gördüğü için perdelik buradan zahir oluyor, meydana çıkıyor. Perde bakanın gözünde. O perdeyi kişi kendinden kaldırdığında Hakk'ı görmesi, müşahade etmesi gerçeği ile olacağından kendi de Hakk'ı bulmuş olacak.

'Her perdenin altında gizli olan o yüz.' Yüzün üstünde perde yok, perde gözde. Ama bizim gözümüzdeki perdeyi biz karşıda perde olarak zannediyoruz.

Sen âlem diye ancak bir sözdür duydun.... Fakat hele bir gel de âlemde ne gördün, onu söyle!

Alem diye duyduğun bu sözde ne gördün? Ondandır yaralandığın ne oldu? Nasıl bir şeye sahip oldun, onu söyle bakalım. Ortada aem diye ayrı bir varlık ayrı bir âlem yok. Yani bir tek bir de âlem diye iki varlık yok. İşte kendine âlem ismini veren tek varlık kendini âlem ismi altında seyretmesi

var. Ama biz bunu gerçeği ile idrak edemediğimiz için Allah ötelerdeki alemden zuhur etmekte, diyoruz. Halbuki ötelere olan bir Allah yok, bir Hakk yok. Alem diye de Hakk'ın varlığından başka bir varlık yok. Dolayısıyla Hakk kendine alem ismini vermek suretiyle perde çekmiştir. Alem ismi burada perde olmuştur. Alem diye bir varlığın kendine has bir varlığı yok. Gel de alemden ne gördün, onu söyle. Alem diye bir şey duydun ama söylüyorsun. Ama nedir bunun aslı?

Suretten ne gördün manadan ne anladın? Ahiret nedir? Dünya nasıl bir alemdir?

Suret dediğin bu varlıklara bakıyorsun, ediyorsun ama neticede sana ne veriyor? İşte suret diye biz bunlara ayrı ayrı suretler diye bakarsak sen, ben dedikodusundan ileriye geçemeyiz. Ama sen, ben dedikodusunu kaldırdığımız zaman zaten ortada Hak kalacaktır. Ki ondan başka da bir şey yok zaten. Manadan ne anladın? Maddeden ne anladın, ruhtan ne anladın? Ruh dediğin şey de Hakk'ın varlığından başka bir varlık değil. Madde de Hakk'ın varlığından başka bir varlık değil. Ama sen bunlarla da kayıtlı değilsin. Senin gerçek varlığın idrak ve akıl boyutunda olan yaşamındır.

Söyle bakalım, Simurg nedir, kafdağı ne? Cennet, Cehennem, Arâf ne demek?

O görünmeyen, o bir günü bin yıl olan âlem hangi âlem?

Bizim buradaki alemimizin bin yılı oranın bir yılı. Bu hangi alem? Nerededir bu alem? Öldükten sonra gideceğin alem midir, yoksa o alem de burada mıdır?

Âlem, bu gördüğün âlemden ibaret değil ya... Ayette 'Görmediğiniz şeyler' denmekte, işitmedin mi?

Gel, göster hele. Cabelka hangi âlem, Cabelsa şehrinin bulunduğu cihan hangi cihan?

Bir düşün bakalım... Doğular ne demek? Batılar ne demek?

'Rabbül meşrikaynı ve Rabbül mağribeyn'. 'Doğular batılar varsa, nerde bu alem? Bizim bildiğimiz bir doğu bir batı var. Öteki bunlar nerede,

diyor.

Çünkü bu alemde bir doğudan, bir batıdan başka doğu, batı yok.

Abbasoğlu'nun 'Tanrı onlara benzer ve eşit olarak yeryüzünü yarattı.' ayetinin tefsirinde söylediği sözü duy da kendini iyi tanı!

Hazret-i Peygamber Efendimizin yakınlarından Abbasoğlu Talak suresi 12. Ayetin tefsirini söylerken, 'Beni taşlardiniz yahut bana kafir derdiniz.', demiştir. Bu alemlerden başka alemler de var ayetinin karşılığında. Yine aynı zatın, yıldızları kastederek 'Orada da benim gibi İbni Abbaslar var', dediği rivayet edilir.

Sen uykudasın, bu gördüklerin de hayâl. Ne görüyorsan misalden ibaret!

'İnsanlar uykudadur, öldükleri zaman uyanacaklardır.' hadisini burada hatırlatıyor. Bizim uykuda olmamız şu şekilde oluyor: Hakk'ın varlığından başka varlıklar gördüğümüzde kendi varlığımızı gerçekten idrak edemediğimizden uyku hükmünde bir hayat yaşıyoruz. İnsanlar uykudadır, öldükleri zaman uyanacaklardır hadisinde belirtilen fiziksel ölüm değil. Fiziksel ölümle de öldüğümüz zaman eğer dünyada hayal ile yaşıyorsak, ahirette hayatımız hayal ile devam edecektir. Hayal ve rüya içinde bir yaşam olarak devam edecektir. Eğer buradan ölmeden evvel ölünüz hükmünü tahakkuk ettirirsek, kendi beşeri kişiliğimiz ortadan kalkar da gerçek hakkani varlığımız zuhura gelirse işte o zaman hayalden kurtulmuş oluruz.

Şimdi hayalden kısaca bahsedelim. Hayal, yoku var olarak gösterir. Varı da yok olarak gösterir. Hakk'ın varlığını yok gösterir, kendi yokluğunu da var gösterir. Tamamen insanı değişik bir yaşantıya saplar. Ne görüyorsan bu alemde hepsi misalden ibarettir. Biz bütün Kur'an-ı Kerim ayetlerini misallerle bildirdik demesi bu gördüğümüz alem gerçeğin misali, yani temsildir. Temsili vasıflanıdır. Çünkü bunlardan gerçeğe geçebilirsek hayatımızın gayesi budur, geçebilirsek ne mutlu.

Mahşer sabahı uyandın mı anlarsın ki gördüklerinin, bildiklerinin hepsi vehimden, zandan başka bir şey değilmiş!

İşte gerçekten gözümüzü kapadıktan sonra orada kalktığımızda, gerçi orada da bunun yani hayalden kurtulamamışsak, vehimden, zandan, dünyadan kurtulamamışsak orada yine hayali olarak bakacağız ama buradaki gibi basit anlamda bir bakış olmayacaktır. Gerçeğe yakın bir bakış olacak çünkü önümüz açılmıştır. Burada idrak edemediğimiz, hissedemediğimiz şeyler orada açılmıştır. Ama burada gerçeğini anlamadığımız için orada yine gerçeğine tamamen vakıf olamayacağız, en azından neticenin vehametini anlayacağız. Çünkü geriye dönüş yok. İkinci bir defa buraya gelip de eksikleri tamamlama imkânı yok. Mahşer sabahı uyandın mı anlarsın ki gördüklerin bildiklerinin hepsi vehimden hayalden ve zandan başka bir şey değilmiş.

Şaşı göz düzeldi de gördüğü hayâl ortadan kalktı mı yeryüzü de değişir, gökyüzü de.

Ayette 'Ve keşefna anke gitaek ve basarek.' Ve keşefna, Bugün senden keşfini açtık, nasıl? Perdeni açtık. Basiretinden senin görmene mani olan perdeleri açtık. Gözünden açtık diyor perdeyi. Perde karşı tarafta değil. Perde kendi gözündedir. İdrakindedir. Hayal ile bakmış olduğun şeylerin gerçeğini sen görememekteydin. Bunların tamamen zıddı olan bir hayat tarzı ortaya çıkmaktadır. Hayal denen görüş tarzı ortadan kalktıktan sonra ancak kişi gerçeği görür ve yaşantısını öylece sürdürür.

Âlem güneşi yüz gösterdi mi ne zührenin nuru kalır, ne ayın ve ne güneşin!

Gerçekten kendini görme özelliği sende meydana geldiğinde artık güneşin sana aydınlık yapması ayın, zührenin sana aydınlık yapıp da sana belirli şeyleri göstermesi diye bir şey söz konusu olmaz. Çünkü sen güneş olmuşsun kendi varlığınla varlığını seyrediyorsun. İkinci bir varlığa ihtiyaç olmuyor.

O güneşten kayaya bir ışık vursa, kaya bile boyanmış yün kumaş gibi paramparça olur.

Ayette 'Kel ihnil menfuş', 'O koca koca dağlar, onlar boyanmış yün parçalan gibi dağılırlar.'

Şimdi kudretin varken davran... Kudret elinden gitti mi bilmişsin, ne fayda?

İhtiyarladığın, yaşlandığın zaman elin ayağın tutmaz hale geldiğin zaman bunları idrak edip bilmişsin ne fayda. Gücün kuvvetin varken, genç iken bu yolları aşmalısın.

Ey baş aşağı çamura düşmüş, ayağı balçığa batıp kalmış adam, sana gönül alemine dair ne söylüyeyim ben?

Madde bataklığında kalmış, başı çamurun içine dalmış, idrakten yoksun, düşünceden yoksun olan kimse. Mana aleminden ben sana ne anlatabilirim? Evvela bir başını kaldır, çamurlarını temizle. Hedefini düzelt. Ondan sonra anlayabilirsen anla.

Âlem senin de, sen aciz kalmışsın. Senden daha mahrum kimseyi kim görmüştür ki?

Bu alem senin. Gerçekte alem senin. Ama sen kendini fakir ve yoksul zannediyorsun. Halbuki alemin sahibi sensin. İşte böylece senden daha mahrum kimseyi kim görmüştür ki? Alemin varlığı senin olduğu halde alemin varlığı ile birlikte ilmi yapısı da senin. İlmi hüviyet ve özelliği de senin. Sadece alemin maddesi değil Hem maddesi hem manası. Senin olduğu halde, sen fakirlik içerisinde yokluk içerisinde, cahillik içinde yaşıyorsun da senin gibi mahrum kimseyi kim görmüştür?

Mahpuslar gibi bir konakta oturmuş, aciz eliyle ayağını bağlamışsın!

Burada bir hadise atıf yapıyor. Yalnız burada bazı kelimelerden bahsediyor. O kelimeler fizik olarak söylenen kelimeler değil. Şimdi geliyor aşağıda, onlar mana olarak söylenmiştir.

Karılar gibi devletten yüz çevirmiş alçaklık bucağında oturmuşsun... Bilgisizliğinden utanmıyorsun bile.

Burada vehim hükmü ile yaşayan Tartaklardan bahsediyor. Yoksa ifadesi fiziksel olan ifade değil.

Alemde erler kanlara bulanmış... Sen başını örtmüşsün, dışarıya bir adım bile atmıyorsun.

Şu kocakarılar dininden ne anladın da sence bilgisizlik caiz oluyor?

Kocakanlar dini dediği nakil olarak gelen taklidi olarak yapılan ibadetler. Bunlar kime ne fayda sağlamış? Ne anlamışsın ki bu bilgisizlik sence bilgi yerine geçiyor. Yahut bilgisiz yaşamak caiz oluyor.

Kadınların aklı da eksiktir dini de. Niçin erkekler onların yolunu tutsun?

Hayal ile yaşayan varlıkların peşinden gerçeği yaşayanlar niçin gitsinler? Yoksa fizik olarak kadınların peşinden demiyor.

Erkeksen dışarı çık da bak... Önüne çıkana dalıp kalma, geç onlardan!

Eğer gerçekten er isen, yolcu isen, konaklarda durma, geç onlardan. Ama bak, gör. Müşahede et. Yol halidir de, geç onlardan.

Konaklarda bir an bile dinlenme... Yoldaş ve binek kaygusuna düşüp bekleme!

Halil gibi yürü, Tanrı'yı iste... Geceyi gündüze kat, gündüzü geceye!

Gece gündüz hiç zaman geçirmeden kendini bulma yolunda aşama yap, merhale yap. Gereği ne ise.

Yıldız ile ay ve yüce güneş, histir, hayaldir, aydın akıldır.

Gökyüzünde şu gördüğümüz varlıklar ne yapıyorlar insanlara?

Manyetik alan göndermek suretiyle onlara bazı bilgiler veriyorlar. Yaşamlarında tesirli oluyor. Eğer biz kendimizi idrak edemiyorsak, onlar bize menfi yönde etki yapıyorlar. Kendimizi idrak ettiğimizde o tesirler bize faydalı oluyorlar. Onu diyor işte: Histir, hayaldir. Yani bir kısmı his verir, hayal verir. Fakat bir kısmı da aydın akıl verir. O yönde faydalı olurlar.

Yolcu, bunların hepsinden geç, yürü... Daima 'Ben batanları sevmem' de!

İbrahim aleyhisselamın dediği gibi. Ama kişi bir müddet bunlardan istifade edecek. Fakat bakacak ki neticede, kendi akli faydalandığı akıllardan daha üstündür. Sonunda kendini, gerçeğini, kendi aklını bulduğu zaman, artık hiç bir şeye ihtiyacı kalmayacak.

Yahut da İmranoğlu Musa gibi bu yolda 'Ben Tanrı'yım' sesini duyuncaya kadar git!

Tur dağında 'inni enellah' sözü geldi Musa aleyhisselama. Yahut da onu duyuncaya kadar yürü. Oraya geldikten sonra zaten yürünecek yol kalmaz. Onun genişliğine dalınır. Varlık dağı yerinde durdukça 'Rabbim bana görün' sözünün cevabı 'Sen beni göremezsin' dir. İşte biz ne kadar elimizi açıp Hakk'a dua etsek 'Yarabbi, bana görün, bana görün. Seni özledim, sana müştakım desek' ve bir ömür boyunca böyle konuşsak, bu iş olmaz. Neden? Çünkü varlığımız ve nefsanîyetimizle dua etmekteyiz. İkilik hükmü ile dua etmekteyiz. Ötelerde Allahın varlığı var, bir de burada bizim kişiliğimiz. Kişiliğimizle Allah'ı bulacağız diye ne söylesek boştur. Bu bir hayaldir. Gerçekten yapılacak olan iş kişiliğimizi ortadan kaldırmak. Nalınları çıkartmak. Nalınları kaç boyutta çıkarmak. Evvela e'f'al alemindeki nalınları çıkarmak gerekiyor. Sonra isimler alemindeki nalınları, sonra sıfat alemindeki nalınları. Daha sonra ayak da kalmıyor nalın da. Sadece baş kalıyor. Yani sadece idrak kalıyor. İşte kendi varlığımızla, beşeriyetimizin ortada olmasıyla bu işleri yapacak olursak bu iş olmaz. İlk yapılması gereken beşeriyetimizin ortadan kalkması, beşeriyetimizin ortadan kalması ifadesi de 'inni enellah' sözünü kişinin idrak etmesidir.

Hakikat kehribardır, varlığın saman çöpü. Ortada varlık dağın kalmadı mı yol da nedir ki? Ulaştın gitti!

Kendi varlığını ortadan kaldırdıktan sonra yol diye bir şey yok. Çünkü gidilecek bir yer yok ki zaten. Yol, bizim kafamızda olan bir istifhamdır. Kendimiz ortadan kalktıktan sonra o zaten her yerde ve her zerrede mevcut. Ama biz bizde değil, bizde yok, uzaklarda, ötelerde fikrini benimsediğimizden O'na varmak için bir yol anyoruz.

Tecelli nuru, varlık dağına vurdu mu o dağ yoldaki toprak gibi alçalır, ezilir ve yok olur.

Musa Aleyhisselama olan tecelli gibi. 'Sen beni göremezsin' dediğinde, o zaman dağa tecelli ettiğinde dağ paramparça oldu. Dağ dediği aslında Musa'nın varlığı idi. Benlik dağı, varlık dağı.

Yoksul, bir cezbeye uğradı mı padişah olur, sultanlık eder de koca dağı bir anda saman çöpü sayıverir!

Saman çöpü kadar değeri kalmaz. Benliği ortadan kalktığı zaman değer verdiği şeyler tamamen değişir.

Yürü, peygamberin ardına düş de miraca var... Tanrı'nın büyük ve yüce delillerini seyret!

Ümmühani'nin konağından çık da 'Beni gören Tanrı'yı görmüştür' de!

Eğer sen gerçekten peygamberin varisi isen ümmeti isen peygamberin ardına düş. Kendi nefsinin ardına düşme. Onun getirmiş olduğu, ortaya koymuş olduğu değerleri idrak et. Anla ki onun peşine düşmek, ardından gitmek öyle olur. Tanrı'nın yüce ve büyük delillerini seyret. Ondandır ibretlerle, ilhamlarla, bilgilerle Hakk'ın varlığını seyret. Ümmühani'nin konağından çık. Hani miraca gideceği akşam Ümmühani adındaki halasının hanesinde bulunuyordu. Hz Peygamber sabah oradan çıktığı zaman 'Muhakkak ki beni gören Tanrı'yı görmüştür', dedi. Sende Ümmühani denen o evden çık artık. Bedenden çık da 'Beni gören Tanrı'yı görür', de.

İki alemde de geç... Kabekavseyn yakınlığına kon, orayı yurt edin!

İki alem dediği kabıkavseyn (iki kavis), mümkün ve vacib. Kavsin bir tarafı vacib bir tarafı mümkün. Kaab tutacak yer kavseyn de iki kavis manasına. Birisi Hakk'ın varlığı, gerçek varlığı, zati varlığı, birisi de sonradan meydana gelen alemlerin varlığı. İşte bu alemlerin varlığı ile Hakk'ın varlığı, Allah'ın varlığı aynı şeydir. 'Kabı kavseyn ev edna' hatta iki kavisten daha yakın. İki kavisin tek kavis oldunu idrak ediyor. Ve oradan işi tut. Kavislerin ucundan, altından, sağından, solundan tutma. Gerçek ortasından tut ki iki kavis birden tutmuş olursun. O da senin zatındır, gerçeğindir zaten. Ondan sonra 'Beni gören Hakk'ı görmüştür.' sözünü söyleyebilirsin.

İki alemde de geç... Kabekavseyn yakınlığına kon, orayı yurt edin!

Bu takdirde Tanrı ne dilerse verir. Eşyayı sana olduğu gibi gösterir.

Artık oranın sahibi olmuş oluyorsun. Hakk ne dilerse verir değil, sen ne dilerse olur'dur. Ebubekir Sıddık, 'Yarabbi eşyayı bana olduğu gibi gerçeği ile göster.' demişti. Eşya denilen, şeyler denilen, şey'lik hüviyeti ortadan kalkar. Eşya ismi kalkar, gerçeği meydana çıkar. Gerçeği meydana çıkmaz, kişi onun idrakine gelir. Kişinin idrakinde oluşur. Lübbül Lübbün sonunda beş görüş vardı. Bunlardan bir tanesine dahil olursun demek istiyor.

Canı, tecelli nuruna dalan kişiye bütün âlem ulu Tanrı'nın kitabıdır.

'Elif Lam Mim, zalikel kitabe la raybe fih' dediği. Kitapların birisi alem denilen kitap. Onun da bir ismi ümmül kitap. Kitabın da anası. Kitabül Mübin, tamamen açık olan kitap. İmamül Mübin, önde olan kitap. İşte alem diye baktığımız şey Cenab-ı Hakk denilen o varlığın ilmi zuhurudur. Bu alem de isimleri yönünden ilmi zuhurudur. Ortada ilmi zuhurdan başka hiç bir şey yok. Aynı aynı varlıklar dediğimiz başka başka isimler verdiğimiz hatta zıd isimler dediğimiz, birbirine karşı olan isimler dediğimiz, Hakk'ın esmaül hüsnasının mahallerinden, zuhurlarından ibaret olan şeyler. Bundan başka bir şey değil.

Araz, bu Kur'an'ın irabına, cevher de harflerine benzer.

Araz, sonradan olan şeyler. Arızalar manasına. İrab, harekeler konmazdan evvel Kur'an-ı Kerim'in sonlarında okunan üstün veya esre gelmesini, okutmasını sağlayan arapça gramer sistemidir. Mesela bir kelimenin başına 'illa' gelirse sonu 'i' olarak okunur. 'İlla' gelen kelimenin sonu hareke olmasa da esreli okunur. Bu irabı bilen kimse Kur'an-ı Kerim'i gayet rahatlıkla okuyabilir. Harekelenmemiş Kur'an-ı Kerim'i okur. Çünkü hangi harf nereye gelirse sonu nasıl okunacak onu bilir. Harfler asıldır, cevherdir. Fakat irab değişebilir. Bir kelimenin başına 'a' gelirse sonu başka türlü olur, 'b' gelirse başka türlü olur. Değişik şekillerde okunur. İrab dediği şeyler değişebilir. Ama gerçek cevherler, harfler ise değişmez.

Mertebeler okunurken sonlarında durulacak ayetler gibidir.

Hakk yolundaki mertebeler ayetlerin sonunda duraklar vardır onlara benzer.

O âlem içindeki her âlemde ayrıca bir suredir... Birisi Fatiha, öbürü İhlas.

Şimdi 'o âlem' dediği bir sure var. Kur'an-ı Kerim'deki sureler. O sure, suretler manasına. Ayetler de işaretler manasına. O suretlerin özellikleri değişik şekilleri, özellikleri manasına. İşte o sureler içindeki ayetler de, sure içerisinde suredir.

O Kur'an'ın ilk ayeti aklı küll'dür. Aklı küll bu kitabın besmelesine benzer.

İkinci ayet nefsi küll'dür. Nefsi küll Nûr ayetine benzer, pek aydındır, adeta bir kandil gibidir.

Üçüncü ayet Tanrı arşıdır. Dördüncüsü de Kürsi. Bu ayetel kürsiyi oku dur!

Ama Kur'an-ı Kerim'deki o yarım sayfalık olanı değil. Gerçekten Ayetel Kürsiyi oku demektir. Kürsiyi gerçekten, gerçek olarak oku demektir. Bu

ne oluyor? Gerçekten dışardaki Ayetel Kürsiyi okuyabilirsek, kişi kendini de okumuş oluyor aynı zamanda. İşte insanla Kur'an kardeş değiller miydi? O zaman kendini okumaya başlıyor. İdrak ediyor. Aklı küll, nefsi küll, Ayetel Kürsi.

Onlardan sonra gökler gelir. Gökler, bu Kur'an'da seb'ül mesani'ye benzer.

Onlardan sonra üç mevalid gelir. Bu üç mevalidin ayetleri sayılamayacak kadar çoktur.

Üç mevalid dediği unsurlar: Madenler, nebatlar ve hayvanlar. Bunlardan meydana gelenler sayılamayacak kadar çoktur.

En son inen ayet insandır. Bu suretle Kur'an insanla hatmolmuştur.

Unsurlarla tabiatlara mahpus kalma da onlardan çık, Tanrı sanatlarına bak!

Unsurlar dediği anasır-ı erbaa. Toprak, hava, ateş, su. Bunlardan meydana gelen bir yapın var. Bunların da meydana getirdiği tabiatların var. Şunu istiyorum bunu istiyorum. Şunu seviyorum, şunu sevmiyorum gibi. Bu gibi hallerden çık da, bunların içinde hapis kalma. Bunlarla kayıtlanma. Seviyorum veya sevmiyorum, hoşuma gidiyor veya gitmiyor sözünü kaldır ortadan. Çünkü bunları söylediğin müddetçe sen nefsin ve beşeriyetinin arzularına göre hareket etmekte. Çünkü alemde sevilmeyecek, istenmeyecek hiç bir şey yoktur. Çünkü herşey Hakk'ın varlığı ise onun neresi istenmez ve nasıl sevilmez. Burada kalma gözünü aç da Hakk'ın sanatlarına bak. Daha ileriye geç.

Göklerin yaratılışını düşün de Tanrı, seni ayetlerinde methetsin.

Bir bak da gör. O ulu arş, iki cihanı nasıl kaplamış!

Neden ona arş dediler? İnsanın kalbi ile ne münasebeti var?

Neden arş da daima dönmekte, kalp de... Neden bir lahza bile durmuyorlar ki?

Gönül, sanki şu bütün âlemi kaplamış olan arşın merkezi...

Gönül, merkezdeki nokta gibi, arş da onun çevresinde dönmekte.

Şimdi arş, kürsi diye bildiğimiz bazı kelimeler var. Bunların sınırları nerede başlıyor, nerede bitiyor? Yedi kat gök neresidir? Bunlardan bahsediyor.

Arş denilen o isimle vasıflandırılan, aslında vasma ve herhangi bir varlığa sığacak değildir. Anlatılacak gibi bir şey değildir. Ancak idrak yoluyla yaşamını anlayabiliriz belki. Arş, muhittir. Varlık alemini çevreleyen muhittir. Zincir gibi, yuvarlak bir çember gibi bir şey değildir. Şekli yoktur, idrakte olan bir şeydir. Onun sınırı da akli evvelenden sonra akli küll meydana geliyor. Akli küll bütün mana ve madde alemini içerisine alan akıldır. Bunun maddeye dönük olan kısmına nefsi küll deniyor. Ruhlar alemini dediği manyetik alan, yani ışınsal alan, maddeyi meydana getiren, hücreleri meydana getiren o ışınsal alem arşın içerisindedir. Arş buna da muhittir. Kürsi dediği şey bizim samanyolunun da içinde bulunduğu burçlar sistemidir. Bütün bu burçlar sisteminin bütün ışınsal alemini de içerisine alan ve ona muhit olan yere de idrake de arş deniyor. 'Rahman arşı istiva etti.' Bu istiva hadisesi nasıl bir hadise? İçten ve dıştan sarması dolayısıyla istiva etmesi, sadece dıştan sarması ile değil, madde boyutuna geçildiği anda arşın altına inilmesidir. Mana alemine, gerçek mana alemine hiç bir varlığın söz konusu olmadığı teklik yani sıfat aleminin bulunduğu yer, arşın üstü, sıfat aleminin altı, madde alemini denilen yerler de arşın altıdır. İşte onun için diyor: 'Bir bak gör o ulu arş iki cihanı da nasıl kaplamış! Neden ona arş dediler? İnsanın kalbi ile ne münasebeti var?' Şimdi burada kalp derken, bizim anladığımız bireysel manadaki kalpten bahsetmiyor. Kalp ve gönül kelimeleri ile bahsedilen Hakikat-i Muhammediye'dir. Yani sıfat bölgesini ifade eden, anlatan yerdir. Kalp ve gönül kelimeleri bunu anlatıyor. Kalp ve gönül kelimesinin altında ifade edilen melekut alemini ve madde alemini arşın altı oluyor. Gönül alemini arşı da kaplamıştır. Yani arşın üstü gönül alemini oluyor. 'Neden arş da kalp de daima dönmekte? Bir lahza bile durmuyorlar ki. Gönül sanki şu bütün alemini kaplamış olan arşın merkezi.' Yani gönül alemini arşı meydana getiren onun merkezi. Gönül, merkezdeki nokta gibi yani öyle bir haldeki hem içeriden hem dışardan bir hata etmiş vaziyette ve her nereye baksanız orda nokta halinde de geniş boyutta da mevcut. Arş da onun çevresinde dönmekte. Noktalık haliyle arş onun etrafında dönmekte. Aslında o arşı meydana getirdiğinden arş onun içinde dönmektedir.

Ey derviş, arş aşağı yukarı bir gün, bir gece içinde senin etrafında bir kere döner.

İşte akli evvel olan sen, kişi... Çünkü kişinin gerçek varlığı akli evvelden geliyor. Akli külden, nefsi külden, akli cüzden değil. Kişinin gerçek varlığı akli evvelden geliyor. Akli evvelin etrafında, arş onun etrafında dönüyor. Yani bizim yerimiz arşın üstü arşın altı değildir. Arşın altına geçtiğimiz zaman birimselliğe düşüyoruz. Arşın üstüne çıktığımız zaman gerçek varlığımıza bürünüyoruz.

Neden şu yuvarlak cisimler arşın hareketi ile harekete gelmekte, bir iyi bak hele!

Hepsi de doğudan batıya doğru uyumadan, dinlenmeden kendilerinden geçmiş bir halde dönüp duruyorlar.

İşte bu varlıklar dediğimiz bu gökyüzündeki o cisimler dönüp duruyorlar sonsuz bir süratle. Ve çok dengeli bir şekilde. Acaba onları döndüren kim? Dönen mi, döndüren mi? Yoksa bir başka döndüren mi var? Dönen O. Döndüren diye bir varlık yok ki. Gücü kendinden. Eğer dışardan bir güç gelmiş olsa o biter tükenir veya aynı devri tutturamaz. Biraz eksik olur, biraz fazla olur. Bu düzen bozulur. Dönenin gücü kendinden, madde yapı olarak oluşan, dönüşen bir yapı değil. Aynı zamanda gökte gördüğümüz bütün yıldızların kendine has bir manası var. Yani dönen sadece madde değildir. Mana da dönüyor orada. Nasıl ki bir ışık gördüğümüz zaman o ışık manası ile dönüyor, ışığın sadece madde kısmı dönmüyor. İçerisindeki manası da dönüyor. İşte bunun gibi bütün varlıklar Cenab-ı Hakk'ın esmalarından bir ismi. Yani o manayı zuhura getirmekte. Ne kadar varlık desek, bunların hepsi Esma'ül Hüsnâ'nın içerisindedir. Yani kaynağı O. Dolayısıyla Hakk 'Ben burada bunu meydana getirmeyi diliyorum. Bu isminin zuhurunu seyretmek istiyorum' diyor. Kendisi zuhurunu seyrediyor. Nereden seyrediyor? Gene o varlıktan seyrediyor veya dolaylı olarak mukabil olarak seyrediyor. Ama seyretme özelliği seyretme bilgisini gerektirir. Eğer o mahalde seyretme bilgisi varsa ancak o zaman seyreder. Yoksa aksi halde seyrettiği hayaldir. Daha evvelki geçtiği şekilde hayali bir bakışla bakar ki bu gerçek değildir. Yani gerçek hüviyeti ile olan bir görüş değildir, perdeli görüştür. Ama dilemiştir, perde ile zuhura çıkmıştır. Dilemiştir, perdesiz zuhura çıkmıştır. Yani bakan, bakılan, bakmak hep tek yerde oluşan hadisedir.

Bu ulu gök, bu arş, her gün, her gece âlemin etrafında bir kere tam bir devir yapmakta.

Onun hareketi ile öbür gökler de aynen onun gibi dönerler.

Yani arş denilen o güçten hareketini alırlar ve onunla birlikte dönerler.

Fakat sekiz gök Atlas dediğimiz, bu göğün aksine batıdan doğuya doğru döner.

Sekizinci gök, 'Zatülburuç-burçların bulunduğu gök'tür. Bu göğü kaplayan gök, sanki sekizinci kat göğün kürsüsüdür. Bu gök ne yarılr, ne de yarığı onulup birleşir!

Hamel, Sevir, Cevza, Seretan... Eset ve Sümbüle gibi bu gökte salkım salkım yerleşmiştir.

Hamel yani Koç, Sevir yani Boğa, Cevza yani İkizler, Seretan yani Yengeç, Eset yani Aslan, Sümbüle yani Başak gibi bu gökte salkım salkım yerleşmiştir. Yani bu burçlar sekizinci göktedirler.

Sonra Mizan, Akrep... Daha sonra Kavis, Cedi, Deliv ve Hut hep bu göktedir.

Sonra Teraz, Akrep, Oğlak, Kova, Balık hep bu göktedir. Sekizinci göktedir.

Sabiteler binyirmidört tanedir. Heps de Kürside yani burçların bulunduğu bu göktedir.

Yedinci kat göğün bekçisi Keyvan-Zuhal'dir. Altıncı kat gök Bercis-Müşterinin yeridir.

Yedinci kat göğün bekçisi Zuhal yani Satürn'dür. Altıncı kat gök Müşteri yani Jüpiter'in yeridir.

Beşinci kat gökte Merih, dördüncüde âlemi bezeyen güneş vardır.

Üçüncü gök Zühre'nin, ikinci Utarid'in mekanıdır. Ay da dünya göğündendir.

Beşinci kat gökte Merih yani Mars, dördüncüde âlemi bezeyen güneş

vardır. Üçüncü kat gökte Zühre yani Venüs, ikinci de Utarid yani Merkür mekanıdır. Ay da dünya göğündendir.

Zuhal'in nurlandığı burçlar, Cedi ve Deliv'dir, Müsteri'nin önde, sonda nurlandığı burçlar da Kavis'le Hut'tur.

Zühalin nurlandığı yani Satürn yıldızının, gezegeninin nurlandığı burçlar Oğlak ve Kova. Jüpiterin önde, sonra nurlandığı burçlar da Yay ile Balık'tır.

Behram-Merih'in yeri Hamel'le Akrep, Esed'in Güneş'tir.

Mars'ın yeri Koç, Akrep, Arslan'ın yeri Güneş'tir.

Zühre, Sevir'le Mizan'ı yurt edinmiş, Utarit Cevza ile Sümbüle'yi kabul etmiştir.

Venüs, Boğa ve Terazi burçlarını yurt edinmiş. Merkür, İkizler ile Başak burcunu kabul etmiştir.

Kamer, Seretan'ı kendisine eş görmüş, orayı yurt edinmiş... Zenep, Reis gibi bir ukdeyi seçip almıştır.

Kamer Yengeç'i kendisine eş görmüş, orayı yurt edinmiştir. Şimdi 'seb'a semavat intibaka' dediği Kur'an-ı Kerim'de 'Allah gökleri yedi kat semavat olarak yükseltti.' Sekizinci katta Zatil Buruç yani burçların bulunduğu yerdir. Dünyayı merkez kabul etmek suretiyle birinci kat gökte Ay, ikinci kat gökte Merkür, üçüncü kat gökte Venüs, dördüncü kat gökte Güneş dedikleri bu sıraya göre gidiyor. Beşinci kat gökte Mars, altıncı kat gökte Jüpiter. Yedinci kat gökte Satürn, diğer üç tane daha yedinci kat gök içerisinde sayılıyor. Yedi kat gök dedikleri zaman bu alemin dışında daha yedi tane daha ayrıca gök katları var sanıyoruz. Halbuki yedi kat gök, dünya sisteminizin oluşturduğu katmanlar. Katmanlar derken hangi seyyare nerde dönüyorsa yani hangi yörüngede dönüyorsa onun çevirdiği, çevrelediği bir kat olarak hesap ediliyor. Sekizinci kat felek dedikleri ki buna son kat diyoruz: Burçların olduğu alem. Şimdi bu yedi kat yıldızdan

en azından yedi türlü bize ilhamlar geliyor. Yani ilham derken, bizleri yönlendiren varidatlar geliyor. Ay'dan bir başka türlü bize tesir edici sinyaller geliyor. Sonra Merkür'den başka türlü sinyaller geliyor. Daha sonra Merih'ten başka türlü sinyaller geliyor. Güneş'ten başka türlü sinyaller geliyor. Mars'tan başka türlü sinyaller geliyor. Jüpiter'den, Helyum gazı kütlesinden başka türlü sinyaller geliyor. Satürn, Neptün ve Plüton'dan da başka türlü sinyaller geliyor. Kimde o gelen sinyaller istikametinde açılış varsa oraya tesir ediyor, o kişiyi o yönde harekete geçiriyor. İşte bu Güneş sistemi dediğimiz sistem insanlardaki duyguları meydana getiriyor. Eğer Güneş sisteminde bu dönem gezegenler olmasa, bizde de duygu diye bir şey meydana gelmez. Mesela birinci kattaki Merkür zeka yıldızıdır. Dünyaya gelen bir kişi Merkür'den gelen füyüzattan faydalaniyorsa onun zeka bölümü açılıyor. Genellikle o kapalı bir insan oluyor. Diyelim ki Satürn o anda dünyayı etkilediğinde bir çocuk dünyaya geliyor. Onun burcu ile birlikte onda da akıl zeka çalışıyor. Fakat uç noktalara doğru çalışıyor. Eğer iyi yönde değerlendirilirse şaheser bir akıl sahibi oluyor. Eğer değerlendirilemezse tamamen nefsaniyete dönük çok zeki bir şekilde dünyalık oluyor. Bunların nereden geldiğini bilip ona göre yönlendirmek lazım. Yüzyirmi günden sonra yedi aylık tesir icra ediyor. Yüz yirminci günde dünyaya çıktığı andaki beynin açılışı. Ana rahminin koruyucu perdesinden kurtulup da doğrudan doğruya ışınlarla, şualarla karşı karşıya kaldığında beyinde o anda hangi yıldızın tesiri mevcutsa dünya üzerinde hangisinin tesiri hakimse, mevcutsa onun açılımı oluyor. İşte bir yönde Levh-i Mahfuz dedikleri bu. Kişinin beynindeki Levh-i Mahfuz. Sonra yüz yirminci günde Cenab-ı Hak bir melek gönderir. Melek kalem oluyor ama bizim bildiğimiz gibi bir kalem değil. 'Ne yazayım ya Rabbi?' diyor. Cenab-ı Hak ilmini yaz, diyor. 'Başka ne yazayım?' 'Rızkını yaz.' 'Başka ne yazayım?' 'Ömrünü yaz.' 'Başka ne yazayım?' 'Said veya şaki olacağını yaz.' Zaten insanı yönlendiren bu dört ana unsurdur. Bunların dışında o kişi de herhangi bir şeyin oluşması mümkün değil. Ne kadar takdir etmişse o arada, bunun dışında fazladan birşey olması mümkün değil. Ama eksiği olması kuvvetle muhtemel. İşte bizim yapacağımız iş bunları tamamlamak. Yani en azından bize verilmiş olan Levh-i Mahfuz nereye kadar genişleyecekse o genişliği tutturmak. Ayan-ı Sabite budur işte. Geniş manada Ayan-ı Sabite burçlar sistemidir. Burçlar akıldan ibarettir. Akıl küll dedikleri bütün alemde sari olan akıldan ibarettir. Ancak bunların bazılarında aklın bazı yönü çok fazladır, şiddetlidir, kesiftir. Çünkü onun özelliği odur. Jüpiter mesela neşe ve bolluk meydana getirir. Jüpiter Başak burcuna tesir ettiğinde doğan kişi bolluk içinde ve neşeli bir insan olur. Genellikle zekası da çalışır. İşte biz zannediyoruz ki anadan geçme tesirler de var tabi. Kalıtlar da var. Ama o kalıtlar da yine yıldızlar vasıtasıyla gelmiştir annesine. Dolayısıyla onda da meydana çıkmıştır. Bu tasavvuf ve tarikat çalışmaları aslında bunları dengelemek ve düzenlemek içindir.

Şimdi genel anlamda alemlerin ismi Levhi Mahfuz, Ayan-ı sabitedir. Bir de birimsel olarak kişinin beynidir. Yani şu bedenleri yöneten, bunlara hayat veren, onların nizamını meydana getiren Levhi Mahfuz'dur. İşte eğer biz kendimizi tanımak istiyorsak gerçekten bu işleri bilmemiz lazımdır. Olduğu kadarı ile. Hiç olmazsa hangi yıldızdan tesir alıyorsa onu bilmesi lazım. Daha evvelce İbrahim (as)'dan bahsederken dedi ya: 'Ben batıp doğanları, uful edenkeri sevmem, ben Hakk'a gidiyorumç.' dedi. İşte bunlardan tesir alması Rabbinin hükmü altında olmasıdır. Şimdi hep Rab diyoruz. Bu nedir acaba? Rab, terbiye edicidir. Genelde böyle biliyoruz. Fakat yıldızın genel bir başka ismi Rab'dır, özelliği Rab'dır. O ismin altındaki tesiri terbiyesi Rab'dır. Rab dediğimiz zaman zannederiz ki alemlerin ötesinde bir başka Allah isminde bilinen başka bir Rab var. Rab O değildir. O, Rabb'ül Erbab'dır. Bunları meydana getiren. Kişi hangi yıldızın hükmü altında ise Ya Rabbi dediği zaman, bu sesleniş ona ulaşır. Daha üstüne ulaşamaz.

İşte neticede bunları bilirse, aklımızı belirli bir yönde çalıştırırsak, belirli bir ağılım sağlarsak, oradan gelenleri alınız ve bize belirli bir yönde faydaları olur. Ama bilerek, istikamet vererek bu fayda sağlanabilir.

İşte İbrahim (as) bunu idrak ettiğinde gözünü yıldızlara dikti.

Band burada bitiyor...

(Fındıkzade 28/02/1986)

Kamerin yirmi sekiz konağı vardır. Bunları dolaştıktan sonra güneşle karşılaşır.

Ondan sonra da eskisi gibi eğri hurma dalı şekline girer, hilâl olur. Bu herşeyi bilen tek ve yüce Tanrının takdiridir.

Düşüncede kemale erersen mutlaka herşeyi yerli yerinde bulur, hiç bir şeye aslı yok demez, hepsini Hakk görürsün.

İşte düşünce bahsinin mühim olan yerlerinden bir tanesi de bu. Düşüncede kemale ermek ne demek? Varlıklar var görüntüsünden geçtikten sonra varlıkta sari ve cari olan Hakk'ın varlığını

müşahade etmek, ilk boyutta fiiller alemindeki düşüncede kemale erkmektir. Yani ayrı ayrı varlıklar var hükmünü ortadan kaldırıp, alem ve küll olarak bir varlıktır hükmünü düşünmek, düşüncede ilk boyutta yani fiiller alemindeki boyutta kemale erkmektir. Bunun bir başka ismine de tevhid-i ef'al deniyor. Yani fiilleri birleme. Eğer bunu yapmazsa, yapamazsa insan dağınık fikirlerle yaşamını sürdürür ve bunları toplaması mümkün olmaz. Yani vahdet haline geçmesi mümkün olmaz. İşte bu düşüncede olan kimse herşeyi yerli yerinde bulur. Çünkü bakar ki görüşü genişlemiş olan bir kişi yersiz bir şey göremez. Çünkü alemde yersiz olan zaten hiç bir zerre bile yoktur ki yersiz görsün. Ancak, bizim birimsellik bakışımıza göre yersiz, eğri, yanlış, eksik, lüzumsuz şeyler görürüz, müşahade ederiz. Neden? Bu bizim birimlilik bakışımıza göredir. Bazı birimler birbirlerine karşı bakarlar, birinde başka bir esmanın zuhuru vardır, öbüründe başka bir esmanın zuhuru vardır. Demin de işaret ettiğimiz gibi isimler aleminin zuhuru değişik değişik fiilde meydana gelmektedir. Birbirlerine bakarak tam ters bir zuhur ortaya çıktığında biri diğerine eksiklik, noksanlık atfeder. Ama bir üçüncü şahıs varsa orada, o geniş bir açı ile bakıyor ise ikiniz de haklısınız, der. Gerçek budur. Böylece herşeyi yerli yerinde bulur. Hiç bir şeyin aslı yok deme, hepsini Hakk görürsün diyor. Çünkü bir kimsenin alemde Hakk'ın varlığından başka bir varlık olmadığını idrak ettiğinde, artık ne eksik, ne noksan ne fazla diye bir şey konuşması mümkün olmaz.

Tanrı buyruğu olan Kur'ân'da bâtil görüşün, yakiyn zayıflığından meydana geldiğini söyler durur.

Batil ve hak sözleri vardır. 'Ceale hakka ve zehakel batıl' yani 'Hakk geldi, batıl gitti.' Biz zannederiz ki bir beldeye İslamiyet yayıldı, müslümanlık geldi ve batıl olan gitti ve Hakk geldi. Belde denilen şey aslında bizim bedenimizdir. Birimsel hükmü ile belde, 'Ve beldetül emin' ayetinde geçtiği gibi kendi varlığımızdır. Bize ait olan belde bizim varlığımızdır. Ki her birerlerimizin kendine ait bir beldesi vardır. Bizlere düşen görev de onları yıkmak, harap etmek değil, mamur etmektir. İşte beldenin mamur edilmesi batılın gitmesi, Hakk'ın gelmesidir. Hakk'ın gelmesinin sebebi de yakiyn hükmünün orada zuhura çıkmasıdır. Yakiynden maksat, evvela ilmel yakiyn olarak bu meseleleri idrak etmek, sonra da aynel yakiyn olarak bunu yaşantıya koymaktır. Eğer bizde halen birimler, farklılıklar, düşmanlar, iyiler, kötüler diye bir çok farklılıklar mevcutsa daha bize henüz Hakk gelmiş değildir. Ama Hakkani

yaşantımız vardır. Zahirde İslam olarak yaşarız ama daha henüz bize Hakk gelmiş değildir. İşte farklılıklar görme hükmü ortadan kalktıktan sonra gelen, yakıyn ile gelen Hakk görüşü olur, gerçek görüş olur ki bütün yapılması istenen şey de zaten budur.

A ham kişi, sivrisineğin varlığında bile bir hikmet var...

Niye kötü diye gördüğün şeylere kötülük isnad ediyorsun? 'Gerçekten onun nerden kaynaklandığını nasıl bir halden geldiğini idrak edebiliyor musun, yakıyn olarak bilebiliyor musun?' demek istiyor.

Kur'ân-ı Kerim'de buyurulduğu gibi Müslümanlar sivrisineğin kanadında hikmet vardır diye düşünürler. Kafir ve inkarcı durumda olanlar ise, yani manayı kabul etmeyenler ise Cenab-ı Hakk bu sivrisineğin kanadı ile ne murad ediyor diye kendi kendilerine konuşurlar, sözleşirler.

Artık nasıl olur da Utarit'le Merih'in varlığında bir hikmet olmaz.

Madde alemi dediğimiz bu alemin içerisinde Merkür, Mars ve bunun gibi bir çok yıldızlar var. O yıldızların varlığında nasıl bir hikmet olmasın. Onlar boşuna mı yaratılmıştır diyor. Bir sivrisineğin kanadı boşuna yaratılmamış ise bu kadar büyük bir varlığı teşkil eden kitlelerde niye hikmet olmasın, diyor. Cenab-ı Hakk'ın isimleri, esma aleminde olan isimleri varlıklarda zuhura çıkıyor ve salt ismin maddeye dönüşmesi olarak gözümüzün önüne geliyor. Yıldız dediğimiz o varlıklar Cenab-ı Hakk'ın bir esmasını ve bir özelliğini oradan yansıtır. Mesela Merkür. Akıldır bir yerde, zekâdır. Ne yapıyor? Biz onu madde olarak kabul ettiğimiz, taş, toprak olarak kabul ettiğimiz o şeyin aslı akıl kütesinden ibaret. Yani düşünce ve akıl yapısından ibaret. Devamlı onu neşrediyor, yeryüzüne akıl neşrediyor. Onun üzerine düşmüş olan beyinler ondan devamlı akıl alıyorlar. O durumda dünyaya gelmiş olan kimseler zeki oluyorlar. Ve bu sadece o zamana yani geldiği ana has değil. Devamlı olarak o neşriyat yapılıyor. Nasıl ki akşamları güneşin tesiri geçtikten sonra daha uzak yerlerden radyolar sinyal alabiliyorlar, daha uzak istasyonlardan neşriyat alabiliyorlar. Güneşin verdiği radyasyon ortadan kalkıyor ve onların gelişleri güçleniyor. Böylece o yukarda gördüğümüz, bize göre yukarda

gördüğümüz, o bizim dışımızda gördüğümüz varlıkların hepsinde o kadar büyük özellikler var ki biz bunları anlayamıyoruz. Mühim olan nedir? Bunların özelliklerinden bu dünyada yararlanmaktır. Çünkü biz yararlanalım diye onlar ortaya getirilmiştir. Bize zarar versin, güneşin ateşi bizi yaksın, ağustosta bizi kavursun diye değil. Bir başka ifade ile biz yararlanamazsak zalimlerden oluruz.

Fakat şu varlık âlemine iyice dikkat edersen görürsün ki gökler, bir kırıp saran bir kudret sahibinin hükmü altındadır.

Hani tabiat diyorlar ya, bunlar kendi kendilerine oluşmuşlardır. İşte şu kadar milyon sene evvel şöyle oldu böyle oldu diye. Nihayet döndüler, döndüler ve dünya alemleri meydana geldi diyorlar. Bunun üzerine bir tabiatçı der ki: Bu işler kendi kendine oldu. Oluşuma dönüştü. Halbuki aklın ermez mi, diyor. Bunları kırıp saran bir güç, bir kuvvet var. Yalnız bunu böyle derken alemler buradadır, o kırıp saran güç de ötelerdedir diye düşünersek gene yanılırız. İkilik çıkar ortaya. O kırıp saran da bu alemlerin içinde zaten, dışında değil. Ayrı bir yerde ayrı bir varlığı olan bir kırıp saran değil. İçinde ve mamulü meydana getiren varlık olarak da özünde aynı zamanda.

Fakat imandan nasibi olmayan müneccim, olan şeyler yıldızların şu veya bu şekilde bulunuşunun tesiriyle olur der.

Gerçekten bu işlerin nasıl düzenlendiğini bilmeyen müneccim, 'Bu işler yıldızlardan oluyor.' der. Tesiri yıldızlara bırakır. Yıldızların nerden güç aldığını bilemez, maddeye tapanlardan olur. 'Yıldızların şu veya bu şekilde bulunuşunun tesiri ile olur.' der. Ayın on üçü, on dördü, on beşi olduğu zaman en şiddetli zamanı, dünyaya yaydığı radyasyonun en güçlü zamanı. Dünyada bir çok değişiklikler oluyor. Bu zamanda ay okyanusları kaldıracak güçte olabiliyor. İnsan üzerinde de fiziki değişiklikler oluyor. Müneccimler, 'Ay döndü de buraya geldi şuraya geldi de, şöyle oldu böyle oldu da gücü arttı da onun için böyle oldu.' der. Yani meydana gelen bu işleri ayın dönüşünden veya güneşin dönüşünden bilir. İmandan nasibi olmayan müneccim böyle düşünür. Biz kendimizi böyle düşünenler arasına sokarsak, biz de müneccim ve tabiatçı hükmüne girmiş oluruz. İsmimiz isterse İslam isimlerinden olsun. Ama bu düşüncüyü aşar da, bu varlığın gerçek sahibi olarak Hakk'ın varlığını müşahade edersek gerçek düşünce bizde meydana gelir.

Görmüyor ki, şu yuvarlak gök Tanrı'nın hükmüne kapılmış, Tanrı'nın emrine tabi olmuştur.

Gökyüzünün kendi başına, kendi kendine olan bir varlığı yok ki, kendi kendine varlığını sürdürsün. Hakk'ın emrine uymuş demekle Hakk dilediğini orada, o şekilde tasarruf ediyor, Hakk dilediğini öylece meydana çıkarıyor demektir.

Sen şu dönüp duran gökleri çömlekçi tezgâhı gibi gece gündüz dilediği kabı yapar sanırsın ama.

Bu felekleri döndüren bir bilgi sahibi var ki her an balçıktan başka bir kap yapan o!

'Gökleri çömlekçi tezgâhı gibi gece gündüz dilediği kabı yapar sanırsın.' Yani yıldızlardan gelen radyasyonlarla o bilgilerle insanların beyinlerinde olan açılımla, sen bunları yıldızlar yapar sanırsın, diyor. Evet yıldızlar sebeptir ama bu işler Hakk'ın tesiri ile olur demek istiyor. İşî yıldızlara bağlama, diyor. Yıldızlara tapanların kaynak aldığı nokta işte burası idi. Yıldızlardan kendilerine gelen tesirleri idrak ediyorlardı ve kendilerini yıldızların yönettiğini zannederek onlara tapınıyorlardı. İşte Cenab-ı Hakk'ın müneccimliği kaldırmamızın sebebi bu yolu tamamen kapatmak içindir. Yoksa gerçekte yıldızların insanlar üzerinde tesirleri var. Ancak tesir yıldızdan değil, tesir Hakk'ın tesiri. Hakk öyle diliyor, oradan sebep halketmek suretiyle dilediği özelliği ortaya çıkartıyor.

'Bu felekleri döndüren bir bilgi sahibi var ki her an balçıktan başka bir kap yapan o.' Balçıktan başka bir kap yapan o dediği, her an yeni bir insan meydana çıkarır. Ayette insanı, bir kuru balçıktan meydana getirdik diyordu. Her an yeni bir insanı meydana getiriyor. Balçıktan kab yapıyor demesi, bizim anladığımız manada bireysel insanı meydana getiriyor demek değildir. Burada ifade edilen şey kalıp olarak insanı meydana getirmesi değil, gerçek insan hüviyetinde olan bir varlığı, balçık şeklinde göstermek, ortaya koymak suretiyle kendini meydana getirmesidir. Yani zati yönden kendini meydana getirmesidir.

Zamanda ve mekanda ne varsa bir ustanın elinden çıkma, bir tezgâhın malı.

Ortada ne kadar terlik varsa hepsi tek ustanın elinden çıkıyor, aynı tezgahdan çıkıyor. Şöyle baktığımız zaman hepimizdeki kaş göz, kulak vesairenin hepsi birbirinin aynı. Şekil olarak tabi. Bazı fiziksel değişiklikler varsa da genelde görünüm aynı. Bazımız üç metre, dört metre veya yarım metre değiliz. Hepimizin boyu genelde aynı ve kilolarımız da genelde birbirine çok yakın. Büyük farklılıklar yok. Üç kilo beş kilo, on kilo. Demek ki hepimiz fabrikasyon birer imalatız. Aynı tezgâhın birer mamûlleriyiz. Böyle bildiğimiz zaman aslımıza yaklaşmamız çok daha kolay olur. Ama biz kendimizi ayrı ayrı varlıklar olarak düşünürsek ve kendimize birer olmayan benlik verirse, ebedi olarak kendimizi bulmamız muhaldir, mümkün olmaz.

Yıldızlar kemal sahihi ise neden zaman zaman nurları azalmakta, neden vebale düşüyorlar?

Eğer kemalat yıldızın yapısında ise niye zaman zaman ışıkları azalıyor niye zamanla kara delikler haline dönüşüyorlar.

Neden, hepsi de dönüşte, renkte, şekilde birbirine aykırı?

Kimisi sağdan sola dönüyor kimisi soldan sağa, kimisi elips şeklinde, kimisi bambaşka seyir takip ediyor. Sırlarını bu aklımızla idrak edemeyeceğimiz şekilde geniş yörüngeler çiziyorlar. Birisi daha küçük, diğeri daha büyük çiziyor. Bakıyoruz ki biz güneşin etrafında yani dünya güneşin etrafında dönüyor ay da dünyanın etrafında dönüyor. Diğer gezegenlerinde kendilerine has bir sürü hareketleri var. Şimdi yeni yeni peykler buluyorlar. Bazılarının yedi, sekiz, on tane, kendilerine has ayları var. Niye bunlar bu şekilde hareket ediyor?

Niçin bazan alçalıyor, bazan en yücelere çıkıyor, bazan tek kalıyor, bazan yanyana geliyorlar?

Dönüş esnasında birisi buradan birisi şuradan giriyor. Bakıyorsunuz ki yanyana gelmişler. Niye böyle sürüyor? Eğer kendi başlarına bu hareketleri yapmış olsalar diledikleri gibi hareket

edecekler. Ama işte diledikleri gibi hareket edemiyorlar. Görevlendiren var.

Feleğin gönlü neden ateşlerle dolu? Bu yanıp yakılması kimin iştiyakı ile?

Felek dediği bir yerde gezegen. Mesela güneş. Dünyanın da gönlü niye ateşle dolu? Sonra felek genel anlamda kullandığımız zaman, bu semayı görmüş olursak nice nice ateşler var güneşler var içerisinde. Gönlü ateşlerle dolu diyor. Bu yanıp yakılmalar kimin iştiyakı ile? Bu ateşler nereden geliyor, diyor.

Hepsi de bir sevgilinin aşkı ile yaya olarak yola düşmüş, gâh yücelerde, gâh inişlerde koşup dönmekte!

Unsurlar, yel, su, ateş, toprak göklerin altında mekan tutmuşlar.

Her biri yerinde karar kılmış, bir zerre bile ayağını ne ileri atar, ne geri!

Anasır-ı erbaa dedikleri su, ateş, toprak ve hava, göklerin altında mekan tutmuşlar. İşte insan bedenleri de maddesel olarak, fiziksel olarak bunlardan meydana geliyor. Gök insanın bir yerde aklıdır. Bir yerde dış manada, onun altındaki anasır yeryüzüdür. Ama bir manada da bizim aklımızın altındaki bedenimiz bizim yeryüzümüzdür. Bu anasır aklımızın altında mekân tutmuş, bize mekan oluyor. Bu dört unsur dedikleri ana malzeme, bizim yaşantımızın ve gerçekte meydana gelmemizin sebebi oluyor. Her biri yerinde karar kılmış. Bir zerre bile ayağını ne ileri atar ne de geri.

Birbirine zıd olan bu dört unsur, merkezleri olan dört tabiatla öyle birleşmişler ki, kimse böyle birşey görmemiştir!

Bu dört değişik unsur birbirine tamamen zıd. Hava ateşe zıd, hava toprağa zıd, ateş suya zıd, hepsi birbirine zıd. Fakat bu zıdlıklar öyle bir terkip haline gelmiş ki en mükemmel varlık ondan

meydana gelmiş. Demek ki itidalini bilirse elinde ne malzeme olursa olsun, ondan bir malzeme yapmak mümkün oluyor. İşte dört unsurun terkip halinde birbirine fazla eksik getirmemek suretiyle meydana getirilişi insan denen o yüce varlığı meydana çıkartıyor. Varlık derken bedensel yönüyle, fiziksel yönüyle meydana getiriyor.

Herbiri, varlığı ve görünüşü bakımından öbürüne aykırı olduğu halde zorla Tanrı hükmüne uymuş, birleşmiş ve bir şey olmuşlar!

Dünya meydana gelmiş veya insan dediğimiz insan meydana gelmiş. Nasıl ki ölüm hadisesi geldiği zaman havası havaya, suyu suya, toprağı toprağa, ateşi ateşe gidiyor, herkes hakkını alıyor.

Onlardan üç çocuk doğmakta: Cemat, nebat, hayvan.

Cemat yani madenler, sabit duran varlıklar. Sonra nebat sonra da hayvan. Yani bu üç unsurdan maddenin oluşumunu anlatıyor. Üç unsur bir araya gelmiş hava, su, ateş ve toprak. Bunların terkipleşmesinden en ağırlıklı olarak birinci meydana geldiği mahal Cemat dediği madenler. Eskiden cansız varlıklar denirdi, şimdi canlı olduklarını kabul ettiler. İkincisi madenin, cematın meydana getirdiği nebatlar. Bunlar yukarıya doğru yükseliyorlar. Ama sabit bir yerde duruyorlar. Üçüncüsü de nebatların meydana getirdiği hayvanlar. Tabi ki bu hayvanlar zümresinin içerisine bedenler de giriyor. İnsan bedeni de bu hayvanlık ismine giriyor.

Unsurlar, heyulayı ortaya almışlar, sofiler gibi kendi suretlerinden çıkmışlar, arınmışlar, tek bir surete bürünmüşler.

Burası da çok nazik bir yer. Unsurlar, anasır-ı erbaa denilen o dört unsuru, heyulayı ortaya almışlar. Heyula dediği eskilerin tabiri ile hayali bir varlık, yani en küçük, bilinmeyen, ne olduğu vasfedilemeyen bir varlık için kullanılıyor. Bunun karşılığı atom kullanılıyor. Atomun belirli terkipleri belirli silüetler meydana getiriyor. İşte, unsurlar heyulayı ortaya almışlar demesi, anasır-ı

erbaa atomu ortaya almış, atomu meydana getirmiş. Bir başka deyimle dört unsurun, anasır-ı erbaanın özü atomdur. Bunların sayılarının artması veya belirli bir nisbette çoğalması havayı, suyu, toprağı, ateşini meydana getiriyor. Heyulayı ortaya almışlar, sofiler gibi kendi suretlerinden çıkmışlar. Şimdi, şu bedenler, insan bedenleri ana madde olarak anasır-ı erbaa'dan meydana geliyor. Fakat toprak diye izafe ettiğimiz toprak hükmünde bir varlık var mı üstümüzde? Topraktan geldik, bizde ateş, su, hava da var diyoruz. Fakat bunların orijinal haliyle üstümüzdeki halleri arasında bir benzerlik var mı? Toprak dediğimiz et, kemiğin toprakla bir ilgisi var mı? Topraktan geldik diyoruz. Benziyor mu toprağa? Benzemiyor. İşte bunu ortaya getiriyor ve diyor ki 'Heyulayı ortaya almışlar, atomları ortaya almışlar, öyle bir birikim ve bileşim yapmışlar ki ana varlıklarından çıkmışlar. Toprak topraklık hükmünden çıkmış, ismi kalmış sadece. Sofiler gibi kendi suretlerinden çıkmışlar. Su kendine has özelliğinden çıkmış bir başka su hükmüne girmiş. Ateş ise yakıcılıktan çıkmış bir başka özelliğe bürünmüş. Hava da bir başka özelliğe bürünmüş ve sofiler gibi kendi suretlerinden arınmışlar. Düşünce boyutuna geçtiği anda burda belirtmek istediği öyle noktalar var ki insanın yüceliği hakkında sayfalara sığacak şeyler değil. Sofinin özelliği nedir? Kendi nefsanîyetinden sıyrılmasıdır. Yani evvelce kendini ben olarak zannettiği geçici benliğinden sıyrılmasıdır. Sofilikten maksat budur zaten. Yalnız Sofuluk'dan değil. Düşünce ve tefekkür ehli Sofi tefekkürünü ve düşünmeyi sürdürür sürdürür kendi halinden, beşerîyetinden geçer ve kendini Hakk olarak müşahade eder. Gerçi maddeden gelmiştir ama maddeye benzer yeri kalmamıştır, ruhlaşmıştır, ruh olmuştur. Sofiler gibi kendi suretlerinden çıkmışlar, toprak topraklığından çıkmış, diğerleri de kendi Hakk hallerinden çıkmışlar, arınmışlar ve tek bir surete bürünmüşler. Yani dört unsur tek bir surete bürünmüş. O suretin de ismi insan olmuş.

Hepsi adalet ve kudret sahibi Tanrının hükmünü, emrini canla başla kabul etmiş, o hükme, o emre uymuş.

Cemat, onun kahriyle yere düşmüş, nebat onun sevgisi ile ayak üstüne kalkmış.

Bütün canlılar, sıtkı bütün olarak kendilerinin, cinslerinin, nevilerinin varlığı kaydına düşmüş.

Burası çok enteresan. Bütün canlılar saf, temiz bir olgu

içerisinde kendi cins ve nevilerini koruma kaydına düşmüş. Mesela, elma ağacı kendini bozmadan devamlı elmalık özelliğini ebedi olarak devam ettirme kaygısına düşmüş. Çünkü ondan o suretin görünmesi gereklidir. Eğer o kendini değiştirirse bir başka hallerle onda istenen mana zuhura gelmez. Nitekim bakıyoruz ki binlerce sene evvel meydana gelen malzeme bugün de aynıyla devam ediyor. Ama insanlar bazan onlara aşı yapmak suretiyle terkiplerini değiştiriyorlar. O da ilahi sanatın gereği olarak zuhur ediyor. Yine kendilerine bir şey olmuyor.

Hepsi de adalet sahibi Tanrının hükmüne uymuş, gece gündüz onu aramakta.

Gerçekten de bir esmanın zuhuruyla hangi varlık meydana gelmişse o maddeliğinden kurtulup manalığına doğru yönelmek ister. Kendinin gerçek hüviyetinin ne olduğuna doğru erişmek ve gitmek ister. Nebatın yükselmesinin sebebi budur. İnsanın gezebilmesinin sebebi hem boyunun uzaması hem sağa sola gidip gezebilmesi, kendi varlığını araması ve arayabilmesi içindir. Maden ise sabit kadem derler, kendi yerinde sabit durur, kaymaz. Kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak eder ve kaymaz. İşte namazda ayakta durulması, rükuda ve secdede durulması bunlarla ilgilidir.

Aslın olan Akı küle dikkatle bir bak hele. Nefsi kül, Akı kül'den meydana geldi, Akı kül bu yüzden ona baba oldu. Fakat Nefsi küllü doğurduğundan da anadır.

Varlıkların aslı Akı küll'den meydana geldi. Yani külli akıl. Bu da esma aleminin denilen düzeyin yani isimler aleminin, tüm bilgi olarak isimler olarak bir başka ifadesi. İşte senin aslın, toprak zannettiğin, madde alemin zannettiğin boyut değil. Aslın Akı küll'dür. Bunu idrak etmen gerekir diyor. Akı küle dikkatle bir bak hele. Nefsi küll Akı külden meydana geldi. Nefsi küll dediği madde alemin ve radyasyon alemin. Nefsi küll denilen madde alemini ve bütün gökler alemini içerisine alan güç. Mevcudat, varlık. İşte akı küll nefsi küllü meydana getiriyor. Akı kül bu yüzden ona baba oluyor. Akı küll nefsi küllün gerçek meydana getiricisi olduğu için baba hükmünde. Ana güç olması hükmüyle baba hükmünde. Ama kendinden meydana geldiği için de ana hükmünde. Bir haşka yerden meydana

gelmiyor. Hem baba hükmünde hem ana hükmünde. Baba hükmünde olması manalarının ondan gelmesi, ana hükmünde olması da maddesinin ondan gelmesi sebebiyledir. Bir varlıkta hem madde hem de mana yönü var. Manaların zuhura çıkması, manayı oraya vermesi dolayısıyla baba hükmünde. Ama manaları meydana getiren suretlerin de oradan çıkması sebebiyle de ana hükmündedir. Fakat nefsi küllü doğurduğu için anadır. Ama insanın aslı akli evvelden geldiği için bunların da üstündedir. Bu, varlıkla ilgili olan bir izah yoludur. Akli küll ve nefsi küll varlıkla ilgilidir. Ama insanın gerçek varlığı Hakikat-i Muhammedi'den, Akli Evvel'den geldiğinden, sen bunlara takılır kalırsan, kendi gerçeğini bulamazsın demek istiyor.

Âlemi baştan başa kendinde gör. Varlığın son mertebesi olan insanı ilk ve en üstün merteye bil!

Senin varlığın Akli evvel'den geldi. Akli evvel denilen yer de sıfat bölgesi, Hakikat-i Muhammedi bölgesidir. Senin aslın oradandır. Oradan olman dolayısıyla o yerden gelmiş olanlar ancak Hazreti Peygamber Efendimizin varisi olabilirler. Kendini orada bulanlar, sıfat bölgesine çıkabilenler Hakikat-i Muhammedi varisleri olabilirler. Bunun altındakiler ne kadar geniş olursa olsun varis-i Muhammedi olamazlar. Ama isimleri Muhammed olabilir, o ayrı mesele.

Âlemi baştanbaşa kendinde gör demesi, bütün alemin yani esma ve ef'al aleminin sıfat aleminden meydana geldiğini söylemiştik. Senin gerçek yönün, gerçek varlığın akli evvel. Akli evvelden meydana geldiğin için bu alemler de senden meydana geldiği için bu alemleri kendinde gör, kendi varlığın olarak gör. Başka, ikinci bir varlık olarak bakma. Şirke düşersin. Buradaki insanın genişliğini izah etmesi, anlatması ne büyük ne müthiş şeydir. İnsanın kendi benliğini bulabilmesi için ne kadar kolaylaştırıcı bir ifadedir. Burada bizlere büyük müjdelere var. Mülkünün ne olduğunu bil, diyor. Küçük yerlere sıkışıp kalıp da benim varlığım, bedenim mülküm, benim bedenim diye buralara sıkışıp kalma, diyor. Bu düşüncelerin sonucu şu. Çünkü alem senin varlığın, başka birinin varlığı değil. Sıfat bölgesinde tek zat, güçlerin tamamı tek toplu güç olarak meydandadır. Ama bu güçler esma aleminde değişik ifadelerle bürünüyor, fiil alemine geldiği zaman değişik görüntülerle meydana geliyor. Ama neticede teklikten kaynaklanıyor. İşte islamın getirdiği vahdet denilen teklik, tevhid denilen teklik bunun icabıdır.

‘Varlığın son mertebesi olan insanı ilk ve en üstün mertebe bil.’

Şimdi biz deriz ki, insan kemalat olarak en son zuhura gelmiştir. Kemalde olması dolayısıyla en son zuhura gelmiştir ve en son zuhura gelen de kemal sahibidir. Bu bedenler için anlatılan bir ifade tarzıdır. Birimsel cesetler için. anasır-ı arbaadan meydana gelen insan için söylenmiş bir sözdür. Diğer varlıklara göre hayvanata nebatata göre bu varlık yine kemal hükmündedir. Ama insanın kemali bedensel varlık ile değildir. Bu beden çok güzel hareket edebilir. Çok güzel bir surete sahip olabilir. Ama bu beden kemalat sahibi bir bedendir demek olmaz. Güzel olması çirkin olması ona fazlalık veya noksanlık vermez. İnsanın insan olabilmesi beyni iledir, hücre yapısı iledir. Ne zaman kendini düşünce boyutunda ne olduğunu idrak etti, işte insan ona denir ve gerçek kemal sahibi insan da odur. Sonradan gelmesi kemalat sahibi olması demek değildir. Ama diğer varlıklara göre madde olarak yine Kemal sahibidir. Ama gerçek kemalatı sonradan gelmiş olmasından değil ilk oluşundandır. Hakikat-i Muhammedi denilen o yerin izahının bir başka şekli de İnsan-ı Kamil’dir. Lübbül Lüb’de İnsan-ı Kamil bölümünde bu konuyu anlatmıştık. Alemlerin varlığı insan ismini almıştır. Bütün alemler insandan kaynaklanmıştır. Cenab-ı Hakk alemlere bir başka ifade ile insan ismini vermiştir. Alemler bu ilk’den meydana geldiği için sen ilk ve en üstün mertebesin, bunu böyle bil diyor. Ama sen kendini kıyaslı ve kısıtlı bir varlık görürsen tabii ki son meydana geldim diyebilirsin. Ama gerçek hüviyetinin genişliğini bilersen ilk benim dersin. Akli evvel olması buradandır. Zuhurdan sonra ilk tenezzül sıfat bölgesi, akli evvel. Dolayısıyla bu da senin gerçek varlığındır. Kişinin gerçekten kendini tanıyabilmesi için hem ilk ve hem de son varlığını iyi bilmesi lazımdır. Hem birimsel olarak varlığını hem de mana olarak, Akli evvel olarak varlığını iyi bilmesi lazımdır. Bunun için insanı ilk ve en üstün mertebe bil. Ef’al, esma, sıfat mertebelerinin üstünü sıfat mertebesinde.

İnsan sureti, varlığın en sonunda meydana geldi ama iki alem de onun hizmetçisi oldu onun nimetini yemekte.

Suret olarak insan en son meydana geldi ama bu insanın gerçek varlığı değildir. Bu da insandır. Eğer kendini biliyor, tanıyor ve öyle yaşıyorsa bu da insandır. Ama gerçek insan, İnsan-ı Kamil. İki alem de onun nimetini yemekte. Bütün alemde varlıklar akli evvel denilen İnsan-ı Kamil denen, Hakikat-i Muhammedi denen yerden kaynaklandığı için onun nimetini yemekte. Dünya ve ahiret

alemleri, madde ve mana alemleri dediğimiz alemler onun nimetinden yararlanmaktadır. Alemleri besleyen sensin. Ama kendimize bakıyoruz da kendimizi besleyecek halimiz yok, o da başka. Bir taraftan bakarsın en zengin, bir taraftan bakarsın en hakir en zelil varlık.

İnsan üstünlük bakımından son değildir, gayei illet olduğundan en son zuhur etmiştir. İnsan kendi varlığıyla zahirdir, başkasının varlığıyla değil.

İnsan son gelmesiyle üstün olmuş değildir. Üstünlüğü bu yönden değildir. Söylenir, en son gelen üstündür. Ama insan üstünlüğünü bu yönden kazanmış değil. Bu yönden de üstünlüğü var tabi. Birimsel varlıklar arasında bu yönden üstünlüğü var. Ama genelde olan üstünlüğü evvel oluşundandır. İlk oluşundandır. Gayei illet olduğundan en son zuhur etmiştir. Yani gayenin husule gelmesi için bir illet, bir aracı olduğundan son zuhur etmiştir. Eğer Ademlikle başlayan bu insan meydana gelmemiş olsaydı Hakk kendi batınında kendi kendine bu hayatını sürdürürdü. İşte insan denen o varlığı meydana getirmek suretiyle kendini kendine aşikâr etti. Kendini kendi ile ortaya koydu, kendini kendisi ile neşelendirdi veya üzdü. Ancak insanla bu hâl meydana gelebildi. Kendisi ile kendini seyretti. Biz diyoruz ki biz seyrediyoruz. Ama biz gerçek varlığımızı idrak ettiğimizde seyreden biz oluruz. O diye bir şey yok aslında. Ama bir müddet daha O olsun bakalım. Gayei illet olduğundan en son zuhur etmiştir. İnsan kendi varlığı ile zahirdir. Başkasının varlığı ile değil. Anasır-ı Erbaa, unsurlar zaten kendi varlığıdır. Unsurlarla meydana gelmesi baştan gerekli idi. Ama adımlar ilerledikçe bakıyoruz ki unsurlar denen varlık gene kendi varlığımız. Onlar senden meydana gelen bir varlık, dolayısıyla sen kendi varlığıyla ortadasın. Toprağın, suyun, ateşin veya havanın terkiibiyle herhangi bir sebeple değil. Onlar sana boyun eğmişler. Sen dilediğin terkiibi onlardan yapmışsın. Sen sensin. Bu birimsel manada insan için böyle olduğu gibi geniş anlamda da İnsan-ı Kamil yani sıfat bölgesinde de varlık, kendi varlığı ile ortadadır. İnsan ismini almış bu alem insan ismiyle, insan varlığı ile ortadadır. Başkasının varlığı ile değil. Bunların bir anda anlaşılması ve yaşanması kolay olacak işler değildir.

İnsanın sıfatları olan zalimlik ve cahillik, nurun zıddıdır ama nurun zuhuruna da tam mazhardır.

İnnel insane zalumen cehula ayetinde ona atıf yapıyor. Ayet insanı yerme babında bir ayet gibi gözükür. Fakat aslında bu ayetin içerisinde insan için en büyük taltif en büyük lutuf vardır. Buna benzer başka ayetlerde vardır. Burada bunu ele almış.

Muhakkak ki insan zalim ve cahildir diyor. Ayrıca bunlar insanın sıfatları ve güçleridir. Zalimlik ve cahillik nurun zıddıdır. Ama nurun da zuhuruna tam mazhardır. Nurun meydana gelmesine zuhur mahallidir. Eğer karanlık olmasa yani cahillik olmasa nur açık olarak kalır ve aydınlatacak bir yer bulamaz. Aksi ile meydana çıkar. Burada zalim dendiği zaman bizim anladığımıza göre bilimsel olarak anladığımızda zulmedicidir eza edicidir, acımasızdır, yakar, kırar geçer şekliyle anlarız. Halbuki bu bireysel madde aleminde yaşayan kimselerin anladıkları tanıtma ifadesidir. Gerçek insan için gerçek düzeyde yaşayan kimseler için bu anlayış geçersizdir. Burada geçerli olan ifade şudur: Nefsinin o kadar ileri derecede bir varlık olduğunu idrak etmesi fakat bunu yaşayamaması dolayısıyla nefesine eza etmesidir. Zulüm, karanlıktır bir yerde. Kendi varlığındaki aydınlığı, gerçekliği göremeyip karanlıkta kalmasıdır. Ancak bu aydınlık denilen, kendi nefisini bilememe hali öyle muazzam bir şey ki, Nefis denilen şey Hakk'ın varlığının ta kendisidir. Nefs dediğimiz zaman nefsanî şeyler, lezzet alınan şeyler diye bakarız ama gerçekte nefis denilen şey Hakk'ın varlığının tam kendisidir. Kendinde Hakk'ın varlığını tam idrak edemeyen kişi nefesine zulmetmiş olur. Kendi gerçek varlığına zulmetmiş olur. Kendini gerçek yönü ile idrak edemediğinde kendinde Hakk'ın varlığının ne derecede olduğunu idrak etmediğinde kendi gerçekliğine zulmetmiş olur.

Birinci ef'al aleminde ilim sözü geçerli. Esmâ aleminde ilim sözü geçerli. Sıfat aleminde ilim sözü geçerli. Buralarda yapılan işler, bilgiler hep ilim hükmü altında ama sıfat alemini geçtikten sonra Hakk'ın Zatı'nın aldığı isim Cehil'dir. Birinci boyutta ilim, ikinci boyutta esma aleminde yine ilim var. Üçüncü boyutta Sıfat aleminde yine ilim boyutu var. Buna ne diyorlar?. İlmin bir ifadesi, fiiller alemindeki aklın aldığı isim, Akıl cüz, esma alemindeki akıl Akıl küll, sıfat alemindeki akıl, akıl evvel. Fakat Zat alemine geçildiği zaman buradaki aklın karşılığı ilimdir. Zat alemine geçildiği zaman bu ilim ve akıl düşer cehil onun yerini alır. Bu bizim anladığımız manada cahillik değil. Burada hazretin hahsettiği zaten bu husus. 'İlmin ilmi nedir?', diye sorduklarında 'İlmin ilmi cehil'dir' cevabını veriyor. İlmin üstünde olan halin aldığı ad cehildir. Niye cehildir? Çünkü orada varlıklar yok ki ilim denen bir sebebe ihtiyaç olsun. Zat aleminde ilmin aldığı isim veya aklın aldığı isim cehildir.

Orada Zat kendi varlığında kendi olarak kendinde gizlenmiştir. Gizli olan bir şeyin de herhangi bir şeye dönük ortaya çıkması ilim gerektirdiğinden, bu da söz konusu olmadığı için kendi varlığında aldığı isim cehildir. Cehil orada karanlık ifadesi ile belirtilir. Bizim anladığımız yönde beşeri ifadeler değildir. Zalimlik ve cahillik salt varlığın kendi kendinde olması, âmâ hükmüyle bulunmasıdır. Âmâ ise salt yokluk, karanlık şeklinde olan bir hal. Bu bütün ilimlere kaynak olan ana kaynak durumundadır. Burada cehil sözü ile belirtilen ifade zat boyutunu anlatıyor. İnsan Zat boyutunun karşılığı olan bir varlıktır. Zat boyutu diye cehil diye belirtilen ve ifade edilen o halin yaşantısı ancak insanda meydana çıkar. İnsan öyle bir varlıktır ki bunu yansıtabilecek güçtedir. Biz bir taraftan zalim ve cahildir derken, zulmedici eziyet edici, bilgisizdir hükmüyle düşünürüz. Fakat bu gerçek zalimlik ve cahillik hükmü âmâ haline, Zat'ın tam Zat haline getirilip de karşılaştırıldığında onu idrak edecek durumda ve o mertebeye kadar yükselmiş ve yükselmesi mümkün olan bir varlık düşünülür. İşte bunları anlayamaması veya bunları anlamaktan geri kalması, bu çalışmayı ortaya koymaması kendi nefesine zulmetmesidir. Bundan büyük zulüm de olmaz. Kişi kendinin ne olduğunu idrak edemediğinde muhakkak ki zulüm içersindedir. Hem bunu kendi öz nefesine yapmaktır. Onun için zalimlik ve cahillik nurun zıddıdır ama zuhuruna da tam mazhardır, diyor. Gerçek varlığın ortaya çıkmasına tam mazhardır. Bir başka ayette 'hasımın mübin', 'İnsan Allah'a muhakkak ki hasım oldu.' Hasım dediğimiz zaman biz ne anlarız? Düşmanlık, kavga edici. Ama biz şimdi durup dururken üç yaşındaki bir çocukla ne kadar kötülük yaparsa yapsın hasım olur muyuz? Diyelim ki Avrupa'nın en büyük futbol takımı gelir de bizim Horasanın bir köy takımı ile oynar mı? Onun kendine yakışan bir takım olabilmesi, ona hasım olabilecek bir düzeyde olabilmesi gerekir. Kendi düzeyinde ilim ve bilgi sahibi biri olacak ki sanatını ortaya koyabilsin. Dolayısıyla öteki de sanatını ortaya koysun. Açık bir muhasım oldu demesi benimle eşdeğerdedir demek istiyor. Çünkü ben zaten başkası ile muhasım olmam ki diyor. Bir defa bizi muhatap kılması bizim için en büyük şeref. Kendi vasıflarının insanda zuhura çıkması bizim için ne büyük taltiftir. Ama biz meseleye hep alttan baktığımız için bedende kesinleşmiş ve şartlanmış ifadelerle değerlendirmeye kalktığımız için ne olduğumuzdan haberimiz yok. İşte Kur'ân'ı ancak ehli kimseler anlar.

Aynanın bir yüzü bulanık olursa insan öbür yüzünde görünür.

Eğer aynanın bir yüzü bulanık olursa insan öbür yüzünde görünür. Eğer sen kendini madde yapılı bir varlık zannediyorsan o yüzün bulanıktır. Orda kendini göremezsın. Ama gerçekten kendini araştırma yolunda isen aynan aydınlıktır. Korkma bir şey olmaz. Aynan zaten aydınlıktır, kararması mümkün değil. Karartan biz oluyoruz. Kendimize bir beşeriyet ve benlik vermek suretiyle aynanın karşısına geçiriyoruz. Ve gelenleri yansıtamaz hale geliyor. Kendimizi önünden çektiğimiz zaman oraya Hakk'ın nuru vuruyor ve o kendimizin nuru oluyor. Dolayısıyla kendi kendimizi seyrederiz.

Güneşin nuru dördüncü kat gökten yalnız yeryüzüne, toprağa vurur.

Meleklerin ibadet ettikleri Tanrı aksi sensin, o yüzden sana secde ettiler.

Daha önce bahsettiğimiz gibi bazı mertebeler var. Meleklerin meydana geldiği mertebe isimler alemidir. Meleklerin babası isimlerdir. Oraya kadar çıkabilirler. Cebrail (as) 'Bir zerre daha ileri varırsam, yanarım.' dedi. Çünkü meleklik düzeyi orasıydı, oradan yukarıya çıkması mümkün değildi. Ana varlık onun için orasıdır. Ama Hazreti Peygamber Efendimiz'in varlığı Akli evvelden, Hakikat-i Muhammedi'den geldiği için 'Yanarsam ben yanayım.' dedi. Yanmazdı çünkü biliyordu yanmayacağını. Dolayısıyla bunlar sadece Hazreti Peygamber Efendimize has haller değil. Anlatılmak istenen meseleler bunlar zaten.

Hazreti Peygamber'de bunlar bir öz bir numune olarak meydana getirilmiş. Siz benim ümmetimsiniz, benim yaptığımı yapın demiyor mu? Bu imkanlar sizde de var demek istiyor. İşte Ümmet-i Muhammed'in ileri derecede olmasının sebepleridir bunlar. Başka bir peygamberin bunu söylemesi mümkün değil. Söyleyemediği için söylenmedi zaten. Söyleyebildiği için o söyledi. Ve de bize bu şekilde yolu açtı. Hatta bu Ademlikle başlıyor. Nereden nereye. Şimdi Ümmet-i Muhammed vasfının özelliğini, o müthiş hassayı bir tarafa bırakalım, Ademlikten bahsedelim. Ademlik ne idi? Kendi varlığının Hakk'ın varlığını madde olarak müşahade etmek yani fiil aleminde kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etmek. Kişi bu idrake gelmedikçe ismi Ahmed olsun Mehmed olsun, ne olursa olsun ve de müslüman olsun, daha henüz gerçek iman sınırına adım atmış değildir. Yaptığı işler takliddir. İman vardır ama taklittir. Geçerli mi? Geçerli, o ayrı dava. Şu

kısacık ömrümüz içinde bizim davamız kendimizi idrak etmek ve anlamak. İşte İnsanın silsileyi takip edebilmesi için evvela başa gelmesi lazımdır. Başlangıcın ne olduğunu bilecek ki neticeye doğru gidebilsin. İşte bizim de başlangıcımız Ademliktir. İnsanlık tarihi Ademle başlıyor. Ondan evvel de insanlar vardı ama idrak kapasiteleri olmadığı için insan hükmünde değillerdi. İnsan özelliğine ilk sahip olan Adem olduğu için ona Adem dendi. Biz de kendimizi idrak ettiğimizde Ademlik hükmüne gireriz. Ademlik hükmüne girdiğimiz anda melekler bize secde eder. Nasıl ki o gün Adem'e secde ettiler, işte açık ifadesi budur. Adem bunu unuttu ve nefsimi zulmettim, dedi. Kendi Hakkani vasıflarını unuttu, beşeriyetine düştü, beşeriyetine döndü ve de neticede 'Ben nefsimi zulmettim.' diye bunu idrak ederek söyledi. Biz de kendimizi idrak eder yaşantımızı o şekilde sürdürürsek, bizimle ilgili olan bütün meleki kuvvetler bize tabi olur. Meleki kuvvetler derken şeytanlar da bunun içindedir. Çünkü şeytan da bir kuvvettir. Gerek müsbet ve gerekse menfi kuvvetler bize secde ederler. Çünkü bizde Hakk'ın Zatı var, Hakk'ın varlığı var. Hakk'ın varlığı derken, bizde daha üst boyuttan gelen imkânlar var. Melekler ise bir alt boyuttan olduğu için ister istemez secde edecektir. Adem'e melekler secde etmedi mi? Secde etmeyen bir iblis vardı. Bu iblis bizim eskiden kendimizi var zannettiğimiz bilgimizdir, ferdi benliğimizdir. Melekler daha mutedil oldukları için hemen kabul ediyorlar. Fakat kişinin kendi benliği, yani nefsanियeti bu işi kolay kolay hazmedemiyor. Sende Hakk yok, diyor. Kendi kendinde olan hadiselerdir bunlar, başka tarafta değil. Kişi zaman gelir 'Ben Hakk'ım' der. Fakat bir taraftan da benliği, kendi içinden bir başka kişi nefsanियeti saltanatı elinden gidecek diye 'Hayır, sen değilsin.' diye kafayı kaldırır. İnsan öyle bir mahall ki, ne oyunlar oynanıyor içimizde. Hangi oyuncular içimize dolarsa sahneyi onlar kapıyorlar. Paçayı onlara kaptırıyoruz, ömür boyu bu iş böyle gidiyor. Ama Hakk oyuncularını içimize alırsak o zaman içimizde Hakkani oyunlar oynanır. Aleme gelmekten maksat zaten Hakk oyunu oynamaktır. Ne oluyor neticede? O nefis ancak İbrahim(as) idrakine ve düzeyine geldiği zaman iblis de secde ediyor. Adem'e secde etmeyen iblis dediğimiz varlık, kişi İbrahim(as) düzeyine geldiği zaman o da ona secde ediyor. Nasıl secde ediyor? Nefsin ateşi onu yakmıyor, onun üstünde nefsin hükmü yürümüyor. İbrahim(as)'ı ateşe attılar. Bir bakıma o ateş onun nefsi idi. Zahirde Nemrut'un ateşi idi ama batında onun nefsinin ateşi idi. Ne oldu ona? O nefsi yerinde kullanması, nefsin özelliğini gerçekten bilmesi dolayısıyla 'Sen bana bir şey yapamazsın.' diye atıldığında hiç üzülmeydi. Çünkü ateşin gerçek vasfını biliyordu. Yani ateşin kaynağını biliyordu. Başka ifade ile ateşin hangi isimden

kaynaklandığını biliyordu. Ateşin kendi başına bir varlığı olmadığını, ateşi meydana getiren bir ismin olduğunu, o ismin de sahibi olduğunu bilerek ateşin içine gitti. Gerçekten de biz aynı hali yaşasak, yemin ederek söylüyorum ki bizi de ateş yakmaz. Mümkün değil. Çünkü ateş senin emrinde nasıl yakabilir ki. Kudret sahibi sen oluyorsun. Sen kendi kudretini bilmediğin için o ateş kudretini kudret sahibinden alıp senin üstünde hüküm sürdürüyor. Ama gerçek kudret sahibinin kendin olduğunu idrak ettiğinde sana başka bir kudret zarar verebilir mi? Ne oluyor ateş bu sefer? Onun gerçeğini idrak etmek sureti ile gül bahçesi oluyor. O ateş denilen nefsin sana öyle faydalı bir şey oluyor ki deme gitsin. Çünkü nefis denilen şey gerçek varlığın hükmüne bürünüyor, gerçek kimliğin hükmüne bürünüyor. O halde o gül bahçesi Gülşen-i Raz olmaz da ne olur.

Her tenin canı sende... Herşey sana bağlı.

Ondan dolayı herşey sana tabi... Çünkü her şeyin canı, senin bedeninde gizli.

Her tenin canı sende. Ten diye gördüğünüz bu bütün varlıkların özü, gerçeği Hakikat-i Muhammedi'den meydana geldiğinden, sen de Hakikat-i Muhammedi varlığı olduğundan hepsi sende, canı sende teni de sende. Ancak dış görünüşte ayrı ayrı imiş gibi görünür ama özü bizdendir deriz. Aslında canı da sende teni de sendedir. Bunun için herşey sana tabi. İbrahim (as) ateşteki varlığının kendinden olduğunu idrak ettiğinde korkmadı. Melekler bunun farkında olmadıkları için Cebrail (as) o anda hemen geldi. 'Ya İbrahim (as) emret, şurasını hemen ortadan kaldırayım.' dedi. 'Ateşi burdan alıp götürüyüm, seni burdan kurtarayım.' dedi. İbrahim (as) 'Ben senden bir şey istemem. İstersem Hakk'tan isterim. Ama ondan da bir şey istemem. Çünkü o benim halimi biliyor. Burda ne vaziyette olduğumu benden daha iyi biliyor.' dedi. Arkadan Azrail (as) geliyor. 'Ya İbrahim emret, şunların hepsinin canını alayım. Nemrudun da askerlerinin de hepsinin canını alayım. İbrahim (as) 'Senden de bir şey istemem. Ben istersem Rabbımdan isterim. Ama ben öyle bir yere tevekkül ettim ki o benim halimi benden daha iyi biliyor.' dedi. Arkadan Mikail (as) geliyor ve 'Rüzgarları uçurayım, söndüreyim burasını.' dedi. Diğer melekler de geliyor hepsi de aynı teklifte bulunuyorlar ve hepsi de aynı cevabı alıyorlar. Neden? Çünkü Meleklerin esma düzeyinden kaynaklandığını biliyordu. Kendisinin de daha üst düzeyden meydana geldiğini de idrak ettiği için ne oluyor bu sefer? Eğer

meleklerden bir şey istemiş olsa kendi mertebesinden düşecek. Hakk'tan gafil olduğunu ortaya koymuş olacak. Onun için kimseden birşey istemem, diyor. İşte bu idrakin neticesinde, bu yaşantının neticesinde ateş gül bahçesi oluyor. Bizler de eğer gerçekten bunları idrak edersek gül bahçeleri hepimizin içinde açılır. Sadi'nin şiiri vardır. Her sabah yeni bir gül açarmış kabrinde. Her sabah değil, her an yeni güller açar. Çünkü her şeyin canı senin bedeninde gizli. İşte biz kendimiz zannediyoruz ki elli altmış kilo ağırlığında bir beden. Bedenden kastı şu. Bütün alemlerin varlığı tek bedendir. O da tek hüviyet, tek kimlik, tek varlıktır. Başka bir varlık var mı ki?

Sen alemin içisin, ruhusun. Ondan dolayı da alemin merkezisin. Kendini bil. Sen canın da canısın.

Sen alemin içisin, ruhusun derken şu gördüğümüz madde varlığını meydana getiren genel güç sensin demek istiyor. Şu alemin varlığının İnsan-ı Kamil olması dolayısıyla yani senin varlığın olması dolayısıyla senin meydana getirdiğin özü ve içi olarak sen bu alemin özüsün diyor. Ama burada özüsün derken bizim anladığımız manada şurada radyo var da radyonun özü içi ceryandır onu harekete getiriyor, değil. Bir kardan veya tuzdan adam düşünelim. Buz diyor ki, 'Benim özüm sudur, özüm meydana getiren ana malzeme sudur.' Özü, sağında, solunda, kalbinde, aklında değil. Bütün vücudunun organlarına sirayet etmiş ve onu meydana getirmiş olarak düşünmek gerek. Varlığın özü derken böyle düşünmek gerek. Buz olan heykelin her tarafı sudan meydana gelmiş, su onu meydana getirmiş. Terkip değişikliği ile buz hükmünü almış. Özü derken kulak, göz veya kalp gibi değil. Bütün olarak varlığını meydana getiren özü ve içi diyor. Bizde Hakikat-i Muhammedi'ye varlığı olduğu için bu sözü kullanabiliyor. Ancak alemler senin varlığınla meydana geldiğinden 'Alemlerin özü sensin.' diyor. Nurusun derken içisin, ruhusun derken nur dediği ruh dediği Cenab-ı Hakk'ın esmasından bir esmadır. İşte nur ismi bütün alemde saridir ve sen de o nurdan başkası değilsin. İşte bunun için 'Alemin merkezisin.' diyor. Alemin merkezisin derken yuvarlak alem, elips yahut yassı alem, ne olduğu bilinmeyen sınırı tesbit edilemeyen bir alem. Onun ortasında merkez diye bir yer var da, sen ortasında diğerleri de senin etrafında dönüyor değil. Hangi mertebede, hangi vasıfta, hangi düzeyde, hangi fiilde, hangi varlıkta olursa olsun sen onun merkezisin demek istiyor. Dilersin oradan zuhur edersin, dilersen buradan zuhur edersin, dilersen

hepsinden zuhur edersin, dilersin hiç birinden zuhur etmezsin. Neticede her yerden zuhur edebilme kabiliyetine sahip olman dolayısıyla her yerde hazır ve nazır isminin ifadesi budur. Her yerde merkezsin. Nerede ne gerekiyorsa, oradan onu meydana çıkartıyor. Çünkü onun merkezisin. Buna tayy-ı mekan da girer, bulunduğu yerden zuhura çıkmak da girer. Sınır yok. Merkez derken dünya merkezdi, ahiret merkezdi, Güneş merkezdi, ay merkezdi değil. Sen alemin merkezisin. Alem denen bu varlığın her yerinde mevcutsun.

Kendini bil. Ama böyle kendini bil. Sen canın da canısın. Yani alemlerde ruh var can var deniyor. Onları da meydana getiren sensin, diyor. Çünkü ruh da esma aleminde meydana geliyor. İsimler aleminde meydana geliyor. Sıfat aleminde, akli evvelde bu da yok. Salt kendini bilme var. Kendi olarak bilme var. Dolayısıyla ruh ve melek denilen şeyler esma aleminden, madde alemine doğru inişte zuhura gelen varlıklar. Bunlar senden, senin varlığından meydana geldiğinden canın da canısın diyor. Şimdi kendimizi iki yapıli olarak biliriz. Bir bedenimiz bir de ruhumuz var deriz. Bedenimiz zaten izafi bedendir, isimlendirilmiş bir bedendir. Bunun biraz ilerisine geçeriz. Ruhumuz var deriz. Bu ruhumuz dahi izafi ruhtur, isimlendirilmiş bir ruhtur. Hasan'a, Hüseyin'e mal edilen bir ruhtur. Bu maddeyi de bu ruhu da meydana getiren esas varlık sensin, diyor. İşte kişinin bu varlığı hiç bir kayda girmez. Ruh da kayda girer, cesed de kayda girer. Ama ruhu da cesedi de meydana getiren o güç kayda girmez. Merkezisin dediği bu. Bunun bir tanesi şariat hükmüdür, biri tarikat hükmüdür biri de hakikat hükmüdür. Madde ile ilgili olan şariat ismini alır. Ruhla ilgili olan tarikat ismini alır. Gerçek varlıkla ilgili olan da Hakikat düzeyindeki ismini alır.

Yürek, bedenın sol tarafındadır. Onun için senin yurdun da dünyanın kuzey bölgesinin mamur olan dörtte bir bölümündedir.

Akıl ve can âlemi, senin sermayen. Yer, gök, senin ziynetin.

Can'dan kasıt burda hayattır, nurdur, ruhtur. Akıl da Akli evvel'dir. Akli evvel, akli küll, akli cüz. Bu akıl ve can âlemi senin sermayendir. Senin ana varlığındır. Hepsi bundan meydana geliyor. Yer gök ise senin ziynetindir. Akılının ve gücünün meydana getirdiği bu varlıklar senin süsündür. Bir insan kulağına bir küpe takar,

gerdanlık takar, bilezik takar, bunlar onun süsleridir. Bu göklerdeki görmüş olduğun varlıklar, yer, gök ve içerisindekiler senin eline ayağına taktığın süslerin gibidir. Çünkü bütün bu alemleri meydana getiren bir kuvvet ve büyüklükte bir varlık düşünelim. Burada birini koluna birini eline, suretlendirerek söylüyoruz ama bunu demek istiyor. Senin bunlar süsündür diyor. Biz kandilleri gökyüzüne süs olarak astık diye onu belirtmek istiyor.

Varlığın ta kendisi olan o yokluğa bak. Zahiri varlığın aşağı ise de sen hakikatteki yüceliğini gör!

Daha önce 'Zalumem cehula' dediği cehil olarak belirtilen şey tam yokluk hükmündedir. Yokluğu iki türlü ifade etmemiz gerekiyor. Bir tanesi birinci yokluk, kişinin kendi varlığının ortadan kalkmış olmasıdır. Evvelce Hasan, Hüseyin, Recai, Mehmet, Ahmet diye bildiği ve kendine has zannettiği varlığın ortadan kalkması, yok olmasıdır. Ne oluyor bu sefer? 'Varlığın ta kendisi olan o yokluğa bak.' Kendi yokluğunu idrak ettiğinde varlığın ta kendisi ortaya çıkıyor. Hakk o mahalde tamamen ve küll olarak meydana çıkıyor. Bu birinci yokluk. Evvelce kendimize izafi olarak verdiğimiz benliğin ortadan kalkmasıyla boş kalan yere bir şey dolacak. Aslında dolan boşalan bir şey yok. Aklımızın köşesinde olan, yani kendi şuurumuzda olan işler. Vardık ya evvelce şimdi yokuz. Yerine Hakk geldi. Aslında biz zaten yoktuk ama kendimizi var zannediyorduk. Aslında ne gelen var ne giden. Ancak düşüncemizde bir değişiklik var. Başka bir şey yok. Burada beşeri yokluğumuzu idrak ettiğimizde gerçek varlık ortaya çıkıyor. Diğerinde varlığın ta kendisi olan o yokluğa bir bak. Şimdi Hakk insan ismiyle Hakk ismiyle bir varlık ortaya getirmiş. Kendini ayırmış, Hakk olarak, insan olarak, İnsan-ı Kamil olarak bir varlık ortaya getirmiş. Şimdi varlığın yokluğu diye bahsedilirken varlık tamamen ortadan kalkacak da Hakk meydana çıkacak değil. Varlığa verilen o isim yoktan varolmuştur, yoktan gelmiştir. İsim perdesi nasıl ki evvela beşeriyetimizdeki isim perdesi ortadan kalktıktan sonra Hakk'ın kendisi geniş manada alemlerde meydana olur. 'Varlığın ta kendisi olan o yokluğa bak.' derken bunu demek istiyor. İsimleri ortadan kaldırdığımız zaman yok olan varlık değil isimlerdir. İsimler sonradan meydana getirilmiştir. Ev demişiz, eşya demişiz, varlık demişiz, İnsan-ı Kamil demişiz. İsimleri gerçek varlık olarak kabullenmişiz. İşte bu düşüncenin ortadan kalkması isimlerin ortadan kalkması neticesinde gerçek varlık olan Hakk ortaya çıkmış olur. Dolayısıyla bu ifade anlaşılmış

olur. 'Varlığın ta kendisi olan o yokluk.' İsimler ortadan kalktığı zaman salt olarak Hakk'ın varlığından başka bir varlık kalmaz ki varlığın ta kendisidir. Var zannettiğimiz isimler ortadan kalkınca o zaman varlığın ta kendisi ortada kalır.

Zahiri varlığın aşağı ise de hakikatteki yüceliğini gör. Zahiri olan varlığın aşağıda görünüyor gibi ise de, sen hakikatte olan yüce haline bak. Az önceki pasajda anlattığımız hali yaşa, alemlerde isimlere takılıp da isim perdesinde kalma, diyor.

Tam on bin tane tabii kuvvetin var. İradi kuvvetlerin ise sayıya sığmaz.

Şu bedeninde ve genel varlıkta en az on bin tane tabii kuvvetin var. Günlük işlerinde çalışırken farkında olmayarak kullandığın on binlerle tabii kuvvetlerin var. Murad ettiğin, irade ettiğin kuvvetlerin ise sayıya sığmaz. Çünkü O'nun bir ismi de kudret değil mi?

O kuvvetlerin her biri uzuvlarından, damar ve sinirlerinden ibaret olan aletlerle zuhur eder.

İşte birimsel olarak bu kuvvetler, damarlarından sinirlerinden vasıta olarak zuhura gelir. İradi olarak düşünürsün, elini kaldırmak gerektiği yerde kaldırırsın. Bu damarlara, sinirlerin ve kara dolaşımının verdiği bir güçtür. Bu bedensel ve fiziksel olarak böyle olduğu gibi geniş alemde de dilediğini o varlıktan meydana çıkartırsın. Mesela güneşi meydana getirirsin, oradan hayatı yeryüzüne, aleme yayarsın.

Doktorlar bile insanı teşhiste aciz olmuş, hayrete düşmüşlerdir.

Hiç kimse bu büyüklüğü inkâr edememiş, herkes aczini ikrar etmiştir.

Bu azanın, bu damarların, bu sinirlerin her birine Tanrının hususi bir tecellisi var. Her birinin zuhuru bir isimden... Gene de o ada varıp ulaşmada.

Her varlık Hakk'a doğru yürümekte, onu aramakta. Bu azaların, bu damarların bu sinirlerin her birine Tanrının hususi bir tecellisi var. Eğer her birine özel bir tecelli, özel bir bilgi verilmemiş olsa bizde çalışan bu uzuvlarımız karmakarışık işler yaparlardı. Öyle bir sistem çalışıyor ki akıl alacak gibi değil. Demek ki Hakk bunlara özel bir tecelli ile özel bir bilgi vermiş. Her bir hücre akı cüz olarak, akıl olarak kendi görevini yerine getiriyor. Ve de diğerlerine bağlantılı olarak görevlerini yerine getiriyor. Vücudumuzun her bir zerresi akıldan ibarettir. Vücudumuz böyle olduğu gibi bütün alemin her zerresi akıldan ibarettir. Bu varlıklara izafeten söylendiği zaman akı cüz hükmünü alır. Genel manada kullanıldığı zaman akı küll hükmünü alır. Bizde de beynimiz akı küllüdür. Bedenimizdeki hücrelerin de aldığı isim akı küldür. Akı küller askerler gibi bulunduğu mahalde görevlerini mutlak bir akıl ile yerine getirir. Bizim akı küll olarak dahi idrak edemeyeceğimiz şekilde o akı küllde akıl vardır. Mesela karaciğerde nasıl bir akıl vardır ki proteinleri, şekerli maddeleri bulup ayırıp tasnif etmektedirler? Biz bu aklımızla onu yapamayız. Akı küll dediğimiz o küçücük akıl, zerrecikler de bulunan akıl, bunları bizden çok daha biliyor, idrak ediyor, görevini yerine getiriyor ve istirahat çekiliyor. Ne yazık ki biz onlara istirahat tanımıyoruz. Devamlı çalıştırıyoruz. Hakk'ın özel bir tecellisi özel bir tahsisi olmasa hangi bir varlık yaşamını ve görevini sürdürebilir? Bir küçücük hücrede bu kadar muazzam bir akıl var ise bizim beynimizdeki elli milyar civarındaki hücrelerde nasıl bir akıl vardır ki biz bunu uyku ile geçiriyoruz, basit şeylerde kullanıyoruz? Bundan daha büyük bir zulüm olur mu acaba? İşte bütün bu çalışmalardan maksat akıl boyutunu genişletmektir. Akı küll, akı küllden de akı evvele doğru seyrane edebilmek. Çünkü ana varlığımız orası. Mevlana hazretleri Mesnevi'nin başında 'Dinle neyi, niçin şikayet etmede.' buyuruyor. Şikayet eden kim? İçimizdeki gerçek nefsimiz, gerçek gerçek varlığımız bizden şikayette. Zahirimizden şikayette. Zulmediyorsunuz diyor. Ayrılıklardan fırak etmede. Neden ayrılık? Ayrılık senin zannında diyor. Bu zannını kaldır da ayrılık hükmü ortadan kalksın. Kendini ayrı bir varlık zannetmek suretiyle ayrı görüyorsun. Ayrı gördüğünde kendine zulmediyorsun Ne diyor? 'Beni kamışlıktan kestiler, vatanımdan kestiler, dünyaya getirdiler. Yedi delik açtılar, üflediler. Bu bendeki üflenmiş hava değil, yel değil, ateştir ateş. Kimde bu ateş yoksa ölsün.' diyor. Çünkü ne oluyor o zaman? Benlik, nefsanîyet o ateşi kaplamış, o ateş küllenmiş oluyor, yok oluyor. Zaten o madde hükmündedir. Zaten var değildir. İşte Akı evvelden gelmemiz dolayısıyla kamışlıktan kestiler demesi Akı evvelden dünyaya getirdiler. Hazreti Peygamber Efendimiz sılaî rahim yapın, devamlı yapın sıhhat

bulursunuz, diyor. Biz sanıyoruz ki Anadolu'nun köylerinden geldik, oraya gidelim de eski yerlerimizi gezelim, görelim hatırlayalım. Çok hatırlarsın, çok gezersin bozkırlarda. Silâi rahim dediği Bismillahirrahmanirrahim'deki rahme rücu etmek dönmektir. Daha önce bahsedildiği gibi Hakk'ın varlığı her zerrede tam ve kemali ile mevcut. Eğer olmasa bu kadar ince hesaplar, hücreler, atom çekirdekleri karmakarışık olur. Alem bir anda paramparça olur, patlar gider. Her güç kendinde olanı sınırsız ve kontrolsüz olarak ortaya koyacaktır. Dolayısıyla bugünkü hayatın devamı mümkün olmayacaktır.

Her birinin zuhuru bir isimden ibaret. Ne zuhur ediyorsa oradan o ismin bilgisi, hükmü ve tasarrufu altında meydana geliyor. Yani 99 esma ve diğer sonsuz olan isimlerinin madde aleminde zuhura çıkması neticesinde bu kontrol devam ediyor.

'Yine de o ada varıp ulaşmada.' O ismin zuhuru madde olarak meydana geliyor. Fakat meydana geldiğinde kendinde mananın tekrar manaya dönüşmesini istiyor, aslına dönmek istiyor. Hazreti Mevlana'nın belirttiği kamışlıktan beni kestiler, vatanını arzu eder demesi, bir varlık hangi isimden kaynaklanmışsa onu istiyor. Ama biz isimden kaynaklanmadık. Bizim işimiz farklı burada. Biz Hakk'ın Zat'ından kaynaklandık. Melekler aleminden, esma aleminden değil bizim kaynaklanmamız. Sıfat aleminden ve onun üstündeki Zat aleminden kaynaklanıyoruz. İşte onun için bizim istememiz gerekli olan yer en azından Hakikat-i Muhammedi kaynağından sıfat alemidir. Silâ-i rahim olan orayı arzu etmemiz gereklidir. Arzu etmemiz derken, öldükten sonra oraya gideceğiz demek değil. Daha bu dünyada iken bu işleri halledemezsek sonra zaten olacak bir şey yok. Bugün ne olursa olur. Yarın hiç bir şey olmaz.

Varlıklar hep o adlarla var. O adları tesbih edip dururlar.

Çiçeğe bakarsız kırmızı gül deriz. Yahut yeşil deriz, bunlar karanfil deriz. Varlıklar vardır ve hepsinin isimleri vardır. Hep o adlarla, devamlı olarak biz onlara aynı adı söylemekle ismi onlara perde etmiş oluruz. Perdeli yaşayan varlıklar arasında isim perdesi en büyük perdedir. İsim perdesi aradan kalktığı zaman varlık olarak gerçek varlık olarak ortada kalır. İşte biz hayatımızı bu şekilde sürdürürsek, isim perdelerine takılı olarak hayatımızı sürdürürsek onların gerçeklerini idrak etmemiz mümkün olmaz. İsmi zuhuru ile meydana gelmiştir. Ama kendisi değildir.

Burada bir başka hususu ortaya getiriyor, diyor ki o adları

tesbih edip dururlar. Şimdi biz zannederiz ki, su akar şırl şırl, hay, hay. Hayat verir, zikrini yapar deriz. Bir motor çalışır güp güp güp diye. Biz zikir yapar gibi deriz. Bu bir yönü ile doğrudur. Kendi haline göre zikrini ortaya koyuyor deriz. Evet bu bir yönü ile doğrudur ve geçerlidir. Ama avam düzeyinde böyledir. Avam düzeyinde bilinen bir oluşturmaktır. En basit düşüncede olan kimselerin anladığı bir şeydir. Hatta kâlbimiz çalışır. Tık tık tık. Biz sussak da kalbimiz çalışıyor ve zikrediyor deriz. Biz konuşmasak da nefes alıyoruz. Biz nefes aldık bir Hu dedik, Hakk dedik, zikrediyoruz deriz. Halbuki gerçekte bu anlaşıldığı manada bir zikir değildir. Burada bahsedilen tesbih 'O adları tesbih edip dururlar.' Bir varlığın tesbihi ne için meydana getirilmişse onu ortaya koyması onun tesbihidir. Ağız ile lisanı ile söylediği tesbih onun tesbihi değildir. Aynı zamanda onun ibadetidir de. Tesbih demek ibadet demektir. Bir varlık ne için meydana gelmişse oradaki görünmesi onun tesbihidir. 'Bütün alemde herşey onu tesbih etmektedir. Fakat siz onların tesbihini idrak edemezsiniz.' Biz de düşünür dururuz. Acaba hangi lisanla tesbih ediyorlar diye. Perdelilik üstümüzde olması dolayısıyla şartlanmalarımız dolayısıyla ağızlarından bir şeyler söylüyorlar. Karga gak gak ediyor, leylek tak tak eder. Onlara tesbih ediyor deriz. Halbuki bu avamın anladığı yönde bir tesbihtir. Kumrunun kumruluk hüviyeti onun tesbihidir. Güvercinin güvercin hüviyetinde meydana gelmesi onun tesbihi ve ibadetidir. Onun için alemde ne varsa kendini tesbih etmekte ve ibadetini yapmaktadır. Ama bize göre oradaki iş ters olabilir. O ancak bizim zannımıza göredir.

Buraya gelmişken şunu belirtelim. İbadet iki türdür: İbadet-i fitri, ibadet-i zaruri-fiziki. İbadet-i fitri denmesi, varlıkların kendi varlıklarının sebebi hilkati ne ise onu meydana getirmeleri dolayısıyla fitri ibadetlerini ortaya koymasıdır. Ama şartlanmamız dolayısıyla bizim anladığımız manada bir ibadet olmadığı için.....

Bandın sonu

(14 Mart 1986, Bebek, İstanbul)

Varlıklar hep o adlarla var. O adları tesbih edip dururlar.

Ortada görülen bütün varlıklar Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin zuhur mahallidir. Eğer biz bunu böylece bilmezsek her zuhurda ortaya gelen değişik görüntüleri görerek şüphede ve şirkte kalırız. Varlıklara ayrı birer varlık vermek suretiyle bunları ayrı ayrı varlıklar olarak ve birbirlerine karşı olan göreceli durumuyla, zıd olmaları sebebiyle bunları ayrı ayrı varlıklar görürüz ve şirkte kalırız. İşte ayrı ayrı görülen bütün o varlıkların esas kaynakları Esmâ'ül Hüsnâ diye belirtilen isimleri neticesi olarak zuhura çıkmalarıdır. Ve onlar bu isimlerle vardır. Eğer Cenab-ı Hakk'ın o isimleri olmamış olsa bu varlıklar da ortaya çıkmadı. Varlıklar derken hepimiz, yani bizler de ortada olmazdık. O adların meydana gelmesiyle ortada olan bu varlıklar, o isimleri tesbih edip dururlar. Yani hangi varlık hangi ismin tesiri ile meydana gelmişse o ismin zikrindedir. Yalnız o ismin zikrindedir derken avam düzeyinde anlaşılan Hakk Hakk, Hakk, Hu, Hu, Hu demek suretiyle yapılan zikir değildir. Her ne kadar bu oluyor ise de gerçekte anlatılmak istenen o varlığın ortaya çıkması onun zikridir. Fiil olarak o hükmü meydana getirip onu ortaya koyması onun zikridir. O zikir ona has, özel bir zikirdir. Çünkü birinin zikri diğerine uymaz. Ve de hiç birininki birbirine uymaz. Bütün varlıklar kendine has isimlerden meydana geldiğinden o ismi zikreder. Zikir hatırlamaktır. İşte zikir ederden kasıt o varlığı görüntüye çıkarır manasınadır. Böylece tesbih eder. Burada tesbih ile zikri ayırmak lazımdır. Tesbih eder denince bizim aklımıza hemen zikir eder geliyor. Varlıklar tesbih ederler, zikretmezler. Zikir insana mahsustur. Çünkü zikir hatırlamaktır. En geniş manada hatırlama hükmünü haiz olan da insandır. Beyni ve aklı olması dolayısıyla en geniş manada Hakk'ı yansıtır. Ve de en çok Hakk'ı kendinde bulur. Kendini ne kadar çok tanırsa, ne kadar çok bulursa zikri de o genişlikte olur. İnsanın üstünlüğü bu yöndendir. Diğerleri tesbih ederler. Tesbih akıl yürütmeden aynı hali aynı yaşantıyı devamlı olarak meydana getirmektir. Zikir ise hiç birinin tesiri altında kalmadan hepsini

meydana getirebilmektir. İşte insanın bu üstünlüğü vardır. Bunun için diğer varlıklarda ibadet sadece fitrî ibadet olarak vardır. Tesbih yani fitri ibadet olarak vardır. Fakat insan olan varlıkta hem fitri ibadet vardır hem de zaruri ibadet vardır. Dini ve iradî ibadet vardır. İnsanın diğer varlıklardan ayrıcalığı da böyledir.

Oadların her biri, var olan bir şeyin hakikati. O şey ondan zuhur ettiği gibi dönüp o ada ulaşınca da o ad ona bir kapı olmakta.

Cenab-ı Hakk'ın esma'ül hüsnasından hangi adından meydana geldiyse bir varlık, kendi özüne geçebilmesi ancak o kapıdan mümkündür. Kendini gerçek haliyle tanıyabilmesi ancak o isim yoluya mümkün. Ne diyorlardı? Cenab-ı Hakk'a bütün varlıkların sayısınca yol vardır. Bu söz bunu ifade ediyor. Her varlık kendine düşen ismi alır. Ve o isimden kendi gerçek varlığına geçer. Geçen akşam evde konuşuyorduk. Televizyon kâğıtta şu kadarcık yer tutar. Bu bir isimdir. Fakat biz bu ismi duyduk, bu isim kulağımızdan geçti, beynimize girdi, beynimizde görüntüye geldi ve televizyonu kocaman bir varlık olarak gördük. Televizyon, radyo veya ev gibi isimler onun gerçek varlığına girmeye ve geçmeye bir kapıdır. Bu böyle olduğu gibi bütün varlıklar hangi ismin müsemması olarak var olmuşlar ise kendi isminin idraki kendisinde açılması dolayısıyla Hakk'ın o isimdeki geniş boyutuna geçebilir. Eğer bizler de gerçekte insan isminin ne demek olduğunu idrak eder de geniş varlığımıza geçebilirsek kendimizi buluruz. Kapı, insan ismidir. İnsan, beşer varlıklarının, beşer vücutlarının değil Hakikat-i Muhammedi, İnsan-ı Kamil ve sıfat boyutu diye belirtilen yerin sahibidir. Yani Hakk kendini geniş manada seyretmeyi diledi ve kendine insan ismini verdi. Böylece âlemler meydana geldi. İşte alem ve âlemler derken dahi o küçücük kelimedden geniş ifadesine geçmek mümkün oluyor. Biz bunu böyle bilirsek geniş ifadesine geçmek mümkün oluyor. Eğer bunu böyle bilmeyip de varlıklar ayrı ayrı varlıklardır diye düşündüğümüzde o ismin sınırları ve hapsi içerisinde kalırız. Siccıyne gireriz ve oradan çıkmamız mümkün olmaz. Niye? İsim perdesi ve bendeler ile sınırlanmış oluruz. Onun için varlıklara bakarken gerçek yönlerini araştırmacı olarak bakmak lazımdır.

Var olan şey, bu zuhur aleminde derbeder olsa bile yine döner, evvelce çıktığı kapıdan girer, sır olur.

Hangi ismin kapısından çıkmışsa, hangi ismin varlığı ile meydana gelmişse varlığını orada sürdürür, ömrünü tüketir. Çünkü her gelen ömrünü tüketecek, bunun başka bir yolu yok. Yine geldiği isme döner. Nasıl elimizde fener vardır, düğmesine basarsınız karşısını aydınlatır. Düğmesini kapatırsınız ışık çıktığı yere döner. Bir an orasını aydınlatır. Fakat sonra gene geriye döner. Pilin içinde mahpus kalır. Ama bunu pille sınırlamak mümkün değil.

Ey insan, varlığın, müsemmanın aksinden meydana gelen bir suret. Onun için bütün isimleri bildin.

Ey insan, gerçek varlığın ister beşeri varlığın olarak kabul et, ister geniş manada varlık olarak kabul et. Ey insan, varlığın müsemmanın aksinden meydana gelen bir suret. İşte burda suret dendiği zaman biz hemen beşeri sureti aklımıza getiririz ve öyle anlarız. Bu işi de böyle çözmeye kalkıyoruz. Şimdi bir isimleri var varlıkların, bir de isimlenmiş olmaları müsemmaları var. Gerçek varlıkları var. İsimler takmadır. Müsemma ise kendi varlığıdır. Yani isimlenmiş olan kendi varlığıdır. Eşya diye isim almıştır. Aslında varlık Hakk'ın varlığıdır. Müsemma Hakk'ındır. İsim veren Hakk'ın kendisidir. İsimlerde onun isimleridir ama isimler perdesi ile baktığımız için isimlere gerçek birer varlık vermek suretiyle onları ayrı görüyoruz. Alemdeki bütün müsemma yani isimlenmiş olan varlık senin varlığıdır. İnsan-ı Kamil yönünü anlatmak suretiyle. Birimsel durumdan da bakmış olsak gene aynı şey meydana çıkar. Çünkü insan Cenab-ı Hakkın isimlerini en çok zuhura getirir. Daha doğrusu, kendi isimlerini kendinde en geniş boyutta meydana getirir.

Onun için bütün isimleri bildin. Çünkü bütün isimler senin isimlerin zaten. Eğer senin olmazsa bilemezsin. 'Leallemel ademe kulliha' yani 'Biz Ademe isimlerin hepsini öğrettik.' Adem olmanın şartı bu. Bunun içindir ki melekler Adem'e secde ettiler. İsimlerin gerçek manalarını ve gerçek yaşantısını bilmesi dolayısıyla melekler Adem'e secde ettiler. Çünkü melek belirli bir ismin zuhuru olarak meydana geldi. Adem ise sonsuz isimlerle meydana geldi. Meleğin meydana gelişini hazırlayan isimler subbuh ve kuddüs isimleridir. Ademin ise sonsuz isimleri vardır.

Ey kutluluk ıssı kul, kudret, ilim, irade hep seninle zuhuredersin.

Ey kutluluklar sahibi olan kul dendiği zaman, Hakk'ın önünde secdeye varan, iyi ameller işleyen, Allah'a layık bir kul düşünürüz. Halbuki buradaki kul, bizim anladığımız manada beşeriyet itibariyle bilinen kul değildir. Gerçek kulluktur bu da Abdullah ismini alan kuldur. Ey mutlu okan kul manasınadır. Sen olarak ettiğim mahallin manasınadır. Onun içindir ki kudret, ilim, irade hep seninle zuhur eder. Cenab-ı Hakk'ın bütün vasıfları üstündedir. Bu birimsel yönden de geniş manada da bakılsa böyledir. Kudret, ilim, irade gibi sıfat-ı subutiyeler hep sende.

İşitirsin, görürsün, söylersin. Bakisin de fakat bu bakilik sana senden değildir, o alemdeendir.

Bu bakiliği beşeriyetinden zannetme. Gerçek varlığını idrak et, ne olduğunu bil, hayatını ona göre sürdür, diyor.

Ne kutlu bir evveldir insan ki en son zuhur etti. Ne gizli sırdır ki meydana çıkanın da ta kendisi oldu.

Cenab-ı Hakk ilk tecellide ne yaptı? Hakikat-i Muhammedi denen sıfat bölgesini meydana getirdi. Esmâ ve ef'al alemleri olarak, bir mahal olarak, belirli bir halde meydana gelmiş değil. Bu kendindeki bilgileri kendi bilmesi dolayısıyla geniş boyuta açılmasıdır. Evvelce amaiyyet hükmü ile bütün bunların kendinde gizli olması ve kendinde kendi olarak bilmesinin ilk aşaması ama ve ahadiyet halinden vahidiyet hükmüne doğru ilk tenezzül etmesiyle sıfat bölgesini meydana getirmesi ki bunun diğer isimleri de Hakikati Muhammedi, İnsan-ı Kamil'dir. Bunun için evvel oldu fakat en son zuhur etti ifadesinde birimsel varlığının en son meydana gelmesini kastediyor. Beşeriyeti yönünden en son meydana gelmesi onun son olması demek değildir. Onun gerçek hali geniş manada ilk olarak meydana gelmesidir. Dolayısıyla ne oldu? İlk ve son O oldu. İlk ve son O olduğuna göre aradakiler de O'ndan başkası olamadı.

Ne gizli sırdır ki meydana çıkanın ta kendisi oldu. Beşeriyet ve şartlanma hükümleriyle baktığımız zaman kendimizin ne olduğunu bilemeyiz ama meydandayız. Ne gizli sırdır ki meydana çıkanın ta kendisi oldu. Bunu idrak ettiğimiz zaman bakarız ki alemde senden

benden başka kimse yok. Sen, ben derken de kimse yok. Ya sen var, ya ben var. Ben varsam sen yoksun, sen varsan ben yokum. Nasıl birisi gelmiş kapıya çalmış. İçeriden seslenmişler 'Kim o?' diye. Dışarıdaki 'Benim.' diyor. İçerideki de cevap veriyor: Sen sen isen ben kimim?

Böyle olduğu halde gece gündüz kendinden, kendi hakikatinden şüphe edip duruyorsun.

Bu böyledir ama sen belki bunu duydun belki duymadın. Duymadıysan şüphe ve tereddütler deryasında yüzüp duruyorsun, bataklıkta bocalayıp duruyorsun. Eğer duyduysan ve yaşantıya geçiremiyorsan yine bocalayıp duruyorsun. Duyacak, yaşantıya geçirecek, dışınla için sulh kuracak ve ikimiz biriz zaten diyecek. Dolayısıyla rahata kavuşacak. Eğer bu hakikate eremezse insan hayal ve vehim deryasında ömrünü geçirir, şüpheler ve tereddütler içerisinde kalır. Gerçekten de o kişinin tatmin olmuş bir halde dünyadan gitmesi mümkün olmaz. Bütün bir ömür boyu şüphe ve tereddütler içerisinde yaşar. İsterse bu en büyük din alimi olsun, isterse dünyanın en büyük metamatik veya coğrafya alimi olsun. Muhakkak şüphe içerisinde. Yazdığı ortaya koyduğu her şey de şüphelidir. Ama dalında geçerlidir. Bir ihtisas meselesidir. Ama kendi iç dünyasında gerçek varlığı hakkında şüphelidir.

Zaten akılla kendini bilmene imkân yok. Şu halde bilmemen daha iyi.

Burada akıl dediği, beşeriyet hükmünde olan akıl, gerçek akıl değil. Genelde iki akıldan bahsediliyor. Biri vehmin hükmü altında olan. Vehim o akılı sarmış ve kendini bulma imkânını elinden almış. Vehim ona ne derse akıl onu yapıyor. Hayalinden vehminden kaynaklanan zanla bir hayat sürüyor. Bu akılı cüz ismini alan aynı zamanda vehmin hükmü altında olan akıldır. Bu akılla hiç bir yere gidemez. Mevlana Hazretlerinin 'Akıl çamura batmıştır.' dediği budur. Gerçek akıl çamura batmaz ve arşı âlâya yükselir. Çünkü akılı kül olan akıldır. Akılı kül de vehmi hükmü altına alan akıldır. Şimdi iki akıl dendi. Bir tanesi beşeriyete izafe edilen akıl ki akılı hükmü altına almıştır. Yani o akıl vehmin hükmü altındadır. Diğeri ise vehmi hükmü altına almıştır. İşte gerçek akıl da o akıldır. En azından bu akılı bulup bu akıl ile hayatımızı sürdürmemiz lazım. Bir

de akıllı evvel var ki orayı şimdi karıştırmayalım. Akıllı külliyyi ancak idrak etmeye çalışalım. Bu da esma alemleri oluyor bir bakıma.

Şu halde bilmemen daha iyi. Yani Hakk'ın varlığını beşeri aklın ile anlamaya çalışıyorsan karmakarışık olursun. Hiç bu işlere o akılla karışma, kalkışma, bunu bilmemen daha iyi. Çünkü tamamen rahatsız olursun. Akıllı cüzi ile hiç olmazsa birimsel yönünü biliyor, bir beşeriyetini biliyor, kulluğunu biliyor ve o düzeyde kendine bir istinat noktası buluyor. Ve hayatını sürdürüyor. Hem kulluktan kurtulmaya çalış hem de beşeriyet akıllı ile yürümeye kalk. Bu olacak iş değildir, diyor. Eğer kendini bilmeye gerçekten çaba sarf ediyorsan o zaman akıllı kül ile hareket et, bu akıllı kül de vehmi hükmü altına almış olan akıldır. Nasıl olacak onun yaşantısı? Hiç bir duygusallığın, hiç bir tesirin hiç bir varlığın hükmü ve kapsamı altına girmeden salt kendi şuur olarak ve müstakil olarak hareket edebilecektir. Akıllı küll hükmü altındaki aklın yaşantısının en alt düzeyi böyle olacaktır. Tabii ki bu akıllı küll denen şeyin kendine has ilmi de vardır. Akıl ilim ve bilgi demektir aynı. İnsan akıllı küll'ü ne kadar tanır, ilmi de o derecede artmış olur. İlmi arttıkça kendini o genişlikle tanımış olur. Kendini tanıdıkça Hakk'ı daha iyi bilmiş olur. Hakk'ı bildikçe gene kendini bilmiş olur. Dolayısıyla seyrini sürdürür.

Düşüncenin sonu hayretten ibarettir. İşte düşünce bahsi burada tamamlandı.

Vehim hükmü altından çıkmış olan aklın akıllı külle doğru sefere ve seyrana başlama halini anlatıyor. Gerçek düşüncenin sonu hayretten ibarettir. İnsanın hafsalası alamaz. Yaşantısında bazı şeyler oluşur hayretler içerisinde kalır. İşte her geldiği mertebeye de, merteye derken uzaklarda olan bir şey değil, kendi idrakinde, kendi yaşantısında nerelere gelmişse, oraya geldiğinde kendisinde belli değişiklikler olur, yeni açılımlar olur. Bu açılımları idrak ettiğinde de hayret meydana gelir. Buna hayret makamı derler. Evvelce gördüğü bildiği fakat üzerinde durmadığı hallerin özünü anladığında, onu anlayarak daha derin düşünmeye daldığında alemleri ve kendini yavaş yavaş tanımaya başladığında hayrete düşer. Böylece düşüncenin sonu hayretten ibarettir. Hayrette ne inkar vardır ne de red vardır. Onun derinliğini anlaması ve bu anlaması neticesinde aczini idrak etmesidir. İşte düşünce bahsi burada tamamlandı.

Soru 3

Ben kimim? Bana benden haber ver. Kendinden kendine git derler. Bunun manası ne?

Bana ben nedir diye sordun. Bana benden haber ver. Ben denilen kimdir dedim.

Mutlak varlığa işaret edilince bu hakikat, ben sözü ile anlatılır.

Mutlak varlığa olan işaret babında ancak ben sözü kullanılır. Biz mutlak varlığı idrak etmeden ben sözünü kullandığımızdan tamamen perdeleniyoruz. O mutlak varlıktaki benliği kendi beşeri benliğimize veriyoruz. Bu da içinden çıkılmaz bir hal alıyor. Çünkü mutlak varlığın karşısında benlik iddiasında bulunmak ve kendini ayrı bir varlık olarak ortaya koyup iddiada bulunmak insana en büyük bir darbedir. Bundan daha büyük setlerden bir set, aşılması bundan daha zor olan bir mahal yoktur. Çünkü ben dediğin zaman iş bitti zaten. Ama bu benliği beşeriyetine atfettiğin zaman yine ben diyebilirsin. Zaten ben'den başka söyleyecek sözün de yok ki. Sen diyemezsin, O da diyemezsin. Ama zaman gelir bunlar da kullanılır. O dersin. Ancak O olduktan sonra O diyebilirsin. O olmadan bunu söylemek de şirktir, küfürdür. Bütün varlık sadece insanlara mahsus değil, bütün varlık, bütün mevcudat, bütün mahlukat ben demekte. Bir kuş da kendine has varlığı ile ben demekte. Kendi özelliklerini ortaya koyması suretiyle ben diyor. Kelime olarak demiyor, isimlerin zuhuru olarak meydana çıkması onun benliğini meydana getiriyor. İşte biz bu benliği kendi beşeri benliğimize atfettiğimiz için şirk düşmüş oluyoruz. Yani fiiller alemine, kesret alemine düşmüş oluyoruz. Şirk, kesret alemine düşmektir. Şirk, kaba manada Allah'a şirk koşturmak, ince manada fiiller alemine düşmek, fiiller alemindeki yaşantıya inmektir. Bu ben kelimesini söylemek için kişinin gerçekten ben hükmüne sahip olması lazımdır. En az buna sahip olmadan söylüyorsa da idrakinde bu şekilde yaşayarak söylemesi lazım. Ben dediğinde beşeriyetini ortaya koyması değil, gerçek hüviyetinin varlığını anlatma babında söylemesi lazımdır. Ama karşı taraf isterse bunu beşeriyetine versin isterse kendi batınına versin, onu ilgilendirmez. Karşı taraf ne şekilde değerlendirirse değerlendirsın o bizi ilgilendirmez. Ben dediği zaman kişi gerçekten benliğini eğer idrak edip söylüyorsa yerli yerinde ve geçerlidir. Ve de onun yaptığı fiilden sorumlu olmaz. O andaki fiilinden sorumlu olmaz. Burası çok enteresandır. Çünkü ben diyen Hakk fiili işleyen Hakk. Kim kime ne soracak? Uyanık olmak, uykusunda gece uyanık olmak değil. İşte

Peygamber 'Size ne yapılır bilemem.' dediği bu yaşantının sonraki aşamasının ne suretle zuhur edeceğini bilemem, beşeriyetimle bu işi bilemem anlamına gelir. İlahi yaşantı, ilahi benlik bir mahalden zuhur ettiğinde onun yaşantısına akıl sır erdirmek mümkün olmaz. Çünkü şartlanmış düşüncelerle değerlendirmeye bakarız, bir şeyi kendi düşüncelerimize göre yorumlarız. O zaman da kişiyi anlamamız, o hali idrak etmemiz mümkün olmaz.

Hakikat, varlık suretlerinden bir surete bürününce söz arasında sen, ona 'ben' dersin.

Yani senin gerçek hakikatin varlık olarak suretlenince sen ona ben dersin. O benliği beşeriyetine verir, ben dersin. Ama sen bir isimden ibaretsin. Müsemman ise Hakk'tır. Ama sen onun malına, sahip çıkarak ben dersin. Doğru olur mu acaba? Olmaz.

Ben ve sen asıl varlığın arızı suretleriyiz. Varlık kandilliğinin kafesleri mesabesindeyiz.

Ben, sen, o diye konuşulan isimler geçici suretlerdir ama isimlenmesi bakımından geçici suretlerdir. Dünyada, elli altmış senelik bir sürede yaşıyoruz. Bu arada biz bizliğimizi bilirsek, benliğimizi bulursak ne oluyor? Biz artık geçici değil baki oluyoruz. Şu cesetler geçicidir. Bunların burada durmasına zaten gerek yok. O geçicilik içerisinde o bakiliği bulmak için bu geçici suretlere bürünüyoruz. Eğer bu suretlerde baki kalmış olsak, bu hayat bize ızdırap verir. Şimdi bunun yaşaması belirli bir süreye bağlı. Bu beden kuruluştur böyledir. Yaşlanacak, ihtiyarlayacak... Musa (as) 'Ya Rabbi bana uzun ömür ver.' diye dua ediyor. Onu seyreden yaşlı birisi geliyor. Cenab-ı Hakk Musa (as)'a 'İstediğin kadar ömür aldın. Öküzün sırtına elini şöyle koy öküzün orasında ne kadar kıl varsa sana o kadar sene ömür verdim.' diyor. Musa (as)'a ertesi gün bir yaşlı ihtiyar geliyor. 'Ya Musa bana yemek ver.' diyor. Musa (as) ihtiyara bakıyor ki verdiği yemeği akıta akıta yiyor, önüne döküyor. O zaman Allah'a sesleniyor: 'Ya Rabbi işin sonu böyle ise istemem. Ne olur, ben duamı geri aldım.' diyor. Eğer bu süre içerisinde kendimizi bulabilirsek ne mutlu. İşte bizler varlık kandilliğinin kafesleri mesabesindeyiz. Varlık kandilinin değil, kandilliğinin. Ne kadar kibar söz söylemiş. Varlık kandilliğinin.

Bir sürü kandiller var. Onların kafesleriyiz. Hakk'ın nuru

kandillerde, kafeslerde zuhura çıkmakta. Zuhura çıkmakta derken yine ikilik oluyor. Hakk böyle murad etti. Biz kendimizi ayrı olarak düşündüğümüzde böyle oluyor. Ama kandiller de kafesler de içindeki ateş de benim. O zaman benim diyebiliyor zaten. Benim dendiğinde ruhunu ayrı, cesedini ayrı, düşüncelerini ayrı, fikriyatını ayrı olarak ayırıyor mu? Cümlesi ile birlikte, nesi varsa, ne kadar gücü varsa benim diyor. Elektrik ampullerin içinde yanıyor. Her yerde tecelli ediyor. Birinde ses olarak alıyor birinde söyleyici olarak veriyor. Birisinde şarkı söylüyor, birisinde türkü söylüyor. Yani diyelim ki oyun havası çalıyor radyonun birinde, birinde de Kur'an-ı Kerim okunuyor. Şimdi oyun havası çalan mı günaha giriyor, Kur'an-ı Kerim okuyan mı günaha giriyor? Bunlara suç veya sevap isnat etmek mümkün mü? Eğer gerçek boyutta işe baktığımız zaman ortada suç veya sevap diye bir şey görmemiz mümkün değil. İşte buraları aşmak gerçekten insanlık ruhunda büyük bir aşamadır. Ve de çok zordur. Çünkü sevapla günah arasında, iyilik ve kötülükle şartlanmışız. Ayrı ayrı varlıkları var görmek suretiyle bu zaten meydana çıkar. Birimsellik düşüncesinde bu meydana çıkar. Ama kendi varlığımızın bütün alemde sari olduğunu düşündüğümüzde, ikilik ortadan kalktığında suç kime, sevap kime, günah kime? Ancak çok mühim bir meseledir burası. Kişinin kendi benliği ortada var oldukça günah da vardır, sevap da vardır, her şey yerli yerindedir. Bu aşama da günah ve sevap yoktur demek tamamen hayali bir düşüncedir. İyice batağa batmaktır ve çıkmak mümkün değildir. Ne zaman ki kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak edecek, tek olarak, tek kalacak. Suç mu, günah mı, sevap mı olur meselesi kendi bünyesinde oluşan hallerdir. Bunu seyretmesi yönüyle isimlerin zuhura çıkması itibariyle düşününce kendi kendinde olan şeylerdir.

Cisimlerle ruhları bir nur bil. O nur gâh aynadan görünür gâh kandilden.

Cisimlerle ruhlar aslında bir varlıktır. Cisim ve ruh aynı şeyin iki yönüdür ama ayrı değildir. Cenab-ı Hakk ruhları bir başka yerde yarattı, cesetleri de dünyada meydana getirdi, ruhlardan alınıp bir tane cesedin içine koyuldu ve insan meydana geldi. Bu en düşük akıl düzeyinde olan kimselere belirli bir ruhun varlığını idrak ettirmek için söylenen ve yazılan senaryolardan birisi. Yani benzetme, teşbih yoluyla anlatılan meselelerdir. Biz ne yapıyoruz? Aklımızla gökyüzünde ruhlar alemi, yeryüzünde madde alemi var diye tahayyül ediyoruz. Bunu mantıklı buluyor, tamam diyerek işi

orada bırakıyoruz. Halbuki bu akıl sahiplerine değil maddeye bakış sahiplerine söylenen bir ifadedir. Madde görüşü ile yaşayan kimselere anlatılan ve bir üst boyutun varlığını en azından idrak ettirmek için söylenen izahlardır. En azından ruhlar alemi diye bir alemin istifhamını kafasına soksun diye belirtilen ifadelerdir. Yoksa kendini tanıyan bir varlığın ruhu da cesedi de varlığı da sıfatı da tektir. Öyle tek bir alem ki niye parçalansın bölünsün. Muhtelif görüntünün değişik hallerde aldığı isimler dolayısıyla ef'al alemi esma alemi, sıfat alemi ve zat alemi diye ayrılmış.

'O nur gâh aynadan görünür gâh kalbinden.' Yani o nuru dilersen, Hakk'ın nur isminin Zat'ının zuhur mahallini istersen karşıdaki varlığa bakıp Hakk'ın varlığını seyrederdin. Ayna dediği karşı varlıktan seyrederdin. İster gâh kandilden yani kendinde bulursun. Gâh kendinde bulursun gâh karşıda bulursun. Bu bir neş'edir. Kendinde veya karşıda bulduğunda karşı diye kendin diye bir şey kalmaz ortada. Bu, seyrin ortaya getirdiği neş'elerdir. Değişik yaşantılardır.

Sen söz arasında 'ben' dedikçe bu söz ruha işaretler dersin.

Kişi cesedinden ibaret olmadığını idrak etti ve benim bir ruhum var, dedi. Gerçek varlığım benim ruhumdur, ruhani tarafımdır, dedi. 'Sen söz arasında ben dedikçe bu söz ruha işaretler dersin.' Halbuki senin gerçek varlığın o da değil ki. Ruh dediğin de cesed dediğin bir yerde mahluktur. Ruhla cesed dediğin şey senin kalıbını meydana getiren biri maddi biri izafi görünümüdür. İşte kişinin yani senin gerçek varlığın gerçek hüviyetin, gerçek kimliğin, benliğindir. Bu da şuurdur, akıldır. Karışmamış, bozulmamış ve hiç bir hüküm altında kalmamış temiz salt şuurdur. İşte sen kendini bu ben kelimesi ruhuma işaretler, dersin. Ki bu ikinci aşamada olan bir haldir. Yani cesedlikten kurtulmuşumdur. Benim bir ruhum var, ince tarafım var ve bu cesed kaybolacak. Ben ruhumla öteki alemde yaşayacağım. Benim gerçek varlığım ruhumdur, dersin. Ona izafe edersin benliğini. Ama gerçekte bu da değildir. İşte üçüncü aşamaya, gerçek akıl boyutuna geçersen kendine akli kılavuz edersin.

Kendine akli kılavuz edersen bir cüz'ün olan ruha kapılır, kendini bilemezsin.

Eğer kendine gerçek akli kılavuz edemezsen bir cüz'ün olan ruha kapılır kendini bilemezsin. Yani beşeri aklına kapılırsan, ruhunu benliğin olarak kabul edersin. Beşeri aklın seni ancak buraya kadar getirir. Çünkü beşeri akılda parçalanmalar vardır. O ancak paralanmaları, ayrılıkları anlar. Eğer gerçek akla dayanarak alemleri araştırmaya girersen bunlardan kendini kurtarırısın. Yani beden ve ruhta kalmaktan kendini kurtarırısın.

Hocam, yürü kendini iyi tanı. Şişmanlık, hastalıktan meydana gelen şişkinliğe benzemez ki.

Ben ve senin hakikati candan da üstündür, tenden de. Bu ikisi de gerçek 'ben'in cüzleridir.

Ben ve sen dediği gerçek varlığın kendine, kendi özüne taktığı bir isim. Ten ve can dediği bunların zuhurunda meydana gelen arızı sebepler. Can yani ruh denilen ten denilen gerçek benliğin zuhura çıkmasına sebep olan vasıtalardır. Dolayısıyla gerçek benlik ve senlik bunlardan da üstün. Bu ikisi de gerçeklerin cüzleridir. Yani gerçek benin, kendi varlığı değil, cüzleridir.

Ben sözü, yalnız insana mahsus değildir ki ruha işarettir diyesin.

Bu sözü yalnız insanlar söylemez. Bütün varlıklar da ben, sen hükmü ile varlıklarını sürdürürler.

Bir yol varlığından da kurtul, imkân âleminden de. Âlemi bırak da kendi kendine bir âlem ol.

Burada bir yol dediği bir düşünceye gir ki bu düşüncedeki yol neticede seni varlığının dışına çıkarsın. Eğer tuttuğun yol kendi beşeriyetinin, varlığının içinde dönüp duruyorsa buradan kurtulmana imkân yok. Nasıl ki ipek böcekleri kozasını yapar, bir yoldur onun tutturduğu, gider. Neticede kendi sardığı kozanın, beşeriyetinin, benliğinin içinde hapsolür. Bunu delip de dışarıya çıkabilirse hürriyetine kavuşur. Eğer delmez de içinde kalırsa arkadan gelirler, onu kaynar suyun içine atarlar, yanar, pişer, kendinden geçer, kendini kaybeder. Bütün imkânını kaybeder. Bir daha da iflahı mümkün olmaz. Dolayısıyla onun malzemesinden

başkaları yararlanır. Nasıl oluyor? Eğer böcek kozayı deler de kozanın içerisinden çıkarsa, koza deliniyor, koza delindiği zaman da kesilmiş oluyor. Kesildiği zaman üzerindeki ipek kopuk kopuk, beşer onar santim halinde kısa kısa çıkıyor. Bu da imalâtçıların işine yaramıyor. Yani kendi canını kurtarırsan başkalarına faydan olmaz, başkaları faydalanamaz senden. Ama mesele başkası değil, kendini kurtarmaktır. Eğer kendini feda edersen başkaları senden istifade eder. Çünkü o hapishane olan kozanın içindeki böcek ölüyor. Kendi hayatını, varlığını kaybediyor. Kesip orasını dışarıya çıkmadığı için üstündeki iplik bütün kalıyor. Bütün olarak onu söküyorlar ve böylece arkadan gelenlerin işine yarıyor. Miras oluyor ama kendsini kaybediyor.

İşte akıl ve mantık neyin yapılmasını gerektirir? Kendini kurtarmasını. Ancak işte kendini kurtarmasıyla ki uçuğu yerde diğer böcekleri de sakın o hapishane içinde kalmayın diye uyabilir. Ölmüş olan varlık kimi diriltebilir? Hz. İsa ne yapıyordu? Ölü bedenleri diriltiyordu. Ama Hz. Muhammed (sav) ümmeti ölü kalpleri diriltiyor. Hangisi daha makbul acaba? Beden dirilmiş ne olacak? Beşeriyeti ile yaşadıktan sonra yine ölecek. Ama öyle bir diriltme olmalı ki bir daha ölmemeli. Ölmemeli ki diriltmek ona denir.

'Varlığından da kurtul imkân aleminden de.' İnsanın kendi varlığı var. Evvela bu varlığından kurtulacak. Sonra karşı varlık dediği bu mümkününat aleminden, yani sonradan meydana gelmiş olan yok olup da var zannettiği varlıklardan da kurtul. İkisinden de kurtulmak lâzım. İmkân alemin dediği sonradan meydana gelen bu alem aslında sonradan meydana gelmiş değil, bizim şartlanmamıza göre sonradan meydana geldiği kabul edilir. İmkân aleminden de geç. Alemin bırak da kendi kendine bir alem ol. İşte kendi varlığının yokluğunu idrak dip ondan geçecek, sonra alem diye bir varlığın olmadığını da idrak edip ondan da geçecek. İmkân alemin dediği değişme düzenini bırak da kendi varlığını idrak et. Kendi varlığın zaten bu alemin gerçek yüzüdür. Sen alem ol demesi de alemde kendini bul demektir. Her baktığın varlıkta kendi yaşantının mevcut olduğunu anla. Çünkü bu alem tek ruh ise, tek varlıkta, tek bedense, bunları tevhid etmek için uğraşmıyor muyuz? Tevhid edeceğiz, birleyeceğiz. Birlemek, tevhid, ötede bir Allah var, başka Allah'lar yok, o Allaha tapınacak putlara tapınmayacak demek değildir. Bu anlayış avamın tevhididir. İlkel idrakli olan varlıkların idrak budur. Allah diye isimlendirilen o varlığın bütün alemde bütün olarak, yekvücut olarak bir varlık olduğunu idrak etmek. Bu varlığın içinde olman dolayısıyla, bunun dışında olmaman dolayısıyla sende O'sun demektir. Bunu gerçekten idrak ettiğinde

kendini bu beşeriyet sınırları içerisinde değil öz halinden gerçek halinden geniş boyutunla idrak edersin. Bunu idrak ettiğinde alem sensin. Etmesen de sensin ama edersen gerçekten sen olursun. Bu neye benzer? Baban alemlerin sahibi, senin babanın mülkünden haberin yok. Kendini fakir bir köylü çocuğu zannediyorsun. Üç dönüm arazinin sahibi zannediyorsun. Halbuki alemlerin sahibi sensin. İşte böylece kendi kendine bir alem ol. Kendi kendine oluşacak yeni bir âlem yok. Bu idrakinde değişecek. Dışarıda ne kalkacak, ne gidecek ne koparılacak ne yeniden olacak ne sonraya kalacak hiçbir şey yok. Herşey denilen varlık zaten olduğu gibi olmuş ve oluşumunu da devam ettiriyor. Bakış açımızdan biz bunlara ters bakıyoruz, yanlış bakıyoruz. Yanlışlığı ortadan kaldırdın mı alem senin zaten ve sensin. Senden başkası yok ki zaten, bir başkası olsun.

Hüviyetin vehimden doğan 'he' si, görüş zamanı iki göz şekline girer, bir iken iki görünür.

Şu meseleyi gerçekten anlayabilmek, açabilmek ve de yaşayabilmek çok zor. Bu meselenin gerçek yönünü açan pek olmamıştır. Bu ifade kitap yazıldığından beri ve o devirde yaşayan büyüklerden beri gizli kalmıştır. Bir kişi açmıştır. Onu da anlamak çok zordur.

Hüviyet nedir? Onu düşünmek lâzım. Hüviyet, hüviyet-i mutlaka, mutlak benlik, ahadiyet makamı, âmâ ve ahadiyet makamı, gerçek benliğin zuhura çıkmamış hali, hendinde olan hâl, ahadiyet hali.

'Hüviyetin vehimden doğan he'si. Görüş zamanı iki göz şekline girer.' Bir iken iki görülür. Arapçadaki he yuvarlaktır, ortasından bir de çizgi geçer, ucu bir parça aşağı doğru sarkar. Hüviyet vehim dolayısıyla bir iken iki gözüktür. Bu başka bir yere geldiği zaman tek göz olur. Allah kelimesinin sonuna geldiği zaman tek göz olur. Hüviyet kelimesine geldiği zaman çift olur ve ortadan bir işaret geçer, çizgi geçer, tek iken iki görünür. Benzetme yolu ile gerçeği ifade etme yoluna gidilmiş. Kelimenin içinde harf ile benzetme yoluyla gerçeği anlatmaya çalışıyor.

Hüviyetin başta bir He'si var. Vehim derken vehmin de He'si var. İşte bu iki He'nin gerçek olan varlığı, vehimde ise ikilem şekline dönüşmesi özelliği anlatılıyor. Bu He görüş zamanı göz şekline girer. Bir iken iki görünür. Bu alemlerin varlığı aslında yoktur. Var diye gördüğümüz bu alemlerin kendine has bir varlığı

yoktur. Bu alemlerin kendine has isimleri vardır. Alem diye bir ismi vardır. Bu isim sonradan yaratılmıştır. Alem ismi sonradan yaratılmıştır. Biz zannederiz ki bütün bu alemler sonradan yaratılmıştır. Halbuki alemler Hakk'ın varlığı olarak vardır ve Hakk bunlara alem ismini vermek suretiyle kendini perdelemiştir. Biz bu isim perdesini kaldırdığımız zaman yani alemler ismini kaldırdığımız zaman Hakk'ı müşahade ederiz. Hakk, Zat alemindeyken ahadiyet alemindeyken murâd etti ki kendini seyretsin. Böylece Hakikat-i Muhammedi, İnsan-ı Kamil, Sıfat düzeyi ismini verdiği bir hale zuhur etti. Zuhur da denmez diledi diyelim. Kendi varlığına Hakikat-i Muhammedi ismini taktı, kendini perdeledi. İkinci bir varlık varmış hükmünü ortaya koydu ve böyle zuhura geldi. Hakikat-i Muhammedi dahi kendinden bir varlık ortaya çıkardı. Buna esma alemi, isimler alemi denildi. Neticede bir başka alem meydana geldi. Esmâ alemi de kendinden sonraki alemi isimlendirdi ve ona da ef'al alemi dedi. Bu nasıl oldu? Hakk kendi kendine bunları değerlendirdi. Kendi zuhurlarına değişik isimler vermek suretiyle perdelemiş oldu. Daha doğrusu kendi kendini perdelemiş oldu. Perdelemeyi diledi. Eğer kendini perdelemese idi bu alemler meydana gelmezdi. Devamlı olarak kendi zatında kalırdı. Çünkü kendi Zati aleminde sadece Zat'ı ile vardır. Kendini seyretmeyi diledi ve ona bir isim verdi. Perde ile kendinden ayırmak suretiyle ancak seyre geçti. Tamamen Zati alemde olsa orada seyir diye bir şey söz konusu olmaz. Alemler meydana gelmez. Seyretmeyi dilemesi ile kendinden ayırdı. Aslında ayrılmadı ama isim olarak ayrıldı. Eğer belirli bir ayrılık olmazsa zaten bunlar meydana gelmez. Cenab-ı Hakk evvela kendi Zat'ında iken vehmi ilahi ile Cenab-ı Hakk evvela Hakikat-i Muhammedi, İnsan-ı Kamil, sıfat bölgesi diye bilinen öğrenilmek istenen, yaşanmak istenen mahalli, yeri vehim ile meydana getirdi. Burada vehim derken bizim hayalimizdeki gibi vehim değil. Beşeri yönü ile anladığımız vehim değil ilahi vehim. Bu vehimle kendindeki güçlerle hayal alemini meydana getirdi. Hayali kebir yani esma alemini meydana getirdi. Hakk evvela kendinden vehim ile Hakikat-i Muhammedi denen yaşantıyı meydana getirdi. Herşey Hz. Muhammedin ruhundan nurundan meydana gelmiştir. O da hayal alemini meydana getirdi. Yani Esmâ'ül Hüsna alemini meydana getirdi. Herşey ondan çıktı. O hayal alemi de madde alemini, birimsellik alemini meydana getirdi. Neticede hayal alemi koyulaştı, vehim daha hassas, daha ince, hayal ondan biraz daha kalınca, daha kabaca anlaşılması kolay. Ondaki meydana gelen madde alemi de yani radyasyon aleminden meydana gelen hücre atom ve atomdan meydana gelen madde alemi de, madde aleminde zuhura gelen şey de kendini ayrı bir varlık olarak

zannetti.

Vehim ve hayal Hakk'a isnad edildiğinde nasıl bir ifadedir, beşeriyete isnad edildiğinde nasıl oluşumlu bir ifadedir? Vehim, kişiliğe, birimselliğe atfedildiği zaman yok olanı var zannetmektir. Buraya dikkat edelim. Hayalimizde, vehmimizde bir şey tasavvur ederiz. Aslında o şey yoktur ama nefsimiz bize onu var zannettirir. Hayalini gösterir, hayale döndürür, hayal de ona bir suret verir, şekil verir ve biz onu böyledir diye kabul ederiz. Aslında öyle bir şey yoktur. Mesele gece çocuklar evin içinde bir şey var sanarak korkarlar. Halbuki bir şey yok ortada. Ama ondaki hayal ve vehim, olmayan bir şeyi var gibi gösterir. Bunun aksi de var olanı yok gösteriyor. Bu vehim ve hayal hükmünün altında yaşadığımız sürece buna akli cüz deniyor. Bu durumda kendimizi tanımamız mümkün olmuyor. Çünkü görüşümüz tamamen ters. Alem diye bir varlığın olmadığını bilemiyoruz, olmayanı var kabul ediyoruz. Alemdeki gerçek Hakk'ın varlığını da yok olarak kabul ediyoruz. Vehmimiz bize var olanı yok, yok olanı var gösteriyor. Hakk'ı yok, halkı var gösteriyor. Biz bu düşünce içerisinde yaşadığımız sürece elli milyar kere milyar ömrümüz olsa gene bunun dışına çıkıp da bu hayalden kurtulup da gerçek kimliğimizi, hüviyetimizi bulamayız. İbadet ederiz, Kur'an-ı Kerim okuruz, ibadet halimiz kabarır. Ama biz kulluk şuuru içerisinde isek bizim ibadetimiz olsa ne olur olmasa ne olur? Beşeriyetimizde kalmış isek eğer yaptığımız ibadetlerin çokluğuna güveniyor isek bu tamamen nefsanî bir yaşantıdır. Bazı şeyler bekleyip de yapılan fiillerdir. Ahirette bana cenneti verecekler, şunu verecekler diye menfaat karşılığı yapılan işlerdir. Yaptığı işin karşılığını alır ama kendini alamaz, kendini bulamaz. Bu da insan için en büyük azap ve hüsrandır. Yeryüzünde kendini bulamamak, Hakk'ı bilememek, kendinin ne olduğunu idrak edememekten daha büyük bir azap yoktur. Hakk'ın vehmi yani İlâhî vehim ise, olmayanı var kabul etmektir. Şimdi aradaki farkı anlayalım. Birinde yok olanı var zannetmek. Birinde de var kabul etmek. Bakıyoruz ve bu radyo diyoruz. Şartlanmamızda bu radyo değil de demir parçası diyoruz. Yani Radyo hükmünü kaldırıyoruz, buna başka bir isim veriyoruz. Ama gerçekte bu radyodur. Vehmimiz ve hayalimiz yok olan bir şeyi var olarak gösteriyor. Tabii ki bunun tam tersi meydana geldiğinde de var olan yok hükmüne giriyor. Ve bunu böylece bu hükme getiriyor. Hayalinde yok'u varediyor, var'ı da yok ediyor. İlâhî vehim ise olmayan bir şeyi kabul ediyor. Kendi varlığından başka bir varlık olmadığı halde Hakikati Muhammediye diye bir varlığın varlığını kabul ediyor. Hakikati Muhammedi diye sıfat bölgesi diye İnsan-ı Kamil diye bir şey olmadığı halde, vehim dolayısıyla, zuhura çıkma dolayısıyla ona bir isim takmak suretiyle kabul ediyor. Hakikatte ise kendi

varlığı var. Ama ben Allah'ım diye tek isimle orada çıkmıyor. Yani İlâhi vehim yaradılışın esası oluyor. Mesele de burada işte. Bütün varlığın zuhura çıkmasına tek sebep İlâhi vehimdir. Kendi varlığından başka bir varlık olmadığı halde bu varlığı kabul ediyor. Var gibi kabul ediyor. Lütfen kabul ediyor. Var olanı da yok olarak kabul ediyor. Alemde Hakk'ın varlığından başka bir varlık yok. Oraya esma alemi, sıfat alemi deniyor. Aslında Hakk'ın varlığı ama kendini yok olarak kabul ediyor. O makamlar olmadığı halde onları var kabul ediyor. Bu zuhura çıkma hakkında oluşumun bir izahıdır. Hakikat-i Muhammedi diye, sıfat bölgesi, İnsan-ı Kamil, tecelli-i evvel diye aslında olmadığı halde var kabul edilmek suretiyle var oluyor bütün bunlar. Onlar da gerçekten Hakk'ın varlığı var. Fakat onu gizliyor, isimlerini vermek suretiyle kendini de yok kabul ediyor. Buna da gizlendi diyorlar. Aslında ne gizlenen var ne de açığa çıkan. Bu vehim ve hayal olmasa kul meydana çıkamaz. Bunlar olacak ki kul meydana çıkabilsin. Ama bu ilâhi vehim, ilâhi hayalden hayal-i kebir, isimler alemi meydana geliyor. Hayal-i kebir denilen, geniş manada esma alemi, ruhlar alemi, melekler alemi denilen alemde bu madde alemini meydana getiriyor.

Bu esma ve ef'al alemleri hayal alemleridir. 'Nas uykudadır.' dediği hayaldedir. Bir kişi dünyaya geldi, yaşadı, gerçek olarak kendini bulamadı, esma aleminden geldi esma alemine gitti. Dünyaya henüz inmedi, nüzulü tamamlanmadı. Nüzulü olmayanın miracı da olmaz. İlk yapmamız gereken iş dünyaya ayak basmamızdır. Ki oradan yükselmek mümkün olsun. Beşeriyete atfedildiği zaman var olanı yok zannetmek, yok olanı da var zannetmek. Beşeriyetine zan etmek. Diğerinde ise var veya yok olanı kabul etmektir. Biri beşeri vehim, diğeri ilâhi vehim. Aradaki farkı güzelce anlayalım. Cenab-ı Hakkın gerçek kulları, var kabul edilen kullardır. İlâhi vehimde varlığı kabul edilen kullar gerçek kullardır. Gerçekten Allah'a kul olabilmek için Allah'ın o mahalli var olarak kabul etmesi gereklidir. Kul olabilmek bununla mümkün olur. Yoku var zannetmesi değil. Hakk için zannetmesi diye bir şey söz konusu olmaz. Ona kulum diyor. Allah gerçekten olmadığı halde var olarak kabul ediyor. İşte o kabul edilen Abdullah'dır. Diğerleri diğer isimlerin kullandır. Diğerleri de Hakk'ın kuludur ama Allah kulu değildir. Rahman'ın kuludur, rahim'in kuludur, rabbın kuludur, diğer isimlerin kuludur. Kula nispet edildiği, beşeriyete atfedildiği zaman olmayan şeyi var zannetmek, alanı da yok zannetmek gerçekleşir. Tamamen terisidir. İlâhi vehim ve hayal ise olmayan şeyin varlığını kabullenmektir. Olmayanı kabul etmek, olanı ters yönü ile kabullenmemek, yani oradaki gerçeği gizlemektir. Biz beşeriyet hükmü ile hayata baktığımız zaman, beşeriyet vehim ve hayali ile hayatımızı sürdürdüğümüz zaman gerçek İlâhi vehmi, İlâhi hali idrak etmemiz mümkün olmaz. Ancak bunun dışında çıktıktan sonradır ki kendi

kimliğini, İlahi hüviyetini idrak eder, Allah'ın ne olduğunu idrak eder. Allah kelimesinin ifade ettiği geniş kapsamlı manayı, Allah kelimesinin geniş manadaki ifadesini idrak eder. Artık orada vehme yer kalmaz. Çünkü vehmin olduğu nokta sıfat bölgesinde başlar. Âmâya geçildiği zaman, ahadiyet ve sırfı Zati hükmüne geçildiği zaman orada vehim kalmaz. Çünkü vehim alemleri seyretme veya kendini seyretme, kendinde varlıkları kendindeki güçleri ortaya koyma anından sonra başlar. Kendi kendinde iken seyredilecek bir mahal yok iken onun neyini kabul edecek ki. Vehim ve hayal nereye girecek? İşte kendini seyretmeyi dilemesiyle vehim, vehimden meydana gelen esma ve ef'al alemleri, hayal alemleri meydana geliyor.

İşte bunun için hayal ve vehim ile alemler iki görür. Hayal ve vehim ortadan kalkınca alemlerin tekliği ve vahdet meydana gelir.

Fakat 'He', Allah sözüne katıldı mı arada ne yolcu kalır ne de yol!

Yol ve yolcu kalmadıktan, hedef meydana çıktıktan sonra burada hayalin de süresi bitmiş olur, vehmin de hükmü kalmamış olur. Zat kendisi ile kendi olarak kalır. Seyre geçtiği anda hayal alemleri meydana gelir. Kendine döndüğü anda Zat-ahadiyet alemleri meydana gelir. İşte böyle varlık cennet olur.

Varlık cennet olur. İmkân cehennem kesilir. Benle sende arada berzah haline gelir.

Kişi vehim ve hayal hükmü ile bu imkân ve madde aleminde kalırsa beşeriyet hükümleriyle ve tabiatına dönük hayatını sürdürdüğü müddetçe sicciynin içindedir, cehennemdedir.

Ben ile sen de arada berzah haline gelir. Gerçek benlik ve senlik yukarıda belirtildi. Ben ve sen dediğin nedir? İşte bunun gerçeğini anladığın anda, bu senin gerçek boyutuna geçmene berzahdır, köprüdür, yoldur. Beşeriyetini, cüz'î benliğini evvela idrak ettin. Sonra baktın ki senin benliğin aslında gerçek benlikmiş, İlahi benlikmiş. Buradan gerçek varlığa geçersin ve burası da berzah olur.

Önündeki şu perde kalktı mı ne mezhebin hükmü kalır, ne dinin!

Bunu nasıl izah edeceğiz. Çık bakalım işin içinden.

Kişiler, insanlar beşeri hayal ve vehim içerisinde olduğu müddetçe bunlara bir mezhep lazımdır, bir din lazımdır. Çünkü kendi kendilerini kendi başlarına bulmaları mümkün değildir. Hayalin ve vehmin içinde hapsolmuşlardır. Onun için bunlara bir sistem lazım. En azından kendi başlarına yürüyebilecekleri dünyada en az zararlı ömürlerini geçirebilecekleri, kapatabilecekleri sistem lazım. Mezhep, zeheb yani yol. Din de bir yol, bir sistem, o yolun kanunları, sistemleri demektir. Din ve mezhep hayali ile yaşayan kişilere atfedilen düsturlardır. Mezhep dendiği zaman anlaşılan şeriattir. Bir çok mezheplerin ortaya çıkması insanların hayal ve vehimle yaşamlarının neticesinde olmuştur. Çünkü vehim olmayı var olarak kabul ediyor. Birimin bir tanesi bir başka şekilde olmayı var kabul ediyor. Diğer bir gurup da başka bir şekilde olmayan bir şeyi var kabul ediyor. Hakk'ın saltanatı geniş. Diğer bir gurup da böyle bir yönden tutuyor bunu. Ama her biri diğerine ters düşüyor, dolayısıyla gruplaşmalar başlıyor ve bunun neticesinde de yollar meydana geliyor. Ama ana temelinde yatan vehim ve hayal yani kendilerine vehmin ve hayalin çizdiği yol. Hayal ve vehimden kurtulduktan sonra sana din ne yapar mezhep ne yapar? Lübbül Lü'b'de yazdığı gibi mezhepten de geç yoldan da geç. Yolcuların defter başı ol. Ama bunun şartı da perdenin kalkmasına bağlı. Perdenin kalkması da sendeki hayalin kalkmasına bağlı. Perde, gözümüzün üstünde olan bir perde yahut sinema perdesi gibi bir perde değil ki onu çekelim atalım. Perde karşıda olan isim perdesi. Hakk kendine yok olanı var kabul etti. Bir başka isim verdi ona. İşte biz o ismi onun gerçek hüviyeti olarak zannetmemiz neticesinde perdenin arkasında kalıyoruz. O varlık o isim perdesinin arkasında kalıyor. Bu perdeyi aştığımız zaman ne yolcu kalır ne yol kalır. Çünkü kendini ayrı gayri zanneden kimse için yol ve yolculuk hükmü vardır. Ayrı kabul etmediğin zaman, varlığın tek olduğunu kabul ettiğin zaman yol nerede yolcu nerede?

Bütün şariat hükümleri senle benden doğar. Çünkü bu hükümler senin canına tenine bağlıdır.

Sen ve ben. Beşeri anlamda senlik ve benlik neticesinden kanunlar ortaya çıkar. Neden? Çünkü her biri her insan suretinde olan birimlerin hepsinin ahlakları değişik yönde olduğu için bunları

asgari müşterekte yani en alt düzeyde belirli bir sınırdan tutabilmek için Cenab-ı Hakk'ın koyduğu bir şeriat sınırı vardır. Hiç olmazsa vehmin hükmü altında kalsanız da bu şartlar içerisinde de beni vehim ve zan olarak bulabilirsiniz, diyor. 'Ben size hayalinizde tasavvur ettiğiniz şekilde ...' Bu da vehmin hadis yönlü bir isbatıdır. Hayalden doğan bir çok zanlar vardır ki gūnahtır, hem de büyük gūnahtır, diyor. Onun için hayalden, zandan ve vehimden mutlak surette sıyrılmak ve kurtulmak lazımdır. Zan içinde yaşayan geniş toplumların en az zayıyla bu işi atlatabilmeleri için şeriat muhakkak lazımdır. Ama hastalığım geçtikten sonra ilacı ben ne yapayım? Fakat onu kullanıyor gibi gözükürsün, ayrı mesele. Onun da derin izahları ve ayrı hükümleri vardır. Burada şimdilik bizi ilgilendirmiyor. Bütün şeriat hükümleri sen'le ben'den doğar. Sen ortadan kalkmışsan, evvela isim perdesini kaldırmışsan, sonra da kendini de ortadan kaldırmışsan ve ortada hedef yoksa silah nereye atılır nereye patlatılır?

'Çünkü bu hükümler senin canına tenine bağlıdır.' Ben ruhani bir varlığım, bireysel bir varlığım, yani maddesel bir varlığım diye kendini kabul ettiğinde bu hükümler geçerlidir. Ama gerçek kimliğini anladığında, idrak ettiğinde, ruhtan ve cesetten ibaret olmayıp senin başka bir varlığın, ilahi bir varlığın olduğunu idrak ettiğinde bunlar düşer. Nasuh, mensuh ayetlerde 'Bir hükmü kaldırırız, neshederiz.' denmesi gibidir. Onun yerine aynı ağırlıkta, onun düzeyinde veya ondan daha değerli hüküm getiririz diye buna işaret edilmiştir.

Hiç bir şey ebedi olarak kalıcı değildir, bunu böyle bilmek lazım. Yani hiç bir hüküm ölünceye kadar bir birim üzerinde kalıcı değildir. Ancak o birim beşer olarak kendini kabullenmişse o zaman o hükümler ölünceye kadar geçerlidir. Kendini beşer kabul ettiğinde bu hükümlerin hepsi geçerlidir. Ama beşeriyet örtüsünü açmış da kendi müstakil varlık olarak kalmışsa onun üstünde hiç bir hüküm katıyetle işlemez, cari olmaz. Hiç bir kayıt onu kaydı altına alamaz. Hakk'ı kayıtlamak mümkün müdür?

Arada ben'le sen kalmayınca Kâbe nedir, havra nedir, kilise ne?

Alemin tek varlık olduğunu idrak ettikten sonra gerçekten de ne Kabe'yi ne kiliseyi ne de havrayı birbirinden ayırman mümkün değil. Havra da musevi olarak zuhur etmiştir. Kilisede İsevi olarak zuhur etmiştir. Camide Muhammedi olarak zuhur etmiştir. Onun

zuhurlarına son olmadığı için onu kayıtlamak da mümkün olmaz. İşte geniş boyuta geçildiği zaman İlâhi vehme geçildiği zaman insan bunları böyle kabul eder. Onları Musevi olarak lütfen kabul eder. Aslında Hakk'ın varlığı olduğunu bilir fakat suretteki haline bakarak bunlar Musevi imiş der. Olmadığı halde onu kabul eder. Bu, birimsel yöndeki kişilik hükmünde olan ilâhi vehmin yaşanmasıdır. Üst boyut da ilâhi vehimle Hakk, geniş manada bütün alemleri meydana getiriyor. Ama bir de bunu birimsellik olarak seyrediş hali var. Filler alemine dönüşünde, fiiller alemindeki yaşantısını seyrediş var. Orada da aynı bu hükümlere tabi olarak bilir ki oradaki Yahudi, Yahudi değildir. Hakk'ın varlığıdır. Ama vehmi yönden yok olduğu halde onu yine kabul eder ve ona musevi der. Ama dışarıdan birisi bakar. Çünkü onu bilmeyen, tanımayan kendine göre yorumlar, kendi bakışına göre yorumlar.

Bizler sen ve ben hükümleri arasında kaldığımız zaman bu perde olur, ileriye geçemeyiz. İşte o zaman bizim için Kabe bir ayrı değerdir, havra bir ayrı değerdir, kilise ayrı bir değerdir veya değersizdir. Değersiz de olsa bir değer hükmündedir. Kişilik bizde olduğu müddetçe birine çok değer veririz, diğerine az değer veririz. Hazreti Ömer Haceri Esved için ne diyor? Ey taş! Ben senin bir taş olduğunu biliyorum ama, Hazreti Peygamber ona hürmet edin dediği için sana hürmet ediyorum.' Kabe'deki taşın başka herhangi bir yerde bulunan taştan bir farkı var mı? Kırıp parçalayın, analiz edin onun da muhtevası ötekinin aynıdır. Ama birimsellik yönünden baktığımız zaman oranın kendine has kanunları var, bir sistemi var, o geçerlidir. Birimselliği aştıktan sonra eğer bunlara birbirinden ayrılıkları farklılıkları vardır diye değer vermek kendini tanımamaktan meydana gelir. Eğer kişi gerçekten kendini ve alemini tanıyorsa arada tefrik yapamaz. Küçük parmağını küçük diye hakir göremezsin, büyük parmağını büyük diye de büyük göremezsin. Çünkü parmak senindir, el senindir. Yukarıdan gelenler iyi aşağıdan gelenler kötü diyemezsin. Çünkü hepsi senin yaşantının birer parçasıdır, cüzleridir. Ayak aşağıda kalmakla alçalmış olmaz, baş yukarıda olmakla yükselmiş olmaz. Çünkü bunların tamamı sensin. Arabanın bir tekerleği olmazsa gider mi araba? Gitmez. Arabanın eksozu olmazsa, pat pat pat diye bir takım sesler çıkartır. Rahatsız eder çalışmaz ve tıkanır. Onun için Küldür, yekûndur ve orada en değersiz olarak gördüğümüz şey en değerli kadar, değerlidir. Yerel olarak bakıldığı zaman böyledir. İşte böylece Kâbe, havra, kilise, cami gibi isimlerin fiiller aleminde bizlerce bu aleme geçmek için verdiği şifreler vardır. O yönden bunlar değerlidir. Eğer biz oradaki şifreyi alabilir de değerlendirebilirsek değeri onunladır. Yoksa değeri kendi varlığı ile taşılığı ile değildir. Kabadeki Hacerül Esved'e Kara taş denir. O kara taşın özelliği nedir? Kara taşın özelliği fani

olmanın, fena mertebesine ermenin ifadesidir. Fenafillah hükmü ile belirtilen kendinden yok olma, Hakk'ın örtüsü altında gizlenmedir. Hakk'ın örtüsü derken Hakk bir örtü de bizim üstümüze örtecek değil. Hakk'lık bilgisi içerisinde beşeriyetinden yok olmak gizlenmektir. Kendindeki Hakk'lık şemsiyesini açtığın zaman zaten oradaki birimsellik ortadan kalkmış olur, gizlenmiş olur. İşte Kâbe dediği âmâ hükmünü de anlatır aynı zamanda. Âmâ ise bu Zati yani O hükmü de anlatır. Kâbe'nin özelliği bunun içindir. Ademle birlikte cennetten inmedi mi? Adem yeryüzüne inerse, Adem yeryüzüne ayak basarsa işte o kâbe ile birlikte inmesi gerekir. Senin arkadaşın da buradadır demektir. Kabe neydi? Zati. Adem de Zati zaten. Biri zahir yönden biri de batın yönünden. Suretlenip indiler. İkisinin birden çıkması için ikisinin aşağı inmesi lazımdı. Kabenin özelliği buradan geliyor, taşlığından değil. Kilisenin özelliği iseviyet makamının göstergesi olduğu için, onu belirtmek için, Havra Museviyet makamının ifadesi olduğu için var. Yoksa birbirinden ayrı şeyler değil. Birbirinin devamı. Tamamlayıcısı olan şeyler. Ama biz şartlanmamızla baktığımızda onlar Musevidir, bizden değildir, bunlar hristiyanıdır, kafirdir, bizden değildir deyip de kestirip attığımızda bitti zaten. Bu işi burda bırakalım, olduğu gibi bırakalım. Ne tesbih alalım elimize, ne kitap alalım.

Mukayyet varlık, ayn (göz-hakikat) kelimesinin üstüne konan ve vehimden doğan br noktadır. Aynın arındı mı Gayn, ayn olur.

Bilen Ayn, bilinen gayr. Bilenle bilinen aslında aynı. Ama bilen bilir ki o, hayal ve vehim ile var kabul ediliyor, gayrı olarak var kabul ediliyor. Aslında aynının aynısıdır. Anlatabildim mi buradaki vehmin çalışmasını? Aslında ayn, kendini bilen için karşıda ayrı bir varlığın olması söz konusu değildir. Kendidir. Ama kendindeki değişik güçlerin meydana çıkması için onu başka bir varlık varmış gibi var, gayrı olarak kabul etmesidir. Bu da vehim neticesinde ortaya çıkar. Aslında bu oyunu kendisi biliyor. Ama ben senim sen de bensin. Onunla konuştuğu zaman kendindeki güçler, değişik haller zuhura gelmez. Zuhura gelmesi için sen diyecek. Yani değişik isimlerle ona hitap edecek. Değişik isimlerle hitap etmesi onun varlığını kabul etmesidir. Yok olduğu, olmadığı halde kabul etmesidir. Ayn eski yazıda bir göz ve altında çengelle yazılır. Ayn göz demektir. Kelime gözden gelir. Ayn, göz görür. Neyi görür? Üstteki göz müşahade alanı, müşahade sahası. Alttaki göz çengel de alemler hükmünü meydana getirir. Göz sahibi gerçek görüş

sahibi bütün alemleri ihata etmiş vaziyettedir. Gözü ile de onu seyretmektedir. Vel asr dediği zaman oradaki ayn. Ne oluyor böylece? Kendi varlığını seyretmiş oluyor. İşte ayn'ın üstüne vehimden doğan bir nokta konunca o gayn oluyor. Yani gayrı. Hüküm olarak kabulleniliyor, bilfiil değil. Sonra o hüküm aşağı kadar iniyor. Ayn arındı mı gayn ayn olur. Yani gözün arındı mı, yani gözünün görmesi tekleştirdi mi o zaman kendinin üstünde olarak bildiğin o nokta silinir ayn olarak kalır. Yolcunun aşacağı yol bunca tehlikeleri olan bir yol ama iki adımdan fazla değil. Şimdi biz yol var diyoruz, yolcu var diyoruz, varılacak yer var diyoruz. Bu yolda bir sürü tehlikeler var diyoruz. Bu işi uzatıp gidiyoruz. Hayalimizde vehmimizde zannımızda bu işi uzatıp gidiyoruz. Zorlaştırıp gidiyoruz. Aslında ne diyor? İki adımdan fazla değil yol. Uzun gibi ama aslında iki adımdan fazla değil.

Band Sonu

(21 Mart 1986 Yeşilköy)

Vehim ve hayal bütün gerçeğin veyahut hayalin de kaynaklandığı yerdir. İnsan vehim hükmü altında yaşarsa hayatının sonuna kadar hatta ve hatta ahiretteki ebedi hayatı da vehim hükmünde geçer. Açılması mümkün değil, gerçek hayata dönüşmesi mümkün değil. Ama burada vehim ve hayalin ne olduğunu gerçekten idrak ederse hayalde yaşamaz. Artık ötelerde yaşamaz. Gerçek hayatını yaşar ve öbür tarafa da öyle gider. Öyle gittikten sonra artık onun için bir sorun kalmaz. Eğer hayal ve vehmin hükmünün dışına çıkabilirsek o zaman kendimizi kurtarırsak.

Vehim iki türlüdür. Birisi beşeriyet hükmünde olan vehim, diğeri de İlâhi vehim. Beşeriyet hükmünde olan vehim yok olanı var kabul eder, var olanı da yok zanneder. İlâhi vehim yok olduğu halde var kabul eder, yoku var kabul eder. Onun var kabul etmesi demek onun zaten gerçekten var olması demektir. Ama kendine göre, O varlığa göre, gerçekten kabul etmektir, lütfen kabul etmektir. Yoksa başka türlü kendini iki şekilde gösterip de zuhura gelmesi mümkün değil. Yani vehmi ortaya getirmese kendini seyretmesi mümkün değil. Kendi var iken karşısında ayna olmadan kendini seyreder. Kendini seyrediyor. Çünkü aynadaki akis kendi aksidir. Ama bir yerde kendi değildir. Ama kendinden ayrı da değildir. Ben orada kendimi seyrediyorum hükmü ile varlık veriyor ve onun varlığını kabul ediyor. Eğer varlığını kabul etmezse ortaya

çıkması mümkün olmaz. Ortaya çıkmadığı zaman da kendi âmâ hükmünde kendi kendine yaşantısını sürdürür. Muradı ortaya çıkmak olduğuna göre, ortaya çıkması da vehim hükmü ile olmaktadır.

Bir başka nokta var bu vehim halinde. Vehmin kaynağı ne? Hangi esmaya dayanıyor? Çünkü her mahallin bir zuhur yeri bir kaynak yeri vardır. Vehmin kaynağı kahhar ismi şerifidir. Çünkü vehim bir yere geldiği zaman kendi dışında ne varsa kahreder, vehim muhakkak ön olana geçer. Kaynağı kahhar ismidir. Gerek beşeri yönü olsun gerek ilahi yönü olsun hangisi gelirse gelsin, muhakkak kahreder en öne o geçer. Şimdi, şu anda hepimiz ne düşünürsek düşünelim muhakkak ki vehmin tesiri altındadır. Yani vehimden meydana gelen hayalimizin meydana getirdiği musavvire tasavvur etmek de muhakkak vehimden kaynaklanır.

Soru: Vehimle yakaza arasındaki fark nedir?

Kişilerin haline bağlı. Yani kişinin iç bünyesindeki yaşantı hükmüne bağlı olan bir şeydir ve kişiden kişiye değişir. Rüyay-ı sadıka ve rüyay-ı nefsi vardır. Yakaza hali de bu hükümlere girer. Eğer bir kişi gerçekten kendini idrak etmişse beşeri vehmin oraya gelmesi söz konusu değildir. Ama orada da bir şeyler meydana gelir. İşte o ilahi vehimden kaynaklanır ki o kişinin akıl boyutu oraya kadar çıkabilmişse buna gerçek derler. Beşeri vehmin geçmesi kaydıyla kendi beşeriyeti sınırları içinde kalmışsa onlarda da yakaza hali olur. Onlar da beşeri vehmin içerisinde oluşan vehimdir. Yakaza halinde türlü, iyi yahut kötü diye vasıflandırılan şeyler görülür. Rüya hükmünde oldukları için bunlar tabire muhtaçtır. Dolayısıyla kişinin kendi iç bünyesinde yapısına bağlı olan hallerdir.

Yolcunun aşacağı yol, bunca tehlikeleri olan bir yol ama iki adımdan fazla değil ki!

Yolcu var, aşacağı yol var ve bu yollar tehlikeli. Yol mürid, aşacağı yol da tarikattır. Bu yollar bir hayli tehlikelidir ama kolaylaştırılırsa iki adımdan da fazla değil. İnsan gerçek olarak kendi varlığını idrak edemezse, daha baştan ikili olarak başlarsa bu yol uzar gider. Çünkü ötelerde bir Allah'ın varlığını kabul etmiştir. Ayrıca kendi varlığını kabul etmiştir. Sözgelimi bu iki varlık arasında, küçük varlık büyük varlığa kavuşmak için bir yol olduğunu tahmin etmiştir. Bir geçit olduğunu düşünür. Ve bu iki varlığın arasını birleştireceğim diye bir ömür boyu uğraşır. İşte bu

vehim hükmünde olan bir oluşumdur ve bunun neticesinin de hasıl olması mümkün değildir. Çünkü, zaten ortada o varlık, kendini var zannettiği varlık yok ki, onu yok etmeye çalışsın. Olmayan bir şeyin yok olması mümkün mü? İki varlık var. Birisi var zannettiği varlık, ama aslında kendisi yok. Vehim hükmü altında yaşaması dolayısıyla beşeriyetiyle, enaniyetiyle kendini var zannediyor. O zannetmesinin ortadan kalkması o şartlar içerisinde mümkün değildir. Ancak kendisine 'vetevasav bilhakkı' birisi geldiğinde ona diyecek ki, 'Sen evvela bu düşünceyi sök at.' Çünkü bu yol yol değildir. Varmaz, sonuç getirmez. Peki ne yapacağız? Kısaltacağız. O zaman vahdetin oluşması için ilk yapılacak ikilikten kurtulmak. İnsan o düşüncede değil mi? Hakk'a varacağım düşüncesi hüsnü niyeti içindedir. Ancak sistem yanlıştır. Bir çok şeyleri atmıştır, ikiye indirmiştir, kesretten kurtulmuştur. Bu da bir aşamadır ama yine kendi varlığını kabul ettiği müddetçe ikilik vardır. Hakk'ın varlığını müşahade etmesi mümkün olmaz. Çünkü en büyük perde kendisidir. Aynanın arınması kendinin ortadan kalkmaya doğru gitmesidir. Kendi yokluğunu idrak ettiğinde, ilim olarak bunu anladığında bakıyor ki Hakk'ın ortadan kalkması mümkün değil. O zaman ben diye kabul ettiği benliğinin ortadan kalkması gerekir. İşte birinci adım budur. Kendi varlığının yokluğunu idrak etmesi. Ondan sonra ikinci adım da kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etmesi ve hayatını buna göre sürdürmesidir. Şimdi bunun bir tanesi aynel yakin. Evvela yakınlaşmak. Sonra bir adım atması aynel yakin, ikinci adım ise hakkal yakin.

Bir adımı zahiri varlıktan geçmek, öteki adımı hakiki varlığa erişmek.

Yani etrafta görünen ve kendi bedeni de dahil olmak suretiyle zahirde görünen her şeyden geçmek. Her şeyden geçmek derken bunları bir tarafa at, onları bir tarafa at demek değildir. Onların kendilerine has bir varlıklarının olmadığını idrak etmektir. Bütün varlık Hakk'ın varlığıdır, hükmünü yaşamaktır. Varlıklardan, zahirden geç ve öbür adımı da Hakiki varlığa eriş. Yani kendine erişmek, ötelerde olmayan, olana erişmek. Kendinden, kendine sefer et derler. Dediği bu. Kendinden kendine sefer ediyorsan eğer, sefer diye bir şey ortada yoktur. Bu seferden kasıt düşünceni değiştir, idrakini değiştir demektir. Birinci adımda kendini tanımak, ikinci adımda da kendini tanımaktır. Bu ikinci adım ömür boyu sürer. Bunun sonuna da erişilmez. Astronot Amstrong aya çıktığı zaman demişti ki 'Bana göre küçük bir adım ama dünyaya, dünya

yaşantısındaki insanlara göre az adım değil, büyük adım.' Dünyadan aya bir adım atmak. Kendine göre attığı ilk adım küçük bir adımdır ama aslında kolay kolay aşılacak bir adım değildir. Bizim üstünde konuştuğumuz adım katiyyetle olmayacak bir iş değildir. Yeter ki sistem bilinip de gereği yerine getirilsin. Yoksa o kadar uzak bir şey değildir.

Bu görüş yerinde toplulukla ayrılık aynı şey... Çünkü tek sayı bütün sayılara yayılmış, bütün sayıları meydana getiren de o.

Kendine geçtiğinde toplulukla ayrılık diye hüküm kalmıyor ki ortada. Yani bir yerde topluluk var bir yerde ayrılık var. İki topluluk, iki gurup yok ki. Tek varlığın kendi kendindeki isimleri ortaya çıkarması ve onları seyretmesi hükmü. Toplulukla ayrılık aynı şey oluyor. Diler fiiller aleminde kendini seyreder, dilerse sıfat aleminde kendini seyreder. Sıfat aleminde seyretmesi topluluk hükmündedir. Fiiller aleminde seyretmesi çokluk hükmündedir. Ama ne diyor arkadan da. 'Çünkü tek sayı bütün sayılara yayılmış, bütün sayıları meydana getiren de o.' Herşey bir'den meydana gelmiyor mu? Neticede hepsi o birin birleri. O birin birleri derken de ayrılık hükmü değil, tek gücün kendinde seyretmeyi dilemesi, kendindeki hünerleri ortaya çıkarmasıdır.

Sen, birliğin ta kendisi olan topluluksun...

Sen çokluk halinde zuhur eden birsin.

Daha nasıl söylesin. Sen birliğin ta kendisi olan topluluksun. Fiil olarak, madde olarak sende el, ayak gibi bir sürü şeyler var ama bakıldığı zaman sen bir olarak gözükyorsun. Birimsel bedeninde böyle olduğu gibi bütün alemde de böyledir. Aylar, yıldızlar güneşler, yedi kat gök, semavat diye dağılmış gibi görünüyor ama aslında hepsi bir varlık, bir alem. Ayrıca sen çokluk halinde zuhur eden birsin. Zuhura gelmişsin. Kendine değişik biçimler vermek suretiyle sen kendini çok gibi zannettirmişsin. Aslında bu görünen çokluk senin birliğin ifadesidir.

Cüzî âlemden geçip külli âleme varan kişi bu sırrı bilir.

Fiiller alemindeki yaşantıdan cüziyyet olarak tasavvur ettiği yaşantıdan alemin külli bir varlık olduğunu idrak edip de bu yaşantıya geçen kişi bu sırrı bilir. Yani adımların nasıl adım olduğunu bilir.

Soru 4

Yolcu nasıl kişidir, yola giden kimdir? Kime tam ve kâmil kişi diyeyim?

Yolcu, yol ve kâmil kişi. Üç varlıktan bahsediyor. Yolcu dediği yukarda da denildiği gibi intisap eden, müntesip, mürid. Yol da tarikat. Kamil kişi de o yolda kemale eren, mürşid-i kamil.

Bir de yolcu kimdir dedin. Yolcu, yola düşen ve aslından haberdar olan kişidir.

İşte bu ifade çok mühim. İnsan kendinin bir yolda gittiğini zanneder. Fakat aslından haberdar değilse, elinde, pusulası yoksa ve bir şey bilmiyorsa o karmakarışık yollara girer çıkar ama hedefini bulması mümkün değildir. Eğer elindeki harita doğru ise pusulası da doğru gösteriyorsa o bilinçli olarak gider. Ne diyordu? 'Yolcu, yola düşen ve aslından haberdar olan kişidir.' Yani aslının ne olduğunu bilerek yolda giden kişidir. Buradaki yoldan kasıt bilgidir, kendini tanıma bilgisidir, tarikat düzeyinde verilen bilgidir. Yalnız tarikat düzeyindeki bilgi derken gerçek tarikat ifadesinde olan bilgiler kastedilir. Çünkü bir çok topluluklar, birimler tarikat hükmünde gözükmüyorlar, fakat yapılan şeyler daha henüz o hükümde değil. Ancak fiiller alemindeki görüntüleri biraz daha koyulaştırıyorlar, biraz daha arttırıyorlar. Gerçek tarikat hükmü esma alemi düzeyini bilmektir. Yol orasıdır, esma alemidir. Fiiller alemi ile sıfat alemi arasındaki orta yer yoldur. Tarikat da buranın hükümlerini anlatır. Eğer buranın gerçek hükümlerini anlayamıyorsak sadece fiiller alemi bilgisiyle hayatımızı sürdürüyorsak o daha tarikat hükmü değil, şariat hükmüdür. Şariatın da zahiridir. Çünkü şariat başka şeydir. 'Yola düşen ve aslından haberdar olan kişidir.' Yani en azından kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu ilim olarak bilmesi ve bu bilgisini gerçek yöne döndürmek için yaptığı çalışmaların yol hali sayılmasıdır.

Yolcu, yoldaki konakları çabucak geçen, dumandan arınmış ateş gibi varlığını yakıp arınan adamdır.

Konaklar dediği belirli hükümler vardır. Şuraya gelersen bu olacaksın, şu olacak bu olacak gibi konuların üzerinde fazla eğlenmeden, bunları geçip dumandan arınmış ateş gibi varlığını yakıp arınan adamdır. Varlığını yakması vehimin hükmünden çıkıp gerçek hayatını sürdürmesi, gerçek benliğini bularak hayatını öylece devam ettirmesidir.

Şöyle bil ki yolcunun yol alması, ayıbı, noksanı bırakarak imkân âleminde vücub âlemine gitmesidir. Bu da manevi bir yolculuktur.

Lübbüllüb'de iyilikleri terkedecek, kötülükleri terkedecek diye bir pasaj vardı. Burada bir çok kitap yazarlarının dokunmadığı bir noktaya dokunmuş. Tek yönlü, avam düzeyindeki kimselerin de okuması muhtemel olduğu için bu yönlelere pek dokunmazlar, değinmezler. Özel olarak sohbetlerde anlatırlar. Ama mutlaka gerekli olan işlerden bir tanesidir. Eğer bunu yapamazsak, bu idraki kendimizde yaşayamazsak ve de taşıyamazsak gerçekten kendimizi tanımamız mümkün olmaz.

Noksanlığı ve ayıbı bırakmak var ve bir de bunları görmemek var. Çünkü bırakmak kendi varlığımızdan bırakmak, çıkarmak. Görmemek de karşıda olan ayıp, günah gibi şeyleri de çıkarmak. Yani ayıp, noksan ve kusurlu diye bir şeyi göremez hale gelmek. Kendimizi gerçek tanıma yolunda hareket ediyorsak ayıp, noksan, kötü diye bir şey görmemiz mümkün olmaz. Evvela bunu kendimizden kaldıracğız. Bu her türlü edepsizlik yapılacak ve bu gibi bir hayat tarzı benimsenecek demek değildir. Ama ayıp diye bir şeyin varlığı bizi bağlamayacak, sınırlamayacak. Çünkü gerçek varlığımızın Hakk'ın varlığı olduğunu, idrak etmişsek kendimizi sınırlamamız mümkün değildir. Çünkü 'Allah'ın yaptığından sual sorulmaz.' O da kimseye cevap, hesap vermez. Yaptığından sual olunmaz. En azından bunu ilim yollu olarak bilirsek alemdeki varlığın Hakk'ın varlığı olduğunu ve alemde tek varlığın hüküm sürdüğünü idrak etmiş oluruz. Çünkü tek varlıkta olan herşey tektir. Dolayısıyla tek olan bir şey neye göre ayıp veya ayıp olmayan, iyi veya kötü hükmü ile belirlenecek? Eğer varlık tek

olarak kabul ediliyorsa ki ediliyor. Bunun dışında başka bir şey yok. O halde neticede ne çıkar? Dilediğini yapıyor demektir. O da dilediğini yapmakta tabii ki serbesttir.

'Kul küllün yağmelu alâ şakiletihi.' (isra 84) 'Herşey kendisi şekline göre mevcudiyetinin gerektirdiği şekilde ortaya çıkar.' Eğer biz bunları bu şekilde düşünür, bilir, idrak edersek ortada hiç bir suç, çirkin bir şeyi göremeyiz, bu şekilde de rahat ederiz. Bundan daha rahatlık olmaz. Eğer kendimizi birim kabul eder ve fiillerin birimlerden çıktığını düşünürsek, o zaman rahatsızlığın en büyüğü bizdedir ve ömür boyunca sulha ermemiz mümkün olmaz. Zaten sulh dedikleri budur. Varlıkta Hakk'ın varlığını müşahade edip abes, kötü, çirkin bir şey görmemektir.

İmkan aleminden vücub alemine gitmesidir. İmkan aleminin denilen alem, bu kesret, fiiller, mümkünat aleminin sonradan meydana gelmiş olarak belirtilen alemin ifadesidir. Bir kişi buradaki düşünceyi toplayabilir ve vahdet hükmünü ortaya getirebilirse yani fiiller alemindeki tevhid-i ef'ali tamamlayabilirse ayıp, noksan ve kusur görmemesi gerekir. Ancak bunları meydana getirdikten sonra vücub alemine gitmesi mümkün olur. Yani Hakk'ın gerçek varlığına gitmesi, bir diğer deyimle kendi varlığına geçebilmesi ancak bunları bırakmakla olur. Bu da manevi bir yolculuktur.

Birlik âleminden bu âleme nasıl geldiyse bu sefer de ters yüzüne gider, konakları aşı aşı nihayet hakikatte birlik alemine varır ve kâmil insan olur.

Bunları idrak ederken, idrak etmeye çalışırken geçirmiş olduğu bütün düşünce safhaları, yapmış olduğu fiiller, ibadetler, yol hükmünde olan çalışmalardır. Bunları kemale erdirdikten sonra ve kendi hakikatini idrak ettikten sonra kamil insan olmuş olur.

İnsan, bu varlığa gelirken başından neler geçti... Nasıl doğdu önce onu bil.

Kısaca bunu anlattıktan sonra yol ehlinin ve halinin durumlarını anlatıyor.

Evvelâ cemat halindeydi, sonra izafî ruhla bilgi sahibi

oldu.

Derken Tanrı kudreti ile harekete geldi, sonra da Tanrı ihsanıyla, dilediğini yapar bir hal aldı.

Evvela cemat, maden, hareket etmeyen bir varlık halindeydi. Aynı zamanda alemden de bahsediyor. Sonra izafi ruhla bilgi sahibi oldu. İnsan kendisini baştan izafi olarak bir ruhum bir bedenim var olarak kabul ediyor. Bu izafi ruhla bilgi sahibi oldu. Derken Hakk kudreti ile harekete geldi. Sonra da Hakk'ın ihsanıyla dilediğini yapar bir hal aldı. İşte Hakk'ın kudreti ile hareket geldi demesi beyninin kamil bir hale gelip düşünmeye başlaması, idrak yönü ile gerçek yönü ile meselelere bakmaya başlaması ve dilediği işi yapar hale gelmesidir. Hayat, ilim, irade, kudret, semî, basar gibi sıfatların kendinde meydana gelmesi ve bunları kullanıyor olmasıdır.

Doğdu... Çocukluk çağında tekrar bu âlemi duydu, gördü. Bu aleme ait duygularla kuruntular, onda açıkça meydana geldi.

Doğdu, ailesinden, çevresinden aldığı şartlanmalarla, kendini Hakk'ın dışında bir varlık zannetmesiyle böyle duygular ve kuruntular hükmünde hayatını sürdürmeye başladı ve bunlar kendisinde apaçık bir şekilde belli oldu.

İnsanda bu cüzî şeyler bir araya gelince bu cüzler âleminden küller âlemine yürüdü.

Ancak bütün yönleriyle Hakk'ın varlığının zuhura çıkması ve bunların cüzler halinde zuhura çıkması ve tamamının insanda meydana gelmesi dolayısıyla böylece bunları bulup küller âlemine geçmesi.

Onda kırgınlık ve şehvet meydana geldi... Onlardan da hırs, nekeslik ve ululanma hâsıl oldu.

İnsanın beşeri sıfatlarını böylece sayıyor.

Kötü sıfatlar meydana çıktı, derken şeytandan canavardan daha kötü bir hale geldi.

Hayvan hayvanlığını aklı ile, bilinçle yapmaz. Hakk onda neyi dilemişse o onu zuhura getirir ve böylece mesuliyeti olmaz. Ama insan melek ve hayvan arası bir varlık olduğu için hem melekiyeti hem hayvaniyeti hem de gerçek insaniyeti ortaya koyması bakımından bütün varlıkların üstünde bir güce sahiptir. İnsan kendindeki melekiyet ve insanlık güçlerini idrak edemez de sadece hayvani yöndeki güçleriyle hayatını sürdürürse diğer hayvanların çok altında bir hayat yaşamış olur. Çünkü diğer hayvanlar onları tabii olarak ortaya koyar ve yaptıkları işlerden mesuliyetleri yoktur. Ama insanda beyin olması dolayısıyla, idrak sahibi ve de bilinçli olması dolayısıyla bu durumda hayatını hayvani olarak sürdürürse hayvanlardan daha aşağı olur. 'Kel anan belhüm edal' (Araf, 179), 'Bunlar hayvanlar gibi hatta daha sapıktırlar.' hükmüne girmiş olur. Ne deniyordu? Hayvan bilgisizliği ile kurtuldu. Melek de bilgisi ile kurtuldu. İnsan ikisi arasında bocaladı kaldı.

Bu insanlık noktası, mutlak varlığa nazaran en aşağı noktadır. Çünkü birlik noktasının tam karşılığıdır.

Beşer hükmü ile yaşandığı yer mutlak noktaya göre en aşağı noktadır. Bundan daha tenezzülü olmaz. Ama birlik noktasının tam karşılığıdır. Eğer insan o noktaya inmemiş olsa vahdeti idrak etmesi mümkün olmaz. Ancak oraya inmek suretiyle, birlik noktasının karşısına gelmek sureti ile aynalık hükmü meydan gelir. Bir çember düşünelim. Hakk yukarıda, Uluhiyet halinde, bir yarım tur çiziyor, karşıya iniyor, tekrar seyrini sürdürüyor, Hakkani hale geliyor. Lübbül lübde de bahsettiği gibi üçüncü tura geçtiği zaman tekrar buraya iniyor. Buraya inmesi artık bu taraftan değil de onun bu taraftan inmesidir. İşte bu bir yerde gavsîyet makamını anlatır. Gavsîyet makamı ile beşerîyet makamı birbirine o kadar yakın bir mahaldir ki, bunların ikisini birbirinden ayırmak çok zor olur, mümkün olmaz. Çemberi yukarıda bir nokta olarak düşünürsek, bu taraftan inen beşerîyet hükmü ile inmiş olur, bu taraftan inen de Hakkaniyet hükmü ile nüzul etmiş olur. Hakkani varlığı ile nüzul etmiş olur. Dolayısıyla Hakkani varlığı ve beşerîyet birbirine o kadar yakındır ki bunları birbirinden ayırmak mümkün olmaz, iç içedir.

Birlik noktasının tam karşılığıdır. Dilersek biz buna yukardan olarak tam karşılığı deriz, dilersek aşağıdan olarak tam iç içe, yanyana, karşı karşıya deriz. İkisini de kapsamına alır.

Bu kötü işler yüzünden, çeşitli bir çokluk âlemi zuhur etti. İnsan da İlk âlem olan birlik âlemiyle tam karşı karşıya geldi, zuhurun sonu oldu.

Ortak fiillerden bir kısmı iyi bir kısmı kötü olarak bahsedildi. Ama bunlar kime göre bahsedildi. Vehimle hayatını sürdüren varlıklara göre kötü veya iyilik hükmü ortaya getirildi. Onlar da ancak bunlara uymak suretiyle kendilerini kurtarıyorlar. Orada, yerinde bunların hepsi geçerli. Ama tevhid ve vahdet yolunda olan kimselerin bu işlerin kaynağını bilmesi lazım. Nereden geliyor, niçin geliyor? Kötü diye bildiğimiz şeyin aslı nedir? Kötü hükmü nerede başlar, nereye kadar sürer, nerede biter? Bunların hepsinin sınırlarını ve neticelerini bilmesi gerekiyor. Bunların varlığı ile fiillerin varlığı meydana çıkıyor. Eğer ortada kötülükler diye bildiğimiz fiiller olmasa, sadece iyilikler diye bilinen şeyler olsa ne olacak? Hakk'ın esmaları zuhura gelmeyecek, dolayısıyla bizler de kendimizi tanıyamayacağız, eksik kalacağız. Hakk'ta da eksiklik, noksanlık diye bir şeyin olması, bulunması söz konusu olmaz. 'Bu çeşitlilik ve çokluk âlemi zuhur etti. İnsan da ilk âlem olan birlik âlemi ile tam karşı karşıya geldi, böylece zuhurun da sonu oldu.' Hakk'ın varlığı ile tam karşı karşıya geldi, onun karşısına gelecek başka bir varlık olmadığı için zuhurun sonu oldu. Bundan sonra gelecek diye beklenen bir şey yok, olamaz zaten. Çünkü herşey olmuş, bitmiş.

Eğer bu tuzağa tutulup kalırsa, bu hayvan sıfatlarından kurtulamazsa azgınlık ve sapıklıkta hayvandan da aşağı olur.

Eksiklik, noksanlık diye sözü edilen şeyleri görmeyeceğiz. Eğer biz bunları görür halde hayatımızı sürdürürsek ve de bu hükümlerin kapsamına girersek, azgınlık ve sapıklıkta hayvandan da aşağı oluruz. Çünkü iman edilen yerde yani iki varlığın söz konusu olduğu ve o iki varlığın birinin diğerine iman ettiği yerde bunların hepsi geçerlidir. Yani iyilikler ve kötülüklerin hepsi geçerlidir. Ve de kötülük diye bilinen fiilleri kendinden kaldırması gereklidir. Ancak

kendisini öyle kurtarabilir. Ama Hakk yolunda olan bir varlığın bunların hepsini kabullenmesi gerekir.

Yok... Eğer can âleminden bir nura kavuşur, cezbe feyzine nail olur yahut da cezbenin aksi olarak kati delil elde eder de

Gönlü Hakk sırrına sırdaş olursa geldiği yoldan geri dönebilir, aslına ulaşır.

Can aleminden demesi kendi gerçek varlığının kendine açılmaya başlaması hükmüdür. Bu yoldan kendine bir cezbe feyiz olarak kendine gelirse bu işlerin hakikatine nail olmuş olur. Yani sadece dışardan çalışmasıyla bu işin yürümesi kafi değil demek istiyor. Bu çalışmanın neticesinde zaten tabii oluşacaktır. Bu çalışmanın tabii neticesidir. Cezbe dendiği zaman bazı şeyler oluşacak, harekete geçeceğiz gibi düşünüyoruz. Cezbe cazibedir. Cezbe demek, hatırında devamlı kendi varlığını tutmaktır. Dışarda ayrı ayrı varlıklar görüşünden kurtulup tek varlığı devamlı olarak idrak ile yaşamaktır. İnsanda bunun buruntusu olur zaman zaman.

‘Yahut da cezbenin aksi olarak bir kati delil elde ederse.’ Bu kati delil dediği gözü ile bir şeyi görüp müşahade etmesi ama darda olan başka bir şey değil, gözünün gördüğü her hangi bir şeyin gerçekliğini idrak etmesidir. Lübbül Lüb’un sonunda beş görüş var. Bu görüşlerden biri ile baktığı zaman onun elindeki kati delildir. Bir şey görmem ki onun akabinde hemen Hakk’ı görmeyeyim. İşte bundan daha büyük delil olur mu? Bir şey görmem ki ondan evvel Hakk’ı görmeyeyim. Bir şey görmem ki onun içinde Hakk’ı görmeyeyim. Ne diyor? Allah derim diyor. Diğeri de sadece Allah diyor. Bunlardan daha kati delil olur mu?

Eğer gönlü Hakk sırrına sırdaş olursa geldiği yoldan geri dönebilir, aslına ulaşır. Bir salık bu işler içerisinde hayatını sürdürüyor. Neticede kendi varlığının Hakk’ın varlığı olduğunu idrak etmek suretiyle belirli bir noktaya geliyor. Buraya kadar yükselmesi uruc denilen hadisedir. Bundan sonra tekrar yeryüzüne inmesi, beşeriyetine dönmesi de nüzul halini meydana getiriyor. Burada ince bir mesele var. O mahal yukarıya doğru uruc ettiğinde eğer urucunu tamamladı ise artık onun mahalliği kalmaz. Neydi oranın hali? Fenafillah hali. Aslında fenafillah sözü bile bağlayıcı, kayıtlı bir sözdür. Kişinin kendi varlığı var da o varlığı Hakk’ta fani edecek. Bu geçersiz bir sözdür ama belirli bir meseleyi idrak safhasına, çıkarmak için fenafillah, bekabillah hükümlerini

getirmişler. Şimdi o varlık Hakk'ta fani olduktan, fenafillah olduktan sonra artık o varlığın kendine has bir varlığı diye bir şey söz konusu olmaz. Bu mümkün değil. Evvelce bildiğimiz şu varlıktır, şöyle hükümlü bir varlıktır diye bildiğimiz varlık Hakk'ta fani olduktan sonra artık ondan eser kalmamıştır. Eğer onda varlıktan zerre kadar eser kalmışsa o daha henüz bitmemiş demektir. Kendine has beyinde küçücük bir istifham varsa, benim, benlik diye aklında beyinde yaşantısında bir istifham varsa o daha bitmemiştir, seyri tamamlanmamıştır. Birinci seyir o kişinin kişiliğinin tamamen ortadan kalkmasıdır. Artık onun tekrar dünyaya dönmesi veya herhangi bir şeye dönmesi söz konusu olmaz. Hak dilerse, murad ederse aşağı gönderir. Aşağıya dönmesi o kişinin tekrar geri gelmesi demek değildir. O artık yok oldu. Onun artık geriye gelmesi diye bir şey söz konusu değildir. Gerçekten fenafillah hükmüne gelmiş olan bir varlığın tekrar beşeriyet hükmüne geçip beşeriyet hükmüne geçip de beşer olarak yaşaması söz konusu değildir. Çünkü o yandı bitti. Ama yine birisi var. İşte o gelen artık o giden değil, giden gitti. Hakk o surete bürünerek ortaya gelir.

Gerçekten burası bilinmesi ve idrak edilmesi çok mühim bir noktadır. 'Gönlü, Hakk sırrına sırdaş olursa geldiği yoldan geri dönebilir, aslına ulaşır.' Yani ortadan kalkan şey onun hayalinde, vehminde zannettiği birimsel varlığıdır. O kalktıktan sonra varlık zaten Hakk'ın varlığıdır. Başka varlık değil ki.

Cezbe ile yahut kati delille yakıyne eren gerçek imana yol bulur.

Bu kadar uğraştık daha iman sahibi olamadık mı? Gerçek iman nasıl bir şey olduğunu eğer biz tümüyle, tamamıyla anlayabilsek geçen zamanlarımıza çok ağlarız. Buradaki yakın aynel yakindir. Daha evvelkiler seyir halinde iken ilmel yakın. İlmel yakının neticesi Hakkal yakın, Hakkal yakın de artık kendini Hakk olarak müşahade etmektir. Yani tamamen beşeri vasıflarından sıyrılıp kendinin gerçekten ve alemin de tek bir varlık olduğunu ve kendi varlığı olduğunu idrak etmektir. Bu Hakkal yakindir. 'El yakıynü hüvel hakk', 'Zatıyla, sıfatıyla, esmasıyla Hakk'tır. Onlar aynel yakın olarak o ateşi müşahade edeceklerdir. Bunu biz zannediyoruz ki, cehennem karşımıza getirildiği zaman cehennemi göreceğiz. Buradaki yaşantının nasıl şiddetli bir yaşantı olduğunu aynel yakın göreceğiz. Ki bu şekilde olursa ancak nefsimizden geçebiliriz. Başka türlü benliğimizden kurtulmamız mümkün

değildir. Burada yaşanacak, burada yaşanmazsa orada yaşanacak ve oradaki çok müthiş bir yaşantıdır. Buraya göre kabil-i kıyas değildir. Aynel yakın olarak göreceksiniz diyor. Yani hadiseler zuhur edece sonunda da aynel yakın olarak göreceksiniz. Ve ayet devam ediyor. 'Sonra da size verilen nimetlerden sorulacaksınız.' Nimetin en büyüğü de hayat nimetidir. Bunun üstündeki nimet Hakk'ın o mahalde mevcudiyeti olması nimetidir. Bunların değerini bilememenin sorusu başımızda uçuşacak. İşte böylece kati delil ile imana erer ve gerçek imana yol bulur.

İman denilen bir oluşum var. İman kelimesinin ifade ettiği bir mana var. Bu iki yönlü, iki basamakla iki etaplı düşünülüyor. Birisi iman-ı taklidi. İkincisi ise iman-ı tahkiki. Bunun bir tanesi avam düzeyinde, varlıkların iki varlık olarak kendisini kabul etmesi, kendisini ayrı bir varlık olarak kabul etmesi ve ötede olan bir varlığı kabullenmesidir. Yani ötede olan varlığın varlığını kabullenmesi ve varmış hükmü ile Allah'ın birliğine, Peygamberin onun kulu olduğuna Allah'ın varlığına iman, taklidi imandır. Analarından, babalarından, çevrelerinden duydukları şekilde bir Allah'a, hayalde olan bir gaybe iman etmektir. Eğer bu imanı araştırırsa bu imanın eksik, yetersiz olduğunu idrak eder. Ama bu da bir başlangıçtır ve bunsuz da olmaz. Bunu araştırmaya başladığı zaman neticede bakar ki daha evvelce de bahsettiğimiz gibi 'Yuminune bilgaybi' ile kendi gaybının varlığı ile dışardaki gayba iman etmek hükmü ortaya çıkar. Kendindeki gaybın varlığını idrak eder ve kendi gaybının varlığının da Hakk'ın gaybı olduğunu, Hakk'ın gaybından ayrı bir şey olmadığını idrak eder. Bu birliği ancak iman yollu kurabilir. Bu, tekliğe geçiş için bir basamaktır. Gerçek iman, tahkiki iman, hakiki iman kendi birliğine geçmek için bir basamak, bir merdivendir. Kısa bir yol hükmündedir. Ebedi sürecek bir şey değildir. Eğer biz ömür boyu iman hükmü ile hayatımızı sürdürürsek daha henüz kesret aleminde yaşıyoruz demektir ve vahdet alemine geçmemiz mümkün olmaz. Çünkü imanın ana teması ikiliktir. İster gaybi olsun ister şuhudi olsun ikiliktir. Muhakkak inanan ve inanılan bir inanma hükmü vardır. Üçlüdür hatta. İman hükmü devam ettiği müddetçe ikilik hükmü ortadan kalkmaz. Gerçek imana yol bulur demesi, çalışmak suretiyle taklidi imandan geçmesidir. Ama birinci etap taklidi imanda kalmak da var. Eğer biraz çalışırsa tahkiki imana geçer. Tahkiki imanı yaşadktan sonra bakar ki kendisi ile Hakk'ın arasında ayrılık gayrılık diye bir şey yok. Dolayısıyla imanın hükmü düşer. Kendisi istese de istemese de bunu gerçekten yaşıyorsa iman hükmü düşer. Çünkü başka türlü mümkün değildir. İman aracı hükmündedir. Kendi evine girdikten sonra bir kişi evinin adresini veya evini gösterecek başka bir vasıtaya ihtiyacı olur mu? Peki

burada ne olacak? İman bitti. Onun yerine bir şey koymak lazım. İşte bunun yerine küfür konacak. Şimdi küfür de iki türlü. Biri taklidi küfür, diğeri ise tahkiki, hakiki küfür. Taklidi küfürde kalırsak yine yandık gitti. Taklidi iman da olduğu gibi. Tahkiki küfüre geçtiğimiz zaman imanımız o zaman gerçek yönüne gelir, yakine erer ve kendine yol bulur ve kendini bilir. Küfür beşeri manada anladığımızda Hakk'ı örtmek, Allah'ı kabul etmemek, Allah'ın varlığını örtmektir. Kafir, 'Ben varım, benden gayrı yok. Allah diye bir varlık tanımıyorum. Madde olarak ben Allah tanımıyorum.' diyor. İşte bu taklidi küfürdür. Hakk da bunu söylüyor. 'Ben varım benden gayrısı yok.' diyor. 'Bu alemde benden başka var mı?' diyor. Bu sözleri söyleyen iki mahallin sözleri lafz olarak geçerlidir. Ama birinin yaşantısı da geçerlidir. Diğeri de aynı şeyi söylüyor. 'Hakk yok ben varım.' diyor. Ama o Hakk'ı belirli bir mahalle nisbet ettiği için eksiktir. Yani taklidi küfür, bilgisizce yapılan küfür, Hakk'ı belirli bir mahal ile sınırlandırdığından şirke ve günaha girip suçluluğa girmiş oluyor. Ama diğeri 'Cübbemin altında Hakk'tan başka kimse yoktur, alemde benden başka bir varlık yoktur.' demesiyle gerçek küfre geçmiş oluyor. Gerçekten kendini örtmüş ve hayatını böylece insanlar arasında sürdürüyor hükmüne geçiyor. Camiden çıkarken biri sana biri bana dediği gerçekten bunu yaşayanlar idrak edenler içindir. Buraya gelen kimse zaten kafirun suresi hükmü altındadır ve onu yaşar. 'Kul ya eyyühel kafirun', 'De ki, ey kafirler topluluğu.' Biz zannediyoruz ki 'Ey batılılar!'. Hiç ilgisi yok, tabii ki fiil boyutunda düşünürsek onları da kapsamına alıyor. Ey Kafirler, ey beni örten mahallerim, gerçekten Hakk'ın varlığını kendilerinde perdeleyenler, bilinçli olarak perdeleyenler... Yani Allah'ın velileri demek istiyor. Kafirler demesi 'Ey Allah'ın velileri, ey benim velilerim' demektir. 'La ağbudu ma tağbudun', 'Deyin ki onlara ben tapmam. Sizin taptıklarınıza ben tapmam.' Tapmaz zaten. Kim kime tapacak, neye tapacak? Hayalde yaşamıyor ki hayali bir varlığa tapsın. İman ehli değil ki imanı gereği tapsın. Kendini bilmiş, kendini bulmuş.. Bir başka ifade tapılan mahal olmuş. Bunu belirtmek için ne diyor ondan sonra? 'Ve la entüm ağbudüne ma ağbud', 'Taptığınız ilahlara ben ibadet etmem, tapmam.' Siz kendi hayalinizde varlıklar ortaya çıkardınız ve onlara tapmaktasınız, sevmektesiniz. Her ne varsa gönlünün içinde, o sevgi kırıntı kadar da olsa o onun rabbıdır. O onun Hakk'ıdır ve ona tapmaktadır. Genelde doğrudur ama birimsellik hükmü ile yapıldığı için yani geneli idrak ve ihata edemediği için suç oradan çıkar. Bu tahsis etmektir. Böylece bir kişi gerçekten kendini idrak ettiğinde Hakk'ın örtüsü olur. Bu da küfürdür. Ama belirttiğimiz gibi bu küfrü hakiki olan küfürdür.

Kötü kişilerin düştükleri siccinden çıkar, iyi kişilerin makamı olan illiyyine yüz tutar.

Kötü kişilerin düştükleri siccin demek, tabiat şartları arasında madde varlığında yaşayıp kalması demektir. Yani tabiatından kurtulamaması, tabiat ve beşeriyet kayıtlarında kalması o kişinin siccin hayatını yaşamasıdır. Siccin hapishane demektir. Belirli, sınırlı bir ortamda yaşayan hapishanededir. Ama bu yüz metre karelik bir hapishane olur, bin metre karelik bir hapishane olur. Dünya insanın siccinidir, hapishanesidir demiyor mu? Ama beşeriyetinde yaşayanların hapishanesidir. Bir başka ifade ile dünya yine müslümanların cennetidir. Alemde dünyadan daha ileri bir yaşam yoktur. Bu alemde dünya yaşamının üstünde değerli olan bir yaşam yoktur. Şu içinde bulunduğumuz hayatı bir takım şikayetlerle küçümsüyoruz. Ama aslında bu dünya yaşantısı cennet yaşantısının da üstündedir. Hatta diğer bütün alemlerde yaşayan bütün yaşantıların da üstündedir ve çok değerlidir. İçinde bulunduğumuz için farkında değiliz. Burayı gerçekten idrak edebilmek için bunun dışına çıkık seyretmek lazımdır. Bir an kendini soyutlayacak, bütün varlığından, çoluk çocuk, ev bark, eş dost yani kendini salt bir varlık olarak, güç olarak, enerji olarak soyutlayacak ve o şekilde dünyayı seyredecek ve kendi durumunu ondan sonra takdir ederek değerlendirecek. İnsanın içinde bulunduğu halin gerçek değerini bilmesi mümkün değildir. Çünkü şiddetli alışkanlık ve yakınlık sebebiyle bize tabii gelir. Böylece bu yaşantı suyun nehirde akıp gitmesi gibi akıp gider. Zaten bu hayat bize bedava verildi. Bedava da gidiyor. Eğer gerçekten idrak edebilirse insan yaşantısına kıyasla melekîyet sıfır kalır. Çünkü meleğin Hakk'ı bulması diye bir şey söz konusu değil. Hayvanın Hakk'ı bulması diye bir şey söz konusu değil. Bu ancak insana has bir özellik. Ve o da burada bulunuyor. Eğer gerçekten dünyaya gelebilirsek ancak dünyadan gidebiliriz.

Bu işin başka bir yönü. Gelebildik mi acaba şu dünyaya? Bedenlerle madde ile bu dünyada yaşamak dünyaya gelmek demek değildir. Bu cümleyi kafamıza adamakıllı yerleştirelim. Beden olarak, fizik olarak dünyaya gelmek bu dünyaya nüzul etmek demek değildir. Halihazırda şimdi tenzih ederek, istisna olarak söyleyelim. Şu anda yaşanan alem çoğunluk olarak esma alemindedir. Yani yaşantımız esma alemindedir. Şimdi dünyaya geldik diyoruz değil mi? Nasıl geldik dünyaya? Dünya nedir ve biz neyiz? Bunları bilmedikten sonra fizik olarak dünyaya ayak

basamak dünyaya gelmiş olmak demek değildir.

Biz hayalimizde yaşadığımız müddetçe gerçekten dünyaya inmiş sayılmayız. Adem (as) gibi dünyaya ayak basmak, kendi dünyamıza ayak basmak. Cennetten çıkarıldı, dünyaya indirildi dedikleri bu meseledir. Yoksa Adem (as)'ın suretinin oraya gelip dünyaya ayak basması demek değildir. Mühim olan ve anlaşılması gereken adem-i mananın dünyaya ayak basmasıdır. Evvela muhakkak Adem olmak lazım. Dünyaya ayak basmak demek kendi kişiliğini, kendi varlığının ne olduğunu idrak edip yaşamak demektir. 'Ve allemel ademe külliha' idrakinde yaşanırsa Adem'lik hükmü meydana gelmiş olur ve kişi gerçek dünyada yaşar. Bu dünya gerçek dünya ama bize göre hayali bir dünya. Hayalimizde yaşattığımız bir dünya olduğu için daha henüz gerçek dünyaya inmiş hükmünde değiliz. Fiilen varız ama hüküm olarak yokuz. Peki nasıl olacak? Hayalimizdeki esma aleminde yaşıyoruz. Gerçek dünyaya yani fiil alemine gelmiş değiliz. Bunun tahakkuku kendi varlığımızın Hakk'ın varlığı olduğunu idrak edip aynamızın temizlenmesi, baktığımız varlıkların gerçekten ne olduğunu bilerek yaşamamız, dünyaya inmemizdir. Yoksa baktığımız bütün varlıkların ayrı ayrı varlıklar olduğunu düşünerek, onlar var, şunlar var, bunlar var, kavga var, gürültü var dersek henüz dünyaya gelmiş değiliz. Dünyaya geliş ilahi vehmin birimsel idrakidir. Geniş boyuttaki idraki değil. İkinci doğuş dedikleri budur işte. Birinci doğuş anadan doğuştur. İkinci doğuş da esma rahminden dünyaya inmektir. Diyelim ki onbeş katlı bir bina var. En üst katından zemine inmek gerekiyor. Tabii herkes çalışacak işini gücünü yapacak. Ama geldi beşinci katta kaldı. Aşağısını görmeden çıkamaz. Orada ölür gider, yukarıya da çıkamaz. Onlar da hayallerinde nasıl yaşamışlarsa öbür tarafta da hayali bir nizam var. O hayali nizam aynıyla devam edecek. Hayalinde kendini nasıl kabullenmişse o şartlar içinde oradaki hayatı devam edecek ve bir daha ebedi olarak kendini bulması mümkün olmayacak. Ama oradaki yaşantı cennet yaşantısı da olabilir, cehennem yaşantısı da olabilir. Cennette olmak hayalden kurtulması demek değildir. Cennet de bir hayal oluyor. İşte orada kendini hayali yaşantı da bulacak. Cennetin en büyük nimeti ne idi? Zaman zaman Cenab-ı Hakk'ın belirli sürelerde cemali ile görünmesidir. Cennetin en büyük nimeti budur. Cennet nimetleri esma yollu gelir. İsimler aleminden kaynağını alır. Ama cemelullah denilen, Zâtın gerçek varlığı denilen mahal sıfat bölgesinden gelir ki o esma bölgesinin çok üstündedir. Elbetteki bu ikisi birbirine uymaz.

'Kötü kişilerin düştükleri siccinden çıkar iyi kişilerin makamı olan illiyyine yüz tutar.' Dünyaya geldikten sonra ancak illiyyine,

alayı illiyyin denir. Hakk'ın varlığı ile bir olmasına ve idrak düzeyinde yükselme manasınadır. Sicciyyin dedikleri şey beşeriyetinde, tabiatında, nefsanîyetinde kalıp haps olmak, illiyyin demek de nefsinden hür olup gerçekten kendi hayatını yaşamak üzere olan bir hayat tarzını anlatıyor.

Hemencecik tövbe eder, seçilmiş adem oğulları arasına katılır, insan olur.

Hemencecik tövbe eder demesi, hemen anladığımız manada beşeri durumda herhangi bir suç işleyip de sonradan ona nadim olup tövbe etmesi şekli değildir. Bu avam için geçerli olan tövbedir. Tövbe eder demesi, tövbeyi ortaya getirecek bir durumu, bir fiili göremez hale gelmesi demektir. Yeni bakış açısı o kadar genişler, o kadar değişir, o kadar şekil değiştirir ki artık tövbe edilmesi gerekli bir şey göremez hale gelir. Yani suç göremez hale gelir. Çünkü bütün varlık Hakk'ın, varlığı bütün fiillerde Hakk'ın fiilleri olduğunu gerçekten idrak ettikten sonra suç diye bir şeyin hükmü ortada kalmaz. Bu boyuta göre kalmaz. Ama kişi birimsel olarak, kişisel olarak yaşıyorsa bunların hepsi yerli yerindedir, geçerlidir. Kişinin kişiliği sürdüğü müddetçe tövbe etmesi mutlak gereklidir. Ama kişiliğinden kurtulduktan sonra tövbe hükmü ortadan kalkar. Nasıl ki iman hükmü kalktı, onun gibi kalkar. Ama genelde bunların hepsi yerli yerindedir. Bunları yanlış anlamayalım. Tövbe kalktı, iman kalktı diye herşeyi bir tarafa atıp bırakamayız. Kişi sorumludur. Çünkü bir şey yeri doldurulmayınca o şey oradan boşaltılamaz. Şurada belirli bir koltuk varsa ki vardır. Ama bu koltuklar eskidi, modası geçti, değerini kaybetti, oturulamaz hale geldi. Kaldırılır ama yeri boş bırakılmaz. Daha yenisi, daha sağlamı, daha güzeli konur yerine. İşte bunu yapabiliyorsak bu gücü kendimizde bulabiliyorsak onları yapabiliriz. Ki bu güç insana verilmiştir. Kendindeki gücü her gün biraz daha fazla ortaya çıkaracaktır. İşte dünyaya gelip de gerçekten ayakları yeryüzüne bastığında kendinde o gücü bulur. Eğer havada geziyorsa ayakları yere basmıyorsa tabii ki onun yükselmesi de söz konusu olmaz. Bu tövbeyi yaptığı zaman seçilmiş Adem oğulları arasına katılır, insan olur. Ne kadar güzel. Adem olarak indi, Adem oldu. Ademlik hüviyeti ve hükmünden sonra da insan oldu. Adem olur demiyor, Adem olarak başlar, insan olarak neticelenir. İnsana dönüşür. Ama insana dönüşmesi için de Adem olması lazım. Adam değil de Adem. Adam olursa insana dönüşmez.

olması demektir. Zaten fiiller onun değildi. Pis huylardan kurtulur demesi beşeriyetine atfettiği yaşantıdan ve tabiatından kurtulur, yok olur, Nuh gibi hakikate ayak direr, hakikate geçer demektir.

Cüzi kudreti, külli kudrette yok olur da Halil gibi Tanrı'ya dayanır.

Cüzi kudret külli kudrette yok olur. Kendini evvelce cüziyyet olarak kabul etmesinin hükmünü ortadan kaldırıp kendinin külli bir varlık olduğunu idrak etmesidir. Bunu idrak ettikten sonra Halil İbrahim peygamber gibi Tanrı'ya dayanır. Ateşe atılırken 'Bütün o dört büyük Melek sırayla geldiler. Sana yardım edelim.' dediler. Azrail geldi 'Emret, şunların hepsinin canını alayım.' Mikail geldi 'Emret, şuraya hemen yağmur yağdırayım, hemen ateşin tesirini keseyim.' İbrahim (as) hiç birinden bir şey istemedi ve hepsine söylediği söz şu oldu: 'Ben sizlerden bir şey istemem. İstesem Rabbımdan isterim. Rabbımdan dahi istemem. O beni benden daha iyi bilir.' Bu tevekkül, teslimiyet içerisinde o ateş ona gül bahçesi oldu. Peki bu hal nasıl oluşuyor? Kendi varlığının gerçekten Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etmesiyle meleklerden, kendinden meydana gelmiş olan varlıklardan yardım istemesi akıl karı olmaz. Çünkü ondan meydana gelmiş. Dolayısıyla Hakk'ın Hakk ile oradaki muamelesi kendi kendine olan fiiller boyutundaki muamelesidir. O beni benden daha iyi bilir demesi bu yöndendir. Ayrılık gayrılık diye bir şeyin ortada olmadığını bütün bu yapılan işlerin Hakk'ın rızası ile Hakk'ın dilediği ile olduğunu idrak etmesi ve başka hiç bir varlığa yer olamaması hükmünü belirtiyor. Tanrı'ya dayanır, Hakk'a dayanır demesi budur. Yoksa ayrı bir varlık var, o da ayrı bir varlık, Hakk'a dayanıyor demek değildir. Burada tevekkülün, dayanmanın gerçek hükmünü de belirtiyor. Dayanmaktan maksat kendi varlığını Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etmesidir.

Dileğine Tanrı razılığı da uyar, Musa gibi o ulu kapıya gider.

Böyle olunca Hakk da buna razı olur. Böylece Musa gibi ulu kapıya gider. Musa (as) dha önce on emri, Tevratı almak için Tur dağına gitmişti. Onu kastediyor.

Kendi bilgisinden kurtulur, İsa peygamber gibi gök ehlinden olur.

Kendi bilgisinden, beşeriyet hükmündeki bütün bilgilerinden kurtulur. İsa Peygamber gibi gök ehlinden olur.

Bir uğurdan bütün varlığını yağmalar, Ahmed'in ardına düşüp miraca çıkar.

Bir uğurdan yani bir varlığından, bir halinden bütün varlığını yağmalar. Bu hakikatleri idrak ettikten sonra kendine has bir varlığın olmadığını idrak eder. Yağmalar demesi yok olmasıdır. Yağmadır alan alsın şeklinde kendiliğinden yok olur. Bunun ilk yaşantısı madde boyutundaki varlığını yağma etmektir. Selahattin Zerkubinin yaptığı gibi. Mevlana hazretlerine tak tak çekiç sesleri Hakk, Hakk diye gelir ve semaya başlar. Yağmadır dükkân, alan alsın diye etrafına söyler. Halk altınları gümüşleri neyi varsa hepsini yağmalar. Çünkü o anda kendi özünü idrak ediyor. Kendi varlığını idrak etmesi dışarıda olan bütün varlıkların kendinin olmasından çok daha üstün bir hal olarak yaşantıya giriyor ve öylece yağmalansın diyor. Çünkü daha değerli bir şey gelmedikçe ondan evvelki değeri terketmek mümkün değil. Eğer terk ediyorlarsa gerçekten daha değerlisini buluyorlar da ondan terk ediyorlar. Ama bize göre görünüşte elinde hiç bir varlık olmadığı için terk etti, karşılıksız terk etti diyoruz. Bütün varlığını yağmalar. Madde boyutunda böyle olduğu gibi birimsel varlığını da yağmalıyor. İzafi benliğini dahi yağmalıyor. Şimdi bir beşeri benliğimiz var, madde benliğimiz, bir de ruhani tarafımız var, izafi benliğimiz. Onu dahi yağmalıyor. Ne ruh ne cesed olarak varlığından hiç bir şey kalmıyor. Sadece salt bir akıl olarak kalıyor. Böyle olursa Ahmed'in ardına düşüp miraca çıkar. Muhammed'in ardına değil Ahmed'in ardına düşer diyor.

Muhammed ismi Hz. Peygamberin dünyadaki ismidir. Yeryüzündeki, fiiller alemindeki ismidir. Ahmed ismi ile ahad, ahadiyet boyutundaki olan varlığının ismidir. Ahmed'in mim'inde gözüktü. Ahadiyet, sırf Zati, ilk tecelli denilen hal Hz. Peygamber hüviyetinde Hz. Muhammed hüviyetinde ama Ahmed özelliği olarak belirdi. Muhammed'in Ahmediyeti aslında. O Ahmediyet de ahadiyete raci, oradan geliyor. İşte Ahmed'in ardına düştü. Ahadiyet mertbesine yükseldi. Bunun da tek yolcu başısı Hz. Muhammed ismiyle vasıflanan varlıkta ortaya çıkıyor. Hakk'ın varlığı oradan ortaya çıkıyor. Ahmed'in ardına düşmezsek Mirac

etmemiz de mümkün değil. Ne İsa, ne Musa ne de herhangi bir başkası bizi miraca götüremez. Hazreti Muhammed'in, Ahmed'in yeryüzüne inmesi bilfiil inmesi Miraca çıkarmak içindir. Muhammed ümmetinin üstünlüğü buradadır. Buradan geliyor. Çünkü bu başka bir ümmette olan bir özellik değildir. Bu özellik sadece Ahmed'in ümmetinde vardır. Elbetteki bizler Ahmed ümmeti isek. Yoksa ismen, hüviyette, nüfus kâğıdında dini islamdır yazması ile Ahmed'in ardına düşmüş olmayız. Ahmed'in gerçekte ne olduğunu idrak eder de yaşarsak, ancak onun peşinde olmuş olabiliriz, gerçekten öyle. Elimizde bir ip varsa, önde giden bir arabaya o ip bağlı ise peşinde gidiyoruz. Ama araba Levent'e veya Bakırköy'e gitmiş. Biz de onun ardındayız diye avunup gidiyoruz. Nerede bulacağız onu? Elimizde bir bağlantı olacak ki onu bulalım. Yakın olarak bir bağlantı olacak. İp de çok sağlam olacak. Kur'an gökyüzünden yeryüzüne indirilmiş iptir diyor. Kopması mümkün olmayan bir kulba sarılın diyor. Velhasıl Ahmed hüviyeti ile yeryüzünde kendini gösteren Zati ilahi, Muhammed ismiyle de kendini methetmektedir. Muhammed methedilen değil mi? Muhammed demek çok övülen demektir. Şimdiye kadar o isim kullanılmadı. Çünkü o ismin özelliğine mahal olacak bir varlık ortada yoktu. Bu isim ancak o mahalle hastır. Şimdi kullanıyorlar. Türklerde Mehmed diye geçer. Mehmed'in anlamı Muhammed anlamına gelir. Aslında öyledir. Bütün peygamberler içerisinde bir peygamber var ki o peygamber ümmet olmak dolayısıyla kendi şerefi, peygamber olmak şerefinden daha üstün olacak. Bir kişi düşünelim. Onun kendine has bir peygamberliği var. Bir de ümmetliği var. O peygamberin ümmet olması, ümmetlik hüviyeti kendi peygamberlik hüviyetine eşdeğer. Belki daha da üstün ama peygamberliğin şanına halel gelmesin diye eşdeğer diyelim. Bu hangi peygamber acaba? İsa (as) tekrar yeryüzüne inmesi dolayısıyla Hazret-i Peygamberin ümmeti olacak. Hem peygamberliği var hem de ümmetlik hassası ve özelliği. Ümmet olması peygamber olmasıyla en az eşdeğerde. Anlatmak istediğim açık. Kendi kıymetimizi bilelim. Çünkü Ahmed'in ardına başkası düşemez. İsa ümmeti Ahmed'in ardına düşemez. Ancak İsa'nın ardına düşer. Miraca çıkmanın şartı Ahmed'in ardına düşmektir. Başka yol yok. 'Ya Eyyühel nefsin mutmainne.', ancak mutmainne olan nefse bu hitap olabiliyor. 'İla radiyeten mardiyye.' Raziye ve marziye halleriyle 'fedhuli fi ibadi vedhuli cenneti', 'Benim kullarımın arasına gir.' Acaba bunlar hangi kullar? Sıradan kulların arasına mı yoksa Abdullah'ların arasına mı girilecek? 'Ve onlarla birlikte Zat cennetine gir' demektir. Bundan evvelki cennete girenler esma düzeyinde olanlardır. Burada Zat ve sıfat cennetleri var. Nefsi mutmainne olduktan sonra ancak bunlar meydana çıkar.

Nefsi mutmainne halinin en alt düzeyi kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu aynel yakın müşahade etmek ve yaşamaktır.

Dairenin bitim noktası olan insanlık, ilk ve başlangıç noktası olan mutlak varlığa, birlik âlemine erişti mi artık o makama ne bir melek sığar ne de şariat sahibi bir peygamber!

Dairenin bitim noktası insanlık. Hakk'tan geldi, aşağıya indi, tam bir hayvan haline geldi. Burada kendi varlığını idrak etmeye başladı. Kendisinin sadece beşeriyetten meydana gelme bir varlık değil, onun üstünde bir varlık olduğunu idrak etti ve gereğini yerine getirmeye başladı. Yavaş yavaş yükseldi neticede Hakk'a vardı, kendine vardı. Oradan ayrılıyorken kendinden haberi yoktu. Evvelce gene Hakk'tı. Birinci ayrılışında aşağı inerken kendinden haberi yoktu. Bilzaruri, istese de istemese de oraya geldi. Oraya gelip yarım dairenin tamamlanması ardından yaşantıya koyması ve Ademliğin başlaması, gerçekten ikinci defa dünyaya inmesidir. Şuurlanmasıdır. Ondan sonra bakar ki 'Yerim bu yer değildir.' Bunu idrak eder ve oradan yükselmeye başlar. Ama bu idrake gelmeden yükselmesi diye birşey söz konusu olmaz. Kendini o yerin sahibi, mahalli zanneder.

(Band sonu.)

28.03.1986 - FINDIKZADE

Kendi gerçek varlığını idrak ettikten, kendinin Hakkani yönünü bildikten ve Hakk ile Hakk denen hale geldikten sonra birlik alemi meydana geliyor. Birlik alemi meydana geldiğinde orada ikilik hükümleri olmadığı ne melek ne peygambere ihtiyaç kalmıyor. Melek ve peygamber iki varlık arasındaki irtibatı temin etmek içindir. İki varlık ortadan kalkıp varlık tekleştiği zaman ne meleğe ne de bir peygambere ihtiyaç kalmıyor. İnsan bidayette bu hükmün dışına çıkamaz. Başlangıçta meleğe ve peygambere mutlak surette ihtiyaç vardır. Bütün çalışmaları, uzun uğraşmaları neticesinde kendi varlığını idrak ettikten sonra orada bunlara ihtiyaç kalmaz. Yalnız şunu da gözden kaçırmamak lazım. Bedensel, fiziksel yaşantısını sürdürdüğü müddetçe, dünyadan gidinceye kadar bunların hepsi geçerlidir. Ancak kendi öz varlığında bunu bilmesi gerekir. Ama fiziksel, dünyevi yaşantısında bütün herşey yerli yerindedir, geçerlidir.

Peygamber Güneş gibidir, veli ay gibidir. Bunlar 'Benim bir zamanım olur ki o vakit Tanrı ile beraber kalır.' makamında birbiri ile karşı karşıya gelirler. Peygamber efendimiz buyurur: 'Benim öyle bir zamanım olur ki araya ne bir melek ne de bir peygamber sığmaz, giremez. Çünkü girilmesi için karşılıklı iki varlık lazım. Ortada varlık olmadığına göre, varlık tek'e dönüştüğü zaman ara kalmadığından oraya girecek ne bir melek ne de bir peygamber olur.

Peygamberlik, kemali bakımından her şeyden arıdır. Velilik, peygamberlikle zuhur eder, peygamberin veliliği gizlenmez.

Velilik, valide gizlidir, fakat peygamberde apaşikâr görünür durur.

Gerçek bir velinin tanınması hakikaten müşkül bir iştir. Kendisi ifşa etmedikçe, kendi kendini tanıtmaya yönelmedikçe kendisini açmadıkça onu tanımak mümkün olmaz. Ancak gerçek yönüyle kendisini açmaya başladığı zaman tamamen perdelemeye dönüşür. Çünkü veliliğin gerçek yönü anladığımız manada değildir. O

gerçek yönünü açtığında ve kendini tanıtmaya kalktığında inkara düşerler. Tanımazlar, tanıyamazlar. Bu onun başka bir perdesidir. Kendini açtığı anda daha çok kapatmış olur. Ancak cemiyetin şartlanmalarına göre o yönde kendini açarsa belki o zaman kabullenilir. Ama cemiyetin şartlanmalarının dışında kendini ortaya koyduğunda -o hiç bir şarta kayıtlı kalmaz- o şekilde ortaya çıktığında inkara gidilir. Nitekim geçmiş bütün velilerinin hepsi kendi zamanlarında inkar edilmiştir. Az bir gurubun dışında diğerleri tarafından inkâr edilmiştir.

Beyazıd-ı Bestami bir gün bir şehre geliyor ve orada kalıyor. Etrafındakiler bunu merak ediyorlar ve bir hayli kalabalık şekilde arkasından gidiyorlar. O nereye gitmişse onun arkasından gidiyorlar. Bir başkasına soruyor: 'Bunlar ne istiyorlar acaba, ne yapacaklar?' Cevap veriliyor: 'Sizin sohbetinizde bulunup faydalanmak istiyorlar.' Beyazıd-ı Bestami 'Ya öyle mi! Ben bunlara rahatsızlık vermek istemem.' diyor. Onlara karşı Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa'ya olan hitabı okuyor: 'İnneni enellahu la ilahe illa ene fa'ğbudni' (Taha, 14). Bu sözü duyduklarında kimse kalmıyor. Diyorlar ki 'Bu mecnundur, delidir.' Neden? 'Onları zora koşturmak istemem çünkü peşinde koşup yorulacaklar. Biz bu işin ne olduğunu nasıl zor bir iş olduğunu biliyoruz, siz bunlara tahammül edemezsiniz. Gidin dünya işleriyle uğraşın.' diyor ve öylece kendini perdeliyor. İşte bu söz bir mahalden çıktığında Beyazıd ortadan kalktı. Çünkü o sözü söyleyen gerçek Beyazıd'dır yani Beyazıd'ın gerçek öz varlığıdır. Ama onlar Beyazıd'ı şartlanmaları dolayısıyla birimsel olarak tanıdıklarından o sözün Beyazıd'dan çıktığına ve küfrüne hükmediyorlar. Dolayısıyla arkasında kimse kalmıyor. Velilik velide gizlidir. Velilik ilmi ve hakikatleri onun iç bünyesinde, dışarıya çıkmaz. Dışarıya çıkmadığı için de tanınmaz.

Velilik peygamberle zuhur eder. Peygamberde hem velilik hem de peygamberlik bulunur. Peygamberde velilik fiili zuhura çıkar, onu saklayamaz. Çünkü aksinde görev yapamaz. Peygamber genele gelmiştir ve bu sebeple bütün gücünü ortaya koyması gerekir. Velinin böyle bir şartı ve zarureti yoktur. Peygamber haberci olduğu için kendindeki gücü ortaya koyması gereklidir. Onun için peygamberlik velilik yönü ile ortaya çıkar. Peygamberde velilik aşikârdır, velide ise iç bünyesindeki yaşantı olduğu için gizlidir ve onu zaman zaman ortaya çıkarması tabii hali değildir. Peygamberin veliliği gizlenmez ve peygamber yaptığı görevi velilik yolu ile yapar. Velilik velide gizlidir fakat peygamberde apaşık görür.

Velî, peygambere uyar da âdeta ona hemdem olur ve

velilik aleminde peygambere mahrem kesilir.

Velilik iç bünyede olan bir şeydir. Dışarı ile ilgili olan bir şey değildir. Onun için dışarıdan onun bilinmesine gerek kalmaz.

Bu suretle 'Tanrıyı seviyorsanız makamından' 'bana uyun da Tanrı da sizi sevsin' makamına yol bulur.

Şimdi burada iki durum meydana geliyor. Birincisi Hakk'ı seviyorsanız eğer gerçekten siz de Hakk'a doğru yönelme arzusu, özelliği, sevgisi varsa 'Hakk'ı seviyorsanız' makamından 'Bana uyun ki Tanrı da sizi sevsin' makamına yol bulur, diyor. Birincisi 'Tanrı'yı seviyorsanız', ikincisi 'Bana uyun ki...' Ne oluyor o zaman? Birinci düşüncede ilerlerde, uzaklarda bir Tanrı'nın varlığı ve ona yürümeye doğru bir çalışma şartları ve sistemi. Bu çalışma neticesinde karşı varlığın da Hakk'ın varlığı olduğunu idrak ettiğinde o zaman 'Bana uyun ki Tanrı'da sizi sevsin.', diyor. 'Bana uyun ki' derken, o sözün o kişiden birimsel olarak değil de Hakk'ın sözü olarak kabul edilmesiyle 'Bana uyun ki Tanrı'da sizi sevsin.' şeklinde ikisini birleştiriyor.

O halvet makamında Tanrı sevgilisi olur, tamamıyla Tanrı cezbisine tutulur.

Veli, mana bakımından peygambere uyar, mana bucağında ibadet ehlidir.

Halvet makamında Tanrı sevgilisidir. Yani birlik, vahdet makamında Hakk ile birliktedir. Hakk dilediğini o mahalden ortaya koyar. Tamamıyla Tanrı cezbisine tutulur demesi bütün fiillerinin Hakk'ın fiilleri olduğunu bilir anlamına gelir. Kendinden, beşeriyetinden, birimsel halinden ortaya bir fiil koymaz. Orada ortaya gelen fiillerin hepsi Hakk'ın fiilidir. Hakkın cezbisine tutulur demesi budur. Yoksa yanar, yakılır, bağırır, üstünü başını yırtar demek değildir. Hakk'ın cazibesine tutulur yani Hakk'tan gelen sinyaller kendinde meydana gelir. Dolayısıyla bütün yaptığı iş Hakk'ın işidir, bütün fiilleri Hakk'ın fiilleridir. Böylece veli mana bucağında ibadet ehlidir. Yaptığı bütün fiiller ibadet hükmündedir. İbadet denen o fiilden kasıt Hakk'ı tanımak, bilmek değil mi? Eğer bir varlık Hakk'ı gerçekten biliyor, kendini müşahade ediyorsa

bütün ömrünü, gecesini gündüzünü böyle geçiriyor ise onun yaptığı istisnasız her fiil ibadettir ve de gerçek ibadettir. Fitri ibadet değil, gerçek ibadettir. Zaruri ibadet değil mutlak ibadettir. Ama ibadet yapar, ayakta dolaşır, yemek yer ya da başka şekilde görünür. Onun görünmesi bizim şartlanmamıza göredir. Bütün yaptığı herşey ibadet hükmündedir ki bu gerçek ibadettir.

Veli, seyrinde geri döndü, tekrar başladığı yere vardı mı işi tamamlanır, kemale erer.

Kişi dünyaya geldi ve belirli halleri yaşadıktan sonra fenafillah denen hale geçti. Kendi varlığından fani oldu, beşeriyetinden çıktı ve Hakk'ta fani oldu. Artık bunun tekrar dünyaya gelmesi diye bir meselesi yoktur. Çünkü olan oldu. Ondan sonra olacak hal olur veya olmaz. Artık onunla ilgili mesele değildir. Mühim olan kendi varlığından geçip Hakk'ta fani olması, kendini Hakkani yönüyle tanımasıdır. Velilik budur. Tekrar başladığı yere vardı mı tamamlanır, kemale erer.

Veli için tekrar dünyaya dönmek diye bir şey söz konusu olmaz. Dünyaya geldi, beşeriyetiyle yaşamaya başladı. Gerekli çalışmalar neticesinde kendi varlığını idrak etti ve Hakk'ta fani oldu. Onun işi bitti artık. Onun geriye dönmesi diye bir şey söz konusu değil. Ama geriye dönen var. O gelen bu giden değil. Biz şartlanmamız, gözümüzün yanlış görmesi dolayısıyla bir varlık tesbit ediyoruz. Suret olarak eski varlığa benzemesinden dolayı o eski varlıktır zannediyoruz. O eski varlığın sureti ve iç bünyesi de yedi senede bir tamamen değişiyor. İç bünyedeki değişiklik de artık bir daha bozulmuyor. Değişiyor gidiyor ve artık ondan eser kalmıyor. Hakkani vücut oluyor. Nasıl ki suret, beden toprak altına girdikten sonra onun tekrarı bu alemde olmuyor. Mana yönüyle de düşünce yönüyle de bir kişi öldükten, fani olduktan sonra tekrar onun birimsellik ile dünyaya gelip de orada yaşaması söz konusu değildir. Onun suretinde ve ona benzer olarak Hakkani varlığıyla gerçek hüviyeti ile geldi. Bu peygamberliktir, nebiliktir.

Tam ve kâmil insan, o adama derler ki sultan iken kulluk eder.

O gidende biten ve o bitenin yerine gelen kulluktur. Kul olarak görünür, kullar hükmünde gözükür. Ama aslında sultandır. Sultan

iken kulluk eder derken kasıt budur.

Yolları aştıktan, makamına eriştikten sonra onun başına halifelik tacını koyar.

Yok olduktan sonra tekrar var olur. Yolun sonuna kadar varır da sonra tekrar başladığı yere döner.

Yok olur gider ama başına halifelik tacını koyar, tekrar onu var eder. Suret olarak onun görüntüsünde kendi varlığını ortaya koyar. Bu da kendi rahmeti içindir. Öyle bir kulluk hırkasına bürünür ki neticede sultanlık etmiş olur.

Birinci tur derken üç aşamalı olan birinci hali yaşıyor. Ondan sonra istidat ve kabiliyeti müsait olanlarla birlikte tekrar yola çıkıp geliyor. Birinci turu tamamladıktan sonra tekrar başladığı yere döner. Ve bu bu şekilde devam eder gider. İşte bu da habercilik olur. Ona da nebi derler. İsimsiz nebi derler.

Şeriatı kendisine iç elbisesi yapar, ona bürünür. Tarikatı de dış elbisesi yapar, onunla süslenir.

Hakikatse onun zatına duraktır. Artık o küfürle imanı zatında cem eder.

Şeriatı kendisine iç elbisesi yapar sözü, bizim anladığımız manada şeriatın zahiri hükümleri değildir. Şeriat, tarikat, takikat, marifet diye belirtilen bu dördünün tamamının ismi şeriattir. Biz bunların, bu ahkâmın sadece suretle ilgili olan kısmına şeriat ismini vermişiz. Aslında şeriat-ı Muhammediye denilen gerçek şeriat, Hakikat-i Muhammedi'nin getirdiği şeriat, dördünün tamamının aldığı isimdir. Bu dördünü de kendisine iç elbisesi yapar. Yani bunları özünde muhafaza eder, özünde yaşatır. İşte birinci şartı şeriatı kendisine iç elbisesi yapar, onu giyinir, onun bütün halini ortaya koyar. Yalnız burada ayrıca bir hüküm var. Bürünür demesinden kasıt hem şeriat, hem tarikat, hem hakikat hem marifet hallerine dönüşmesidir. Yani biriyle kayıtlanmaz. En üst dediğimiz haliyle de yaşar, en alt düzey dediğimiz fiiller alemindeki haliyle de yaşar. Hiç biri ile kayıtlanmaz.

Böylece tarikatı da dış elbisesi yapar. Yani suret olarak ortaya koyduğu fiiller tarikat düzeyidir. Ama bizim anladığımız,

şartlandığımız manada tarikat hükümleri değildir. Tarikat yol demektir. Gerçek tarikat bir yere eriştiren, vardır bir elbisedir. Ne oldu şimdi? İç bünyedeki yaşantısı ile bütün varlık hükümlerini kendinde cem etti. Suretine bunların hepsini aktarmadı sadece tarikat düzeyinin suretinde yaşamaya başladı. Tarikat hükmü ile gidip gelmeye başladı. Gidip gelinecek yer var mı? Hakk bir ise nereye gidip gelinecek? Makamları arasında gidip gelecek. Aslında makamların tamamı birdir. Ama götürdüğü varlıklara göre götürdüğü birimlere göre makamlar vardır. Onun şartlanmasına göre götürüyoruz, gidiyoruz, yoldayız. Hükümleri ona göredir. Yoksa kendine göre bunların hükmü geçersizdir ama yaşantıdır. Her yaşantıda bir olgu her olgu değişik bir kemalat arz eder. Ve son da gelmez.

Tarikatı dış elbisesi yapar, onunla süslenir, şeriatı da iç elbisesi yapar ona bürünür. İki kelime arasında çok fark var. Bürünmesi, hiç birinin kaydında olmaması, süslenmesi de daha ziyade tarikat hükümleriyle zahirde yaşaması demektir. Aslında bunun da kaydı yoktur. Fazlalığı bu yöndedir yani ortaya koyduğu, gösterdiği fiiller tarikat düzeyindeki fiillerdir.

Hakikat ise onun zatına duraktır. Gerçek hakikatte ise ne tarikat hükümleri, ne de o belirtilen o dört hüküm geçerlidir. Tamamen zat hükmündedir. Onun için mana yönünde hiç bir fiili yoktur. Fiilde hiç bir varlık da yoktur. Kendi bünyesine göre ortada hiç bir varlık yoktur. Zati hayat yaşadığı sürece yahut müddetçe zatından gayrıyı görmediği için fiil de göremez. Ama bu halde devamlı yaşamak mümkün olmaz. Çünkü bedensel bir yaşantı vardır. Dolayısıyla arada gider gelir, dilediğine bürünür ve dilediği ile süslenir.

Hakikatse onun zatına duraktır. Yani kendinin gerçekten varolduğu yer zati yönüdür. Orada artık hiç bir varlık olmadığından orada süslenecek, dönüşecek, bürünecek bir hal yoktur. Burada bürünme kelimesini biraz açmak lazım. Yunus Emre 'Ete kemiğe büründüm Yunus diye göründüm.' Bundan ne anlıyoruz? Ete kemiğe bürünmüş ve Yunus olarak görünmüş. Bu çok basit yönde anlaşılan kısımdır. Aslında et ve kemikle örtündüm de dünyaya geldim demek istemiyor. Yunus ismine büründüm diyor. Halbuki Yunus'un gerçeği benim ama ismine büründüm, isim örtüsü ile örtündüm diyor. Et, kemik ve bir de ruhu var ve bu ruhu et ve kemikle örttü değil. Zaten Yunus olarak bir varlık yok. Mana bakımından bakarsak Yunus'un ismi var. O isim de onun değil. O isme bürünmesi dolayısıyla bizim idraklerimizde bir başka varlık varmış hükmünü ortaya getiriyor. İşte gelmeyi bize buradan takıyor.

Artık o küfürle imanı zatında cem eder.

Bütün varlığı tek bir halde toplamış bir mahalde küfür ve imanın yeri olmaz. Varlıkta küfür neye göre olur? İman neye göre iman olur? Küfür de kalkar iman da kalkar. Birisi varsa zaten karşılığı vardır. Birisi yoksa karşısı da yoktur. İşte zatına duraktır dediği yerde küfürle iman eştir, birdir, hatta yoktur. Ama ne zaman tenezzüle geçer fiiller alemine döner , o zaman yeri geldikçe iman nedir, küfür nedir bunları anlatmaya çalışır. Böylece hayat sürer gider.

Burada küfürle iman hakkında biraz durmak gerekecek. Küfürle imanı zatında cem eder. Küfür ve iman iki ayrı şeydir. İman, iman sahipleri arasında ne olduğu bilinen bir şeydir. İki varlık var, iki varlıktan birisi diğerinin varlığını gaybi olarak kabul eder. Ben iman ettim, der ve o yöne doğru yönelir.

Küfür örtü demektir ve iki türlüdür. Biri genelde dışarıya atfedilen kâfir hükmünde olan küfürdür. Diğer de gerçek hükmünde olan küfürdür. Gerçek hükmünde olan küfrü, küfr-ü hakiki olduğundan bütün ehlullah kullanıyor. Biz ilk bakışta küfür denildiği zaman inkâr hükmünde ele alıyoruz.

Kâfir ne diyor? Benden gayrı yok, ben varım, Allah diye bir şey tanımıyorum, diyor. Hakk'ı örtmesi bu yönden. Kendini gerçekten bulmuş olan kişi 'Ben var gayrı yok.' diyor. Söz olarak bunun ikisi de geçerlidir. Ancak bir tanesi birimsel varlığına benliği ve küfrü vermek suretiyle yanlışlık yapmış oluyor. Sözü gerçek, fiili yanlıştır. Sözüne istinat ettirdiği nokta yanlıştır. Diğerinde ise Hakk'ı kendinde bulmuş olması dolayısıyla onu örterek kafir hükmüne girmiş oluyor. İşte küfürle imanı cem eder demesi budur. Neticede küfrü iman olur. Fakat gerçek iman olur. O küfrü yaşamadıkça gerçek imana geçmek mümkün değildir. Küfürle imanın birleşmesi bu şekilde olur.

Güzel huylarla huylanır... Bilgi ile, temizlikle, arılıkla tanınır.

Bütün bu söylediğimiz şeyler ondadır da o hepsinden de uzaktır, hepsinden de münezzehtir. Tanrı'nın kubbeleri altına girmiş, örtünmüş, gizlenmiştir.

Ne zaman münezzeh oluyor? Zati yöndeki yaşantısına geçtiğinde hepsinden tenzih olunuyor, münezzeh oluyor. Küfür, iman, fiil, esma, sıfat alemi diye bir şey yok. Sıfat, esma ve fiil alemine tenezzül etmesi, oraya bakması tard edilmişlik hükmüne giriyor. Hayale, vehime dönük yaşantı ile tard edilmişlik hükmüne giriyor. Sıfat alemi dahil vehimden meydana geliyor. Vehimden meydana gelen esma alemi de hayalden meydana geliyor. Onların neticesi de fiil alemi meydana geliyor. Dolayısıyla zatında iken bu alemlerin varlığından haber yok. Ne zamanki seyre geçer, faaliyete geçer, bu alemler meydana geliyor. Ama hayal ve vehim olarak meydana geliyor. Bunların hepsinden münezzehtir.

'Tanrı'nın kubbeleri altına girmiş, örtünmüş, gizlenmiştir.' Buyrulduğu gibi 'Benim öyle kullarım vardır ki Tanrı'nın kubbeleri altındadır. Onları benden başka kimse tanıyamaz.' Kubbe dediğimiz zaman cami kubbeleri gibi küçük küçük birimler şeffaf kubbeler var. Onların altında gizliyor velilerini. Orada görünmüyor. Böyle değil.

Badem ham iken kabuğunu kırarsan bozulur gider.

Badem olgunlaşmamışsa daha beyaz süt halinde iken kabuğunu kırıldığında çürür gider ve bozulur.

Fakat oldu mu kabuğunu kırar, içini çıkarırsan bozulmaz. Elbette kabuksuz daha iyidir.

Kabuğunun içinde olgunlaştı ise bir daha bozulmaz. Hele pişirirsen daha güzel olur. Elbette kabuksuz daha iyidir. Kabuklu iken çağla olarak yenir. Kabuğu yenir ama mesele onun yeşil kabuğunu yemek değildir. Biraz daha sabredip yeşil kabuğunun atılması, tahta kabuğun çıkması, tahta kabuğun da kırılıp içinin özünün yenmesidir.

Şeriat kabuktur, hakikat iç. Bu ikisinin arası da tarikattır.

Şeriat kabuktur dediği suri şeriattır. Yani fiiller aleminde geçerli olan şeriattır. Şeriat yeşil kabuk, hakikat içindeki özü, tarikat da tahta kabuk kısmıdır.

Yolcu da yol da şeriata riayet etmezse bozulur. Fakat

erişti, oldu mu kabuksuz daha âlâdır, daha güzeldir.

Eğer Hakk yolcusu şer'i hükümlere riayet etmezse bozulur. Bunun başka yolu yoktur. Eğer bozulmamış olsa zaten bu hükümler ortaya konmaz. Bu hükümler olmaksızın Hakk'a, ulaşmak olmaz ve Hakk'a ulaşmak mümkün olmadığına bozulması mukadderdir. Kim bunlara riayet etmeden gidiyorum derse yanılmıştır. Bir yerlere gider ama sonu nereye gider?

Şeriat, tarikat hakikat denen hükümlerde zamanla bir çok değişiklikler olur. Ama bu değişiklikler hangi boyutta yaşanıyorsa o boyut için geçerlidir. O boyuta gelmeden o değişikliği yapmak mümkün olmaz. Çünkü yerine bir şey konmadan eski şey yerinde kalkması mümkün değildir. Bir evvelkini yerinden ya eşdeğerde bir şey veya daha değerli bir şey koymak suretiyle kaldırabilirsin. Aksi halde eldekini de kaçırmış olursun. Sermaye de elden gider. Ne oluyor şimdi? Bir çok kitaplarda okuyoruz. Kişi o hale gelmiş ki bana bunun gereği yok artık, diyor. Gereği yok demesi nefsaniyeti beşeriyeti yönüyledir. Zannı dolayısıyla gerek yok, diyor. Falan mahalle geldim zannederek gerek yok, diyor. Eğer zamanı gelmeden 'gerek yok' hükmü gelmişse kişi artık iflah olmaz. Ta ki işe yeniden başlayacak, yeniden büyük bir azimle belirli bir yere gelecek, kendisi anlayacak, ondan sonra belki bazı şeyleri değiştirecektir. Yoksa kendi başına bu iş bitti, bu kadar deyip kesip atması mümkün değil.

'Fakat erişti, oldu mu kabuksuz daha âlâdır, daha güzeldir.' Olmadan kabuğun atılması mümkün değil. Ama olduktan sonra da kabukla yenmesi mümkün değil. 'Erişti, oldu mu kabuksuz daha âlâdır.' Çünkü onu kabukla yemek mümkün olmaz. Badem ve cevizin içini kabukla yemek mümkün olabilir mi? İnsanın ağzına batar. Demek ki bir varlık, bir hal belirli bir yerde faydalı, belirli bir süre geçerlidir. O süre geçtikten sonra onun özelliği kalmıyor. İnsan öyle bir insan ki belirli bir yaşantıya geldikten sonra evvelce bunları fiil olarak, görev olarak yapıyor iken, sonradan bürünme suretiyle yapar. Eğer görev olarak yani belirli bir birimsellik hükmü ile yapıyorsa henüz kesret alemindedir, fiiller alemindedir, vahdet alemine gelmemiştir. Vahdet alemine gelmiş de yine bu fiilleri yapıyorsa o ancak bürünme suretiyle olur.

Kişi hakikate erişti mi oldu demektir. Artık onun kabuğu yarılır, kırılır.

İpek böceği kendi ipliği ve kozası içerisinde, o kozayı bitirdikten, kemale erdikten sonra çıkıyor. Eğer vaktinde çıkamazsa onu ateşe atıyorlar, ateşte kaynatıyorlar ve onun ömrü son buluyor. Ama böcek olarak uçarsa neslini sürdürüyor, neslini devam ettiriyor. Bizim başımızda da beynimizin etrafında bir ömür boyu dolayıp sardığımız öyle sağlam ipten yapılmış ipek koza var ki bunu delip açmamız gerçekten çok zor bir iş. Eğer biz gerçekten kendimizi idrak ettiğimiz zaman bizdeki beşeriyet kabuğu kalkar, gider. Ama bunun kalkması için kaldırma yöntemini iyi bilmek lazım. Bir yumurtayı kırarken bile kendisinden daha sert bir yere vurmamak lazım. Başımı hangi taşlara vursam derler. Biz bu dünyadan gitmeden başımızı belirli taşlara vurup kırmalıyız. Başka türlü kırılmıyor. Olduktan sonra zaten o kabuk orada duramaz. Eğer kabuk var gibi gözüküyorsa o kabuğa bürünmüştür. Kendisinde kabuk yoktur. Öyle dilediği için kabuklu imiş gibi gözükür, kendini gizler.

Varlığı bu alemde karar edemez. Bu alemden çıkar gider, bir daha geri gelmez.

Eğer oldu, kemale erdi mi bu alemde artık duramaz. Beşeriyeti ile yaşaması mümkün olmaz. Birimsellik, beşeriyet hükmü ile ayrı ayrı varlıklar düşüncesinde olması hükmü ile yaşantısını sürdürmez. Kendi alemine gider, bir daha da geri gelmez. Ama geri gelenler varsa artık o giden değildir.

Fakat bir kere daha kabuğa bürünür de güneş gibi parlar, âlemi parlatırsa bu sefer bir devir daha yapar.

Geriye gelirse, bu sefer beşeriyeti ile değil bürünmesiyle gelir. Biz baktığımız zaman o gidendir zannederiz. Ama onun yerine bürünen, onun kisvesini giyinen, o halde görünen varlığın kendisidir. O giden değildir. Giden gitmiştir. O hale bürünme ile o hali yaşama arasındaki fark şöyledir. Biri birimsellik ile o hali yaşar, diğeri bürünme ile o hali yaşar. Birimsellik ile yaşayanın hali bürünme ile yaşayanın halinden çok farklıdır. Farkı nedir? Bürünür de güneş gibi parlar, ötekisi parlamaz. Güneş gibi parlar, âlemi de parlatırsa bu sefer bir devir daha yapar. Bir devir daha yapar demesi bu devam edebilir ve eder demektir.

Tohum gibi... Tohum da suyla, toprakla öyle bir ağaç kesilir ki dalı yedinci kat göğü de aşar.

Aynı tohum bir kere daha belirir... Tanrı'nın takdiri ile bire yüz verir.

Tohumun bir tanesi toprağa atılıyor. Su ile toprakla, güneşle orada bir hayli zaman kalıyor. İçerde bir hayli havasız kalıyor. Nihayet göğsü yarıyor. Oradan bir şeyler aşağıya gidiyor, bir kısmı da yukarıya çıkıyor, kendisi ortada kalıyor. Neticede yükseliyor, büyüyor yapraklanıyor, çiçek açıyor, meyveye dönüşüyor. Meyveden tekrar tohumla dönüşüyor ve tohum oluyor. Şimdi o ekilen tohum mu değil mi? O ekilen tohum gitti. O tohum yine ona benzer tohum ama o ekilenle aynı tohum değil. İşini gördü ve seyrini tamamladı. Ondan meydana gelen tohum da yine aslına dönüştü, yine ağaç hükmünde seyrini sürdürdü. Aynı tohum bir kere daha bürünür, Tanrının takdiri ile bire yüz verir.

Bir noktaya benzeyen tohum kemale erişince çizgiye benzer bir ağaç olur.

Bu suretle nokta iken çizgi şekline bürünür, çizgi iken yine nokta olarak ikinci bir devre başlar.

Dalları çizgi haline geliyor, meyveye dönüşüyor, meyveden sonra tekrar tohumla dönüşüyor.

Yolcu, bu dairede kemâl sahibi olunca yine son noktaya varır.

Bir kere daha pergel gibi evvelki devrine başlar, ilk aştığı yolu aşar.

Gene o yolu aşıp bitirdi mi Tanrı başına halifelik tacını koyar.

Bu mâna bakımından tenasuh değildir. Bunlar tecelliye ait zuhurlardır.

Ruhun bir bedenden çıkıp diğer bir bedene girmesine tenasüh denir. Burada böyle değildir. Bunlar tecelliye ait zuhurlardır. Hak- k'ın tecellileridir.

Birisine nihayet nedir diye sormuşlar da insanın başladığı yere dönmesidir demiş!

Nihayet nedir denmesi başladığı yere dönmesidir. Zaten o alemde geldik. Başlangıcımız orası idi. Bizi dışarıya attılar, haydi bakalım biraz hava alın, gezin, bir tatil yapın dediler. Ondan sonra seyahate başladığımız noktaya döndüğümüzde bu hüküm meydana çıkıyor. Nihayet yani işin sonucu nedir? Başladığın yere varmaktır. Başladığın yere varmıyorsan, sonuca erişmemiş demektir.

Peygamberlik, ademle zuhur etti. Kemâli peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed’de göründü.

Adem (as) ile başlayan peygamberlik ilmi, peygamberlik varlığı Hz. Adem’de bütün kemaliyle ortaya çıkmadı. Onun zuhur mahalli o kadardı. Aradaki peygamberler Hz. Peygamber’e gelinceye kadar belirli noktaları meydana getirdiler. Fakat son nokta olan Hz. Muhammed’de zuhur bütün genişliği ile birlikte kemale erdi. Böylece peygamberlik kemale erdi.

Noktanın ikinci bir defa devr etmesi gibi peygamber de bu âlemde sefer edince velilik zâhir oldu.

Evvelce peygamberler olduğu için velilik hükmüne ve görüntüsüne gerek yoktu. Çünkü velilik peygamberin aslı idi. Velilik vardı ama peygamberde gizli idi. Peygamberin varlığınca velilik de vardı.

Veliliğin tam zuhuru da velilerin sonuncusu ile olacak. İki âlemde onunla tamamlanacak, onunla kemâl bulacak.

Nasıl ki peygamberliğin tam zuhuru Hz. Muhammed ile zuhur edip kemale erdi. Şimdi peygamberlik devrinden sonra ikinci devre olan Velayet devri başladı. Bu velayet devrinin tam kemali Hz. Mehdi ile sona erecek. Bütün velilerin varlıkları son velinin azasına benzer. Bütün velileri tek bir varlık olarak düşündüğümüzde, son veliyi de baş olarak düşünürsek diğer veliler de onun azalarına

benzer. O küldür, öbürleri cüzdür. Onun peygamberlerin sonuncusu ile tam bir münasebeti vardır. Bu yüzden umumi rahmet de onun peygamberlerin sonuncusu ile tam bir münasebeti vardır. Bu yüzden umumi rahmet de onunla zuhur eder. Yani vahdet bilimlerini ortaya getireceğinden umumi rahmet zuhur eder. O zamanda bulunan insanlar gerek zahir ilim yönü ile gerek batın ilim yönü ile alemde Hakk'ın varlığından başka bir varlık olmadığı hakikatine ve idrakine sahip olacak ve İmam Mehdi bunu en geniş bir şekilde izah ederek anlatacak ve insanları ikna edecek. Dolayısı ile geniş boyutlu rahmet zuhuru böylece meydana gelecek. O devirde artık açılacak bir şey de kalmayacağından kıyametin kopması da gerçekleşecek. Çünkü devre sona ermiş oluyor. İnsanların daha başka öğrenecekleri, bilecekleri bir şey kalmadığından insan neslinin devam etmesinde sebep ve gerek yok.

İki alem de ona uyar, ademoğulları içinde Tanrı halifesi odur.

Güneşin nuru geceden ayrıldı mı sabah çağına erişirsin, gün doğar, en yüce noktaya erişirsin.

Sonra yine bu dönüp duran gökyüzü döner... Güneş zevâl noktasına gelir, ikindi olur, akşam çağı gelip çatar.

Peygamberin nuru, ulu ve yüce bir güneştir. O güneş gâh Musa'dan göründü, gâh Adem'den.

Cihan tarihini okuduysan bu mertebeleri birer birer bilirsin.

Peygamberlerin hayat hikâyelerini okumak gereklidir. Hangi peygamber hangi özellikleri getirmiş, kendine has neler ortaya koymuş? Kendi devrindeki kişilerin ve sonradan gelen bizlerin ve bizden sonra gelecek olanların onlardan alacakları özellikler nedir, hassalar nedir? Bunları bilirsın diyor. Cihan tarihini okuduysan bu mertebeleri birer birer bilirsın, diyor. Hangi peygamber hangi mertebe ile ilgili hakikati ortaya koyduğunu okursan bilirsın. Ama okumamışsan tabii ki bilemezsin, demek istiyor. Namazdaki tekbirlerin sayısı bu hususla ilgilidir. 280 artı 1 tekbir vardır. Her peygamberden onar hassa almamız lazım. 280'i ona bölersek 28 çıkar. Yani 28 peygamber. Namazdaki tekbirler de buna işaret ediyor. Allahuekber dediğimiz zaman her getirdiğimiz tekbir o mahal düzeyindeki peygamberin ahvalinden bir ahvalin bizde zuhura çıkmasını ifade ediyor. Ama biz peygamberlerin hayat

hikâyelerini bilmezsek onları kendimize tatbik edip de yaşantıya alıp sokmamız mümkün olmaz. Böylece gaflet içerisinde geçer gideriz.

Musa (as) tasavvuf yolunda, Hakk yolunda bilinmesi gerekli hangi hükümleri getirmiş? İsa (as), Davut (as), İbrahim (as) neler getirmiş? Adem (as) hangi taşı koymuş? İlk temel taşı koyan o. Hangi taşı koymuş, nereye koymuş ne şekilde koymuş? Bunların hepsinin bilinmesi İzzım. İbrahim (as) hakkında 'İbrahim oğlu İsmail ile birlikte Kabe'nin duvarlarını yükseltiyordu.' demesi, o peygamberden almamız gerekli olan hususları anlatıyor. Ayette 'Kâbe'yi kurduktan sonra onun etrafını ziyaret edenler için temizle, içini süpür, onu temiz pâk tut.' diyor. Ne demek istiyor? O gün bunları süpürmüş, olmuş bitmiş gitmiş mi yoksa her birerlerimizin bu hususta yapması gerekli bazı fiiller var mı? Bu halleri bilerek aşabilirsek o zaman nerede ne olduğunu anlıyoruz. Nasıl hareket edilmesi lazım geldiğini anlıyoruz.

'Peygamberin nuru ulu ve yüce bir güneştir. O nur gâh Musa'dan göründü gâh Adem'den.' Adem ve Musa diye baktığımız o varlıklar aslında Hakikat-i Muhammediye'nin birer suretleridir. Yani suretlere bürünmüş suretleri. Ondan ayrı ve gayrı değil. Diğer veliler son velinin uzuvları olduğu gibi daha evvelki peygamberler de son peygamberin uzuvları gibidir. Aslı son peygamberdir. Başlangıcı da O'ndan sonu da O'ndan.

'Cihan tarihini okuduysan bu mertebeleri birer birer bilirsin.' Cihan tarihini okumak yetmez. Kendi tarihini de içeriden okuyup onları birleştirdiğin anda hareket, faaliyet başlar. Cihan tarihini okumakla kalırsan bu tarihi dışarıda olmuş hadiseler olarak görürsün. Dışarıda okuduğunu kendinde tatbik etmek suretiyle ancak bu iş çözülür.

Her an güneşten bir gölgedir zuhur etmiş, dinin derece derece yücelmesi için merdivenlik vazifesini görmüştür.

Güneşten gölgenin zuhur etmesi, alemleri meydana getirmesidir.

Muhammed zamanı, güneşin en yücede bulunduğu zamandı. Bundan dolayı peygamberin gölgesi yoktu. O her türlü gölgeden, her çeşit karanlıktan arınmıştı.

Güneş en üst noktada olduğu için tam şâkuline geliyordu. Bundan dolayı Hazret-i Peygamber'in yeryüzünde Muhammed ismiyle yaşadığı devrede gölgesi yoktu. Azıcık yandan vursa gölge yana doğru kayacak. Öyle bir şey olmadığı için tam zati hüviyetiyle meydanda idi. Yarı devre oraya kadar geldi, orada tam kemalini buldu. Ondan sonraki akşama kadar olan da velilik hükmü ile devam eden devre oluyor. Akşam devresinde ne olacak? Bütün alem fenafillah olacak. Çünkü bütün alem Hazret-i Muhammed'le bekabillah oldu. Fakat insanoğlu bu bekabillahi sonradan idrak edemeyince bekabillah hükmünü elinden geçirir. Veliler neticede insanı fenafillaha götürürler. Bekabillaha getiremese de azından fenafillaha, kendi varlığından yok hükmüne, Hakk'ın varlığını ortaya çıkarma hükmüne getirirler. Kişiler kendi varlıklarının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak edecekler. Kıyamet sonra kopar. Kıyamet akşam namazı kopacak denir. Bu sebeple üç rekât olan akşam namazının farzı evvel kılınır. 'Peygamberin gölgesi yoktur. O her türlü gölgeden, her çeşit karanlıktan arınmıştır.' Yani bekabillah hükmündeydi.

Güneşin en yüce noktada bulunduğu zaman yere dikilen şeyin ne önde gölgesi olur, ne artta, ne sağda ne solda!

Muhammed yeryüzünde dümdüz, dosdoğru durdu, 'Emredildiğin gibi doğru ol, doğrulukla hareket et.' emrine uydu, o emre göre hareket etti.

Hz Peygamber bu ayet beni yaşlandırdı buyurmuştur. Burada emrolunduğun gibi dosdoğru ol dendiğinde biz zannediyoruz ki etrafındakilerin haklarına, hukuklarına riayet et, kimseye kimsenin hakkını geçirme. Halbuki burada 'Emrolunduğu gibi dosdoğru ol.' demesi, 'Kendi varlığında Hakk'ın varlığından başka bir şey müşahade edemez hale gel.' demektir. Emir neredendi? 'Min külli emrin.' Emir aleminde emir esma aleminin hükmüdür. Esma aleminde fiiller alemini meydana getiriyor. Dolayısıyla ortada olan fiiller ne senden, ne benden, ne diğerinden. Hepsi isimlerin birer zuhurudur. Bunu böyle idrak ederek hayatını sürdür, demek istiyor. Hz Peygamber evvelce gâh birimsellik hükmünde, gâh Hakkani hükümde hayatını sürdürürken o ayet geldikten sonra 'Artık katiyyen birimselliğe düşme, bütün ömrünü Hakkani yaşantı olarak yaşa!' hükmünü getirdiği için bu ayet onu yordu, üzdü. Görünüşe göre birimsellik yönüyle de geçerlidir. Bu ayet bizim için

bir ihtardır. Siz de bu hali yaşayın, anlamındadır. Dosdoğru ol demek her anında Hakk müşahedesinden geri kalma demektir. Etrafında beşer diye yaratılmış bir varlık görme, devamlı Hakk müşahadesinde ol. Ama iç bünyede bunu gerçekten böyle bildiği halde gene de Hz Peygamber'in yapmadığı neler kalmadı. İşte bunu nasıl yaptı? Bürünme dolayısıyla yaptı. Eğer bu şekilde bürünme hükmüyle hayatını yaşamasaydı, amcasını Hamza'yı şehit eden o kişiyi affedemezdi. Çünkü neyin nerede olduğunu biliyordu. Sahnenin nerede kurulduğunu ve oyunun içindeki hakikatleri biliyordu. Dışarıda oynanan oyunu bürünerek seyrediyordu. Bürünerek seyretmezse zaten oyunu göremez. Kendi varlığını ortaya koyamazdı. Beşeri olarak bu oyunu oymaması mümkün değildi. Muhammed oyununu beşeri olarak oynaması mümkün değildi. Muhammed oyununu gerçeği ile oynaması yine mümkün değildi. Hazret-i Muhammed'in Vahşi'ye 'Bana görünme!' demesi bize perde bir yerde. Buradan az da olsa siniri varmış, kızabiliyormuş hükmünü çıkartıyoruz. Eğer bürünme hali olmasaydı Mekke'den hangi şekilde çıktığını bilmeseydi oraya döndüğü zaman o halkın hepsini kılıçtan geçirirdi. Onu oradan çıkaran gücün ne olduğunu bildi ve oraya bürünerek döndü. 'Doğrulukla hareket et!' emrine uydu da böylece numune bir hayat ortaya koydu.

Onun hiç bir karanlık gölgesi yoktu... O ne aydın Tanrı nuru idi, ne güzel bir Tanrı gölgesi idi.

Gölgesi yoktu demesi, yaşantısı o kadar açık ve net idi ki, ama biz buğulu gözle bakarsak dürbünün tersi ile bakarsak, gaflet perdesi ile bakarsak tabii ki onun yaşantısında beşeriyetinden başka bir şey yoktur zannederiz. Sadece bizim hayatımızın biraz daha üstünde bir hayatı var sanırız.

Kiblesi doğu ile batı arası idi. O yüzden de nurlara gark olmuştu.

Birisi gelmiş Hazreti Peygamber'e soruyor: Kible neresidir? Herhangi bir yerde kibleyi nasıl bulayım? Efendimiz cevap veriyor: Doğu ile batı arasındır. Doğu ile batı arasında ne var? Kendisi var. Kiblen sensin demek istiyor. Bu kimsenin bulunduğu yer kibleye karşı düşecek şekilde bir yer olabilir. Ama ters istikamette de olabilir. Alt tarafta da olabilir. Değişmeyen bir şey var: Ortası

olması. Yani sağ ile solun ortası demesidir. Kible denilen kabl yani önü, ilerisi demektir. Öne alınan manasınadır. Vukuundan evvel. Bizde gerekli olan kendi varlığımızın öne alınmasının gerekliliğidir. Yani günlük işlerimizin içerisinde yaşantımızda yapacağımız şey kendi varlığımızı öne almaktır. Hakkani varlığımızı öne almaktır. O yüzden nurlara gark olmuştu. Biz de kendi varlığımızı idrak ettiğimizde karanlık diye bir durum kalmaz. Aklımızda bir problem kalmaz. Nurlara gark oldu demesi aklının açılmasıdır. Yoksa gökyüzünden o halley yıldızının gelmesi gibi bir takım ışıkların gelmesi demek değildir.

Şeytan bile onun elinde müslüman olmuştu... Gölge onun ayağının altına girmiş, gizlenmişti.

Kendini, Hakkani yönünü o kadar aşikâr etmişti ki artık orada gölge diye zıll diye ikinci bir varlık söz konusu değildi. Yani anlaşılmadık bir şey kalmadı manasınadır.

Mertebeler ayağının altındaydı, buu topraktakilerin varlığı hep onun gölgesiydi.

Bu alemde görülen varlıkların hepsi onun gölgesiydi derken hepsinin Hakikati Muhammedi'den meydana geldiğini anlatmaktır. Asli cevheri O. Ondandır meydana gelen bu madde alemi.

Sonra velilik onun nuru ile gölge saldı, doğularla batıları kapladı.

Ondan sonra aynen onun zuhurundan evvelki gölgelere uygun gölgeler meydana çıktı.

Şimdi ümmetten yetişen her bilgi sahibi, Peygamber'in zamanından önceki bir peygambere karşıdır, o peygamberin sırrına mazhardır.

Kemalden zevale doğru denildiği gibi, Hazreti Peygamber Efendimiz'den sonra gelen veliler eski gelmiş geçmiş peygamberlerin aynalarıdır. O düzeydedirler, demek istiyor.

Peygamber, peygamberlikte kemâl bulunca çaresiz

bütün velilerde üstün olur.

Burada her peygamber demek istemiyor. Peygamberlik tamamen kemale erince demek istiyor. Ki bu da Hazreti Peygamber'imize has olan bir şeydir.

Velilik de velilerin sonuncusu ile kemal bulur. Ve bu suretle ilk nokta, son nokta olur.

Alem onun yüzünden emniyete kavuşur, imana ulaşır. Cansızlarla canavarlar bile onun feyziyle canlanır, kemâl bulur.

Zaten alemdeki varlık kendi varlığıdır. 'Cansızlarla canavarlar bile onun feyzi ile canlanır, kemal bulur.' Yani güçlerini, hareketlerini ondan alır.

Alemde tek bir kâfir bile kalmaz, gerçek adalet zuhur eder.

Hz. Mehdi geldiği zaman alemde tek bir kâfir bile kalmaz. Bu iki yönlü olabilir. Kafir diye bilinen, taklidi yönde hareket edenler iman sahibi olurlar. Gerçekten bu işi idrak edenler de gerçek kafir olurlar. Hakk'ı gerçekten bilen kimseler olurlar. Hazreti Mehdi'nin gelip de bu sırları ortaya açmasıyla o güne kadar gelen insanların ilmi yönden gelişmeleri artacak. Fikir ve akıl boyutları da genişlemiş olacak. İlim yönüyle de bu işleri anlamış olacaklar. Hazreti Mehdi de bunları ifade edecek ve gerçekten de vahdetten başka bir şey yoktur dediğinde, insanların bunu kabullenmesi kolay olacak. Hazreti Peygamber'in zamanında bu işleri en geniş manasıyla anlatmak mümkün değildi. Çünkü o günlerin yaşantısı bir başka yaşantı idi. Bundan bindörtü yüz sene evvelki insanın akıl yapısı başka, bugünkü insanın akıl yapısı başka. O günkü insanın daha başka olacak.

O, vahdet sırrına mazhar olarak Tanrı'yı hakkıyla tanır... Tanrı'nın hakikati onda görünür.

Kendisi vahdet sırrının mazharı olarak, zuhur yeri olarak Tanrıyı hakkıyla tanır. 'Tanrının hakikati onda görünür.' Görebilenler için tabii.

Soru 5.

Vahdet sırrına kim vakıf olur... Arif olan neyi bilir, anlar?

Vahdet sırrını da yoldaki duraklarda duraklamayan, yürüyüp hakikate ulaşan kişi anlar.

Arifin gönlü varlık sırrını bilir, mutlak varlığı görür.

Vahdet sırrının anlayan kişi burası geçilecek bir yer hükmünü idrak ederek, yaşayarak, duraklarda durmadan, oralarda oturmadan vaktini geçirmeden yoluna devam eder.

Duraklarda kalır, vahalarda dolaşır hükmü şöyledir: Bir insan belirli bir yere gelir, namazını kılar, orucunu tutar, zikirlerini yapar, hayatını belirli bir düzeye kadar getirir fakat orada kalır. Daha fazla ileriye gitmek istemez, aramaz. Bu benim için yeter der ve durakta kalır, bulunduğu yerde kalır. Eğer halini değiştirmiyorsa, kendinde bir değişiklik meydana gelmiyorsa bu duraklarda kalmak demektir. Ne zaman halini değiştiriyor, 'Her an bir şe'n'de' hükmünde yeni yeni bir takım açılımlar oluyorsa o kişi kendi seyrine devam ediyor demektir. Çünkü seyrin sonu olmadığından belirli bir yerde oturmak mümkün değildir. Geçmişlerden hiç birisi bulunduğu yerde kalmamıştır. Hazreti Peygamber Efendimiz buyuruyor: 'İki anı bir olan ziyadadır.' Duraklarda kalmayıp yürüyerek hakikate ulaşan kişi anlar. Neyi anlar? Vahdeti anlar. Hakikate erişmeyince vahdet sırrı zaten anlaşılmaz. Bu mümkün değildir.

'Arifin gönlü varlık sırrını bilir, mutlak varlığı görür.' Bizim beşeriyet, varlıklar, mahluklar olarak gördüğümüz şeylere onun bakışı mutlak varlık olaraştır. Dolayısıyla baktığı şeyin mutlak varlık olduğunu görür, idrak eder. Mutlak varlığı görüp seyrettikten sonra da onun ismi arif olur.

Gerçek varlıktan başka bir varlık tanımaz. Mukayyet ve mevhum varlığı tamamıyla oynar, elinden çıkarır.

Gördüğü varlığın gerçek varlık olduğunu idrak eder, ondan

başka bir şey tanımaz. Evvelce kayıtlı olarak gördüğü varlıkların, hayal ile seyrettiği, mukayyet olarak gördüğü alemin gerçekten böyle olmadığını anlar ve o bilgiyi kafasından siler atar. Varlığın gerçek varlık, mutlak varlık olduğunu idrak eder ve hayatını öylece sürdürür.

Senin varlığın dikenden, çerden çöpten ibarettir. Bunların hepsini gönlünden at.

Senin, benim dediğin, kendine has 'var' zannettiğin varlığın çer çöptür. Nasıl bir madeni kaynatırlar ortaya cürufu çıkar. Senin var zannettiğin budur. Aslın madendir senin ama cüruf hükmündesin. Kendini tanımadığın için cüruf hükmünde geçip gidersin.

Yürü, gönül evini süpür... Sevgiliye hazırla, güzel bir konak haline getir.

Sende öyle bir varlık öyle bir güç ve güzellik var ki sen ona ben hükmünü vermek suretiyle O'nu ortadan kaldırmışsın. O güzelliği örtmüşsün. Ben'i bırak da evvela 'O' de. Ondan sonra gene 'ben' de. O zaman söylediğin 'ben', 'ben' olur. Ama O'nu bulmadan ben derse kişi işte orası kirlenmiştir. Çünkü öteki de 'ben' diyor. 'Ben'in bulunduğu yerde öteki ben bulunmaz.

Sevgiliye hazırla demesi, oraya sevgili geldiği zaman kendini seyredebilsin, aynada kendini görsün, kendini bulabilsin. Eğer ayna temiz değilse O gelir, bakar kendini orada bulamazsa çeker gider. Bir daha da ne zaman gelir hiç belli olmaz.

'Güzel bir konak haline getir.' Eğer bir müsafır bir yerde rahat ederse oraya tekrar gelir. Rahat edemezse bir daha zor gelir. Ama gittiği yerde kendi evi gibi rahat olur, dilediği gibi hareket edebilirse gene oraya gelir. Eğer ev sahibi ona biraz sert davranır, ilgilenmezse bir daha gelmez. Halbuki o evi kendisi geldiğinde oturabilsin diye ona verdiler. Bizim dediğimiz evimiz, kendisi zaman zaman geldiğinde rahat etsin diye bize verildi. Ama biz beşeriyetimizle ona sahip çıktık, mal sahibini kapı arkasında bıraktık.

O evden sen çıktın mı o gelir... Sana, yüzünü sensiz gösterir.

Eğer sen içeride isen, içeriği benliğine doldurmuşsan tabii ki oraya gelecek ve girecek kimse kalmaz. O evden sen çıktın mı o gelir ve sana yüzünü sensiz gösterir. Evvelce seninle gösteriyordu. Ama onun yüzüne benim yüzüm diyordun. O'nu malına benim evim diyordun. O geldiği zaman anlarsın ki ben diye bir şey yok. Hepsi O imiş. Ev de O'nunmuş, yüz de O'nunmuş varlık da O'nunmuş.

Nafilelere devam ede ede Tanrı sevgisini kazanan kişi, gönül evini lailaheillallah-Tanrı'dan başka yoktur tapacak' sözünün 'la-yoktur' süpürgesi ile siler, süpürür.

Bir yerde şöyle diyor: La ejderini harekete geçirdim, iki alemi de yuttu. Gerçekten öyle bir ejder ki onu büyüttüğümüz ve harekete geçirdiğimiz zaman iki alemi de bir lokmada yutuyor.

Bu suretle Makam-ı Mahmutda yurt tutar. 'Benimle duyar, benimle görür' sırrının nişanesini bulur.

Makamı Mahmut övülmüş makam demektir. En üst düzeydeki Makamı Mahmut denen şey O'na ait. Ama Makam-ı Mahmut bir yere mahsus, bir mahalle mahsus değildir. Makam-ı Mahmut hamd ve övgü makamıdır. Burada Makam-ı Mahmud'dan maksat Hakk'ın övgüsüdür, kulun övgüsü değildir. Kulun Hakk'ı övmesi değildir. Hakk'ın kendini kul şekliyle seyredip kulunu övmesi, kendini övmesidir.

İnsan bedeninde Makm-ı Mahmud beyindir. Fiziksel, birimsel yönden beyin hükmündedir. Eğer o beyin bu vücudu güzel kullanıyorsa, o beyindeki bütün hücreler ona hamd ederler, onu överler. Bizi güzel kullanıyorsun, yormuyorsun diye ona hamd ederler, teşekkür ederler. Yaptığı iyi işler için iyi yapıyorsun derler. Küçük manada böyledir. Geniş manada ise bütün alemlerin boyutu olan Makam-ı Mahmud Peygamber Efendimiz'e mahsus dan bir hâldir. Her birimin yükseldiği yerin en üst noktasında bir hamdlığı vardır. Yani hangi düzeye gelirse gelsin ilerleme kaydettiği sürece Cenab-ı Hakk onu metheder. Medhetmesi Hakk'ın o fiilini ortaya koyduğu içindir.

Benimle görür, benimle duyar benimle tutar, benimle yürür demesi onu övmesidir. Bundan daha güzel övgü olabilir mi? Makam demesi oturmuşluk halidir. Hal denen şey geçer ama makam kalıcıdır. Benimle görür, benimle tutar demesi, artık ben orada kaimim

demektir. O Hakk'ın olduğu makam da övölmüş makam değil midir? Zaten övüyor.

Fakat arifte varlıktan bir miktar kir bile kalsa bilgisi hakikat derecesine varamaz.

Herşeyden çok bunu düşünmemiz lâzım. O medihlerin hepsi nefsimizin hoşuna gidiyor. Ama varlıktan bir miktar kir kalması arif hükmünün oluşmamasına sebep oluyor.

Vahdete mani olan şeyleri kendinden uzaklaştırmadıkça gönöl evinin içine nur vurmaz.

Her yaşantısında kişinin vahdet görüş ve düşüncesine mani olan her ne varsa, onları ortadan kaldırmadıkça gönöl evinin içine nur vurmaz. Hakk aydınlığı gelmez. Nur vurmaz demekten kasıt bilgisinde rahatlık ve genişlik meydana gelmez demektir.

Bu âlemde vahdete dört mâni vardır, onların da dört arınması var.

İlk mani, beden ve elbisenin kirli oluşudur. Onları arıtmak gerek.

İkincisi gönöldeki günah ve vesvesedir, gönöl de onlardan arıtmak gerek.

Üçüncü temizlik, pis huyları terketmektir. İnsan kötü huylarla hayvana döner.

Dördüncü temizlik de şu: Sırrı Tanrı'dan başka herşeyden arıtmak gerek...

Yolcu bu temizlikle yol alır, erişilecek makama erişir.

Tekrar şu dört konuyu kısaca inceleyelim: İlk mani beden ve elbisenin kirli oluşudur. Onları arıtmak gerekir. Bu kolaydır.

İkincisi gönöldeki günah ve vesvesedir. Gönöl onlardan arıtmak gerekir. Burada günah ve vesvese hükmü çok uzun bir hükümdür. Evvela vesvesenin kalkması lazım. Vesvese kelimesi tereddütte kalmak demektir. Bu öyle bir oluşturdur ki hayatımızın her anında mevcuttur. Oraya mı gideyim, buraya mı gideyim? Vesvesede

kesin karar yoktur. İnsan kendi iç aleminde, düşüncesinde şu şu mudur, bu bu mudur diye vesveseler içinde sürüklenir gider. İnsan bu durumlar içinde olduğu müddetçe devamlı ziyandadır. Bu düşünceleri geçtiği anlar, dakikalar ve saatler tamamen eksi yazar. Evvela bunlardan uzaklaşmak, üzerinde fazla durmamak lazımdır.

İkincisi gönlü gûnahtan arıtmaktır. Bu ilk bakışta gûnah işlememek diye aklımıza geliyor. İlk düzeyde yapılacak iş budur. Yani gûnahtan mümkün olduğu kadar sakınmak. Gûnah işledikçe o tabiileşir ve küçük siyah nokta belirir. Gûnah işlemeye devam edildikçe o nokta genişler ve bütün kalbi sarar. İnsan büyük ve küçük gûnahları işledikçe mana yönü ile ilgilenebilmesi söz konusu olmaz. Kişi mana yönü ile ilgileniyorsa o zaman ilk işi gûnah işlemeyi bırakmak olacaktır. Sonra da gûnah diye bir şeyin varlığını göremez hale gelecek. Bundan soyunmak zordur. Gûnah işlememek bir yerde kolay. Eğer üst düzeyden bakıyorsa, varlığı tek varlık olarak görüyorsa gûnah diye bir şeyin de varlığını göremez. Gûnahın da sevabın da varlığını görmez, göremez.

Üçüncü temizlik pis huyları terketmek. İnsan kötü huylarla hayvana döner. Pis huyları terketmek dediği zaman birinci etapta kötü huyları kastediyor. Huy diyor ama gûnah demiyor. Gûnah fiildir çünkü, huy da kendisinin yaşantısıdır. Can çıkmayınca huy çıkmaz denilmesi huyun çıkması için canın çıkması gerekliliğini anlatır. Yani 'Ölmeden evvel ölünüz.' hükmünü yaşamak gerekir. İnsanın en azından bunu yapması gerekir. Çünkü insan kötü huylarla hayvana döner. Kötü huyları yaptıkça insanlık hasletlerini tamamen kaybeder ve artık ondan insan diye bahsedilmez.

Birinci düzeyde pis huyları terketmek, onları yapmamak. Ondan sonra bu huyların varlığını da göremez, müşahade edemez hale gelmek gerekir.

Dördüncü temizlik de şu: 'Sırrı Tanrı'dan başka her şeyden arındırmak.' Gerçek benliğini, öz varlığının hakikatinin ne olduğunu idrak etmek. Ben etten kemikten meydana geldim, ben şuyum, ben buyum, ben falanım demekten kurtulmak ve Tanrı'nın hükmünü tamamen ortaya çıkarmak. Kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etmek.

Yolcu bu temizlikle yol alır ve erişilecek makama erişir. Bu temizlik dört esasta toplanmış ama anlatıldığı kadar kısa sürede olacak işler değildir. Bir ömür boyu devam edebilecek işlerdir. Ama ancak bunları yapmak suretiyle erişilecek makama erişilir.

Kim bu temizliğe sahip olursa Tanrı ile konuşmaya lâayık

olur.

Kendi varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etmesi zaten Tanrı ile konuşmasıdır. Hz. Peygamber Efendimiz'in miracta Hakk ile konuşması kendini gerçek yönü ile tanımasıdır. İnsan kendini fiil boyutunda tanır. Hakk'tır bilir. Ama fiil boyutunda bilir. İkinci defa Hakk'ı esma boyutunda bilir ama Hakk mevcudiyeti esma düzeyindedir. Üçüncü etapta sıfat bölgesinde kendini bulur, tanır. Ama bu tanıma gerçekten kendini tanımak değildir. Ne zamanki Zat boyutunda kendini tanır, oradaki tanıma kendini tanımadır. Yok olma ama aynı zamanda gerçek varolma. Böylece Tanrı ile konuşulur.

Varlığını elden çıkarmadıkça namazın nasıl olur da namaz sayılır ki.

Eğer senin beşeriyetin varsa namaz nasıl olur da namaz sayılır? Namaz kılınmayacak mı? Elbette kılınacak. Yapılan bütün fiiller de böyledir. Varlığımız bizde oldukça tuttuğumuz oruç nasıl gerçek oruç olur? Yaptığımız hac nasıl gerçek hac olur? Ama bunlar yapılmayacak mı? Yapılacak. Mademki yapıyorsun biraz daha gayret et, biraz daha faydalan. Çünkü günler geçiyor.

Fakat içini ayıplardan, kirlerden arıttın mı? Namazın göz nuru kesilir.

Hz Peygamber 'Gözümün nuru namaz.' Buyurmuştur.

Arada hiç bir fark kalmaz da bilinenle bilen birleşir.

Gerçek namazı kıldığın zaman arada fark kalmaz. Bilen de bilinen de bilmek de aynı şey olur. Ve bu işler başka yerde olacak işler değildir. Başka varlıkta, dağda, taşta, demirde, derede, deryada olacak olacak işler değildir. Anlatılan işlerin hepsi insanların üstünde olacak işlerdir. Dışarıdaki dışarıdadır. Bizim kafamızın içerisinde şu 30 santimetre karelik yerin içerisinde olacak olan değişikliklerdir. Dışarıda ne varsa aynıyla olduğu

gibidir. Dışarıda değişecek bir şey yoktur. Bizim hayal ve zannımız ortadan kalktığında gelecek bir şey yok. Gelen zaten ortada, gelecek olan da ortada.

Arada hiç bir fark kalmaz da bilinenle bilen birleşir. Zaten uzak değil ki. Aradan kalkacak olan bir hayal ve bir vehim. Bunlar kalktı mı hemen birleşir. Sana senden daha yakın olan varlık ama en uzak varlıktan daha uzak. Bütün mesele kendimizi bilmemize kalıyor. Bütün işlerin istinat ettiği yer kendimizi bilmektir. Fakat bu kendini bilme çok zordur.

Bütün mesele zaten bu birleşmeyi temin etmek içindir. Bütün bu kadar peygamberlerin gelmesi, Hazreti Peygamber'in özel olarak bu işi ortaya koyması, ondan sonra velilerin bu işleri ortaya koymaları, din adamlarının uğraşları bilenle bilineni birleştirivermek içindir.

(25 Nisan 1986, FINDIKZADE)

Soru 6

Peki... Bilinenle bilen o tek ve temiz Tanrı'dan ibaretse bu bir avuç toprağın başındaki sevda nedir?

Hamdet, Tanrı nimetlerine karşı küfranda bulunma. Sen Hakk'ı ancak Hakk'ın nuru ile idrak edebilirsin.

Eğer Hakk'ı kendi beşeri aklın ve idrakinle anlamaya çalışırsan bu olacak iş değildir. Hakk'ı anlamak için beşeri şartlanmalarını, beşeri idrakini bir tarafa bırakarak tamamen Hakkani bir düşünce ve yaşantı ile Hakkani bir çalışma ile ondan gelen idrakle onu idrak edebilirsin. Bir şey zıddı ile anlaşılır, başka şeyle anlaşılmaz.

Ondan başka bilinen de yok, bilen de... Bunu anlar, fakat toprağın kızışması ve verimli olması için güneşin ziyası, harareti lazım.

Sen kendinde vehim hükmü ile bir benlik olduğunu zannediyorsun. Ben ayrı bir varlığım diyebiliyorsun. Bu bilgin devam ettiği sürece hiçbir şey bilmiyorsun. Bildiğin şey tamamen yok olmaya mahkûm bir düşüncedir. Eğer kendi bilincini ortadan

kaldırırsan, ilk anda cehl hükmüne girersen, nefsanî ve beşerî olarak bildiklerini terkedersen, Hakkani bilgiye sahip olarak meselelere bakarsan, o zaman O'nu bilirsin. Ondan başka bilen de yok bilinen de hükmü ortaya gelir. 'Fakat toprağın kızışması ve verimli olması için güneşin harareti lazım.' Toprak bedenimizin bazı hububatları, belli özellikleri meydana getirebilmesi için onun aşk ateşiyle, şevkle, zikirle kızışması lazım. Eğer bu sevgi yoksa, aşk yoksa, yöneliş yoksa o toprak kızışmaz. Soğuk ve rutubetli kalır ve rutubet de onu çürütür. Olanları da çürütür. Onlar da mahrum kalır.

Zerre, güneşin ziyası ile güneşin hararetini elde etmek isterse, o ışığı, o harareti umarsa şaşılmaz ki!

Zerre, güneşin ziyası ile güneşin aydınlatması ile kendi aydınlanır. Kendi aydınlandığı zaman ısınmayı da ister. Sadece aydınlanmak kafi gelmez. Çünkü ısınma neticesinde pişecektir. Bunu arzularsa buna şaşılmaz. İnsan da alemde kendini Hakk'ın varlığından bir varlık, bir zerre olarak düşünür. Ancak beşeriyeti yönü ile değil de Hakkani yönü ile kendinin bir varlık olduğunu idrak ederse, tabi ki bunu daha ileriye götürmeyi arzu eder. Bu da zikir ve sevginin verdiği hararetle kızışması ve neticede olgunluğa doğru, kemale doğru yürümesi anlamında olur.

Yaratıldığın zamanı bir hatırla... Hatırla da bu düşüncenin aslını oradan anla.

Hakk'ı idrak etme yönünde olan düşüncenin aslını anla. Evvelce sen yoktun. Peki şimdi var mısın? Şimdi de yoksun ama sen kendini vehim ve hayal ile var zannediyorsun. Dolayısıyla bunu anlayabilmen için yaratıldığın zamanı hatırla yani evveliyatını hatırla, yokluğunu hatırla, hiçliğini hatırla ve düşün. Bu düşüncenin aslını oradan anla. Yani varlığının senin varlığın olmadığını oradan anla. Kendini anlamak için bu da bir yoldur.

Tanrı 'Ben Rabbiniz değil miyim?' dedi, kime dedi bu sözü? O anda 'Evet Rabbimizsin' diyen kimdi ki?

Bizim varlıklarımız evvelce de yoktu. Şimdi de yok, gelecekte de olmayacak. Peki 'Elestü bir rabbiküm.' dediği zaman 'Kalu bela.' diyen

kimdi?

Balçıkları yoğurdukları gün gönüle de iman kıssasını yazdılar.

Bu bedenler ortaya geldiğinde, bedenlerin özüne imanın hikayesini yazdılar. İmandan kasıt vahdettir, yani birliğe giden yoldur. Evvela bu hakikat iman ile yaşanır. Onun için iman şarttır. İman neye olur? Alemdeki varlığın tek bir varlık olduğunu kendi varlığının da o varlıktan başka birşey olmadığına imandır. Gerçek iman budur. Bunun daha ileri safhasına geçtiğimizde bakarsın ki bu iş gerçekten yaşanmış oluyor. İmanın ilerisine, tahkiki imana geçildiği zaman bakarsın ki ötelede bir Allah yok, Allah gerçekte her yerde mevcut, ahir, evvel, zahir, batın, gaip ve şahadet. Bu bilinen şeylerin hepsinin tek bir varlık olduğunu idrak edersin ama bu böyle birden yaşanmaz. İman yolu ile ancak bu işe girilir. Gönüle de iman kıssasını yazdılar demesi bunun ilmi ve özelliği sende zaten var demektir. Ancak yok olan, yokluğu nereden geliyor? Bunu ortaya çıkaramamamız dolayısıyla yok zannediyoruz. İman denen şeyin aslı bizde mevcut. Fakat biz bunu yok zannediyoruz. Neden? Ortaya koymadığımız için yok zannediyoruz. iraz çalışma neticesinde güneşin kızdırmasıyla bu filiz ortaya çıkar. Büyür ve neticede onu tamamen sarar.

O yazıyı bir okusan dilediğini hemen anlar, bilirsin.

Gönüle yazılan iman kıssasını eğer okuyabilirsen onun ne demek istediğini hemen anlarsın. Yani varlığının Hakk'ın varlığından başka bir şey olmadığını hemen anlarsın ve de ayrıca bilirsin.

Dün, kulluk etmeye ahdeden sendin. Fakat bugün cahilliğinden unuttun gitti.

Buradaki cahillik gerçek cahilliktir. Cehlin gerçekçi hükmü, beşeriyette kullanılan yönü. Cahillik iki yönde kullanılır. Bir tanesi hiçbir şey bilmemek, Hakk'tan hiç haberi olmamaktır. İkincisi de bütün bu varlıkları ve kendi varlığını bildikten sonra âmâ hükmüne gelen cahilliktir. Orada ilmin ilmi ilimden cehildir, derler. Burası bizim anladığımız manada cahillik değil sadece kelime benzeyişidir. Herşeyin yokluğa gömülmesidir. Bir şey varsa bir ilimdir. İlim de

ilimdir, birşey yoksa orada cehil hükmü vardır. Ama iki yönlüdür. Bunu birbirine karıştırmamak lazımdır. Bütün varlığından soyunduğun anda cehile girersin. Salt cehil, mutlak cehile girersin ki bu lazımdır.

Tanrı kelamı, o ilk ahdi sana hatırlatmak için indi.

Eğer o zaman Tanrı'yı görmüşsen öbür dünyada da yine görürsün.

Bugün burada sıfatlarını gör de yarın zâtını da görürsün.

Eğer burada Hakk'ı gerçek olarak idrak edebilirsen, bulunduğun mahal şeklinde, varlığında bulabilirsen, gittiğin yerde de bulabilirsin. Eğer burada tanımazsan, bilmezsen bulmazsan, gittiğin yerde de bulamayacağın aşikardır. Çünkü her varlıkta, her mahalde ondan gayri bir şey yok ki. Burada var da öteki tarafta yok, yahut öteki tarafta var da burada yok değil. Burada olan orada da var. Burada tanır, bilirsek, orada zaten ağık ve kolay olarak bileceğiz. Ve de daha çok şiddetle bileceğiz. Çünkü başımızdan, gözümüzden bu nefis ve benlik perdesi kalkacak madde görüşümüz şartlanmamız tamamen değişecek, onu gerçek haliyle anlayacağız. Burada bunlara mani olan, demin de bahsettiğimiz gibi benlik, birimsellik ve sahip çıkma hükümleridir. Onlar bize mutlak perde oluyor. Aslında bir başka ifade ile bizde mevcut beş duygumuz en büyük düşmanımızdır. Ama yerinde kullandığımız takdirde hayatımızı sağlayan da onlardır. Hadiselere onların yönünden baktığımız için bize perde ve en büyük düşman oluyor. Baktığımız yerde göz aracı bize sinyal veriyor, 'Şu şudur.' diye. Beyin de şartlanmasına göre 'O odur.' diyor. 'İnsandır, kuştur, koltuktur' vesaire... Acaba gerçekte O, o hüviyette midir? Bir üst ve daha geniş açıdan bakıldığı zaman acaba kuş dediğimiz kuş mudur? 'Gökyüzünde onları rahman tutar.' (Mülk, 19) Kendi kendilerine gökyüzünde duramaz, onların gökyüzünde uçuşlarını rahman tutar. Rahman tutuyorsa ayrı bir varlık yok ki orada rahman tutsun. Rahmanın kendi hüviyetinin meydanda olmasını anlatıyor. Ama biz şartlanmamızla kuş diye bakıyoruz. Kuş ayrı bir varlık rahman da onu tutuyor, diyoruz. Halbuki kuş denen vasıf ve o varlık rahmanın bir yönü, bir vasfı, bir sıfatıdır. Kendi kendini o tutuyor. Şu parmak bu bedene bağlı ise bunu havada tuttuğumuz zaman parmak kendini mi havada tutuyor? Hayır. Kola bağlı çünkü onu tutan kol. Kolu da beden tutuyor. Bedeni de ruh tutuyor... Dolayısıyla acaba kim kimi tutuyor?

Yok. Eğer orada görmemişsen beyhude çabalayıp emeğini zayi etme... Yürü de Kur'an'dan 'Sen sevdiğini doğru yola getiremezsin ki.' ayetini duy!

Yüz yıl renklere dair delil getirsen yine anadan doğma kör inanmaz.

Bizim gözümüzün önünde bir sürü renkler var. Biz onları görüyoruz ama gözü kör olan birisi o renklere bakmış olsa orda bir şey göremez. İsterse gözünü o istikamete çevirsin yine de göremez. Ama gözü gören bir kişi şurada şu renk var, şurası şu desende ve şu şekilde dese bu rengin ötesinde bunun daha başka türlü varlıkları vardır dese, eğer kör kişi yanındakinin sözüne itimat ediyorsa görmeden iman eder. Kabullenir ve bu böyledir, der. Ama yanındaki yabancı ise yok olmaz böyle şey der ve kabullenmez. Neden? Çünkü göremiyor. Müşahade ehli değil, âmâdır. Burada âmâ olan orada da âmâdır. Önümüzde bir sürü yaşantı vardır. Biz o yaşantıyı başka bir yönden ele alıyoruz, görüyoruz ve değerlendiriyoruz. Halbuki o yaşantı bizim düşündüğümüzün çok dışında, tamamen değişik bir yaşantı. Şu alemdeki yaşantı hiç de düşündüğümüz gibi bir yaşantı değildir. Eğer insanlar bu yaşantının gerçek yüzünü bilmiş, idrak etmiş olsalar yeryüzünde yarım saat yaşayamazlar. Eğer Kur'an-ı Kerimde ve hadislerde bahsedilenleri gerçekten iman ederek yaşamış olsak biz de yaşayamayız. Neden? Şartlanmış olarak okuyoruz, duyuyoruz ve dinliyoruz. Ama nereye kadar gittiğini, nereye vardığını o kurşunun hedefinin ne olduğunu tam bilemediğimiz için kenardan dokunup geçiyor veyahut sesi gelip geçiyor. Onun için anlayamıyoruz. Ehlullah bu hususta bir çok sözler söylemişlerdir. Fakat biz onları gereği gibi değerlendiremediğimiz için öylece duyup, okuyup geçiyoruz.

Ak, kırmızı, sarı, yeşil... Bütün renkler, ona ancak kara görünür.

Gerçekte güneşin değişik renklerden yedi rengi vardır. Fakat biz güneşe baktığımız zaman tek renk görüyoruz, yanılıyor. Eğer gerçekten görücü bir gözümüz olsa kesafetleşmiş maddenin daha hassasını daha incisini veya daha kabasını görücü bir gözümüz olsa bu dünya içerisinde ne renkler göreceğiz? Baktığımız malzemede daha neler göreceğiz? Eğer gözlerimizde röntgen ışını mevcut olsa, ultra viyole ışınları ile eşyaya baksak hareket halinde yoğunlaşmış bulutumsu bir şey göreceğiz. Çünkü gerçekte bunlar

öyle. Fakat bizim bu gözümüzün görüş alanı bunu böyle gösteriyor. Öyle gördüğümüz için de bunun gerçeğinin böyle olduğunu zannediyoruz. 'O dağları siz durur görürsünüz. Halbuki onlar yürümektedirler.' (Neml-88) Koca koca dağlar. Siz onları durur görürsünüz ama onlar yürümektedirler. Dağ yürürse bu küçücük şeyler de yürür de uçar da havalanır da! Maddenin yapısı atomdan meydana gelmiş değil mi? Atomların belirli orantılarla çoğalması, eksilmesi, sertlik, yumuşaklık, kayganlık, sululuk meydana getiriyor. Atomun bir çekirdek etrafında dönen proton, nötron gezegenleri var mı? Onlar hareket halinde değil mi? Ana malzeme hareket halinde ise ondan meydana gelen de mutlak hareket halinde olacaktır. Ama bizim gözümüz o seri hareketi tutacak, yakalayacak güçte olmadığı için gözümüzden kaçıyor. Bu hareket devamlılık halinde olduğu için biz onu duruyor, sabit zannediyoruz. Bedenlerimiz de aynı şekildedir. Değişik idrakte kişiler geldiğini düşünelim. Birisi bakıyor bedenleri bu haliyle görüyor. İkincisi de bakıyor ki üstündeki elbise fazlalık, arızı, sonradan olma diyor ve elbisesiz görüyor. Başka birisi de daha şiddetli bakıyor, bunun üstündeki et ve kemik arızidir, esas iskelettir, diyor. Bir başkası da ultra viyole ışınları ile bakıyor, onu hareket halinde ve bulutumsu bir şey, bir enerji birikimi olarak görüyor. Bir başka birisi daha geliyor. O enerji de güçten ibarettir, o da dağılıp gider, diyor. Onu da göremez oluyor. Bunların hepsi de gerçektir. Varlıklar da gerçektir. Ama biz bunların en son ve kaba görünüşüne takılıyoruz. Bu gözümüzün verdiği imkanla, bilgilerle en kaba durumuna bakabiliyoruz. Ne diyoruz o zaman? Bu kaba bir şeydir. Hareket halinde değildir. Yaşar, gezer, gider vesaire diyoruz. Onlara birer isim takmışız, o şekilde görüyoruz. Gözlerimiz açık olsa, idrak eder durumda olsak bu alemi külli bir yoğunlaşmış gaz bulutu halinde görürüz. Daha sonra bakarız ki gaz bulutunun da ne hükmü var? Hiç. O da yoktur. İşte bunu idrak ettiğimiz zaman 'Gökler ve arz tebeddül ettiği zaman, değiştiği zaman, güneş eridiği zaman, dağlar savrulduğu zaman...' Biz zannediyoruz ki kıyamet günü bu işler olacaktır. Görüşümüzde değişiklik olursa gerçeği görme olursa bütün bunların hepsi meydana gelir. Ve o zaman ancak insan kendini tanıyabilir. Kulak için de aynı şey geçerlidir. Kulağımızın duyduğu frekansta onu duyabiliyoruz. Ama bu yaşadığımız alemde nice sesler var ki kulaklarımız o sesleri alamıyor. Eğer kulağımız bütün sesleri almış olsa bir saniye uyuyamayız, dinlenip istirahat edemeyiz. Beynimizin için arı kovarı gibi olur. Çünkü şu boşlukta bin bir türlü sesler var. Bir odanın içine üst üste bir çok radyo ve televizyon izin. Hepsinde aynı görüntü var, hepsinde aynı ses vardır. Ama kaynak birdir. Çoğaltan bizim görüşümüzdür.

Beş duyguyu yerli yerince kullanmamız gereklidir. Tutmak

dediğimiz zaman bize verdiği algılamayı ihtiyatla karşılamamız lazım. Duyduğumuz sesi sözü ve manasını ihtiyatla kabul etmemiz lazımdır. Birisi bize sesleniyorsa, kulağımıza bir ses gelmişse, bu ses nedir diye çok ihtiyatlı dinlememiz lazımdır. Birdenbire karar vermememiz, en azından kimdendir diye düşünmemiz lazımdır. Neredendir, kimin sesidir diye düşünmemiz gerekir. İnsandan gelir, kuştan gelir, hayvandan gelir, teypten gelir, televizyondan gelir ama kaynak nedir acaba? Tut kulağın kim sanadır cümle dillerden hitap.

Hele bak bir... Zavallı ve anadan doğma kör göz doktorunun ilacı ile nasıl iyileşebilir?

Eğer mayasında insanın yoksa Allahı bilme idraki, yoksa değil, var da dışarıya çıkma kısıtlı ise dışarıya çıkma kabiliyeti verilmemişse, ona bütün ilaçları yapsanız faydası olmaz. Çünkü tohum yok. Tohum olmayınca da o mahsulün dışarıya çıkması mümkün olmaz.

Akıl da ahiret hallerinin görmede dünyadaki anadan doğma köre benzer.

Beşeri akıl, ahiret hallerini inkar etmede anadan doğma kör gibidir. Burada beşeriyetimizin ne olduğunu idrak etmeden oraya gitmişsek, orada da anadan doğma kör gibiyizdir. 'Burda âma olan orada da âmâdır.' Bize bunu anlatmak istiyor. Eğer burada gözlerimizin çapağını biraz silmişsek, oraya hiç olmazsa aralıklı gözle gidebiliriz ki oranın ahvalini seyredebilelim, görelim.

İnsanda aklın ötesinde bir hâl var ki gizli sırları onunla bilir, anlar.

Aklın ötesinde dediği de beşeri aklın ötesindeki, Hakkani yöne, akılı külle dönük olan akıldır. Şartlanmaları ile bildiği bilginin ötesinde bir akıl var ki esas akıl odur ve onunla anlar.

Tanrı bu canla teni, taşla demir mesabesinde yaratmıştır. Taşla demirden nasıl ateş çıkarsa canla tenden de hakikat nuru doğar.

Bu canla teni taştan, demirden farkı olmayan bir varlık hükmünde yaratmıştır. Taşla demir gibi yaratmıştır ama onlarda öyle bir kabiliyet vardır ki Hakk'ın nurunu, Hakk'ın ateşini meydana getirirler. Ancak birbirlerine sürtünmeleri suretiyle. Eğer yanyana bulunup da sürtünmezlerse o ateş meydana çıkmaz. Yani çalışma olmazsa o ateş meydana çıkmaz. Bu ateşten maksat kişinin beşeriyetini yakması ve hakikat nurunun doğmasıdır.

Tanrı, bu sırrı canla tenden meydana çıkarır... Bunu duydun ya, haydi şimdi yürü, canla tenini arıtmaya savaş.

Varlığın Hakk'ın varlığı olduğunu, alemde Hakk'ın varlığından başka bir varlık olmadığı sırrını ancak canla tenden, insana has özelliklerden ve hüviyetten meydana çıkarır ancak.

Bu gerçeği anladın zaman canla tenini arıtmaya çalış. Canla tenini arıtmaya çalış, savaş demesi ne demektir? Tenini kendine has bir ten, yani bir cesed, bir vücut olmaktan kurtar. Eğer ona bu benim varlığım, benim beşeriyetim dediğin anda onu ancak kirletmiş olursun. Bu varlık Hakk'ın varlığı dediğin zaman temizlemiş olursun. Canını temizle, kendi canının da Hakk'ın varlığı olduğunu idrak et, onu da o şekilde temizle. Ancak o zaman bu temizliğe erersin.

O taşla demir birbirine vuruldu mu nurundan iki âlem de aydınlanır.

Senin bedenindeki can ile ten harekete geçmeye başladı mı alem aydınlanır, nurlanır. Alemi karartan senin kafandaki şartlanmalarındır, beşeriyetindeki düşünce ve saplantılarındır. Canla tenden bir nur çıkmaya başladı mı beyninin aydınlığı ile de alemi hep aydınlık görürsün. Çünkü önce senin beynin aydınlanmıştır. Çünkü zaten alem hep aydınlıktır. Karartan bizleriz.

Tanrı nakşının nüshası sensin sen... Dilediğini kendinde ara.

Hakk alemde öyle bir nakış yapmış ki bütün alemi meydana getiren bir nakış yapmış. Seni de bütün bu alemin mevcudiyeti olarak nüsha haline getirmiş. Alemdekilerinin aynı ile birlikte. İşte

bu sensin. Bu alemdeki varlığın senin varlığın olduğunu idrak et. Sende de bu varlıkların güçleri olduğunu anla ve öğrenmek bilmek istediğini kendinde ara. Dışarıda, ötelerde, uzaklarda başka yerlerde arama. Çünkü bulamazsın. Ötelerde bir şey yok, ne varsa sende var. Ancak bunu bulmak için yolunu ve ilmini öğren.

Soru 7

Kimdir o 'Enel hak-Ben Hakkım' diyen? Ne dersin... O nurlara garkolmuş, o nurlanmış kişi saçma mı söyledi?

Enelhak, mutlak olarak sırları açığa vurmaktır, Hak'tan başka kim Enelhak diyebilir?

Eğer bir beşer bu sözü söylemiş ve gerek latife yollu gerek cehil yollu bilmeden Enelhak demiş ise bu küfürdür. Gerçek küfürdür, firavunluktur. Eğer bunu o kişiden Hakk söylemişse bu gerçek benliktir. 'Ben Hakkım' demektir. Eğer kulağın açıksa 'Ben Hakkım' sözünü bir taştan da topraktan da havadan da sudan da kuştan ta çakıldan da duyarsın.

Âlemin bütün zerreleri Mansur gibi Enelhak demektedir... Sen onları ister sarhoş say, ister mahmur!

Alemdeki bütün zerrelere zaten çağırışmakta, çağırışmakta ve kaynaşmaktadır. Enelhak, 'Ben Hakk'ım' demektedir. Çünkü alemdeki bütün varlıkların kendine has bir varlıkları, benlikleri vardır. Ama bu benlikleri var demek ile bunlar ayrı ayrı değişik ve çok varlık olmuş hükmünde değillerdir. Bütün bunlar Hakk'ın varlığının zuhura gelmiş olan varlıklarıdır. Hakk bir yerden zuhura gelmişse ne suret ve şekilde olursa olsun 'Ben Hakkım' demesi yersiz mi olur? Ama biz o sözü ottan duyduk da ot söyledi, insandan duyduk da insan söyledi zannederiz. Hakk'ın dışında bir varlık söyledi olarak duyar, dinlersek bu yanlış ve haksızlık olur. Bizim idrakimizin hangi düzeyde olduğu ortaya çıkar. Ama gerçekten bir kulak olup da dinlemiş olursak bütün varlığın, kaynaşarak, zıtlaşarak Enelhak diye çağırıştığını duyarız.

Sen Hakk olabilir misin? Böyle söz olur mu? İster sarhoş olarak söylenmiş kabul et, isterse gafletle, uyku mahmurluğu ile söyleniyor zannet ama aslında o gerçektir ve yerli yerindedir.

Daima hu teshihi çekip dururlar... Hepsi de bu hakikatle vardır.

Ben Hakk'ım, 'Enelhak' dediği için ortada var. Eğer bu sözü söylemese yoktur. O sözü söylemesi onun varlığının ispatıdır ve bu onun tesbihidir.

Bunu kolayca anlamak istersen 'Hiç bir şey yoktur ki onu tesbih etmesin.' ayetini oku!

'Yeryüzünde hiçbir şey yoktur ki onu tesbih etmesin. Ancak siz onların tesbihini anlayamazsınız.' (İsra-44) Tesbih dediğimiz zaman belirli bir zikri devamlı şekilde söyleyeceğimizi zannederiz. Halbuki o varlık kendinin Hakk'ın varlığı olduğunu farkederek, idrak eder ve ne derece zuhura çıkması gerekiyorsa o derece zuhura çıkar. Zuhura gelmesi onun gerçek tesbihidir. Fitri yapısı itibarıyla olan tesbihidir ki gerçek tesbih de odur. Onların tesbihini anlayamamamızın sebebi onlara şartlanmış olarak bakmamızdır. Onların bir şey yapmadığını zannederiz. Halbuki o, ortaya çıkışı ve vasfı ile tesbihini çekmektedir. Ve de 'Enelhak', 'Ben Hakk'ım' demektir. Ama biz bu sözü sadece insani lisan olarak zannediyoruz. 'Enelhak' sözünü bizim söylediğimiz biçimde söylenecek zannediyoruz. Halbuki her varlık kendi lisanına göre konuşur. Bir çiçeğin, kokusu, dikenini 'Enelhak' diyor. Biri gel beni kokla 'Ben Hakk'ım', diğeri dikenime yaklaşıma batırım diyor. O diken, 'Ben Hakk'ım', dikenlik olarak batırım, bana dikkatle yaklaşıyor. Neslini devam ettirmesinin onun bir ikinci ibadeti oluyor. Çünkü görevini yerine getiriyor. Neslini devam ettirmezse bozulacak ve o orada bitecek. Ama biten bitiyor o da ayrı mesele.

Kendini sende hallaç yapar, varlık pamuğunu atarsan Hallâc gibi bu sözü söylemeye başlarsın.

Hallac'a pamuk atıcı diyorlar. Eskiden yayları vardı şimdi makine ile yapıyorlar. İçinde ne varsa tozu toprağı ayıklanıyor ve saf temiz pamuk kalıyor. Tozunun toprağının ayıklanması, beşeriyetinin ortadan kalkması, kendi saf varlığının kalmasıdır. Hallac gibi pamuğunu atarsan, benliğinden kurtulursan o zaman bu

sözü sen söylersin. Ama o pamuğu atmak kolay mı acaba? Bütün zerrelere içerisine girmiş olan dünya tozu... Attığı zaman insanın tozu, benliğine ait hiçbir şeyi kalmayacak. Karşıdaki zannedecek ki o benliği ile yaşıyor. Halbuki o benliği ile değil gerçeği ile yaşıyor.

Zan pamuğunu kulağından çıkar da tek ve herşeyi kahreden Tanrı'nın sesini duy!

Alemde Hakk'ın sözünden başka söz yok. Biz kendimizi başka zannetmemizden dolayı başka sesler ve sözler duyuyoruz. Eğer biz kendimizi Hakk'ın varlığı olarak biliyor ve idrak ediyorsak zaten ondan başka bir varlık yok. Mutlak olarak onu duymak zorunda ve mecburiyetindesin. İstesen de istemesen de onu duyarsın. Zira başkası yok ve başkasının sesi yok. Ama bunun şartı kulağındaki benlik, beşeriyet ve zan pamuğunu atmak. Ne oluyor? Gerçek yolunu tikiyor ve sana beşeriyetin istikametindeki kanalı açıyor. Oradan duyuyorsun, zannediyorsun ki karşıdaki de beşerdir, sen de beşersin. Beşer şaşar dedikleri bu. Hem de nasıl bir şaşma içerisinde oluyor? Tanrı'nın sesini duymak ötelere, yücelere, yükseklerden hoparlörle gelecekler ve senin kulağına bir şeyler fısıldayacaklar, söyleyecekler şeklinde değil. Bütün sesler zaten ortada. Şu kulağıyla duyabildiğin sesler zaten Hakk'ın sesleri. Ötelerde aramayalım. Karşıma kim çıkarsa çıksın bize Hakk'ın sesini ulaştırıyor. Ama o kendisini beşer olarak kabul eder. Zan pamuğunun kulağını tıkamış olmasından bu kendi zannıdır. Eğer sen karşıdakini tanıyorsan muameleni ona göre yaparsın.

Sana Tanrı'dan durmadan, dinlenmeden ses gelip durmada... Kıyameti ne beklersin ki?

Aralıksız ve ardı arkası kesilmeksizin sana Hakk'ın sesleri geliyor. Eğer gelmezse yaşayamazsın. Geldiğinin isbatı seni ayakta tutmasıdır, canlı tutmasıdır. Ses, söz veya başka bir enerjinin sana gelmesi Hakk'ın varlığındandır. Gece gündüz, sabah akşam ayırmadan, uykuda olduğun zamanda da o sendeki faaliyetini sürdürmektedir. Sen uyuduğun zaman da o uyanıktır. Hakkın sesini duymak için kıyameti, ahireti ne beklersin? Nefsinin kıyametini burada kopart. Kendini tanı anla ondan sonra kıyamet senin için güllük gülistanlık olsun. Kıyamet sana değildir. Kıyamet beşeriyetinedir yani zannettiğin varlığıdır. Varlığın ortadan

kalkınca kıyamet kime olacak ki? Ortada olmayan varlığın kıyameti olur mu? Ortada yoksa bir varlık onu hapse atmak mümkün mü?

Eymen vadisine gir de o ağaç sana da 'Ben Tanrı'yım Tanrı' desin.

Bir ağacın 'Ben Tanrı'yım' demesi doğru ve yerinde olsun da neden bir kutlu kişinin demesi doğru ve yerinde olmasın?

Ağaç bunu söylüyor da insan bunu söyleyemez mi? Ağaçtan 'İnni enellah' diye ses gelmişti. Oradan nida etti. Göründü değil de oradan nida etti. Musa aleyhisselam da basar hükmü yoktu, semi hükmü vardı. Hakk'ı duyma özelliği vardı, görmesi yoktu. Ona 'Lenterani' denmişti. Duymak suretiyle beyinde gelişim oluyor. Beyindeki gelişim neticesinde basiret açılıyor ve basiret açılması neticesinde de görüş meydana geliyor ki bu Muhammedi görüştür, Muhamyedyettir. Semi yani duyuş Museviliktir. Hakk'ı idrake başlama ve yaşama Museviyet dinidir. Yani kişi Hakkı duyuyorsa Musa dinindedir. İseviyet ilk görme, görmeye başlaması. Onun kemali yani görerek yaşama Muhammediyettir. Bunu anlamak için de Eymen vadisine gelmek şarttır. Musevi olmak için Eymen vadisine gelmek şart. Eymen vadisi Tur dağında bir vadi idi. Halbuki Eymen vadisi kendi varlığını bilme düzeyidir. Vadi dediği, rahatlık, hoşluk dediği bedenindir, senin varlığından senin kendini bulmandır. Eymen Vadisine gel orada Hakk'ın sözünü duyabilirsin. Dışarılarda duyamazsın. Kendine geldiğin zaman ancak bu hakikatleri idrak etmeye başlarsın. Eymen vadisinin dışında olduğun sürece kendini anlaman mümkün değildir. Kalbe girmek denilen şey etin içine girmek değil, gerçek kimliğine, gerçek hüviyetine dönmektir. Bunu anlaman, bunun Hakk'ın varlığından başka bir şey olmadığını idrak edip müşahade etmen, onu görmeye başlamandır.

Ağaçtan duymaya başladığın o sesi sonra senden duymaya başlarsın. Sen senden duymaya başlarsın. Ağaç senin bedeninin ve gerçeğin. Ağaç söyler de bu beden ağaçları söyleyemez mi? Hem de güzelini söyler. Öyle güzel söyler ki mis gibi olur.

Gönlünde şüphesi olmayan kişi şüphesiz olarak bilir ki varlık ancak birdir.

Varlık birse biz de o birin içinde değil miyiz? O halde biz kendimizi niye ayırıyoruz? İsmimiz Hasan, Hüseyin, Ali, Veli diye ayrı bir varlık olarak kendimizi kenara çekiyoruz. Varlık birse biz kendimizi çektiğimizde varlığı ikileştiriyoruz. Gerçekte vahdeti kesrete biz çeviriyoruz. Varlık bir ise biz de birleriz. Ama bunu anlamak için kişinin gönlünde şüphesi olmayacak. Önce bu işin böyle olduğunu iman yoluyla idrak edecek. Biz iman derken Allah birdir, diyoruz. Başka eşi ve şeriki yok, putlar yoktur, Allah birdir, buna iman ediyoruz. Bu avamın imanıdır. Halbuki gerçekte iman böyle değildir. Gerçek iman varlıkların olmadığına, varlıkların Hakk'ın varlığı olduğuna iman etmek. Vahdete giristir, birliğe giristir. Eğer insanın bu imanı olmazsa birliğe giremez. İnsan evvela inanacak ve kabullenecek. Bu samimi inanışın neticesinde bunu kendinde yaşayıp bulmaya çalışacak. Bütün zikirlerden maksat bunu idrak etmek ve anlamak içindir. Yoksa iman, ötelerde olan bir Allah'a el avuç açıp da onun önünde beşeri manada anladığımız şekilde tapınmak değildir. Bunları yapabilmek için ancak insanın içinde şüphe olmayacak. Hakk'ın ve alemin tekliğine iman edecek fakat şüphesi olmayacak. Şüphesi olup da iman ederse zaten o, iman olmaz.

Benlik, Tanrı'ya yaraşır... Çünkü o sırdır, vehimlere sığmaz.

Gerçek benlik ahadiyet makamıdır. Bu benliğin bir eneiyyeti/inniyeti bir de hüviyyeti vardır. Bu gerçek zatın vasıflarıdır. İnniyeti yani ben sözü 'İnni enellahu rabbil alemin' ayetinde gerçek benliğin vasıflarının birincisini anlatıyor. İkincisi de hüviyyeti. Bunlar zatın özellikleridir. Hüviyyeti de kendinin geniş boyutları ile izahına geçmesidir. Hüviyyet dendiği zaman o da zattır, varlığıdır ama varlıklarının genişlemesine dönük bir hüviyyetidir. Hüviyyetinde bazı gelişmeler, değişiklikler vardır. Ama inniyeti yönü ile bakıldığında vasıfsız tek bir varlık, tek bir benlik vardır. Mutlak benlik Hakk'ın benliğidir. Çünkü o sırdır ve vehimlere sığmaz. Yani o benlik öyle bir benliktir ki insanın vehmi, şartlanmış aklı ve hayali ile anlaşılacak manada bir benlik değildir. Biz kendimizdeki benliğe Hakk'ın benliği deriz ama bu yine de belirli şartlanmalar içerisinde olan benliktir. Gerçek hüviyyeti ve inniyetiyle bilinen benlik değildir. Bu sırdır, vehimlere sığmaz. Bunu idrak etmek için ancak vehmin dışına çıkmak lazımdır. Vehimsiz ve hayalsiz meseleye bakmak lazımdır, ki o gerçek benliği idrak edebilsin. Tabii ki onun tamamını idrak etmek mümkün değil ama

belirli yönden onu idrak etmek mümkündür. Bir şeyin küçüğünü idrak etmek büyüğünü de idrak etmek demektir. Atomun ne olduğunu biliyorsan varlığın ne olduğunu bilirsin. Özelliklerini bilmesen de özünü bilmiş olursun.

Tanrıda ikilik yoktur... Onun tapısında benlik, bizlik, senlik olamaz.

Ben, biz, sen, o... Hepsi bir şeyden ibarettir. Birlikte hiçbir fark, hiçbir ayrılık yoktur.

Tanrı birdir ve bizlik, sizlik diye bir şey söz konusu olamaz. Konuşma sırasında ben, biz, bizler, sizler diye ifade edilir ama aslında bunlar hep Bir'e takılan değişik isimler, değişik yaşantının aldığı ifadelerdir.

Boşluk gibi kendisinde varlık olmayan, varlığını tamamıyla terkeden kişi, 'Enelhak' derse bu söz onda ancak bir sestir... İşte o kadar!

Boşluk gibi olan bir kimse, kendi varlığını tertemiz etmiş, o ney'in içerisini oymuş ve temizlemiş, kamışlıktan kurtarmış kişidir. Mevlana hazretleri 'Sen bu neydeki sesi hava zannetme, bu ateştir, ateş...' buyuruyor. İnsan da o ney gibi kendisini tertemiz yapmışsa oradan çıkan ses Hakk'ın sesidir. Beşeriyeti yok ki onun kendinden bir sesi olsun. Ortada ikilik yok ki ona ait bir ses olsun. Bu ney sesi 'Enelhak' derse bu söz onda ancak bir sestir. Ama bizim kulağımız hasta, gözümüz yorgun veya yıpranmışsa ne deriz? Ney'den çıktığı için sebebe dayanırız ve bu sözü ney söylüyor, deriz. Çünkü çıkış mahalli odur fakat çıkaran kimdir? Nasıl çıkmıştır?

O Tanrı hakikatiyle bâkidir... Başka herşey mahvolmuştur. Bu makamda yol, yolculuk ve yolcu birleşir ve bir şey olur.

İçini boşaltan, temizleyen kimse, Tanrı'nın hakikati ile bakidir. Yol da biter, yolcu da yolculuk da kalmaz.

Burada hulûlün de imkânı yoktur, ittihadın da, çünkü birlikte ikilik düşüncesi sapıklıktır.

Bir şeyin bir başka şeye birleşmesi gibi Allah'la insanın birleşmesi gibi insanın içerisine ruhun girmesi gibi hulûlün ve ittihadın burada yeri yoktur. Zaten hulûl ve ittihad diye bir şey yoktur. Bunlar bazı kimselerin bazı hususları ifade etmesi bakımından bir şeyin bir şeye girmesi, ruhun bir vücuda girmesi gibi yahut bedenle ruhun birleşmesi şekliyle ifade edilir. Aslında bunlar tamamen yanlış olan düşüncelerdir. Çünkü zaten varlık Bir'dir. Bir olan neye girer, nereden çıkar? Girip çıkması ve birleşmesi için iki varlık gereklidir. Ama biz şartlanmalarımıza ve yanlış tefekkürümüze göre ruh girdi, ruh çıktı deriz veya birleşti deriz. Burada hulûlün yani dahil olmanın da imkânı yoktur. İttihadın da yani birleşmesinin de imkânı yoktur. Çünkü birlikte ikilik düşüncesi sapıklıktır.

Birden başka birşey daha olmalı ki hulûl ve ittihad olabilsin. Halbuki birlik, sülûk neticesinde tahakkuk eder.

Eğer seyri sülûkun yoksa birliği bulman mümkün değildir. Tevhid ve vahdet çalışmaları yapılmıyorsa birliği bulmak mümkün olmaz. Ancak bu belirli çalışmalar neticesinde hasıl olacak bir meseledir.

Varlıktan ayrıldı, varlığı terketti demek varlık suretlerinden ayrıldı, o suretleri terketti de varoldu demektir... Yoksa ne Hak kul olmuştur, ne kul Hak'la birleşmiştir.

O kulun kulluğu gitti de yerine Hakk'lığı geldi dendiğinde oluşan ve olan hiçbir şey yoktur. Gelen giden de hiçbir şey yoktur. Hulûl ve ittihad diye anlatılmak istenen şey bizim hayalimizde ve zannımızda olmadığı halde var zannettiğimiz ortadan kalkmasıdır. Biz kendimizi evvelce herkesin zannettiği gibi beşer yani Hakk'tan ayrı bir varlık zannediyorduk. Ama baktık ki bu düşüncemiz, bu zannımız yanlışmış. Alemde Hakk'ın varlığından başka bir varlık yokmuş. Yanlış düşünce ortadan kalktı mı kalan baki oluyor. Zaten evvelce de baki idi. Düşünce yolu ile bizim zannımızın ortadan kalkması bunun birleşmesi demek oluyor. Bu durumda varlıktan

ayrıldı, kendi varlığından çıktı. Bir başka varlık oraya geldi gitti gibi sözler geçerli değildir. Ayrılan senin zannettiğin O olmayan varlığının uzaklaşmasıdır. O suretleri terk etti de var oldu demektir. Kendinde kendinin beşeri varlığını terketti, terketmesi ile, orada yine bir varlık kaldı. Bu varlık gerçek varlıktır.

Kendi zannında 'Ben ayrı bir varlığım.' diye biliyordu, zannediordu. Bu düşüncenin kalkması ile kendi ortadan kalkmış oldu. Kendi ortadan kalmış oldu derken varlık ortadan kalkmış değildir. Oraya bir başka varlık da gelmiş değildir. Varlık aynı varlık, yalnız düşünce kalkmış oldu. Böylece ne Hakk kul olmuştur, ne de kul Hakk'la birleşmiştir. Hakk, zaten Hakk'tır. Ama biz onu kul zannediorduk. Hakk'a kulluk varlığını verdik, Hakk'ı kul zannettik. Halbuki Hakk biz zannetsek de Hakk'tır, zannetmesek de Hakk'tır. Onda değişiklik yok, değişik olan bizdeki düşünce yapısıdır. Ne yapıyoruz o zaman? Biz hayali tekvin ile orada Hakk yaratıyoruz. Hakk'ta kulu yaratıyoruz. Bundan büyük suç olur mu? Hakk'ın varlığına 'la', 'Sen yoksun.' diyoruz. Kendi yarattığımız varlığı onun yerine ikame ediyor ve bir ömür boyu bunu böyle biliyoruz. Ben sizin Rabbinizim dediği zaman onu tanıyabilir miyiz?

Halkın varlığı ve çokluğu görünüştedir. Yoksa görünenler, zaten hakikatte yoktur.

Bizim var olarak gördüğümüz bu varlıklar aslında yok hükmündedir. Var olarak görüyoruz ama yoklar. Nasıl? Görüyoruz, elle tutuyoruz, konuşuyoruz, mukabele ediyoruz. Varlar ama aslında yoklar. Varlık bir, ayrı ayrı varlıklar yok. Ayrı hüviyetlerde olan değişik varlıklar yok. Hepsi Hakk'ın cemalinden ibaret. Cemal de ayrı ayrı cemal değil, tek bir cemal. Tek cemalin değişik yönleri. Diyelim ki bir resim var. Resimde göz ve kulak var. Kulağına ve gözüne ve saçına ayrı ayrı bakıp da konuşulur mu? Onun, tamamı ile muhatap olunur. Varlık tek bir varlık, tek bir vecih, tek bir yön, tek bir yüz. Dolayısıyla ne çoğalma var ne eksilme var. Çokluk bizden, zannımızdan ve hayalimizden meydana geliyor. Görünenler zaten hakikatte yoktur. Yoktur derken var ama Hakk olarak var. Kul olarak bir varlık yok. Hakk'tan başka bir varlık yok. Biz bunları kul olarak gördüğümüz için bunlar yok hükmündedir. Alemdeki varlık Hakk'ın varlığıdır.

Karşına bir ayna al da bak... Oradaki aksi gör.

Hele bir kere daha bak... O akis nedir ki? Ne budur, ne de o. Peki şu halde kimdir o?

Aynaya baktığımız zaman orada bir varlık görüyoruz. Orada bir varlık olduğunu inkar edemeyiz. Ama aslında ne elle tutuluyor ne de dokunulabiliyor. Sadece bir göze hitap ediyor. Aslında öyle bir varlık yok. Peki o var olarak gördüğümüz şey nedir? Senin varlığın, bakanın varlığı olarak var, başkasının varlığı olarak değil. Ama senin gözünde perde varsa orada da birisi var diye bakarsın.

Ben kendi varlığımla varsam bilmem ki gölgem ne oluyor, o ne?

Ben gerçekten varsam aynaya bakmama ne lüzum var. Aynada görmeme ne lüzum var. Eğer ben şüphede isem aynaya bakar ben miyim, benmişim diye görürüm. Şüphe yoksa aynaya da gerek yok.

Yokluk nasıl olur da varlıkla birleşebilir? Nurla karanlık bir arada olabilir mi?

Madem ki geçmiş zaman, geçmiş gitmiştir, yoktur... İstikbâl, aylar ve yıllar da gelmemiştir, yoktur... Geldiyse de geçip gitmektedir... Çizgide hakikat olan nokta gibi halden bir andan başka ne vardır ki?

Geçen geçmiş. Gelecekse belli değildir. Şu andan başka ortada ne var ki? O da, tek bir an.

Akıp giden, seyir edip duran, vehimden doğan bir noktadan ibaret. Ama sen ona akmakta olan nehir diye ad takıyorsun.

Aslında akan ya da geçen bir şey yok. Denizdeki suya baktığında önünden geçip gittiğini zannediyorsun. Halbuki o, öyle akan, geçen bir şey değil.

Araz fânidir. Cevher de arazlardan meydana gelmekte... Fani arazlardan meydana gelen cevher nasıl var olabilir?

Söylesene!

Araz sonradan meydana gelen bir şey. Cevher de o varlığın aslıdır.

Cisimler, uzunluktan, enliliktan, derinlikten meydana geliyor. Fakat zaten bunların hakikati yok; bunlar mevhum...

Peki yokluktan nasıl olur da bir varlık meydana gelir?

Cisimlerin kendine has bir gerçeklikleri yoktur. Bunlar vehimde meydana gelen şeylerdir. Ortada görünen eşya hükmünde olan bu varlıklara nasıl olur da birer varlık ismi ve hükmü verebiliriz? Bunlar zaten yoktan meydana gelmişlerdir.

İşte âlemin aslı da bu çeşit... Bildin mi iman et ve bu imana yapış!

Âlemin yokluğunu bil ve idrak et. Bu yokluğa sınıksız sarıl ki varlığa, beşeri benliğine düşmesin.

Hakk'tan başka bir varlık yok... İster o Hakk'tır de ister ben Hakk'ım de!

Eğer bunu bilerek söylersen ikisi de doğrudur. Eğer kendinin Hakk'ın varlığı olduğunu idrak dersan, O Hakk'tır derken O'nunla birlikte kendini de söylemiş oluyorsun. Ama dinleyen bunu yanlış anlayabilir. 'Ben Hakkım' de istersen. O'nun da seninle birlikte olduğunu bildiğin için O'nun da aynı şeyi söylemiş olduğunu bilirsin. O'nda veya sende söylenen hiç bir şeyi değiştirmez. Ama bunu karşıdaki perdelinin durumuna göre söyleyebilirsin. Bu her iki halde de 'Ben Hakk'ım' demektir.

Vehimden doğan, gerçek olmayan şu gördüğün suretleri, gerçekten varlıktan ayır... Yabancı değilsin... Kendini hakikate aşına et.

Vehminden doğan şu varlıkları yani hayalinden doğan ayrı ayrı varlıklar vardır hükmünü kaldır. Varlık gerçekte tek bir varlıktır. O varlık da senin varlığın, başkasının varlığı değildir. Sen bu işlere yabancı değilsin. Bu işler sende oluyor, başkasında değil. Uzak da olsan sende olan bir hal, yakın da olsan sende olan bir hal. Bu, o da olsan, o değil de olsan sende oluşan bir haldir. Bunlar başka bir halde oluşan şeyler değildir. Başka varlık tek yönlüdür. Ne ise odur. Ama insan denen varlıkta türlü türlü oyunlar, türlü türlü sahneler vardır. Bunlar dışarıda değil sende oynanıyor. Senin görüşün değiştikçe dışarısı değişiyor. Sen zannediyorsun ki dışarısı değişmektedir. Senin görüşün değişiyor. Dışardaki aynıdır. Dışarıda zaten değişik bir şey yok. Ayrı bir şey yok, uzak bir şey yok. Kendi hakikatine aşına ol. Bunları iyi yaşamaya bak.

Soru 8

Yaratılmış olan hakikat yolcusuna neden vâsıl olmuş derler... Onun bu yol alması, bu erişmesi nasıl olur?

Tanrı vuslatı halktan ayrılmaktır... Kendine yabancı olmak Hakk'a aşına olmaktır.

Tanrı vuslatının birinci şartı halktan ayrılmaktır. Hakk'la vuslat etmeyi düşünüyorsan evvela halktan ayrılacaksın. Eskiler bunu yaşayabilmek için senelerce çöllere gitmişler, vahşi hayvanlarla yaşamışlar. Konuşulması mümkün olmayan varlıklarla oturmuşlar ki onlarla konuşurken onların yaşantılarına inmesinler, düşmesinler, beşeriyetlerine saplanmasınlar. Ta ki artık kendilerini kemal hükmü ile bulmuşlar, düşme hükmünden kurtulmuşlar ve ondan sonra halkın arasına karışmışlardır. Halkın arasına iş görmek için şefaath için rehber olmak için karışmışlar. Yoksa insanların içinde bulunduğu müddetçe beşeriyetinden uzaklaşması kolay kolay mümkün olmaz. Olur ama bir hayli zor iştir. Aslında yalnız yaşamak daha zor bir iştir. İnsanların arasından ayrılmak mutlaka dağ başına, ormanlara, ovalara gidip oralarda yaşamak değildir. Bugünün şartları ile bu mümkün değildir. İnsanların arasına girdiğin zaman onlara yaklaşırken seni yakmamalarına dikkat et, ateş gibi onlardan sakın, derler. Bir insanla konuşabilirsin ama zaruretinin giderecek ve ihtiyacını görecekt kadar. Karşındaki kişiye beşer görerek değil Hakk görerek muamele edeceksin. O istediği kadar beşeriyetiyle yaşasın. İsteddiği kadar seni oraya çekmeye çalışsın. O onun kendi halidir. Biz eğer yerimizde sağlam değilsek

hemen kayarız oraya gideriz ve dedikoduya başlarız. Eğer halk ile vuslat, birleşme demin bahsedildiği gibi iki ayrı şeyin birleşmesi değildir. Kişinin kendinde olanı idrak edebilmesi için halkın düşüncesinden, görüşünden ve halkvari yaşamaktan mutlaka ayrılması gerekir. İster şeriat, ister zengin bir hayat, isterse çok fakir bir hayat. Ne tür hayat yaşarsa yaşasın halktır. Halk ile de Hakk'a varmak mümkün olmaz. Hakk'a Hakk ile varılır. Dolayısıyla vuslatın oluşması için bu yolu tutmak şarttır.

İkincisi kendine yabancı olmak. Evvelce zannettiğin, bildiğin, bulduğun ve öyle kabullendiğin varlığına tamamen yabancı olmak. Peki bu kim? O benim, gerçek benim, hakkani olarak benim, hüviyeti ile benim. Burada Hasan'dır, Ali'dir, Veli'dir diye birisi yok. Ne isim verilmiş ise öyle birisi yok deyip ona ve hallerine yabancı olmak. Yaşantısına da yabancı olmak. Eğer onu isim olarak müşahade etmeye çalışırsak yaşantısı bizde sürüyorsa biz gene oyuz. İsteddiğimiz kadar bu değiliz diyelim. Yaşantısına da yabancı olmak ve onun yerine hakkani yaşantıyı getirmek. Çünkü yaşanmıyorsa o sadece dildedir, ilimdedir. Orada da gerçek yoktur.

Üçüncüsü de Hakka aşına olmaktır. Atılan şeylerin yerine neyi koyacaksın? Hakk'ı, Hakk ilmi ve bilgisini koyacaksın. Dolayısıyla Hakk'a aşına olmak ve onu kendinde yaşamaya, yeşertmeye çalışmak, güneşin hararetiyle onu kızıştırmaya bakmak. Birincisi halktan uzaklaşmak. İkincisi kendine yabancı olmak. Üçüncüsü de Hakk'a aşına olmak.

Mümkün, üstündeki imkân tozunu silkti mi vacipten başka bir şey kalmaz.

Zaten sen mümkünsün, mutlak varlıksın. İmkân tozunu, sonradan olma, sana verilen benlik hüviyyetini, ismini, vasfını üstünden silktin mi o, O'dur. Vacipten başka bir şey kalmaz. Vacip mutlak varlık demektir. Mümkün, imkân, sonradan meydana gelendir. Bütün aldığımız isimler, isim olarak sonradan meydana gelmiş şeylerdir. Ama bizim varlığımız sonradan değil, ezelde var olan, vacip olan varlıktır. Üstümüze bir toz serpmişler ve biz kendimizi falan kimse diye tanımışız ve o şekilde yaşıyoruz. Bunu kaldırmadıkça, halktan uzaklaşmadıkça, Hakk'ın vuslatına ermek mümkün olmaz. Bir yerde halkla vuslat etmek, Hakk'la her yönde vuslat etmek, demek değildir. Ayrıca bunu da bilmek, bildirmek lazımdır. Fiiller alemindeki vuslat bir başka vuslattır. İsimler alemindeki vuslat bir başka vuslattır. Sıfatlar alemindeki vuslat bir başka vuslattır. Zat alemindeki vuslat bir başka vuslattır. Burada bahsettiği birinci vuslattır, fiiller alemindeki birleşmedir. Kendini

dışarıda, ayrı, değişik, başka bir varlık olarak görmekten kurtulmak, kendini O olarak, maddi manada, birimsellik içinde ve hükmünde anlamak, fiiller aleminin vuslatıdır. Bu vuslat ötelere bir Hakk gelecek, kavuşacak, sarılacak demek değildir. Vuslat kendinde olacak bir hadisedir.

İki alemin varlığı da bir hayale benzer. Tanrı varlığı ile var olduğundan iki cihanda yok mesabesindedir.

Dünya ve ahiret, zahir ve batın olarak bahsedilen alemlerin ikisi bir alemdir. Bizim duyu organlarımıza göre iki diye, evvel ve ahir diye bahsettiğimiz alemler aslında tek alemdir. Biri daha kesif, biri daha latif olan alemdir. Bu iki alemde hayale benzer. Burası daha koyulaşmış, yoğunlaşmış bir hayal alemidir. Diğer ruh alemi dediğimiz daha latif bir alemdir. Ama orası da madde alemi içindedir. Ahiret alemi de fiiller alemi hükmündedir. Biz orasını esma, melekut alemi olarak biliriz ama değildir. Melekut alemi onun da üstündedir ve değişik bir alemdir. Çünkü orada da bir yaşantı vardır. Ahiret dediğimiz yerin de kendisine göre maddesi vardır. Buraya göre latif olarak bilinse de maddedir. Atomlardan meydana gelmiştir. O ışıktan, radyasyondan meydana gelmiştir. Ama netice itibarıyla maddedir. Dolayısıyla ahiret de dünya da dendiği zaman iki ayrı varlık değil hepsi fiiller alemi hükmündedir. Bu bedene göre burası fiiller alemindendir. Orada oluşacak bedene göre orası onun fiiller amelidir. Buraya göre biz orasını ahiret alemi biliriz. Oraya göre burası ahiret alemidir. Onlara göre burası değişik bir alemdir. Beden yapısına göre neresi ona uygunsa, orası onun müşahade alemidir, diğer gayb alemidir. İşte Bu madde alemi de orada yaşayanlar için gayb alemidir. Biz nasıl ki orayı göremiyoruz onun yapısı da burayı göremez. Bir yoğun bulut halinde bir şey görürler. Çünkü onların gözü daha hassas bir görüşe sahip olduğu için bizi madde olarak toplayıp da birer varlık olarak müşahade edemezler. Hayali olarak görürler ve de seçemezler. Eğer seçseler herkes sık sık gelir ve görüşmeler olurdu. Ancak bugün dünyada yaşayıp da oradaki birimlerle, varlıklarla irtibat kurabilmiş olan sonra ahirette burası ile irtibat kurabilecektir. Çünkü aradaki bağlantıyı sağlamış oluyor. Ama bunu burada yapamayanın burasını sonradan müşahade etmesi mümkün değildir. Bazı ehlullah kuşun beyninden gözüne nüfuz eder ve beyninden burasını, dünyayı seyrederek. Çünkü kendisindeki yapı burayı seyretmeye müsait bir yapı değildir. Burayla irtibat kurabilir ama madde olarak değil de akıl olarak irtibat kurabilir.

Bilimsel olarak akıl ve fikir yönünde irtibat kurabilir. Müşahade için ise buraya bir varlığın gözünden bakması gerekir. Nice meczup kimseler vardır ki kendinin ne olduğunu bilmez. Ağzından öyle sözler çıkar ki işte onu geçmişte yaşamış bir ehlullah kullanıyordur. Dünyada bir beden olarak araç olarak onu kullanıyordur. Kendisi bunun farkında olmaz. Onun gözüne girer, onun ağzından, onun kulağından, dinler konuşur, söyler söyleyeceğini. Biz de deriz ki yahu bu nasıl söyledi bu sözü, bu söz nereden çıktı. Ama her zaman olan bir iş değildir bu.

Varlık var ama varlık Hakk'ın varlığı olarak var. Alem diye iki cihan diye başka bir varlık yok. Şurada görünen veya görünmeyen bir varlık Hakk olarak, Hakk'ın varlığı olarak var. Alem diye ona bir isim takılmış. Biz de o ismi gerçek zannedip alem var diye düşünmüşüz. Aslında alem, ahiret, zahir ve batın diye ayrı bir alem ve varlık yok. Bunlar yaratılmış varlıklardır. Yaratılmış derken alem yaratılmış değildir. Görüntüye de gelmemiş, sadece isim yaratılmıştır. Görüntüye gelen de Hakk'ın görüntüsü, alem diye isimlendirdiğimiz varlık da Hakk'ın varlığıdır. Ama biz bunlara dünya, alem, ahiret isimlerini takmışız ve Hakk'ın dışına atmışız. İsme bir varlık vermişiz. Halbuki iki alemde de Hakk'ın varlığından başka bir varlık yok. Kendilerine ait bir varlıkları yok. Alem ismini kaldır, isim olarak da Hakk kendi olarak da Hakk kalır.

Tanrı'ya ulaşan da mahlûk değildir. Kâmil adam böyle bir söz söylemez.

Mahlûk yok ki Tanrı'ya ulaşsın. Kendini bilen Hakk'a ulaştı, Allah'a ulaştı, Allah'a vardı, Allah'a vuslat etti diye bir söz söylemez.

Yokluk bu makama nasıl yol bulabilir? Rablerin Rabbi olan ulu Tanrı'yla toprağın ne münasebeti var?

Yok olan, olmayan bir varlık bu makama nasıl yol bulup da gelebilir? Yok olduğu için değil o makama, bir milimetre ileriye gidemez. Olmayan bir şey nereye, nasıl gider ki? Olmayan şey gitmek şöyle dursun yerinde bile duramaz. Yeri yok ki durabilsin.

Yokluk da ne oluyor ki Hakk'a vâsıl olsun, manevî

yolculukla bu makama erişsin!

Yokluk yok zaten. Ne tür yolculuk yaparsa yapsın. Hakk'a ulaşması mümkün mü?

Bunu bir anlasan, yok mu... Hemencecik tövbeler olsun der, dediğine pişman olursun.

Alemde Hakk'ın varlığından başka bir varlık olmadığını anlasan, idrak etsen, eski haline tövbeler olsun, ben neden böyle iki varlık düşündüm dersin. O dediğin tövbeye de sonradan pişman olursun. Tövbe etsem ne olacak, etmesem ne olacak.

Sen yoksun, yokluk da daima hareketsizdir. Yok olan mümkün nasıl olur da vacibe ulaşabilir?

Hiç bir cevher, araz olmadıkça var olamaz...

Bir an için varlık sahasında görünen, iki zaman içinde baki kalmayan bir şey!

Nasıl olur da sonradan olarak bilinen ezeli olana ulaşabilir. Cevher dediğimiz varlık onun varlığını meydana getiren mevcut olmadıkça var olmaz. Araz denilen, sonradan olan şey iki zaman içerisinde bir an varolan fakat iki zamanda yok olan, varolmayan şeydir. Bir an var gibi gözüküyor ama aslında evvel de yok sonra da yok.

Bu hususta kitaplar düzen hakîmler, cismi uzunluk, enlilik ve derinliği olan şeydir diye tarif ettiler.

Heyulâ nedir? Ancak ve ancak yokluktan ibaret olan, yok olan bir şey. Sonra da suret onunla var oluyor ha?

Heyula dediği şey bugünkü maddenin atomudur. Zaten onun kendine ait bir varlığı yoktur. Peki bu yok ola heyula yokluktan ibaretse, onunla suret bulan şey nasıl var olur?

***Suretin evveline evvel yoktur, fakat heyulâsız olmaz...
Heyula de, zaten yok olan bir şey.***

Atom olmadan suret meydana gelmez.

***Alemdeki cisimler, işte bu iki yoktan meydana gelmiş...
Onlara ait bilinen şey, ancak yokluk!***

Alemdeki cisimler bu iki yoktan meydana gelmiş: Suret ve heyula. Heyuladan suret, suretten de varlıklar. Onlara ait bilinen şey ancak yokluktur. Onların gerçek yönünün yok olduğu biliniyor.

Mahiyetine bir bak da gör... Esas itibariyle ne var, ne yok!

Ona ayrı bir varlık, Hakk'ın dışında bir varlık olarak baktığında zaten yok. Ama Hakk'ın varlığından ayrı bir şey olmadığı düşüncesiyle baktığında var. O zaman hem var, hem yok. Daha başka bir tarifle bir mahalden baktığın zaman alem diye bir varlığın varlığını göremezsin, orada yoktur. Başka gözlükle, başka pencereden baktığın zaman alem mutlak vardır ama Hakk'ın varlığı ile vardır. Kendine has bir varlığı yoktur.

***İmkân alemine hakikat gözü ile bak... Tanrı varlığı
olmadıkça yoktan, yokluktan ibaret.***

Eğer Hakk'ın varlığını da orada göremezsen, yok zaten. Onların kendine ait bir varlıkları yok. Ama Hakk'ın varlığı ile bakarsan, var olduğunu düşünür ve görürsün.

***Varlık, kendi kemaliyle bütün imkân alemine yayılmış...
Bu görünen suretler itibarî, görünüşe tabî.***

Gerçek varlık, hakkani varlık, kemali yönünden aleme yayılmış yani kendi yayılmış. Başka bir bir şeye sirayet edip de yayılmış

değildir. Özelliklerini ortaya koymuş. Bu gördüğün varlıklar heyuladan cevher, cevherden varlıklar meydana gelmesi dolayısıyla itibaridir. Aslında bu varlıkların kendilerine has bir varlıkları yoktur.

Görünüşe tabi olan şeyler de var olamaz... Sayı çok ama sayıların aslı bir şey!

Cihanın varlığı ancak mecâzi bir varlık, gerçek değil. Şu âlemin işi baştan başa oyundan ve düzenden ibaret!

Kur'an-ı Kerim'de buyuruluyor. Bu dünya hayatını oyun ve oyuncak, eğlence ittihaz ettiler. Bu başka bir yönden söylenmiştir. Gerçekte burası aslında bir oyun mahallidir. Ama bizim anladığımız manada çelik çomak oyunu gibi değildir. Dünya ve bütün alem ilahi bir oyun sahnesidir. Burada görünenler de o oyunun birer artistleridir.

Denizden bir buğudur çıkar, Tanrı emriyle yağmur olup ovaya yağar.

Güneşin ışığı ta dördüncü kat gökten o ıslak toprağa vurur;

Isıtır, yine su buğu olur, tekrar yücelere çıkar, aslına erişir.

İşte alemin varlığı bu demektir.

Isıya, suya toprakla havada karıştı mı yeşil, taze, güzelim nebatlar biter.

Nerede idi bunlar? Zaten yoktu. Ama belirli şartlar meydana gelince yok olan topraktan nice varlıklar meydana geldi. Alemdeki insanlar da varlıklar da aynen bu şekildedir.

Nebat da canlı mahluklara gıda olur, hayvan şekline girer... Derken hayvanı insan yer, tekrar bir değişikliğe düşer, hayvanken insan olur.

Halbuki aslı topraktır. Topraktan nebat oluyor, nebattan hayvan oluyor, hayvandan da insanlar oluyor. Ama ne bunlar birbirine girmiş, ne de başka şey birleşmiş de ondan meydana gelmiştir. Tek'in değişik görüntüleridir.

Şekilden şekle girerek bir nokta olur, o noktadan da yine insan meydana gelir.

Çocuk olur, gençleşir, olgunluk çağına gelir, kocar... Akıl, fikir, bilgi ve tedbir sahibi olur.

Sonra pak Tanrı katından eceli takdir edilir, ölür... Temiz olan ruh temizlik alemine, topraktan meydana gelen beden toprağa gider.

Âlemin bütün cüzleri nebâta benzer... Hepsi dirilik denizinden bir katreler.

Zaman geçince yine o denize ulaşır... Hepsi bu suretle aslına dönüp gider.

Bütün zahirî varlıklar asılları olan yokluğa gider... Tabiat, onları bu eğreti varlıkta bırakmaz.

Bütün zahirde görünen varlıklar asılları olan yokluğa gider. Eğer bir kimse alemdeki varlıkların Hakk'ın varlığı olduğunu idrak ederse onlara bakan görüşü değişir ve hepsinin Hakkın varlığı olduğunu idrak eder. Yokluktan gelen varlıklar yokluğa gider. Zaten yoktular, bir süre var zannedildiler. O zannımızı ortadan kaldırdık ve o varlıklar yine yokluğa gittiler.

Birlik bir denizdir ki kanlarla dolu... O denizden binlerce mecnun dalga coşup durmakta!

Birlik, vahdet, tevhid denizi öyle bir denizdir ki kanlarla dolu. Çünkü oraya giren her varlığı muhakkak keserler. Ameliyat edip içini, beynini temizlerler. Ondan sonra orada yüzmeye bırakırlar. Ama evvela kanlara bulanır. Bu yolda kesilir soran olmaz, derler. Bütün veliler kanlara bulanmıştır. Bu yolda cengaverdiler. Onun için kişi eski düşüncesini kesip atmadıkça, koparmadıkça, kanlara bulanamaz. Rahatlık içinde bu işler olmaz. Onun için kanlara bulaşmadan olmaz. Hallac'ın ellerini kollarını kestiler gibi. Hallac kesilen bileklerini ellerini yüzüne sürüyor, 'Aşkın iki rekat namazı

vardır, onun abdesti de kanla alınır.' demişti. Bu durumda abdest almaya çalışıyordu. Bu yolda çalışmak gerekli. Birlik denizine girdi mi muhakkak o denize girmek için bazı şeyler yapmak gerekir. Bazı uzantılarını, akıl yönünde gereksiz olan dalı budağı kesmek gereklidir. Böylece o dalı budağı besleyeceğine gerçek dal ve budağı besle ve daha güçlü ol. Mecnun dalga dediği 'Enelhak' diyen mecnunlardır.

Bir bak hele... Denizden kopan bir katre, nasıl oldu da bunca şekillere büründü, bunca adla adlandı!

O dalgaların her biri birer varlık hükmüne girdiler. Bir sürü adlar aldılar. Halbuki hepsi denizden birer dalga, birer katre ve köpük.

Buğu, bulut, yağmur, toprağın ıslaklığı... Nebat, canlı mahlukat, kâmil insan..

Hepsi de önce bir katre idi... Bütün bu varlıklar, o bir katreden meydana geldi.

Akıl, nefis, gök, yıldızlar... Bütün dünya önünde de bir katreden ibarettir, sonunda da... Bunu böyle bil!

Dünya dedigin o koskoca yuvarlak, bir katreden ibarettir.

Göklerin, yıldızların da ecelleri geldi mi bütün varlık yoklukta kaybolup gider.

Bir dalga koptu mu bütün âlem mahvoluverir de 'Sanki dün bunlar yokmuş' hakikati meydana çıkar!

Hakk nurunu oradan bir çekti mi orası mahvolur, bozulur gider. Sanki hiç yokmuş gibi.

İşte sana da o vakit yakınlık hâsıl olur... Kendini terk edersin de sevgiliye kavuşursun.

Gönlünden bir dalga koptu mu, beşeriyetini boğucu, yok edici

bir dalga koptu mu senin varlığın kopar gider, yerinde Hakk kalır.
Kavuştun gitti.

***Burada kavuşmak, hayali terk etmekten ibarettir,
gözünün önünden hayal kalktı mı kavuştun gitti!***

Eğer hayalini ve vehmini terk edersen kavuşma diye bir meselen, sorunun olmaz. Zaten sen, sensin. Ne ile neye kavuşacaksın? Özlediğin, kavuşmak istediğin varlık uzakta değildi. Zaten varlık sensin. Ama hayal ve zan kisvesiyle, elbisesiyle kendini ayrı bir varlık zannettin ve kendine en büyük kötülüğü yaptın, en büyük darbeyi indirdin. Hayalini ortadan çekersen, sen sensin, kavuşmasan da olur.

Bandın Sonu...

(2 Mayıs 1986)

***Fakat mümkün, mümkün oluştan çıktı, vacipleşti deme.
Ne mümkün vacip olur ne vacip mümkün!***

***Manaları adam akıllı bilen, hakikati iyice anlayan kişi,
böyle bir şey söylemez. Çünkü bu hakikatlerin değişmesi***

demektir ki buna imkân yoktur.

**Önünde binlerce oluş, binlerce surete bürünmüş var...
Yürü, gelişini gidişini bir düşün de bak! İnsanın cüz'î ve külli
oluşuna alt bahsi, gizli, aşikar birer birer söyleyeceğim.**

Soru 9

**Mümkünün vacibe ulaşması ne demek... Yakınlık,
uzaklık, bu yakınlıkta, bu kavuşmada ileri gidiş, geri kalış
nedir?**

**Bunları artıksız, eksiksiz benden duy... Sen, ona
yakınlığından dolayı ondan uzak düşmüşsün, çok yakınsın,
adeta O'sun da onu göremiyor kendini ondan uzak
sanıyorsun.**

'Sen ona yakınlığından dolayı ondan uzak düşmüşsün.' O kadar yakınsın ki hatta yakınlık sözü dahi burada söylenemez. Ancak belirli bir şeyi ifade etmek için yakın deniliyor. Çünkü yakın, en yakın, çok yakın ama yakınlık ne kadar yakın olursa olsun gene karşılıklı iki varlıktır. Dolayısıyla karşılıklı iki varlık yok ki yakınlıktan söz edilebilsin. Sen kendini ayrı bir varlık kabul etmek suretiyle kendini öyle kabul ettiğin gibi karşıya da bir varlık vermiş oluyorsun. Ona yaklaşıcağım, yakınlaşacağım diye uğraşıp duruyorsun. Dolayısıyla ortada sen yoksun. Var olan vehim, baki olan Hakk'dır. Dolayısıyla bunu idrak edemediğin zaman uzak düşmüş oluyorsun. Bunu idrak ettiğinde yakınlaşmış, hepleşmiş ve O olmuş oluyorsun. En büyük perde vehim ve hayal hükümleriyle kendini bir varlık kabul etmenin neticesinde ortaya çıkıyor.

Adeta O'sun da göremiyorsun, diyor ama adeta değil gerçekten O'sun demek istiyor.

**Varlık, yokluk aleminde zuhur etti de yakınlık, uzaklık,
ileride bulunuş, geri kalış o yüzden meydana geldi.**

'Varlık yokluk aleminde zuhur etti.' Bu ifade ile ne demek istiyor? Meydanda var olan görülen ne varsa hepsi Hakk'ın varlığı. Ancak biz bunları yok olan varlıklar hükmüne büründürerek birer isim takmışız. Aslında isimler yoktu. İsimler sonradan meydana getirilmiştir, var edilmiştir. Yoktur ama varlık yokluk hükmüne bürünerek meydana çıkmıştır. Varlık, yokluk aleminde zuhur etmiştir. O ifade ile bunu anlatmak istiyor. Aslında isimlerin

müsemması olan kendilerinin has varlıkları yoktur. O yokluklar birer isim vermek suretiyle var gösterilmiştir, var zannettirilmiştir. Varlık yokluk aleminde zuhur etti demekle bunu kastetmiş oluyor. Eğer bu isimler olmasa idi varlığın meydana çıkması da söz konusu olmazdı. O zaman ne olurdu? Hakk kendi kendine olan hayatını yaşardı. İsimlerin çoğalmasi ile meydana gelen bu çokluk, çeşitlilik ortaya çıkmazdı. Böylece yoklukta varlık meydana gelmiş oldu. Onun için uzaklık, yakınlık, ileride bulunuş ve geri kalış o yüzden meydana geldi.

Yakın ona derler ki ona varlık nuru saçıldı... Uzak da varlıktan uzak kalan yokluktur.

Buradaki yakınlık yakîn kelimesinde olan yakınlık değildir. Yakînlik değil, sadece yakınlıktır. Mesafe bakımından olan yakınlıktır. Yakîn ona derler ki ona varlık nuru saçıldı. Hadis de buyurulduğu gibi 'Ezelde Allah ruhlari yarattı, üzerlerine nurundan saçtı. İsabet edenler said oldu, isabet etmeyenler şâki oldu.' Varlık nuru saçıldı demek, Cenab-ı Hakk'ın nur esması onlarda meydana geldi. Dolayısıyla karanlık, yani cehalet hükmü ortadan kalktı. Kendi varlığının ne olduğunu idrak edemeyen de uzak kalır. Uzaklık buradan meydana çıkmış olur.

Tanrı, sana nuru ile tecelli etse, seni mevhum varlığından kurtarırdı.

Eğer Tanrı sana veya bütün varlıklara nuru ile tecelli etse, seni mevhum yani var zannettiğın varlığından çıkarır, alır giderdi. Geriye ne kalırdı? Kendisi... Allah'ın nur ismi bir varlıkta tecelli ettiğı zaman o aydınlanmış olur. Aydınlanması kendini tanıması demektir. Kendi varlığının ne olduğunu bilmesi demektir. Dolayısıyla mevhum varlığı ortadan kalkar ve salt kendi benliği ile kalır.

Bu vardan, yokdan eline ne geçti ki? Bundan gâh korkuya düşmekteşin, gâh ricaya.

'Benim, benim' dediğın bir ömür boyu sana ne kazandırdı ki

bunun için korkuyorsun veya ümide kapılıyorsun?

Tanrı'yı tanıyan ondan korkmaz ki... Çocuk ancak kendi gölgesinden korkar durur.

Hakk'ı tanıyan bilen neden korksun? Kendini tanıyan bir kimse kendinden korkar mı? Ancak kendi kendinden korkan kimse de vardır. O da hayalinde var ettiği varlıklardan korkar. Yoksa kendini gerçekten tanıyan kimse neden korksun.

Bedenin de varlıktan tertemiz, canın da... Artık cehennem ateşinden ne korkun var?

Bedenini ve canını varlık hükmünden kurtarmışsan, yani birimsellik hükmünden kurtarmışsan, salt varlığını idrak etmişsen cehennem sana ne yapar ki? Cehennem sana ulaşamaz ki! Cehennem ef'al aleminin yaşantısının neticesidir. Ef'al alemini geçmişsen cehennem sana ne yapar ki?

Halis altın ateşten büsbütün parlar... İçinde başka bir şey, bir pislik olmadıktan sonra neyi yakacak ki?

Önünde senden başka bir şey yok ama mevhum varlığından kork, çekin!

Korkulacak bir şey varsa ötelerdeki Allah'tan korkma. Senin yok olup da var zannettiğin varlığından kork. Sana en büyük perde budur. Çünkü önünde senden başka bir varlık yok.

Kendine, kendi varlığına tutuldun mu bütün âlem sana baştan başa hicab kesilir.

Kendi varlığını gerçekten bir varlık olarak var gördün de bukağıya tutuldun mu bütün âlem sana baştan başa perde kesilir. Perde denilen şey dışarıda, alemde değil, kişinin kendinde, aklında, idrakinde, beynindedir. Olmayıp da var zannettiği şeyler ona baştan başa perdedir. Aşılması en zor perdedir. Bu perde aşıldıktan

sonra diğerleri perde hükmünde sayılmaz. Tanıma, bilme hükmünde olan hadiselerdir.

Sen, varlık dairesinin en aşağısındaki cüz'üsün... Sen, birlik noktasının tam karşısındasın.

Varlık dairesinin en aşağısındaki cüz'üsün fakat en kemale ermiş cüz'üsün. Varlıkta en kemalli olarak yaşayan bir cüz hükmündesin. Aslında varlık tek bir varlık olduktan sonra cüz'iyet hükümleri ancak ifade babında anılır. Mevhum varlığın ile kendine cüz'iyet hükümleri ile hayatını sürdürüyorsan, kendini var zannediyorsan, dairenin en alt noktasında yaşıyorsun. Ama birlik noktasının da tam karşısındasın. Bir çemberin üstünde bir dikey çizgi geçirelim. Bir üstten bir altta kesiştiği noktada ikiye bölünmüş oluyor. O kesişen yerin en alttaki ucu cüz'iyet, üstteki ucu varlık noktası yani gerçek kemalat noktasıdır. Birbirlerine o kadar yakındır. Onları birleştirdiğin zaman daire tamamlanıyor ve kendini bulmuş oluyorsun.

Âlemdeki bütün varlıklar sende zuhur etmiştir de onun için şeytana dönmüşsün, 'Benim gibi kim var ki?' dersin.

Âlemdeki bütün varlıklar sende meydana gelmiş. İnsandaki kadar hiçbir varlık Hakk'ın varlığını yansıtamıyor, ortaya çıkaramıyor. Hakk'ın güçlerini, özelliklerini ortaya çıkaramıyor. İnsan diğer varlıkların içerisinde en çok kemalata haiz olan ve Hakk'ın varlığını ortaya koyabilen ve de kullanabilendir. Ortaya koyması aynı zamanda kullanması hükmündedir. Bunların hepsi sende zuhur etmiştir. Ancak bu zuhur edenler arasında rahmaniler de var, nefsanî ve şeytaniler de var. Şeytanî'ye dönük olan yaşantının neticesinde senden şeytanlık zuhur etmektedir. Meleklik zuhur etmekte olduğu gibi şeytanlık da zuhur etmektedir. Vehmî, hayalî benliğinin hükmü altına girdiğinde 'Benim gibi kim var ki?' dersin. Ama kendini bilerek bu sözü söylersen bu söz gerçektir ve yerli yerindedir. Fakat nefsanîyetin yönünden, vehim yönünden söylersen bu şeytanî olur.

Onun için 'Ben dilediğimi yaparım... Bedenim bir binek atı, ben de üstündeki atlıyım...

Bedenin dizginini canımın eline verdiler de o yüzden

bana bütün teklifleri yüklediler.’ demektesin.

Bilmezsın ki bu yol ateşe tapanların yoludur... Bütün bu âfet, bütün bu uğursuzluk varlıktan meydana gelir.

Bana beden verdiler, ata bindirdiler, dizginleri benim elimdedir, dersin. Fakat bu yol ateşe tapanların yoludur. Bütün bu afet ve uğursuzluk ‘benim’ dediğin varlığından meydana gelir.

A bilgisiz adam, esasen yok olan kişide hangi ihtiyâr olabilir?

Sen zaten yoksun. Eğer yok isen senin bir varlığın söz konusu olur mu? İhtiyarın söz konusu olur mu?

Varlığın, tamamıyla yoktan ve yokluktan ibaretken ihtiyarım nerede diye düşünmüyorsun bile!

Biz kendimizi izafi ve mevhum yani olmayan bir varlık olarak düşündüğümüzde kendimize bir varlık veriyoruz. ‘Ben yapıyorum, ben ediyorum.’ diyoruz. Aslında o söz de gerçek ve yerli yerince ama istinadı ve dayanağı yok. Nasıl olur da ben yapıyorum, ben ediyorum diyebilir?

Birisinin varlığı kendinden olmazsa o adam, kendiliğinden iyi yahut kendiliğinden kötü de olmaz.

Varlık kendinin değil ise ona nasıl kötü veya nasıl iyi denilir? Varlığı kendinden olmadığından ortaya koyduğu fiiller de kendinden değildir. Ama o kendini bendendir diye zannediyor. Böylece en büyük perdeyi kendine çekmiş oluyor.

Bütün alemde kimi gördün ki bir an olsun dertsiz, kedersiz zevke ve neşeye sahip olsun?

Kimin bütün umdukları çıktı... Kim ebedi olarak kemale sahip oldu zevale erişmedi?

İnsanların kendilerini yönetmek ellerinde olsa bunların hiç birine d   ar olmazlar.

Mertebeler b  kidir ama o mertebelere ehil olanlar Tanrı emrindendir, galip olan da yalnız Tanrı'dır.

Her yerde tesir eden bil ki Tanrı'dır. Haddinden dışarıya ayak atma!

  u kişi  unu yaptı filan kişi bunu yaptı deyip durma! Fiil oradan çıkmış olabilir ama onun varlığı zaten yoktu. Yok olan bir şeye varlık vermen esma boyutundaki orucunu bozar. Onun için haddinden dışarıya ayak atma. Gerçekleri bil ona göre konu . Dolayısıyla de üstüne fazla yük yüklenme. Yani hamlık yükü, bilgisizlik yükü cahillik yükü yüklenme. Sana gerekli ve lüzumlu olan kendini bilmen ve karşı diye bildiğin mahalli tanıman ve hükümlerini ona göre vermen.

Bu kader nedir, ihtiyarım var mı ki diye bir kendine danı , bir haline bak da ihtiyar davasına giri en kimdir, anla!

Peygamber, cebirden başka bir yola gidene mecus ye benzer buyurdu.

Mecus ler nasıl bir yezdan ve ehreme vardır derlerse o ahmak bilgisiz de biz ve ben der; benlik, varlık davasına kalkı ır!

Biz ve ben demesi varlık davasına kalkı ması manasınadır. İzafe benlikle benlik davasına yani beşeri benli i ile varlık davasına kalkı ır demektir. Yoksa burada bahsettiği benlik yukarılarda olan ilahi benlikten değildir.

  leri biz yapıyoruz demek mec  z dir. Esasen bu nisbetler, oyuncaktan, asılsız şeylerden ibaret!

Sen yokken yapaca ın şeyleri yarattılar da seni bir i  için seçtiler, bu dünyaya getirdiler.

Sen daha yoktun ortada evvela yapaca ın şeyleri yarattılar. Yani senin programını yaptılar. O i lerin meydana çıkması için bir

vasıta gerekli idi. Bir varlık gerekli idi. O varlık da sen oldun. O fiiller senden meydana geldi. Dolayısıyla 'Ben yaptım, ben ettim.' diyebilir misin?

Her şeyi yerli yerinde yaratan Tanrı, kudretiyle sebepsiz olarak her şeyi takdir etti... İlmiyle dilediği gibi hükmeyleti.

Cenab-ı Hakk gücü ve kudreti ile bu alemleri meydana getirdi. İlmi ile de dilediği şekle büründürdü. Cenab-ı Hakk'ın yaptığı işte hiç bir sebep aranmaz. Kudreti ile sebepsiz olarak bu alemleri meydana getirdi. Ve ilmi ile gerekli olanları ortaya koydu. Ne yapılması lazımsa, hangi fiilin ortaya çıkması lazımsa o fiillere birer mahal lüzumlu idi. Bütün bunları meydana getirdi. Bu alemde görünen bütün varlıklar Hakk'ın kudretinin ilmi ile birlikte meydana getirdiği icatlardır. Dolayısıyla varlığın kendine ait hiç bir hali, şekli yoktur.

Biz sebep arar, şu sebepten şu oldu, şu şöyle oldu diye bir sebebe bağlarız. Halbuki Hakk kudretiyle hiç bir sebebe dayanmadan meydana getirir. Ama bütün bu işler akıl ve mantık boyutunda olduğu için bunlara kendi düşüncelerimize göre birer sebep halk ederiz. Bu, bunun için olmuştur dediğimizde belki onun için olmuştur ama aslında sebep yoktur. Çünkü Hakk dilediğini yapar.

Canı, bedeni yaratmadan herkesin gideceği yolu takdir etti.

Birisi yedi yüz bin yıl ibadette bulundu, sonunda Tanrı, boynuna lanet halkasını takdı.

Öbürü suç işledi, günah etti, nura temizliğe ulaştı, tövbe edince de adı 'seçilmiş kul' oldu.

İblis, Azazil yedi yüz bin yıl ibadet etti. Neticede Tanrı onun boynuna lanet halkasını takdı. Demek ki kendi iradesi ile olan bir şey yok. Takdir-i irade ile olan şeyler var. Diğerleri de yani Adem aleyhiselam bir günah, işledi, emre aykırı hareket etti, seçilmişlerden oldu, seçilmiş kimse oldu. Musa (as) Adem (as)'a 'Ya Adem! Sen o günahı işlemeseydin biz hep cennette kalacaktık. Senin o günahı işlemen dolayısıyla yeryüzüne indirildik ve bu zahmetleri çekiyoruz.' dedi. Adem (as) 'Ya Musa! Benim

yaratılışımdan kırk bin sene evvel bana takdir edilmiş bir iş için mi beni suçluyorsun?’ dedi. Bu işlerin hepi ezelde olmuş bitmiş ve biz bunların şimdi suretlerini görmekteyiz.

Bir gün Hz Ömer geliyor ve ‘Ya Resulallah! Bu yapmakta olduğumuz işler yeni bir başlangıç mı yoksa evvelce olmuş bitmiş bir işte mi çalışmaktayız?’ diye sordu.

Bundan daha şaşılacak şey de şu: Bu emredilen şeyi terk etti, bu yüzden Tanrı lütuflarına nail oldu, rahmete erişti, yarlıgandı.

Öbürü ise yapmaması emredilen şey yüzünden lanete uğradı. Yarabbi senin işin ne de hoş... Onlara neden, niçin, nasıl denemez ki!

Tanrı da korkma, çekinme yok. İşleri kıyasa, mantığa sığmaz.

Tanrı neden korksun ve neden çekinsin? Dilediğini yerine getirir. Zaten dilediği şekilde yapmaktadır. Onun için kıyas ve mantık işlemez.

Ezel aleminde ne oldu, sebep ne idi de bu Muhammed oldu, öbürü Ebu Cehil, a ehliyetsiz adam?

Tanrıya karşı ‘nasıl, niçin’ diyen müşrik gibi ona layık olmayan bir söz söylemiş demektir.

‘Neden, nasıl’ diye sormak ona yaraşır. Kulun itiraz etmesi yakışık alır bir şey değil!

Tanrılık ululuktan ibarettir. Tanrı’nın işlerinde bir sebep olması, bir illet bulunması layık olamaz.

Tanrı yaptığı işleri bir sebep dolayısıyla mı yapacak? Onun yaptığı iş ululuktur. O ne sebeplere bakar, ne de herhangi bir tesire bakar. Kendisi dilediği gibi mülkünde seyrine bakar.

Tanrılığa yakışan lûtuflar ve kahırda bulunmaktır. Kulluğa yoksuluktur.

Lütfettiği şekilde onu meydana getirir. Gerçek kulluk yoklukta bulunur. Kendini yok ettiğin zaman gerçek kul hükmüne girmiş olursun. Yok olduğun zaman gerçek kulluğunu bulursun. Yoksa kendi varlığın ile yaptığın ibadet kulluk hükmünde değildir. O beşeri yönünden kulluktur.

İnsanın keramet göstermesi, kendiliğinden olur; dilenerek istenerek değil; çünkü insanın ihtiyardan bir nasibi yoktur ki.

Keramet olursa Hakk yapar, o da dilenerek, isteyerek olmaz.

İnsanın hiç bir şeyi, hiç bir işi kendinden olmadığı halde yine de Tanrı ondan iyi, kötü... yaptığı şeyleri sorar.

İnsanın hiç bir ihtiyarı, hiç bir iradesi yoktur, emir edileni yapmaya memurdur. Ne de yoksul kuldur insan... Ancak Tanrı takdirini yapmaya mecbur bir ihtiyar sahibi.

Kulun ihtiyarı vardır ama ancak Tanrı'nın takdir ettiği ihtiyarı kullanma gücü vardır. Ayette 'Siz bir şey dileyemezsiniz. Ancak dileyen Allah'dır.' buyrulur. Varlıklardan veya kişiden bir fiil ortaya çıkar gelir ama o fiil o varlığın fiili değildir. Hakk'ın takdiri ile onun ortaya koyduğu fiildir, yahut ihtiyardır. Ama biz onu kul olarak gördüğümüz zaman bu hükmü verebiliriz. O varlığın da gerçek varlığının ne olduğunu idrak edersek burada artık ve ihtiyar, dileme söz konusudur.

Bu, zulüm değildir... Bilginin, adaletin ta kendisidir. Bu cebir değildir. Lütfün ihsanın ta kendisidir.

Ayet-i kerimede 'Her kul kendi şâkilesine göre amel eder.' buyrulur. Kul, kendi yaratılışına göre olan hükmü meydana getirir. Bu da ihtiyarı ile, kendinin dilemesi ile olur. Ama dileme yahut ihtiyarı dendiği zaman kendinden olan bir irade değil aynı zamanda kendinin dışında olan bir irade de değildir. Her varlık kendi yaradılış hükümlerini ortaya koyar. Bunun dışında bir şey ortaya koyamaz. Eğer o varlık yaradılış dışında kullanılmaya çalışılsa, o zaman ona eziyet edilmiş olur. Çünkü meydana

getirilişi, o fiili ortaya koymak içindir. Bir başka fiili ortaya koymak için değildir. Diyelim ki ingilizce öğretmeni olarak hayata başlayan bir kişiye fransızca öğretmenliği yap diye bir görev vermek ona eziyettir. Burası da çok ince bir meseledir. Sorumluluk dersek ona bir varlık vermiş oluruz. Ancak bu yöne bakarak o sorumsuzdur da diyemeyiz. Fiiller boyutunda yaşantıya geçmemiz gerekir ve orada sorumluluk vardır. Çünkü, fiiller aleminde şeriatin zahir hükümleri hüküm sürmektedir. Burada bahsedilen hükümlerde ise batını hükümler, gerçek hükümler yürümektedir.

Bizim müslümanlar olarak karıştırdığımız noktalardan birisi de budur. Her ilmi kendi boyutunda ele alarak açıklamalıdır. Yoksa yersiz ve geçersiz olur, düşünceler karışıklık içerisinde kalır, çözüm olmaz. Çünkü bir üstte sorumluluk diye bir şey kalmaz. Ancak şurada bir nokta var. Esmâ boyutuna, bütün varlığın Hakk'ın varlığı olduğu boyutuna geldik. Anladık ki fiili yapan Hakk'ın kendisidir. Bizdeki fiil Hakk'ın fiilidir. Bunu tamamen anladık ama iş bitti mi? Buradaki düzeyi idrak ettik fakat bunun bir üstünü daha idrak etmedik. O zaman yine iş bize düşer. Bize derken Hakk kendi kendine o görevi verir. Çünkü daha evvelce söylendiği gibi mertebeler vardır ve mertebeler bakidir. Kendini esmâ boyutunda bulan kişi kendindeki esmâ boyutunun üstüne geçecek enerjiyi faaliyete geçirmesi gereklidir. Bunu yapacak olan gene yine hakkani yönde kendisidir. Çünkü o mertebede esmâ boyutunda yaşamayı Hakk dilemiştir. Ama sıfat boyutunda yaşamayı dilerse oradan da o sıfat boyutuna geçecek ilmi, bilgiyi ve enerjiyi meydana getirmesi gereklidir. Onu da birimsellik hükmü ile ortaya getirir. Çünkü mahal olarak bir şey ortaya getirecektir, o mahal yönü ile düşüncektir, o mahal de kendisidir. O mahal kendisi olması yönüyle ben yapıyorum der. Gerçek irade-i cüz'i budur. İrade-i cüz'iyi biz zannederiz ki hiç bir şeyi bilmeden, her varlık kendi haline çalışıyor, bir şeyler yapıyor. Halbuki irade-i cüz'i, gerçek iradeyi ortaya koyup yani kendini tanıdıktan sonra birimsellik içerisinde tekliği idrak ederek, anlayarak yaşamaktır. Aleme göre tabii ki bu bir cüzdür. İrade-i cüz'iyiye kendini tanıdıktan sonra bir üst boyuta geçebilir. Yoksa kendini bilmeden irade-i cüz diye söylenen o fiiller irade-i cüz değildir. İrade-i cüz denen aslında yoktur. Fakat diğer bir yerde gerçektir. Hakkani olarak kendi kendindekini faaliyete geçirmektir.

Diyelim ki bir ana bilgisayar var. O bilgisayara bağlı bazı bilgisayarlar var. O bilgisayarlar kendilerindeki güçten hareketle müstakil olarak bir şeyler üretirler. İrade-i cüz, şartlanma hükümleri arasında kendini ayrı bir varlık görerek cüz'i halini yaşıyor zannederiz ki o hayali cüz'iyettir. Yani gerçek cüz'iyet kendi

varlığını tanıdığında ve ondan sonra gerçek gücünü ortaya getirmeye başladığında ortaya çıkar. İrade-i cüz'iyeye budur.

Ehlullahın göstermiş olduğu kerametler, gerektiği zaman yapmış oldukları normalin dışında bazı hadiseler irade-i cüz'iyeye neticesindedir. Mutlak iradeden kaynaklanan irade-i cüziyyedir. İrade-i külli genel alemdeki yaşantının sistematik olarak devam etmesini sağlar. İrade-i cüz ile irade-i küll arasındaki fark nedir? İrade-i cüz, birimsellik hükmü ile Hakk'ın ortaya koyduğu fiildir. İrade-i külli ise bütün varlıkta tek an, tek bilim olarak meydana gelen, an içinde devam eden yaşantıdır. İşte bu lütfun da, ihsanın da ta kendisidir.

Seni kendi zatınla tarif ettiler 'Sana mecâzî bir varlık verdiler de' o sebeple şariat hükümlerini yapmaya memur oldun.

Tarif ederken zatınla tarif ettiler ama sana mecazi bir varlık da verdiler. O sebeple şariat hükümlerini yapmaya memur oldun. Mecazen sensin, sen kulsun, ayrısın dediler ve de şunları yapmakla mükellefsin dediler. Seni tarif ederken evvela zatınla tarif ettiler. Ama bu tarifte kaldı. Çünkü kendini daimi zat boyutunda bulursan fiil yapamazsın. Niye fiil yapasın? Var olarak gösterdi, kabul etti. Kendinin yokluğunu var olarak zannetti. Dolayısıyla karşıda da bir varlık var zannetti. Ve o yok olan varlığın var olan varlığa ulaşması diye bir sistem ortaya getirildi. Ve bunun peşinden ömür boyu gidildi. İşte şariat hükümleri bunun için meydana geldi. Eğer bu şariat hükümleri, izafi benlik olmasa, ilahi benlik devam edegelse bütün alemde o hükümler yaşanmış olsa bunların hiç birisi meydana gelmez. Yaşantı olmaz, mükellefiyet olmaz, nüzül ve uruç hükümleri meydana gelmez. Adem (as)'dan evvelki yaşantı ne ise aynen öyle devam eder giderdi.

(Yokluğunu bilip) Tanrı teklifinden âciz oldun mu tamamiyle ortadan kalkarsın.

Eğer bir kişi dünyaya gelir gelmez yokluğunu idrak etmiş olsa hiç bir şey yapamaz. Kendini bilse, yani hakkani varlığını bilmiş olsa, 'ben Hakk'ım' diye ortaya çıkmış olsa Hakk kime gelecek, Peygamber kime gelecek ve bu sistem kimin için kurulacak? Her şeyi bilerek gelindiğinde ulaşma, araştırma diye bir şey meydana

gelmeyecek. Onun için yokluğunu bilip Tanrı teklifinden aciz olma halinin meydana çıkması için belirli bir müddet ve belirli bir çalışma gereklidir. Yokluğunu bildiğinde, vasıf ve isimden ibaret olduğunu idrak ettiğinde, kendisine ait bir varlık olmadığını idrak ettiğinde, karşıda bir varlık bulamadığında tekliften aciz olursun.

Kayıt cihazları burda var iken, onlara karşı bir şeyler söyleniyor. Bunlar kalktığı zaman kime ne söylenir? Ne alır içerisine? Aldıktan sonra dışarısına ne verir? Dolayısıyla varlık, tek kaldıktan sonra, yani ikilik ortadan kalktıktan sonra tekliften aciz olur. Hakk'ın teklifinden aciz oldun mu tamamıyla ortadan kalkarsın. Burada Tanrı teklifinden aciz olmak iki yönlüdür. Bir tanesi yapmadığı için aciz olur. Yani beşeri varlığı vardır, benliği üstündedir fakat yapmaz. Yapmaz çünkü acizdir. Ama bu beşeriyet içerisinde birimlilik hüviyeti ile aciz olmaktır. Yani istersen yapabilirsin ama ciddiye almadığından yapmıyorsun ve acze düşüyorsun, aciz oluyorsun. İfadede bu kastedilmiyor. Kastedilen, gerçekten kendini anladığın zaman zaten o işi yapamazsın. Çünkü mümkün değildir. Acze düşmek, zorunlu bir şekilde yapamamaktır. Yapmak istemek fakat yapamamak. Çünkü eskiden beri alışmış olduğu bir yaşantısı vardır. O yaşantıyı yaşayamaz hale gelir. Alışkın olduğu için yapmak üzere kendini zorlar fakat yapamaz ve yapmadığı için acze düşer. Sonra bu kendinde yerleşir artık o acziyet de kalkar. Onun için varlığı ile yokluğu kendisi için bir olur. Aciz oldun mu tamamıyla ortadan kalkarsın. Eğer aciz değilsen, o fiili yapmaya muktedirsın ortadan kalkmamışsın demektir.

Tamamıyla kendinden kurtulur Hakk'la gani olur, Hakk'la Hak' olursun a derviş!

Zerre kadar üzerinde bir benlik ifadesi varsa sen daha tamamıyla kendinden kurtulmuş sayılmazsın. Ama o yolda yürüyorsun. Elbette ki bu az bir şey değildir. Kendinden kurtulduğun zaman nasıl ki her boşalan yere bir yenisi dolar, yeni şeyler gelir, o zaman senin gittiğin yere muhakkak ki Hakk gelecektir. Onun için gani-zengin, dopdolu olursun. Hakk'la Hakk olursun a derviş...

Canım yavrum, yürü... Tenini Tanrı kazasına teslim et, Tanrı takdirlerine razı ol!

Ortaya kendinden bir şey koyma o. Takdirine razı ol.

Soru 10.

Hangi denizdir, nasıl denizdir o deniz ki kıyısı sözdür; dibinden nasıl bir inci çıkar?

Varlık bir denizdir, söz de kıyısı. O denizin sedefi harf incileri gönüldeki bilgi.

Her dalgası, rivayetlerden, Tanrı buyruklarından, peygamber sözlerinden binlerce iri taneli ve değerli inciler çıkarır.

Her an o denizden binlerce dalga kopar da yine bir dalgası eksilmez.

Bilgi, o ulu denizden meydana gelir... Bilgi incisinin sedefi de sestir, harftir.

Mânaları bu makama tenezzül edince birer surete bürünmeleri zaruridir.

Varlıklar mana olarak mana aleminde mevcutken, o manaların zuhura çıkması, manaların surete bürünmeleri zaruridir. Manaların mana olarak ortaya çıkması mümkün değildir. Mana halinde kendi varlıklarında gizlidirler. Meydana gelmeleri için bir surete bürünmeleri gereklidir. İşte o surete bürünmeleri de tenezzül hükmünde oluyor. Yani latif alemde kesif aleme inmeleri o mananın koyulaşması, ağdalaşması, tekasüf etmesi, maddeleşmesi, ve belirli bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Kendine has şekli ile ortaya çıkmasıdır. Eğer bu suretlere manalar bürünmemiş olsa, manaların ne oldukları bilinmez ve manalar gayb aleminde kalır. Gayb dedikleri işte budur. Gaybın meydana gelmesi ve ortaya çıkması için bir surete bürünmesi gereklidir. O suretler de Hakk'ın vermiş olduğu suretlerdir. Dolayısıyla esma'ül hüsnâ yani ne kadar isimler varsa her ismin kendine mahsus bir zuhur yeri vardır. Bu alemde görünen bütün varlıklar Cenab-ı Hakk'ın esma'ül hüsnâsının, yani manalarının zuhur yerleridir. Eğer bu varlık olmasa idi Allah'ın bilinmesi mümkün olmazdı, âmâ hükmünde kalırdı.

Nisan ayında duydum ki sedef, denizin dibinden denizin yüzüne çıkar;

Denizin dibinden çıkar da denizin üstünde ağzını açar durur.

Nisan yağmurları sedefin içine düştüğü zaman orada inci ortaya çıkıyor. Ama aynı nisan yağmuru bir yılanın ağzına düştüğü zaman zehir oluyor. Yani o kadar değişken güce sahip fakat mahalline göre zuhur ediyor. Mana nasıl çıkmak istiyorsa öyle bir mahal meydana getiriliyor. Aynı güç değişik şekillere bürünerek mahallin hüviyyetinde meydana geliyor.

Denizden de bir buğu çıkar, sonra yine Tanrı emriyle (su olup) denize yağar.

Sedefin ağzına o nisan yağmurunun bir kaç katresi düşer. Sedef, ağzına yüzlerce düğüm vurur ağzını sımsıkı yumar;

Gönlü dolu olarak denizin dibine kadar dalar... İçindeki yağmur katresi bir inci olur.

Dalgıç, denizin dibine dalıp o sedefi çıkarır, içindeki değerli inciye elde eder.

Fakat büyümüş olarak elde eder. O damla büyür, inci tanesi olur, hüviyyet değiştirir. Dalgıç da onun gününü bilir zamanını bekler, dalar ve oradan çıkarır.

Senin bedeninin de kıyıdır, varlık denize benzer; o denizin buğusu feyizdir, yağmur da Tanrı adlarının bilgisi.

Buğulanması ilahi feyizdir. Yağmur da Hakk'ın esma'ül hüsnasının bilgisidir.

Akıl, o çok büyük denizin dalgıcıdır, çıkınında yüzlerce inci var.

Gönül, bilgiye bir kab mesabesindedir... Gönüldeki bilginin sedefi de harfle sestir.

Gönül bilgi için bir kab durumundadır. Gönül dediği bizim anladığımız manada kalp değil, aklı külli yani Hakikati Muhammediye'dir.

Nefes, çakıp parlayan şimşek gibi o harfleri sürüp götürür.... O harfler, dinleyen kişinin kulağına varır.

Yani nefes çaktığı zaman, gönül dediği yerde gelen harfleri meydana getirir.

Sedefi kır da iri ve değerli inciye çıkar... Kabuğu at da güzelim içi al!

Eğer sedefi alır öylece kullanırsan bir işe yaramaz, bir yerde kullanamazsın. Ama kırdıktan sonra içindeki inciye alırsan kullanırsın.

Lûgat türeme ile nahiv ve sarfla beraber hep harfin etrafında dönüp dolaşır.

Lügatlarla türemeler vardır. Nahiv ve sarf, arapçada fiil çekimi manasınadır. Onların türemesi ile harfler çoğalır ama hep harfin etrafında dönüşürler.

Bütün ömrünü bunlar uğruna harceden, nazenin ömrünü hep saçma şeyler uğruna harcetmiş demektir.

İlim adamları belirli bir şeyin etrafında uğraşırlar fakat bu uğraşların kendini tanıma yönünde bir manası yoktur. Ortaya koydukları hasılanın kendini tanıma yönünde kendine bir faydası olmaz. Manayı bırakıp sadece sureti ile ilgilenmiş oluyorlar. Gerçi o suretleri çok güzel dizmiş ve yerli yerine koymuş olabilir ama ifadeleri surette kaldığı için kabuk hükmündedir. Eğer o harfleri daha başka türlü yerleştirerek manaya gidici bir şekilde sıralayabilse o zaman kendisine faydası olacaktır.

Evet... Kabuk olmadıkça iç olmaz, kemale gelmez... Din

bilgisi, zahir bilgisinin içidir.

Din bilgisi derken şariat bilgisi değil gerçek dinin bilgisi, vahdet bilgisi kastedilir. Zahirdeki bütün ilimler kabuk mesabesindedir. Ne kadar ve ne olursa olsun her türlü zahiri ilim kabuk hükmündedir.

Canım kardeşim, öğüdümü dinle de yürü, canla, gönülle din bilgisine çalış!

Vahdet bilgisine çalış.

Bu bilgiyi bilen, iki dünyada da ululuk bulmuştur... Küçük olsa bile o bilgi yüzünden ululuk, yücelik elde etmiştir.

Fakir de zayıf da olsa o bilgi yüzünden iki alemde ulu olmuştur.

Halle, zevkle edilen amel, dedikodudan ibaret olan zâhir bilgisinden çok iyidir;

Hal ile yani gerçek yaşantı ile ve de zevk ile elde edilen ilim amel ile dedikodudan ibaret olan zahir bilgisinden çok iyidir.

Fakat sudan topraktan meydana gelmiş bir şey olan amel, gönül işi olan bilgiye benzemez ki.

Amel fiildir. Yaparsın, yorulursun, yatarsın, dinlenirsin kalkarsın. Ama bilgi buna benzemez.

Dikkat et de bak, cisimle can arasında ne fark var? Bunu batı saysan öbürü doğuya benzer.

İbadetlerin, zahir bilgisine nazaran ne derecede olduğuna bak da hâl bilgisinin zâhir bilgisine nisbetle ne derecede bulunduğunu anla!

Dünyaya meyleden bilgi, bilgi değildir... O bilginin sureti vardır ama mânası yoktur ki.

Ortada bir bilgi vardır ama surettir, mana yönü yoktur.

Bilgi, asla dünya hırsı ile bir araya gelmez. Melek istiyorsan kendinden köpeği uzaklaştır.

Gerçek bilgi dünya hırsı, dünya arzusu ile bir araya gelemez. Köpek olan yere melek gelmez dendiği gibi meleklik hüviyetine bürünmek istiyorsan kendindeki köpeklik huylarını uzaklaştır. Nefsaniyetini ve benliğini kendinden uzaklaştır.

Din bilgileri, melek huylarından meydana gelir... Köpek tabiatlı gönüle gelmez.

Çünkü onunla ilgisi yoktur, irtibat ve ünsiyet sağlayamaz.

Mustafa'nın sözü bundan ibaret... Adamakıllı dinle; elbette böyledir ya.

Ev içinde resim varsa o eve çaresiz melek giremez.

Bu hadise bakarak biz duvarlardaki resimlere takılıyoruz. Ev içinde resim varsa melek girmez, diyoruz. Duvarlarda ne kadar resim varsa kaldırıyoruz. Namaz kılarken üstüne örtü örtüyoruz. Halbuki burada resimden kastedilen kalpteki var kabul edilen, aslında olmayan suretlerdir. Acaba kalbimizde kaç tane resim asılı? Boş yer var mı? Resimsiz bir yer var mı? Kimimizde oğlumuzun, çocuğumuzun resmi, kimimizde başka türlü resimler köşede asılıdır. Kimimizin malı, mülkü, parası asılıdır. Elbetteki oraya melek girmez. Orada da namaz kılınmaz. O Peygamber herşeyi yerli yerince söylemiştir ama biz onu gerçeklikten uzaklaştırmışız, saptırmışız. Bambaşka anlayışa ve işlere sokmuşuz. Böylece kendimize perde üstüne perde bulmak sureti ile en büyük dine darbe vurmuş ve kötülük etmişiz. Bunun adına da abidlik, abdiyet demişiz.

Yürü... Gönül evini arıt da evine melek girsin, konak edinsin.

Gönlünden resimleri sök at çünkü o söz gerçektir. Gönül evinden onları sök at ki melek gelsin. Melekî güçler ve bilgiler gelsin.

Ondan sonra da melekten miras bilgisini elde et; ahiret için ekin ek!

Melek gelmezse onun mirası olur mu? Ondan birşey kazanılır mı? Elbette kazanılmaz.

Tanrı kitabını kendi nefsinden ve âlemden oku... Bütün güzel ve esaslı huylarla bezen!

Bir insanın gerçek Kur'an'ı okuyabilmesi için kendi nefsini bilmesi lazımdır. Kur'an'ı dışarıdan okumayacak, nefsinden okuyacak. Kendinden, nefsinden okuyabilmesi için kendini bilmesi lazımdır. Biz ayetlerimizi onlara afakta ve enfüste gösteririz hükmü vardır. Varlığın gerçeğini hem nefsinde hem de alemde gör. Sadece nefsinde görürsen ayrılık hükmünde kalırsın. Çünkü alem dediğin zaten senin varlığından başka bir varlık değil. Bunu idrak ettiğinde hem kendinde hem alemde okumaz olursun. Birinde okumak ikisinde de okumak demektir. Ortada iki diye bir şey yok.

Güzel ve iyi huyların aslı olan huylar adalet, sonra hikmet, iffet ve yiğitliktir.

Hakîm oluş, işte güçte ve sözde doğru olmaktan ibarettir.

Burada hakim oluş ile birlikte kelimenin içinde hakim manası da var. 'Hakim oluş hikmetle hareket etmek, işte güçte ve sözde doğru olmaktan ibarettir.' Bunlar da doğru olmaktan ibaret olan nedir? Yanlış söylememek mi? Yalan söylememek mi? Kendi

varlığının ne olduğunu idrak ettiğinde sözün ve hareketin doğrudur. Yoksa bunun dışındaki meseleler kendine göre doğrudur ama genele, gerçeğe göre yanlıştır, boş konuşmadır. Allah de geç. Bunu dediği zaman kişi artık hiç bir şey söyleyemez. Birimler hakkında söz söyleyemez. Her varlıkta Hakk'ın varlığını, kendinde de onu müşahade ettikten sonra kime ne söyler ki? Aciz kalır denmişti. Bu acizlikten dolayı söyleyemez. Hem söyleyemez ve sonra da söylemez. Daha sonra da gerekmez. Çünkü söylemeyi istemek veya istememek de bir varlık ifadesidir. Bunların üstünde durmaz. Olan olması lazım geldiği gibi olmaktadır. Olan da eksiklik veya fazlalık, iyilik veya kötülük görmek bizim eksikliğimizdendir.

Bu dört huyla huylanan kişinin canı da hikmeti duymuş, bilmiştir, gönlü de.

Bir şeyin ne üstüne düşüp uzun uzun düşünür; ne aldırış etmeyip boşlar.

İtidal yani ikisinin arası... Ne üstüne düşüp uzun uzun inceler ne de boş verip aldırış etmeden geçer. Fiil boyutunda o işle ilgili ne yapılması gerekiyorsa onu hemen yapar ve üstünde durmaz. Çünkü o fiilin yapılması gerekli olduğunu da bilir. Müdahale etmek yolu ile değil, eksik veya fazla olmuş diyerek değil de yapılması gerekli olanı yapmak bakımından hareket eder.

Şehvetini namuslulukla örter... Şehvete fazla düşkün oluş da şehvetten kesilme gibi kendisinden uzaklaşır.

Yiğit olur, alçaklanmadan da arıdır, ululanmadan da... Kendisinde korku da yoktur, kızgınlık da.

Yolu, yordamı adalet oldu mu zulmü yoktur, huyu güzelleşir.

Bütün iyi huyları ortadadır... Bir huyda ne ileri gider, ne geri kalır.

Gerekeni yapar üzerinde fikir yürütmez. Bu sebeple ne fazla ileriye gider onun üzerinde konuşur veya ne geride durup ilgisiz kalır.

Her şeyde ortayı gözetme dosdoğru sırata benzer... İki tarafı da sanki cehennemin ta dibi.

İleri gidersen gereksiz bir fiil ortaya koymuşsundur. Geriye kalırsan gereğini yapmamış olursun. Neticede ikisi de hüsrandır.

O yol incelikte kıla benzer... Eğilerek geçilmesine imkân yok. Keskinlikte kılıca benzer. Üstünde fazla durmaya gelmez!

Adaletin bir zıddı vardır, öbürlerinin iki. Bu suretle bu dört huyun yedi zıddı vardır.

Her sayıda bir sır gizlidir. Bu yüzden cehennem kapıları yedidir.

Şöyle ki zulüm ettin mi cehennem hazır. Adaletin yeri de daima cennet.

Adaletin karşılığı nurdur, rahmettir... Zulmün lâiyği da lânet ve zulmet!

İyilik adaletle zuhur eder... Adalet bedene en ileride, en üstün kemâldir.

Bedende adalet hükümlerini ortaya koymak beden hükümlerinde en ileriye gidiştir. Beden çalışmalarında, beden boyutunda en ileri olmaktır ve en üstün kemaldır. Burada adalet hakkını vermek yönü ile olan adalettir. Bunun hakkına riayet etmek suretiyle yapılan adalettir.

Allah hainleri sevmez. Eğer adalet olmazsa bir yerde hainlik hükmü çıkar. Hainlik damgasını yemememiz için adaletle hükmetmemiz gereklidir. Yapacağımız adalet de evvela kendimize, kendi aracımıza olacak ki ondan sonra diğer araçlara da eğer vaktimiz kalır da yapabilirsek adaletle hükmedeceğiz. Karşıdaki varlığa adaletle hükmetmemiz ne yönde olacak? Onu beşer olarak görmeyip, onun hakkını vermektir. Onu ayrı bir varlık olarak gördüğümüz zaman ona haksızlık etmiş oluruz. Çünkü o Hakk'tır. Kendimize yaptığımız adalet de kendi varlığımızın ne olduğunu bilmek suretiyle gereğini yerine getirmektir.

Bir çok şeyler bir araya geldi de bir şeye döndü, bir şey

haline geldi mi cüzlerin birbirlerinden ayrılması hassası da kalmaz;

Ayrı ayrı var zannettiğimiz varlıklardaki zannımızı ortadan kaldırdık mı bu cüziyyet bir 'şey' haline gelir. Zaten birdir. Alemde Hakk'ın varlığından başka bir varlık yoktur. Bütün bu görünenler de onun ayrı ayrı suretleri değil kendi varlığının tamamını teşkil eden varlıktır. Bir insanın belirli bir hüviyeti, bir özelliği vardır. Onunla ayrı ayrı, saçı ile gözü ile, ağzı eli veya parmakları konuşmak mümkün müdür? Bir kişinin gerçek varlığı ortada dururken onun parmağını muhatap alıp parmağı ile konuşmak akıl işi midir? Değildir. Aslında onun zatı ile muhatap olunur, zatı ile konuşulur. Bütün alem tümü ile ve tamamıyla Hakk'ın varlığından ibaret ve tek varlıktır. Vecih birdir. 'Küllü şeyin halikun illâ veche.', 'Herşey helak olur ancak vechi baki kalır.' ayetinde mana ayrı ayrı vecihler var da hepsi ortadan kalkacak ve Hakk'ın vechi baki kalacak demek değildir. Bu birimsellik hükmü ile anladığımız manadır. Şeyiyyet yani eşyanın isminin ortadan kalkması. Eşya denilen şey Hakk'ın varlığından başka bir varlık değildir. Bu sebeple varlık ortadan kalkmaz. Biz zannediyoruz ki ortadan bu varlık kalkacak o zaman Hakk 'Ben Hakkım' diyecek. Vahit ve kahhar olan Allah benim, diyecek. Bu alem gidecek de Allah başka bir yerde bu sözü söylecek zannediyoruz. Halbuki Alem de baki Hakk da baki. Ancak bizim zannımızda ve vehmimizde olan varlıklar ortadan kalkınca kahhar ismi bizde tecelli edecek ve O 'Ben Hakk'ım' diyecek. Vahit ve kahhar olanın günüdür bu gün. O birimsel beden, o hükümde olan varlık için yaşantı o yaşantıdır. Tabii ki ona birimsel hükmünde varlık denmez. Bu anlatma babındadır. Bütün cüzler toplandığı zaman birbirlerinden ayrılma hassası, özellikleri da kalmaz. Hakkın birer özelliğini ortaya çıkardığı için ayrı varlıklar olduğunu zannediyoruz. Bu bir yaklaşım için lazımdır. Fakat alem tümü ile birlikte tek varlıktır. ikinci bir varlık olamaz. Cüzler birleşirse alem tek olarak kalır. Alem zaten öyledir. Oluşacak olan hadise bizim kafalarımızdadır. Birbirlerinden ayrılma hassası da kalmaz.

Basit bir şeye benzerler. Bu cüzle şu cüz birbirine ulaşır, birleşir.

Fakat ruhla bedenin birleşmesi, bedeni meydana getiren cüzlerin birleşmesine benzemez. Çünkü ruhta, cisim vasıfları yoktur.

Ruhla bedeninin birleşmesi, bedeni meydana getiren maddesel cüzlerin, hücrelerin birleşmesine benzemez. Çünkü bedeninin cüzleri aynı yapıdan teşekkül etmiştir. Ruhla beden ise değişik yapılardan meydana gelmiştir. Çünkü ruhta cismin vasıfları yoktur. Ruh bedene girdi, bedenden çıktı deniliyor. Halbuki ruhun ne girdiği var ne de çıktığı. Çünkü girmek, çıkmak denilen olay iki varlık arasında olabilir. Ama bu varlık, Hakk'ın kademeleridir, mertebelerdir. Bir yerde daha kesif, bir yerde ise daha latif halledir. Ruhla bedeninin ebedi olarak birleşmesi mümkün değildir. Geçici bir süre için birleşmiş gibi gözüküyorlarsa da aslında birleşmiş değildirler. Birbiri ile aynı malzemeden yapılan şeyler birbirlerine kaynaşırlar, birleşirler. Demirle demir birbirine kaynar. Ama demirle suyu kaynatamazsınız. Çünkü bunlar iki farklı vasıf ve yaşantıdır. Ama belirli bir süre birlikte kalabiliyorlar. Ruhla bedeninin birleşmesi kendisi ile birlikte olan cüzlerinin birleşmesine benzemez. Çünkü ruhta cismin vasıfları yoktur. Eğer ruhta cismin vasıfları olsa bedenle birleşir ve bir daha ebedi olarak ayrılmazlardı. Kesin olarak birleşemediği için ayrılma zarureti hasıl oluyor. Hayatını o şekilde sürdürmesi mümkün olmadığı için ayrılması zaruri oluyor.

Su ve toprak, yani beden, tamamıyla temiz bir halde geldi, kabiliyet kazandı mı Hakk'tan ona izafî bir ruh geliverir.

Bedenin cüzleri olan (olan toprak, su, yel ve ateş) müsavi ve münasip bir hâlde birbirine karışınca meydana gelen o bedene can âleminin ışığı vurur.

Can âlemi ışığının bu vuruşu, güneşin yeryüzüne vuruşuna benzer.

Güneş nasıl toprağa vurduğu zaman orada bir yankılanma oluyor orada ışık ve aydınlık meydana geliyorsa can âleminin de bedene yansımasıyla o ruh denilen, can denilen yaşantı meydana gelir. Göğe çıkan astronotlar şöyle söylüyorlar: 'Güneşin yanında ışık, aydınlık yok. Fezaya çıkıldığı zaman lacivert koyu bir karanlık var.' Aydınlık diye bir şey yok. Ne zamanki güneşten ayrılan şualar bir yere çarpıyor, o zaman aydınlık meydana geliyor. Mesela yeryüzünde kumlara, çöllere, denize vuruyor. Kırılınca aydınlık ve ışık meydana geliyor. Su, hava, ateş, toprak ve onun belirli bir terkihi olmasa, ruhun yansıması mümkün olmayacaktır. Bilinmeyecek ve öylece kalacak.

Güneş, dördüncü kat gökte olmakla beraber ışığı yeryüzünü tedbir eden, yeryüzüne hayat ve feyz veren bir nurdur.

Unsurların tabiatları güneşte yoktur... Yıldızlar, esas bakımında ne sıcaktır, ne soğuk, ne kurudur ne yaş!

Anasırı erbaaa tabiatları yani hava, su, toprak ve ateşin özellikleri güneşte yoktur. Ama o dört unsurda da güneşin özellikleri yoktur. Onun özelliği ile diğerlerinin özellikleri birleştiği zaman bir 'özelleşme' ortaya çıkıyor. Yani insan bedeni denen varlık ortaya çıkıyor. Eğer bunlardan biri olmazsa, terkip oluşmaz ve insan meydana gelmez.

Unsurların kuru ve yaş oluşu... Ak, kızıl, yeşil, al ve sarı renklerde bulunuşu, hep güneşin tesirindendir.

Güneşin ışığı onlara vurur ve kendindeki özellik ile güneşin ışığı onlarda değişik bir renk meydana getirir.

Unsurlar âleminde güneşin hükmü, âdil bir padişahın hükmü gibi yürür. Fakat güneşin ışığı, unsurlara da girmiştir de denemez, onlardan hariç de denemez.

Unsurlar, münasip ve müsavi bir halde birleşince bir güzellik kazanır, 'nefsi nâtika' da bu güzelliğe âşık oldu.

Unsurları münasip ve müsavi bir halde birleşince yani dört unsur, hava, su, ateş ve toprak münasip bir şekilde birleştiğinde güzellik kazanır. Nefsi natika yani konuşan nefis de bu güzelliğe âşık olur. Aslında cüz'i nefis dedikleri nefs-i natıkadır. Bizim anladığımız manada nefsaniyeti ile konuşan değildir. Bunun bir ismi de irade-i cüz hükmünde olan nefs-i natika bu güzelliğe âşık olur.

Araya dini bir nikahtır düştü, nefsi külli de insana bütün âlemi mehir olarak verdi.

Fakat ne acaip iş ki bunların farkında bile değiliz. Bütün alem

senin de sen bunların farkında değilsin. Bir dilim ekmeğin peşinde koşuyorsun, halbuki o ekmek de senin. Ekmek ne demek, tarlası ile birlikte senin.

Fesahat, bilgiler, söz söyleme, güzel huylar ve güzellik... Hep bedenle nefsi nâtikanın birleşmesinden meydana geldi.

Alım da eşsiz, örneksiz bir alemden hiç bir şeye aldırış etmez bir rind gibi çıkageldi.

Güzellik şehrine bayrak dikti... Bütün alemin düzenini bozdu, cihanı birbirine kattı.

Bütün alemin düzenini bozdu, cihanı birbirine kattı sözünden kasıt evvelce varlıkları var olarak, birimsel hükmüyle düzenli bir alem gören kişi, gerçek hüviyyetini, varlığını idrak ettikten sonra bunların hepsini dağıttı, gitti. Ortada dağılan bir şey yok. Kendi kafasında olan yaşantısı neticesinde oldu.

Gâh güzellik atına biner, salınır... Gâh sözle keskin ve parlak bir kılıca benzer.

İnsan oldu mu alım derler, sözde oldu mu fasihlik.

Veli olsun padişah olsun... Derviş olsun, peygamber olsun... Herkes onun hükmü altında.

Güzellerin yüzünde ne sır vardır... Bu yalnız güzellik değil, söyle... Nedir o sır?

Güzellik dediğin şey sadece salt güzellik değildir. O güzellikte başka bir güzellik vardır. O nedir, onu bil, diyor.

Tanrı'dan başka kimsecikler gönül çekemez... Tanrı'lıkta Tanrı'ya ortak olamaz.

Her insanın sevdiği bir şey vardır. Sevdiğin ve peşinde koştuğun şey nedir acaba? Seni seviyorum dediğin o varlığı varlık olarak sevemezsin. Öyle olduğunu zannediyorsun ama Hakk'a ortaklık koşuyorsun. Hakk'ı sevmen gerektiği yerde eşyayı veya kişiyi seviyorsun. Dolayısıyla Hakk'a,şirk koşuyorsun.

Şehvet nereden insanların gönlünü çekecek. Hakk bazı bazı batıl suretinde de görünüp durur... İşte o kadar!

Her yerde tesir edeni, iş başarını Hakk bil. Haddinden dışarıya ayak atma.

Hakk, Hakk libası ile zuhur etti mi o zuhuru Hakk dini bil; batıl suretinde zuhur edince de şeytan işi!

Şeytan deme kendinde bil. Bunun ne olduğunu bil.

Soru 11

Külden daha fazla olan cüz hangi cüzdür... O cüzü aramanın bulmanın yolu nedir?

Bil ki varlık külden daha fazla olan cüzdür, var olan küldür. Bu her şeyin aksinedir.

Alem Hakk'ın varlığından bir cüz değil mi? Alem Hakk'ın varlığıdır diyoruz ama Hakk'ı alemin varlığında sınırlayamayız. Çünkü meydana getiren, getirilen ile nasıl sınırlanır? O halde alem Hakk'ın bir cüzüdür. Ama öyle bir cüz ki külden daha fazla. Burada çok ince bir mesele var. Hakk cüzler, ayrı varlıklar olarak meydana çıktığını söylüyor. Bu varlıkların haddi hesabı yok ve bilinmesi mümkün değildir. Fakat Hakk bir tanedir. Gerçek varlık cüzler olarak külden daha fazladır. Ve arkası da kesilmiyor. Bir tane Hakk var. Ama cüziyyet yönü ile baktığımızda vaziyet değişiyor.

'Var olan küldür, bu her şeyin aksinedir.' Her ne kadar cüzler fazla gibi ise de var olan yine küldür.

Var olanların çokluğu zâhiridir. Hakikatte ise hepsi birdir.

Küllün, yani var olan şeylerin varlığı, çokluktan göründü. Kül, cüzün, yani varlığın hakikatini çoklukla örter.

Tek bir hüküm olarak, tek bir mana olarak zuhura gelmiş olsa da bu alem yokluk hükmünde olur. Değişik hükümler ve zıd ifadelerle karşı karşıya olacak ki hayatın devamı sağlansın, yaşam

mümkün olsun. Eğer zıtlıklar olmasa hayat zaten olmaz.

Küll, yani var olanlar, görünüşte çok olduğundan sayı ve miktar bakımından kendi cüzü olan varlıktan azdır.

Vacip olan mutlak varlık, var olan şeyin cüzü değil mi? Var olan şeyler, ona tabi değil mi?

Küllün, yani var olanların hakikatte bir varlığı yok ki. Var olan varlığın hakikatine ârız olan bir şey.

Küllün varlığı, tek bir hakikatin çoklukla zuhurundan ibaret. Çok olan şey, çokluktan görünmekte.

Küllün yani genel olanın varlığı tek bir hakikatin çoklukla zuhurundan ibarettir. Değişik manalarla zuhura gelmesi ona çokluk hükmünü veriyor. Aslında o tek bir hakikattir. Çok diye bildiğimiz manalar tek bir hakikatin zuhur mahallidir.

Küll, yani var olan, bir çok şeylerin bir araya gelmesinden peyda olan bir arazdır. Araz ise zaten yokluğa koşuyor.

Arızı yani sonradan olmak demektir. Zaten arızı yok olacaktır. Küllün, yani var olan şeylerin cüzleri yok oldu mu kendisi de derhal imkân sahasından çekilir, yok olur.

Âlem, bir küldür ve bir göz açıp yumuncaya kadar hemencecik yok olur, iki zaman içinde bâki kalmaz.

Yine göz açıp yumuncaya kadar tekrar bir âlem var olur. Her lâhza bir yer, bir gök yok olmakta ve yokluktan varlığa gelmektedir.

Her an yeniden yaratılmaktadır, gençtir... Her an yok olmaktadır, kocamıştır...

Âlemde her an bir haşir vardır, bir neşir vardır.

'O her an bir şe'ndedir.' ayetini açıklıyor.

Alemde hiç bir şey iki an içinde bâki değildir. Her şey öldüğü anda yeniden doğmaktadır.

Bütün bu görünenlerin hiç biri, iki an içinde baki değildir.

Fakat kopacak olan büyük kıyamet bu değildir. Çünkü bu, amel bakımındandır, o ceza bakımından!

Onunla bunun arasında nice fark var... Dikkat et de bilgisizliğe uğrama!

Gözünü aç da tafzil ile icmalin farkın bak... Saat, gün, ay, yıl... Hepsi zaman ama, birbirinin aynı değil.

Yani genişletme ile toplamının farkına bak.

Burada söylenen sözlerle yapılan işlerin hepsi de mahşer gününde ortaya çıkar.

Burada yapılan bütün fiiller bir yerde toplanır depo edilir mahşer günü meydana çıkar ve onun neticesi de görülür.

Orada hatıra gelen, gönülden geçen şeylerin hepsi görünür. 'Yevme tüblesserâir'i okusana!

O gün bütün sırlar meydana çıkar. Bugünden o sırları meydana çıkarırsak o gün zaten bize açılmış olur. Haşır olduktan sonra insanların görecekları yaşantı ile sırlar meydana çıkmış olacak. Sırlar derken gizli bir şey var da ortaya çıkmış değil. Biz alemdekini açık olarak göreceğiz. Şartlanma boyutumuz ortadan kalkacak. Beden ortadan kalkacağı için bazı yaşantıları açık olarak göreceğiz. Ama görülmeyecek şeyler de çok. Ama yaşantı olarak göreceğimiz şeyler tamamen bunun dışında. Burada değerli olanlara hepsi orada değerli olmayacaktır. Burada değer vermediğimiz şeyler orada bize çok değerli olacak, onun için sırlar meydana çıkacak. Gerçek yaşantı meydana çıkacak. Eğer bunu burada idrak edersek, kendimizi o yaşantıya burada adapte edersek oraya gitmek veya gitmemek diye bir derdimiz olmaz.

Bunu anlamak istersen bak bir kere... Sende dirilmek ve ölmek var.

Âlemde yüce, aşağı... Ne varsa örneği senin bedeninde, senin canında.

Alemde senin gibi muayyen bir şahıs. Sen, ona can kesilmişsin o sana ten kesilmiş.

Bütün alem, muayyen yani tayin edilmiş bir şahıs. Şahıs derken bizim gözümüzün önüne geldiği gibi tek bir şahıs değildir. Suretlenmiş manasında bir tek varlıktır.

Senin gerçek varlığın ona can olmuş, o da sana beden, olmuş ten olmuş. İnsan-ı kamil dedikleri gerçek kamil insan budur. Bizim anladığımız manada birimsel manadaki insan, insan-ı kamil değildir. O da insan-ı kamil ismini alıyor ama gerçekteki bütün alemler tek bir insan ismini alıyor. Varlığın özü onun canı, sureti de onun teni oluyor.

İnsanın üç türlü ölümü vardır: Birincisi, zâtı itibariyle her lahza ölüp durmasıdır.

İkinci ölümü dileyerek, isteyerek ölmesi, üçüncüsü de eceli gelince ister istemez ölmesidir.

İnsanın üç türlü ölümü derken burada ölüme değişik bir yönden bakıyor. İki türlü ölümü düşünüyoruz da her zaman üçüncü ölümü düşünmüyoruz. Birinci zatı itibariyle ölümdür. Bu nasıl bir şey? Zatı itibariyle ölüp durmasıdır. Ölüm dendiği zaman aslında bu iki yönlü yorumlanmalıdır. Birisi ölüp yok olması şekliyle birisi de aynı anda ölüp aynı anda dirilmesi, gerçek varlığıyla her an yeni bir şe'nde olması, hakkıyla ölmüş olabilmesidir. Kişi gerçek varlığını ve zatının ne olduğunu idrak edemezse her geçirdiği anda her anda, her saniye ve salisede zatını öldürmüş oluyor. Zatını öldürmüş olması mümkün değil ancak idrak edemediği için zat yok hükmüne giriyor. Yok hükmüne girmesi de ölü hükmünde olması manasınadır. İkinci ölümü dileyerek, isteyerek ölmesidir. Bu ölmeden evvel ölünüz hükmünün mastarıdır. İhtiyari ölüm, dileyerek, isteyerek ölmesidir. Üçüncüsü de eceli gelince ister istemez ölmesidir. Bu onun elinde olmayan bir şey fakat evvelkiler bir ve ikincisi elinde olan işlerdir. Kişi buradaki muvaffakiyetini

sağlayabilirse öldükten sonra üçüncü ölüm onun için sureta olan bir ölüme dönüşür. Üçüncü ölüm bir başka yaşama geçmektir, rahatlaktır, huzurdur. Buradaki sınırlı yaşamın buraya göre sınırsız dönüşmesidir. Hadis-i şerif’de ‘İnsanın etrafında doksan dokuz türlü ölüm suretlendirilmiştir, şekillendirilmiştir.’ buyrulur. Bunları geçtikten sonra ancak kendi ölümüyle ölebilir, denir. Bu da hadisin ölüm hükmüne bir başka açıdan bakması ve izah etmesidir. Doksan dokuz türlü ölüm tahakkuk edecek kişi de ondan sonra normal ölümüyle ölecektir. Ancak böyle ölürse rahat olur, deniliyor. Peki doksan dokuz türlü ölüm nasıl bir ölümdür? Siz bütün isimlerin varlığını evvela idrak edecek, yaşamına onu intibak ettireceksiniz. Ardından onların karşılığı olan kendindeki nefsanî hükümleri yok edeceksiniz. Mesela doksan dokuz esma’ül hüsnadan biri olan Hayy ismiyle fiziksel olarak yaşıyor. Fakat kendisi gaflet halinde bu yaşamı kendi hayatı zannediyor. Kişinin hayalinde ve vehminde benim hayatım diye zannettiği hayatı ortadan kaldırıp, zannî hayatını öldürüp gerçekten hakkın Hayy ismiyle yaşadığını idrak etmesi, doksan dokuz ölümden bir tanesinde muvaffakiyet sağlaması oluyor. Kendi görüşü olarak zannettiği eski görüşünü sonradan hakkani görüşe çevirmesi dolayısıyla doksan dokuz esma’ül hüsnadan bir tanesinde daha hayatında muvaffakiyetini sağlamış oluyor. Kahhar isminin kahredici diye zannettiği kendindeki hükümlerin ortadan kalkması, gerçek ‘lillahil vahidil kahhar’ hükmünün ortada kalması ve onda kahhar isminin izale olmasıdır. Kişinin vehminde olan kahhar isminin kalkıp gerçek kahhar isminin yerine gelmesidir. Bu doksan dokuz hal meydana geldikten sonra zaten tabii ölümle ölmüş olur. Tabii ölümle ölmüş derken fiziksel ölüm zannediyoruz. Halbuki gerçek varlığıyla, ölmeden evvel ölünüz hükmünün en geniş manadaki ifadesi burasıdır. Üçüncü ölüm yani fiziksel ölüm bilse de bilmesede, istese de istemese, de razı olsa da olmasa da olacaktır.

Her ism-i şerifin hakkani sırrına vakıf olmak suretiyle ölecek ve ölmeden evvel ölünüz hükmü gerçekleşecektir.

Ölümle dirim, birbirinin zıddı olduğundan üç ölüme karşılık üç de dirim vardır.

Âlem dileyerek isteyerek ölmez. Bu ölüm, bütün âlem içinde yalnız sana mahsustur.

Alemdaki varlık kendi isteğiyle ölmez. Çünkü alemin kendine ait bir isteği olamaz. Ama insanda bu böyle değildir. Aleme karşın

insanın değişik özelliği var. İnsan istediği şekilde ölebilir yani ihtiyari ölümle ölebilir. Bu sadece insana mahsustur. Bir gün Feridüdin-i Attar'ın kapısının önüne bir garip fukara geliyor. Elinde bir tas dükkanın önüne çörekleniyor, oturuyor. Gelen geçen tasına bir şey atsın diye bekliyor. Bir yandan da yanındaki içinde bir sürü malı mülkü olan zengin aktar dükkanına bakıyor. Bir müddet orada oturuyor. Neticede Feridüdin-i Attar hazretlerinin dikkatini çekiyor. 'Ya baba! Neler yapıyorsun ne haldesin? Baktım ki buradan gitmedin, senin halin bir hayli dikkatimi çekti. Ben de senin gibi olabilir miyim acaba?' dedi. Yani senin gibi bu kayıtsız hayatı yaşayabilir miyim veya kendimi o şekilde zillate düşürebilir miyim, dilencilığe kadar düşebilir miyim diye sordu. Fukara 'Evlat, sen bizim hayatımızı yaşayamazsın.' dedi. Attar hazretleri 'Niye yaşayamam acaba?' dedi. Fukara 'Hadi yaşa da göreyim, bakayım.' dedi ve tasını kenara aldı, gözlerini kapattı ve Allah diyerek ruhunu teslim etti. Fukara hem fiziksel ölümüne hem manevi ölümüne hakim. Dilediği anda ölüyor dilediği anda hayatını sürdürüyor. Attar hazretleri bu duruma hayret ediyor ve bu zatın halini hatırlıdan hiç çıkarmıyor. Nasıl insan istediği anda gerek fiziksel gerek ruhsal ölümüne hakim olabiliyor? Yıllar sonra tatarlar Attar'ın bulunduğu yeri istila ediyor. Ve tatar askerlerinden bir tanesine esir düşüyor. Tatar asker atla giderken Attar'ın da ipinden tutmuş sürüklüyor. Derken onu tanıyanlardan bir tanesi 'Asker efendi şu esirini bana yüz altına satar mısın?' dedi. Feridüdin-i Attar 'Aman sakın satma, benim değerim ondan çoktur.' dedi. O zaman asker daha da ıstahlanıyor ve yüz altına satmıyor. Yolda yürümeye devam ederlerken karşılarına elinde de bir demet ot taşıyan garip bir köylü çıkıyor. Köylü 'Ey asker, şu otu vereyim de atına yedir, bunun karşılığında o köleyi bana verir misin?' dedi. Feridüdin-i Attar Hazretleri 'Şimdi değerimi buldum, ver.' dedi. Asker 'Sen beni bu kadar şeyden mahrum ettin.' dedi ve orada onu şehit etti. O kişinin halini yaşayabilmek için bunu yaptı ve neticede bunu yaşadı.

Fakat cihanda her an değişip durur ve her yok oluştan sonra derhal evvelki gibi var olur.

Bu cihan her ne kadar kendi ihtiyariyle ölemiyor ise de her an yok olmakta fakat anında yine dirilmektedir. Sen bunu devamlı yaşıyor zannediyorsun diyorsun, aslında bu ölüm devamlı olmaktadır. Ölümle hayatın devamlılık üzere sürmesinden hayatı devamlı bir yaşantı zannediyoruz.

Mahşerde neler olacaksa sende de onların örnekleri görünür, benzerleri olur.

Bedenin yere benzer, baş da göke. Duyguların yıldızlardır, ruhun güneş.

Değişik duygular var. Hayali duygu, şairane duygu romantik duygu, ayın tesirinde olan duygu. Peki her şey bir duygudan kaynaklanmıyor mu? Sinirlemek, kızmak, merhamet gibi bütün oluşumlar duygudan kaynaklanıyor. Bu duyguların kaynağı yıldızlardır. Eğer gökyüzünde yıldızlar olmasaydı hiçbirimizde hiçbir duygu olmazdı.

Hangi yıldız bize tesir eder? Genelde her kişiye özel bir yıldızın mutlak tesiri vardır. Diğer yıldızların dışında daha ağırlıklı tesiri olur. Eskiler 'Yıldızı alçak.' derler. Yıldızı alçak dedikleri daha yakından alıyor yüksek dedikleri daha uzak mesafeden alıyor. Ama uzak dedikleri daha güçlü olur. Daha geniş boyutlu olduğu için daha tesirli olur. Ama bazıları bir nevi esiri oluyor.

Elinde televizyon çalıştıran kumanda var ve televizyonu sen idare ediyorsun. Anahtarı uzaktan kumanda ile açmakla televizyonun yanına gidrek açmak arasında bir fark yoktur.

Önemli olan insan varlığının yıldızlar tarafından zinetlendirilmesi ve değerlendirilmesidir.

Şimdi yönetiyor muyuz yönetiliyor muyuz? Yönetmemiz lazım galiba ama yönetilebiliyoruz. Evvela öğrenci oluyoruz sonra öğretmen oluyoruz. Öğretmen olamıyorsak ömür boyu yönetiliyoruz. Sadece ömür boyu değil öldükten sonra da bu yönetilme devam ediyor. Çünkü hayatını hangi şartlarla sona erdirmiş ise o şekilde devam ediyor. Burada alınan radyasyon ne ise ne miktardaysa yani beynimizde ne oluşmuşsa aynıyla devam ediyor. Dünya sistemi değiştiği için öteki tarafta bu duyguları verecek olan yıldızlar yoktur. Yok ama o etkiyi aldığımız için o şekilde devam ediyor. Eğer o duyguların yolunu keser de onlardan kurtulabilirsek ahirette de artık onların bize tesiri olmuyor. Başka bir manyetik hale girmek lazım.

İnsan iki şekilde yönetiliyor. Bir tanesi yukarıdan gelme yönetim yani yıldızlarda gelme yönetim, bir tanesi de içinden gelme, nefsinden gelme yönetimdir. İnsanın mutlak tesiri altında olduğu bu iki yöndür.

Dünya insanın tabiatıdır. Yani nefsanî varlığı dünyadan kaynaklanır. Çünkü yediğimiz, içtiğimiz giydiğimiz her şey, ateşimiz, suyumuz, havamız, dünyadan değil mi? Bizi nefsanî yönde yönlendiren dünyadır. Toprakta geldik toprağa gideceğiz. Toprak bizi çekiyor, nefsimiz orayı istiyor. Ruhumuzla yukarıdan geldik, o da yukarısını istiyor. Bu ikisi arasında bocalıyoruz. Kemale ermemiş bir insan ne olursa olsun hangi dilden hangi ırktan olursa olsun muhakkak bu iki hükmün altındadır. Gerek Hindular gerek Museviler gerek Hristiyanlarda yapılan bütün riyazatlar bu iki duygunun hükmünden kurtulmak içindir. Biri nefsanî, bedensel duygulardan diğeri de yıldızlardan gelen duygulardan kurtulmaktır. Bunlardan kurtulabildiğimiz düzeyde kendimizi bulabiliriz. Bunların etkileri sürdüğü müddetçe biz kendimizi bulamayız. Bunlardan kurtulmak için de buların verdiği güçten daha güçlü bir güç olacak ki onların tesirini bertaraf edilsin. Bunun dışında hiçbir şekilde duygulardan kurtulmanın yolu yoktur. Ne yaparsa yapsın, istediği kadar çok zikir yapsın, ibadet etsin, muhakkak bu duyguların tesiri altındadır. Hatta eğer güzel yönlendirilemiyorsa yaptığı bu ibadetler neticesinde daha da çok duyguların altına girer. Neden? Çünkü benliği artar. Ben şu kadar ibadet bu kadar zikir yaptım dedikçe benliği artar. Benliği arttığı müddetçe de duygular altına girer.

'Bedenin yere benzer' derken 'Biz Adem'i yeryüzüne indirdik' ayetindeki yeryüzünün beden olduğunu kastediyor. Bedenin yerdir, Adem de buraya inecektir. Senin Adem'in bu yeryüzüne inecek, sana inecek. Adem arzıdır, kişinin arzıdır. Adem de arza indiğine göre herkesin Adem'i kendi arzına inecektir. Adem bir tane değildir. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim'in hükümlerinin hepsi her birerlerimizin üstünde caridir, geçerlidir. Eğer bunları biz anlayamıyorsak o zaman geçerlilik hükmünü idrak edemiyoruz demektir. Onu sadece masal olarak dinliyoruz, demektir.

Başî niçin göğ'e benzetiyor? Çünkü düşünceler ve akıl akı külle benziyor. Çünkü akıl başıdır. Duyguyla duygusuzluk aklını yani gerçek akılla duygu hükmü altında olan akı ayırılım. Bir akıl yıldızların tesiri altındaysa vehmin hükmü altındadır. Yani hayal ve vehimle hayatını sürdürür. Eğer bir akıl vehmin üstüne çıkmışsa, vehmi hükmü altına almışsa, o akı külle ait olan bir akıldır. Eğer vehmin hükmü altında ise ona da akı cüz denir. Aslında akı külden ayrı değildir ama faaliyet sahası çok sınırlı olduğu için akı cüz hükmünü alır. Çünkü akı cüz kendine ayrı bir beden zanneder. Bundan kurtulup kendi varlığının sadece kendine has bir varlık olmadığını, geniş boyutlu bir varlık olduğunu idrak etmesi akı külle geçmesidir. Akı külle geçtiği zaman da yıldızların üstüne çıkar. Akı

küll yıldızlar, burçlar dahil hepsini ihata eder. Yıldızların duygu olarak bize verdiği neticede bir ilimdir. Yıldızlar da o ilmi akli külden alıyor. İnsan eğer akli külle geçmiş olursa yıldızların ona tesiri olsa da üzerinde mühim tasarruf yapamaz. Onun için o cetveldeki sıraları insan bakar da ona göre hayatını sürdürürse yaşantısında daha muvaffakiyetli olur.

Ruhun güneştir çünkü güneş her tarafı aydınlatıyor ve karanlık bir yer bırakmıyor. Dolayısıyla ruh da bütün varlığı bedeni olduğu için bütün alemdeki varlığı aydınlatıyor.

Sert kemiklerin dağlara benzer, kılların nebatlarındır; ellerin, ayakların ağaç.

Burada daha fiziksel yönü değerlendirmesidir.

Kıyamette yeryüzü nasıl titrerse senin bedeninin de ölüm çağında nedametden tir tir titrer.

Eğer kişi birinci ve ikinci ölümü vaktiyle yapamamışsa izdirari ölüm gelip çatmışsa, tir tir titrersin. 'Titrerim mücrim gibi baktıkça istiklalime.' dediği gibi arkaya bakıyor ki kendini tanıyamadan gariplik içerisinde yaşamış boş bir hayat. Ve bu hayatın bittiğini ve artık çok kısa bir süre kaldığını idrak ediyor. Bu kısa süre içerisinde bütün işlerin hemen olamayacağını da kabulleniyor. Bundan büyük pişmanlık ve müflislik düşünülemez.

Beynin perişan olur, canın kararır, duyguların yıldızlar gibi nursuz, fersiz bir hale gelir.

İnsandaki duygular ölümü hatırına getirmeden evvel şiddetli ve kuvvetlidir. Aklına bir şey gelir hemen onu tahakkuk ettirir. Aklına başka bir şey gelir, hemen onu müspet veya menfi yapar. Ama ölüm döşğinde vücudun enerjisi azaldığında, alıcıları zayıfladığından bir şey yapacak durumda olmaz. Duygular gelir ama tesirsiz olur. Böylece nursuz, fersiz, güçsüz, kuvvetsiz yatar kalırsın.

Kıllarının dibindeki deliklerin her biri terden bir deniz kesilir... Sen de o denizde elsiz ayaksız garkolursun.

Artık dışarıya suyunu atıyor ve bedenin o suya ihtiyacı kalmıyor. Elsiz ayaksız derken, eli ayağı var fakat işlerlik yok manasındadır.

Ey yoksul adam, can çekişmeden kemiklerin, boyanmış yüne döner, dağılır ve perişan olur.

Vücut ihtiyarlayınca hücreler birbirini tutamaz hale gelir ve dağılmaya başlar. 'Kel ihnil menfuş' yani kıyamet gününde dağlar boyanmış pamuklar gibi atılırlar.

Ayakların dolaşır... Bütün çiftler, çiftinden ayrılır, tek kalır.

Ölüm anında herşey birbirinden ayrılır.

Can, bedeninden tamamıyla çıktı mı yeryüzüne benzeyen bedenin dümdüz kala kalır... Artık onda ne bir çıkıntı görürsün ne bir girinti!

İşte alemin hali de bu çeşit olur. Ölüm çağında kendinde gördüğün hâller onda da zuhur eder.

Varlık, Hakk'ındır, O'ndan başka her şey fânidir. Kur'an bunu anlatmaktadır.

'Küllü men aleyhâ fân.' Bunu bildirdiği gibi 'Lefi halkin cedid' ayeti de apaçık anlattı.

Meniyyet ne demek? Men kim, kimlikler manasındadır. "Küllü men" yani bütün kimlikler, 'Aleyha fan.' fani olacaktır. Başka bir ayette de bunun karşılığı olarak 'Küllü şeyin halikün illa vecheh.' Şeyiyyet hükmüyle madde aleminin şeylerin yani eşyanın ortadan kalkması fiiller alemindeki Hakk'ın baki kalmasıdır. O da birinci tevhid düzeyindeki tevhid-i efal mertebesidir. Biri şeyiyyetin ortadan kalkması, biri meniyyetin yani kimliklerin ortadan

kalkmasıdır. Esmaların kimliklerinin ortadan kalkması yani varlıkların isimlerinin ortadan kalkması, varlıklara ait hüviyetlerin ortadan kalkmasıdır. Esmâ alemleri yani isimler aleminin ortadan kalkmasından bahseder.

“Küllü men aleyha fan” bütün kimliklerin üzerinedir. yani bütün kimlikler fani olacaktır. Ayrı ayrı varlıklar, ayrı ayrı isimler vardır hükmü ortadan kalkacaktır. Aslında ortada değişecek bir şey yok, değişmesi gereken bizim bakış açımızdır. Ayrı ayrı varlıklar, kimliklerin hepsi Hakk'ın isimlerinin zuhurudur.

Ayrı varlıklar dediği ortada gezen, dolaşan, yiyen, içen varlıklardır. Ama hepsi Hakk'ın varlığı olarak vardır. Kendilerine has bir varlık olarak değil yani Hakk'ın dışında ayrı bir varlık olarak değil. Karpuzun içinde çekirdekler var ama hepsi birlikte tek karpuz. Ama o çekirdekleri alıp açtığımız zaman biz onlara birer isim verirsek, her çekirdeğe bir isim koyarsak, kesret alemine düşeriz. Bütün alemde onun zuhurundan başka birşey olmadığına göre bütün isimler ona ait isimlerdir. Ona ait isimler olduktan sonra mahluk ismi kalkar halik ismi kalır. İşte meniyyet dediği kimliklerin kalkması ayetiyle bunu anlatmak istiyor. ‘Küllü şeyin’ bütün şeyiyyet yani eşya dediği madde alemindeki madenler, nebatlardır. Bunların neticesinde ‘Lefi halkın cedid’, ‘O her anda yeni bir yaratıştadır.’ Hem ‘Küllü yevmin hüve fi şe’n’ hükmünü burada anlatıyor hem de bizim idraklerimizde evvelce var zannettiğimiz şeylerin her an bizden bir kısmının gitmesini anlatıyor. Bir kısmı gitti yerine yenisi halk edildi. Yani yeni halk edilen bir şey yok ama biz bunu eski halini tanımak suretiyle bıraktığımızdan onu öldürdük. Yani aynı şeyi eskiden bir başka yönlü tanıyorduk, o tanımamızı öldürdük aynı şeyi bugün bir başka şekilde tanıyoruz. Bizde o varlık hakkında yeni bir yaratım, yeni bir doğuş oluyor.

İki cihanın da yoktan var edilmesi ve varken yok edilmesi ademoğlunun yaratılması ve dirilmesi gibidir.

Dünya ve ahiret bir zamanlar yoktu değil mi? Bize göre ahiret olan şimdi o alem aslında ahiret alemleri değil o da müşahede alemleridir. Ama biz göremediğimiz için bize göre ahır yani gayb alemleri olmaktadır. Aslında gayb alemleri diye bir şey yok. Biz gayb alemlerine geçtiğimizde orası bize göre müşahede alemleri olacak, burası da bizim için gayb alemleri olacak. Oraya geçmiş varlıklar için burası gayb alemleridir. Onlara göre geçtiklere yer müşahede alemleridir. ‘Alemlü gaybi veşşehadeh’ ayetinde orada gayb ve

şehadet aynı şeydir demek istiyor. Öldükten sonra gidilecek bir yer değildir. Eğer gayb alemini burada idrak edemezsek ahirete geçtiğimizde gayb alemini ebedi olarak bilmemiz mümkün değildir. Nasıl ki burada hayalimizde bir hayat yaşıyor isek orada da aynen bu hayalimiz süreceğinden orada da hayali bir hayat yaşayacağız. Gerçekten ahireti idrak etmemiz, yaşamamız mümkün olmayacak.

Zaruri ölmek kafi gelmiyor ama isteğinle ölürsen onların hepsi yerini bulmuş olur. Bunu anlatmak için ademoğlunun yaratılması ve dirilmesi gibidir, denmiştir. Ademoğlu yaratıldığı zaman dirilmesi kelimesini oraya niye koymuş? Yaratıldı zaten dirildi demektir. Ademoğlunun fiziksel olarak yaratılması vardır, bir de gerçek ruhani olarak dirilmesi vardır. Dirilmesi, Hakk'ın varlığında olan dirilmedir. Gerçek dirilme Hakkani dirilmedir. Yani varlığı Hakk'ın varlığından başka bir şey olmadığını idrak etmesi ve bu yaşantı içinde yaşamasıdır. 'Rabbena zalemna enfüsena' dediği budur. Ben, bendeki Hakk'ın varlığını unuttum dolayısıyla kendime zulmettim, Hakk'a zulmettim manasınadır. Hakk zaten kendisinden başkası değildir.

Halk, daima yepyeni bir yaratılıştadır, dilerse ömrü uzasın gitsin!

İsterse uzun ömürlü olsun böyle devam eder. Yeni bir yaratılıştadır dediği yıldızlardan gelen tesirler onda devamlı bir yaşantı meydana getirir. Hiç kimsenin bir saniye evvelki yaşantısı bir saniye sonraki yaşantısıyla uymaz. Hepsinde muhakkak değişiklik vardır. Şu anın bir milimetre gerisine gitmek mümkün mü? Değil. O geçti, gitti, öldü çünkü artık onu diriltmek mümkün değildir. İstersek biz bunu bilelim, istersek bilmeyelim. O hükmünü icra ediyor. 'Sen akıp durmakta olan bir nehir görürsün ama biraz evvel yıkandığın su sonra yıkandığın su değildir.' yani akan su aynı su değildir, diyor.

Tanrı ihsanının feyzi, daima sıfatlarla adlardan tecelli eder durur.

Tanrı ihsanını feyzi evvela sıfatlardan isimlere geçer. İsimlerden de madde alemine geçer ve oradan tecelli eder, durur. Biz bunu böyle idrak edersek bu oluşumu anlarız ve değerlendiririz. Eğer

edemezsek, o zaten olur, geçer ama bizim için ölü hükmündedir. Biz farkında olmayız.

O taraftan daima yaratmak ve kemâle getirmek... Bu taraftan daima ve her an değişip durmak!

Mana bakımından bunların hepsini meydana getirmek, zuhurda olanlar için de değişip durmak...

Fakat bu dünya zuhuru geçti mi ahiret yurdunda her şey baki kalır.

Çünkü her neyi görürsen çaresiz, mana ve suret bakımından o şeyde iki alem de vardır.

İlk âlem (olan dünya ile) buluşmak, ayrılığın ta kendisidir. Öbür âlem ise şüphe yok Tanrı'dandır, bâkidir.

İlk alem olan dünya dediği madde olarak ilk alemdir. Aslında son alemdir çünkü yaratılışa göre en uç noktada efal alemi, fiiller alemi en son olandır. Çocuk dünyaya geldi, dirildi diyoruz, halbuki o çocuk dirilmedi, öldü. Manada öldü, maddede dirildi.

Dirildi, fiziksel dünyaya geldi dediğimiz çocuk kesin olarak öldüğünden mesele ölmüşü diriltmektir. Buraya onun için geldik. Öldük ama dirilme imkanımız var. Burada ölü olarak yaşamaya gelmedik. Yahut uyurgezer olarak uykuda yaşamaya gelmedik. 'İnsanlar uykudadır, öldükleri zaman uyanacaklar.' denmiyor mu? 'Halekal mevte vel hayate' ` Cenab-ı Hakk evvela ölümü sonra hayatı yarattı.' Biz bu fiziksel bedenle yaşamayı yaşam zannediyoruz. Halbuki bununla hiç ilgisi yok. Çünkü bu yaşam varlıkların hepsinde cari olarak devam ediyor. İki ayaklısında da dört ayaklısında da kuşunda da böceklerinde de bu hayat var. Onlar yaşıyorlar mı? Şartlanmalarımıza göre yaşıyorlar. Bizde onlar gibi yaşıyorsak buna yaşama denmez. Bir kimsenin idraki yoksa, kim olduğunu bilmiyorsa, nereden geldiğinin farkında değilse, gideceği yerden haberi yoksa, yaşadığı hayatın ne düzeyde bir hayat olduğunu bilmiyorsa, buna zaten yaşama denmez.

Bir makine de robotlar da insanın işini yapıyor değil mi? Bulaşık yıkıyorlar, temizlik yapıyorlar, kahve götürüyorlar, fabrikalarda kaynak yapıyorlar, o kadar hassas işleri yapıyorlar ki insanın

yapamadığı işleri yapıyorlar. Mesela atom sanayiinde robotları kullanıyorlar çünkü insan o radyasyona dayanamıyor. Ama robotlar dayanıyor. Yeraltında madenlerde çalıştırıyorlar çünkü o kadar havasız yere insan inemiyor. İnsanın tahammül edemediği yerlerde iş görüyorlar. Robotların bir hareketleri var, cereyanları var, içerisinde güçleri var. Peki yaşıyorlar mı? Bir demir parçası, insan değil ama insana yol gösteriyor. Demek ki bizim yaşamamız gerçek insan hayat yaşaması değil, gerçek yaşam değil.

Kişinin gözü açıksa her şeyden misal alır, her şeyden ibret alır. İşte insanın dünyaya gelmesi, hayat değil ölümdür. Neden ölümdür? Evvelce kendi belirli bir ismi, resmi, cismi olmadığı halde Hakk'ın varlığında vardı, birlikti. Kendini bilmiyordu, ayrı bir varlık olarak yoktu ama Hakk'ın varlığıyla Hakk vardı. Hakk ile vardı ama kendini tanımiyordu, bilmiyordu çünkü böyle bir terkip olmamıştı. İnsan terkipten meydana gelmiştir. O, yıldızların birçoklarının tesiriyle belirli bir ahlak ortaya koyar. Herkesin ahlakı, yaşantısı, dünya görüşü bir başka türdür. Bu bedenler birer terkip hükmündedir. Bu terkip oluşmazdan evvel bu güçler genel olarak Hakk ismindeydiler. Ne zamanki Hakk bu kendinden varlığı reddetti 'Ve rededna esfele safilin' dedi. Evvela zatından sıfatına sonra sıfatından esmasına sonra esmasından efaline en sonda efalinden ölümüne reddetti. Hadi ara da bul, dedi. Benim saltanatımdan dışarıya çıkabilir misin, dedi. Böylece biz yaşama geldik diye zannettiğimiz anda ölüme geldik. Neden? Kendimizin gerçek varlığını unuttuk. Kendimizi terkip zannettik, geniş boyutlu varlığımızı unuttuk ve terkibin içerisine girdik. Bizim madde yönlü bedenimizi meydana getiren arzın tesirinde kaldık. Bize tesir eden yıldızların tesirinde kaldık. Dolayısıyla köle olduk. Köle de ölmüştür, ölü hükmündedir. Efendisinin karşısında köle bir şey yapabilir mi? Yapamaz. O istediği kadar köle olarak yaşasın, gezsın, dolaşsın, robot olmaktan başka bir işe yaramaz.

Dünyaya gelirken çocuğun feryadının sebebi anlaşılıyor.

Şair tekerlemede 'Sen doğduğun zaman sen ağlar idin, etrafındakiler güler idi. Öyle bir mesrur bir hayat yaşa ki öldüğün zaman sen gülesin etrafındakiler ağlasın.' diyor. Doğduğun zaman sen ağlıyordun ölümler sen öyle bir hayat yaşa ki sen gülesin etrafındakiler ağlarsa ağlasın zaten ağlaması bir şey ifade etmez. Velhasıl dünyaya gelmek ölmektir yani gerek varlığından ölmektir. Hasta olan bir kişi ne yapar? Hastalığını iyileştirmek için bütün gücünü verir. Bizim üstümüzde de ölüm hastalığı var. Üstümüze ölüm toprağı serpilmiş. Bunu aşmamız lazım ki dirilelim. Ve de sağlam bir doktor bulmamız lazım, başka türlü olmaz. Doktoru

bulmak yetmez. İlacını alacaksın ama dozunu da kaçırmayacaksın. O ilaç biraz acılı oluyor.

İlk alem olan dünya ile buluşmak ayrılığın ta kendisidir. Dünya ile buluşmak dünyada meydana çıkmaktır ama bunun bir başka yönü vardır. Eğer sen dışarıdaki hayaldeki dünya ile değil, kendi dünyanın ile buluşup da ünsiyet kurabilmişsen hayatın o zaman başlar. Gerçek diriliğin, canlılığın o zaman başlar. Tarikat mertebesindeki veled-i kalp isminin karşılığıdır.

Üç ölüm üzerimizden geçtikten sonra gerçek olarak burada dirilebilirsek, ruhlar alemi için 'Kulirruhu min emri rabbi', 'Rabbimin emrindendir' dendiği gibi o kişi artık bakidir. Kişi de kendini o hale, o boyutlara getirmişse artık onun için korku ve hüzn olur mu? 'La havfün aleyhim velaül azim.'(Yunus-62)

Bakilik, ebedîlik, varlığın adıdır ama var olan şeylerde zuhur eden varlık, daimî ve ebedî olursa,

Varlığın zuhur ettiği suretler, o suretlerden zâhir olan varlığa tamamıyla uygun olursa ilk zuhuru olan şu dünyada, son zuhur olan ahiret âlemi görünür.

Mana olarak manalığı mevcut fakat görülebilmesi için suretlere bürünmesi gerekiyor. Yunus Emre'nin 'Ete kemiğe büründüm, Yunus oldum göründüm' demesini, et kemiğe büründü ve Yunus olarak göründü şekliyle anlıyoruz. Halbuki onu hiç onu ifade etmiyor. Bürünmek, varlığın zuhura çıkması yani gerçek varlığın, mananın kesafetleşerek meydana çıkmasıdır. O suretlerden zahir olan, tamamıyla varlığa uygun olursa ilk zuhuru olan şu dünyada son zuhur olan ahiret âlemi görünür. İnsan o varlıkların gerçek manaların ne olduğunu idrak ediverirse bu alemde zaten ahireti de idrak etmiş demektir.

Aslının ne olduğunu idrak ettikten sonra arada dünya ve ahiret diye bir tefrik, ayırım kalmaz. Ahiret dünyanın neticesi değil mi? Burada ne varsa orada o devam edecek. Burada biz hakikatleri idrak etmiş isek ahiretteki yaşantımızda hakikatleri anlamak devam edecektir. Eğer burada hakikatleri anlayamamış isek ahirete intikal ettiğimizde de onları anlamamız mümkün olmayacaktır. Nasıl ki dünyada hayali bir hayat yaşamışsak ahiretteki hayatımız da öyle zanni ve hayali olarak devam edecektir.

Bu âlemde kuvvet bakımından ne varsa o âlemde bir uğurdan fiil halinde tecelli eder.

Bu alemde bazı şeyler var ki kuvvada yani manada gizlidir. Bazı şeyler de var ki fiilde meydana çıkıyor. Madde yönümüzle ilgili olan hallerimiz madde olarak zuhura çıkıyor. Fakat mana olarak bizde gizli olan şeyler yani akıl boyutunda bildiğimiz şeyler, maddeyle ilgili olmadığı için burada zuhura çıkamıyor. Mana ile ilgili olan şeyler de orada kesafete bürünerek varlık halinde meydana çıkacaklardır. Bu dünyada manalar maddeye dönüşerek varlık haline gelip de idrakimizin önüne seriliyorlar. Öteki alemde manalar burada zahire çıkıyor. Buradaki manalar da öteki alemde zahire çıkacaktır.

Biz ne fiil işliyorsak bu fiilin düşüncesinde bize nasıl bir oluşum, bir mana meydana geliyorsa o ahirette fiil olarak gözükecektir. O suretlere bürünerek fiil olarak karşımıza çıkacaktır. Yaptığımız her şey mana olarak bir varlık meydana getiriyor. Eğer biz ibadet hükmünde olan güzel şeyler meydana getirmişsek bunlardan güzellikler, süslü varlıklar meydana geliyor. Biz ne kadar çok bu varlıkları meydana getirirsek, cennet dediğimiz mahal bunlardan meydana gelir. Cennetimizi bunlar hazırlıyor. Burada mana olarak yapılan ilimler, bilgiler ve yapılan fiillerin neticesinde oluşan varlıklar karşımıza cennet şekliyle çıkıyor ve bizi sarıyor. Biz onun içerisine giriyoruz. Bunun gibi bizden çıkan kötülükler de veya kötü bilgiler de bir varlık oluşturuyor. Neticede bu da cehennem hükmüne giriyor, bizi sıkıyor, üzüyor, yakıyor.

Hepsini kendimiz hazırlıyoruz, hepsi kendimizden meydana geliyor. Onun yakacağı hicare ve nas'tır diyor, yani taş ve insandır diyor. Behlül-ü Dana bir gün elinde kürekle gidiyormuş. Yolda ağabeyi Harun Reşit'le karşılaşmış. Ağabeyi 'Ya Behlül! Nereye gidiyorsun?' diye sormuş. Behlül 'Ağabey, cehenneme gidiyorum, biraz ateşe ihtiyacım var' demiş. Dönüşte Harun Reşit bakıyor ki Behlül'ün elinde kürek var ama ateş yok. Ona 'Ne oldu ya Behlül, gittin mi cehenneme?' diye sormuş. Behlül 'Gittim ağabey.' demiş. Harun Reşit 'O kadar çok ateşten sana bir parçacık ateş vermediler mi?' diye sormuş. Behlül 'Yok vermediler ağabey. Niye ateş vermiyorsunuz?' diye sordum. Oradakiler dediler ki 'Burada ateş yok, buraya herkes kendi ateşini kendi getiriyor. Ben de eli boş geldim.' demiş. Velhasıl yaptığımız her türlü fiil ve düşüncenin neticesinde oluşan varlıklar bizi ahirette güzellikler hükmüyle ya da kötülükler hükmüyle sarıyor.

Dünyada ne yaparsak yapalım bunların hepsi kayda giriyor, ruhumuzda kaydediliyor. Ruhumuz cesetten çıktıktan sonra, görüşümüz genişledikten sonra onların varlığını hissediyoruz ve o şekilde hayatımız onların içerisinde müspet veya menfi olarak sürüyor.

Senden evvelce zuhur eden işler var ya... Onları yapa yapa her defasında biraz daha alışır, onları yapmada bir kudret elde edersin...

Faydalı olsun, zararlı olsun... Onları her yapıpta nefsinde bir meleke hâsıl olur.

Alışkanlığın neticesinde bir meleke hasıl olur.

Haller, adet edinince huy olur; Meyvalar, zamanla güzel bir koku peyda eder.

Hal diye alışarak yapılan şeyler neticesinde adet hükmüne girdi mi huy olur yerleşir.

İnsan, sanatları o ihtiyatla öğrenir... Düşüncelerini onunla terkip eder.

İşte bütün o meleke hâline gelen sözlerle işler, mahşer günü meydana çıkar.

Düşünce olarak sende meydana gelmiş olan her hal mahşer günü meydana çıkar. 'İkra kitabek', 'Bugün, kitabını oku, bu sana yeter.' dedikleri senin ruhunun üzerine yüklenmiş olan bütün manaların birer suret alıp meydana çıkmasından, gözünün önüne serilmesinden başka bir olay değildir. Bütün o meleke haline gelen sözler ve işler mahşer günü meydana çıkar.

Ten elbisesinden soyundun mu hemencecik ayıplar da apaydın bir halde meydana çıkar, hüneler de.

Bütün mesele elindeki varlığı müspet veya menfi kullanmaya bağlıdır. Müspet de kullanıldığı zaman aynı derecede şiddetli netice

veriyor, menfi de kullanıldığı zaman aynı derecede şiddetli netice veriyor. Akıl sahibi tabi ki müspet yönüyle bunu kullanmaya bakar. 'Tebarekellezi biyedihil mülk', bu elindeki mülk ne değerli bir mülktür ki yeter ki bunu gereği gibi değerlendirebilesin.

O vakit de bir tenin olur ama o tenin (unsurlarla) bulanıklığı yoktur. Her şeyin suya aksetmesi ve görünmesi gibi her suret o bedende görünür.

Ahirete gittiğinde de bir tenin vardır. Ten dendiği zaman biz hücrelerden yapılmış zannediyoruz. Halbuki ahirette de yaşadığımızda bize bir vücut verilecek ama bu vücutla o vücudun ilgisi yok. Fakat nasıl oluyor her iki vücutta da ayrı ayrı yaşayabiliyorsun? Demek ki yaşantı tenlerde değil akıldadır. Mananın zuhura çıkması için bu varlıklar meydana geldi. Cenab-ı Hakk manalı bir varlık meydana getirmeyi diledi ve ona bir elbise giydirdi. Dolayısıyla o manalar o elbiseden zuhur etmeye başladı. Biz de o elbiseye varlık verdik, sahip çıktık, 'ben', 'biz' dedik. Halbuki ne biz varız ortada, ne bize ait bir şey var. Biz elbiseyi sahiplendiğimiz için günaha girdik. Başkasının malına sahip çıktığımız için suç işledik. En büyük suçumuz budur. Halbuki kendi varlığımızın bizim varlığımız olmadığı idrak etmiş olsak, o zaman mesuliyet de yok, ceza da yok. Cezanın ve mesuliyetin kaynağı sahiplenmekten geliyor. Bu ister beden olarak sahiplenmek olsun, ister bedene bağlı birimler yönüyle sahiplenmek olsun, ister bedene bağlı mal mülk yönüyle dünyalık yönüyle olsun... İşin kökü sahiplik hükmüne bağlanıyor.

Orada hatıra gelen, gönülden geçen şeylerin hepsi görünür. 'Yevme tüblesserâir' okusan a!

Bu dünyadakiler orada aksetmek suretiyle görünüyorsa da görüldüğü gibi oradaki düşünceler dahi suretlenip hemen meydana gelir.

Çünkü ne diyor? Aklınızdan geçen ne varsa cennette hemen önünüze hazır olarak gelecek, diyor. Kızarmış kuş düşüneceksiniz, önünüze hazır gelecek. Canınız meyve çekecek, ağaç ağzınıza kadar sarkacak. Düşünce hemen fiiliyata dönüşüyor. Bu neyin sebebi? Ahirette kudret hükmünün zuhura çıkması neticesiyledir. Dünyada kudret hükmü geniş manada var ise de kullanım alanı sınırlıdır. Dünyada Cenab-ı Hakkın doksan dokuz esmasının bu

yönlerle ilgili olarak hikmet esması zuhurdadır. Dünyada her fiilde hikmet vardır ama ahiretteki yapılan fiillerde kudret vardır. Kişi cennette gerçek gücünü gerçek kudretini ortaya çıkararak hayatını sürdürecektir. Ama cehennemde bu kudret kendinde yoktur. Neden? Dünyadaki hikmeti kullanamadığı için ahiretteki kudreti de kullanamayacaktır. Dünyada hikmet isminin gereğini yerine getirebilirse, hikmetin ne olduğunu idrak ederse neticesinde kudret sahibi olur, ahiretteki hayatını ona göre sürdürebilir.

‘Yevme tüblesserair’ ayetini okusana. O gün gizli sırlar aşkar olur, meydana çıkar. O güne bırakma, bugün oku da hazırlıklı ol, oraya öyle git.

Bir de o hususî âleme uygun olarak huyların, cisim halinde görünür, teşahhus eder.

Senin huyların cisimlenir ve şahıslaşır, meydana çıkar ve müşahhas bir hale gelir.

Bu âlemde, unsurların kuvvetinden nasıl üç mevlûd (cemat, nebat, havyan) vücut buluyorsa,

Senin bütün huylarından da can âleminde gâh nurlar haline girer, gâh cehennemler haline!

Hava, ateş, su, toprak kuvvetinden madenler, bitkiler, hayvanlar vücut bulur. Kişinin ahiretteki oluşumu, dünyada kendinin çalışması neticesidir. Ne Cenab-ı Hakk gelir ateşini yakar, ne de durup dururken cennetine koyar. Bütün mesele buradaki çalışmamıza bağlanmıştır.

Varlıktan taayyün kalkar... Göz önünde ne yüksek kalır, ne alçak.

Kendine has varlığından değer yargıların kalkar, artık senin için her şey bir olur. Yani Hakk’ın varlığı zuhur ettikten sonra ayrılıklar kalmaz.

Ebediyet yurdunda bedene ârız olan ölüm kalmaz, cisimle can bir renge girer.

Bedene ait ölümden başka ölüm yoktur. Ölüm dendiği zaman biz bunu yok olmak diye tabir ediyoruz. Bizim anladığımız manada ölüm yok. Nakil ve değişiklik var. Bu nakil olgusu ölüm ismiyle ifadelendiriliyor. Bizim şartlanmalarımız neticesinde, kendi değer yargılarımız göre ölümü yok olmakla tercüme ediyoruz.

'Nefes almayan ölüm telakki etmemizden doğar.' Kelimenin aslı eceldir ve ecel müddet manasınadır. Müddet zamandır. Eşyanın bu alemdeki görüntü müddetinin sona ermesi var ama bizim için sona eren bir şey yok. Biz bakıyoruz. İnsan varlığı var olduktan sonra bir daha yok olmaz, mümkün değil. Şu ceset gider bunun yerine bir başka ceset gelir. Gittiği yerin malzemesine göre, orijinal maddesine göre bir varlık gelir. Çünkü bu cesetle başka bir yerde yaşanması mümkün değildir. Astronot dünyaya geldiği zaman elbisesini üzerinden çıkartıyor. Astronotun ayda giydiği elbise başka dünyadaki başkadır.

'Böylece cisimle can bir renge girer.' Madde varlık, kesif olan varlık ortadan kalktıktan sonra insan dünyadaki gibi ruhum ayrı cesedim ayrı diye ikilik yapmaz. Artık orada o ebedi hayata geçtiği için can da cisim de aynı şey olur. Buradaki düşüncemiz kalkar, orada birlik hasıl olur. Burası fark aleminin olduğu için ayrılık olarak gözükmüyor.

Ayağın, başın, gözün, gönül kesilir... Toprak sureti, karanlıklardan arınır, sâf olur.

Ağzınızı susturacağız, eliniz ayaklarınız uzuvlarınız size şahadet edecektir.

Hakk nuru da sana tecelli eder, ulu Tanrı'yı cihetsiz olarak görürsün.

İki âlemi de birbirine vurursun... Bilmem artık daha ne sarhoşluklar edersin!

'Rableri onları suvarır' ne demek? Bir düşün... Temizlik nedir? Kendinden arınmak, varlıksız, benliksiz, sâf bir hale gelmek!

'Ve sekahüm rabbühüm şaraben tahura.' Rabları onları suvarır yani ihtiyaçlarını giderir. Bu ayetin manası ne demek? Müslümanlar

cennete gittiği zaman Rabları onlara tahur, pak, temiz şaraptan içirecektir. Eğer dünya cennetinin ne olduğunu burada idrak edersek bu şarabı devamlı içiyoruz demektir.

Bu şarap denilen şey hem dışarıdan içiliyor hem de içeriden içiliyor. Mühim olan bu saf, temiz, pak, tahur şarabın her türlüşünü içmektir.

'Ve sekahüm', onları sular. 'Seka' sulamak manasına, 'rabbühüm', Rabları onları sular. Neyle sular? 'Şaraben' bir şurup ile içkiyle yani içecek bir şeyle sular. Meşrubattan geliyor. Ama nasıl bir meşrubat? 'Ve sekahüm rabbühüm şaraben' ayetinin arkasına 'tahur' gelmesi meseleyi çözüyor. Neticede temiz, pak şarap, diyor. Temiz, pak şarap nedir? Kişinin kendi varlığının ne olduğunu hiç karışksız olarak idrak etmesidir. Varlığında benliğinin nefsanîyetinin arzularının olmadığı idrak etmesi ve de varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu mutlak surette idrak edip, yaşantısının devamının oradan geldiğini bilmesidir.

Yaşadığımız her an bize bir tecelli-i ilahi olmuyor mu? Hayatımızın devamı bununla kaim değil mi? Biz zannediyoruz ki nefes aldık, yaşadık. Varlığımızı meydana getiren güç 'Küllü yevmin hüve fi şe'n' hükmüyle her an her birerlerimizin hayatını sürdürüyor. Dolayısıyla bu da kendi hayatı oluyor. Bizim hiçbir dahlimiz olmuyor. Hakk belirli bir manasını meydana çıkarmayı dilediği varlıkları ortaya çıkardı. Onları suretlendirmek suretiyle manasını zuhura çıkardı. Bunu zuhura çıkaran Rab'dır. Rab terbiye edici, 'Rabbül erbab' da onların hepsini terbiye edicisidir. Dolayısıyla hangi manadan hangi mananın ne şekilde zuhura çıkmasını istiyorsa o şekilde bir suret verip onu meydana çıkardı. Devamını o manadan destekledi. Devamlı destekledi, devamlı hayatını sağlayıcı özelliği meydana getirdi.

Mana aleminden gelen hayatımızı devam ettirici bu Hayy sıfatının neticesi yaşam, bizim için şarap içme hükmündedir. Devamlı içiyoruz ama içme sadece ağızla olmaz. Biz bütün varlığımızla içiyoruz. Bütün hücrelerimize kadar bunu içiyoruz. Feyz-i ilahi olduğu gibi maddeten de hücreler olarak da yani bedenimizi meydana getiren kudret olarak da... Dört anasırdan meydana gelen güçle hücrelerimizi besleyen bu tahura şaraptır ki temiz ve paktır. Bedene mikroplu bir şey girse, temiz pak olmayan bir şey girse hemen terazisi bozuluyor. Velhasıl Cenab-ı Hakk hangi manayı meydana getirmek istediye onu o ismin varlığıyla meydana getiriyor. Doksan dokuz esmasının bir tanesinin özelliğiyle meydana getiriyor. Dolayısıyla onun Rabbi o isim oluyor. Onun hayatının devamını da o isim sağlıyor. O kanaldan beslendiği

için temiz, pak şarapla hayatını sürdürmüş oluyor. Ama ahirette de ayrıca 'şaraben tahura' diye saf, pak ve temiz bir şarap olacak ki cennet ehli için hazırlanmış bir içecektir. O da manada yani ahirette meydana gelecek olan yönüdür. Nasıl ki her şey iki yönlüdür: zahir ve batın. Kur'an-ı Kerim'in özelliği hem ahiretle ilgili yönler hem dünyayla ilgili yönleri içermesidir. Biz sadece ahiretle ilgili olan yönlerini hayali olarak düşünürsek bir ayağımız boşta kalır. Sadece dünya yönünü idrak edersek yine bir ayağımız boşta kalır. Hem dünyayı hem ahireti ilgilendirecek şekilde ayetleri anlamalıyız ki bize daha çok faydalı olsun.

'Ve yüska limain vahidin', onlar tek bir suyla sulandırılır, su ihtiyaçları giderilir. Biz zannediyoruz ki gökyüzünden yağmur yağıyor, her türlü bitkileri o tek su besliyor ve büyümelerini sağlıyor. Zahiren bütün varlıklar bir şeylerle sulanıyorlar yani hayatlarını devam ettiriyorlar. Bu sulanması tek kaynaktan, Rab kaynağından çıkması dolayısıyla tek suyla sulanıyor. Fakat her kanalın, her musluğun kendine göre özelliği olduğundan Rabları tarafından sulanıyor hükmündedir. Baştaki kanalda tek suyla sulanıyorlar fakat fiiliyata çıkış yönüyle değişiklikler olduğu için kendi musluklarından sulanıyorlar ve her musluk nereye suluyorsa onun Rabbi hükmüne giriyor.

Ne şerbettir o şerbet, ne lezzettir o lezzet, ne zevktir o zevk... Ne hayranlıktır o hayranlık, ne devlettir o devlet, ne şevktir o şevk!

Kişi varlığının ne olduğunu, hayatının gerçek idaresinin nereden geldiğini, neyin ne olduğunu idrak ettiğinde yukarıdaki kelimeler ister istemez ağızdan dökülür. Öyle bir cümbüşe başlar ki varlığının hakikatinin nasıl bir kanala bağlı olduğunu, nasıl bir yerden meydana geldiğini veya nasıl bir yerin halefi olduğunu idrak ettiğinde coşmaz da ne yapar? Eski dervişler semaya kalkmışlar. Sema zikrin neticesinde olur. Zikir, açılım meydana getirir. Açılım da hoşluğu, şevki meydana getirir. Derviş ister istemez semaya kalkar, oturması mümkün değildir. Biz zannediyoruz ki dönüyor dönüyor da cezbe geliyor. Halbuki cezbe, akıl cezbese, idrak cezbese, yaşam cezbese ile birlikte olan cezbedir.

Hazreti Ömer'e bir hal geliyor. 'Ene razı ente razı, ene razı ente razı' diye semaya kalkıyor, dönüp duruyor. Bunları anlatmakla olacak işler değildir. Mühim olan yaşamak ama bunları bilmeden de yaşamak mümkün olmaz. Bilinirse bu süre kısaltılır, ömrün sonu

beklenmez, kısa sürede bu haller yaşanmaya başlanır. İnsan sema etmeden de semada olur. İlla da bedeniyle kalkıp ortada dönmesi veya sağa sola yalpa yapması gerekli değildir. Sema'nın manası yükselmek, genişlemektir.

Ne hoştur o dem ki kendiliğimizi terk edelim de mutlak bir zenginliğe erişelim, varlıktan yoksul olalım!

Kendiliğimizi terk edemezsek o ne sema olur ne başka bir şey. Varlıktan yoksul olduğumuz zaman mutlak zenginliğe ermiş oluyoruz. Eğer bu varlığa sahip çıkarak bu varlıkla zengin olmaya çalışırsak fakirin ta kendisi oluyoruz. 'Hakkın el ganiyyü el insanü fakirü', beşeriyetine dönük insan fakirdir. Çünkü kendiyi ne kadar zengin olsa fakirlik hükmündedir. Fakirlik ile 'fakr' farklıdır.

'Vallahü ganiyyül anil alemin', Allah alemlerden ganidir. Beden aleminden yok olduğun zaman akla gani olursun. Alemlerden sıyrıldığın zaman Hakk'la gani olursun.

Ne din kalsın, ne akıl... Ne takva kalsın, ne idrâk... Toprağa sarhoş ve hayran bir halde seriliverelim!

Birincide beden dediğimiz bu toprağı akıldan silelim. İkinci de bu da serilsin o da çıksın yani ikisini birden anlatıyor bu da serilsin o da hayran olarak çıksın demek istiyor. Ne din kalsın, ne akıl, diyor. Akıl da dini de terk edelim mi, diyor. Ne takva kalsın, ne idrak... Bütün bunlar dinle oluyor, akılla oluyor, takvayla oluyor, idrakle oluyor.

Aklı bırakmak iradeyle olur, irade zayıflamış olduğu zaman zaten sersemlersin. Ne din kalsın, ne akıl derken bunları tamamen terk edin bunların dışında bir hayat yaşayın demek değildir. Burada dinden maksadı bedenlerle ilgili olan dinin fiziksel yönüdür. Yani madde boyutunda yapılan hareketler yönüdür. Akıl dediği beşeri akıldır. İdrak dediği de o beşeri akıldan meydana gelen ihata, açılımdır. Takva dediği de kötülüklerden sakınma hükmüdür. Aslında gerçek takva kendi varlığını Hakk'ın varlığından gayri bir şey olduğunu unutmaktan sakınmaktır, muttaki olmaktır. Din öyle bir din olsun ki gerçek mabudu bilhak olan, mabudu billah olan

Allah'ın varlığını idrak et ve o şekilde yaşa. Abdiyet olarak değil de ubudiyet olarak yaşa.

Bütün özelliklerin ile yaptığın bütün fiiller dinin, ibadetin hükmün tamamı oluyor. Fiilin ister yatar vaziyette olsun ister yürür vaziyette olsun ister oturur vaziyette olsun her şey mutlak surette fiil hükmündedir. Yukarıda sayılan dört şey henüz bizde gerçek gönüle yerleşmemişse, sadece suretlerini yapar halde isek bunlarla kayıtlanma bunları bırak at. Bunu anlatmak istiyor. Yoksa dini terk etmeyi kastetmiyor. Şartlanmış olarak yaptığımız dini, menfaat karşılığı yaptığın fiilleri terk et diyor.

Cennetin, hurinin, ebediyetin, burada ne değeri var? Yabancı, o halvete giremez ki.

Yüzünü gördüm, şarabı içtim... Bilmem bundan sonra ne olacak?

Yüzünü gördüm dediği karşısına alıp da herhangi bir suretlenmiş şekilde Rabbini görmesi değildir. 'Feeynema tüvellu' nereye dönerseniz Hakk'ın vechi oradadır. Nereye bakarsa baksın yüzünü görür. Onun belirli bir yüzü yok ki onu görsün. Tüm yüzlerin yüzü onun yüzü. Zaten başkasının yüzü yok ki.

Şarabı içtim dediği kendi varlığının nereden sulandığını yani nereden neşvü nema bulduğunu, kendi varlığının nasıl bir hatta bağlı olduğunu idrak etmesi hatta tükenmez bir hale erişmesinin neticesinde sevinmesi manasınadır. Bilmem bundan sonra ne olacak? Bundan sonra ne olursa olsun. Olması gereken olmuş biz ona bakalım. Herhalde bundan kötüsü olmayacak. Herhalde bizi tekrar eski halimize döndürmeyeceklerdir.

Her sarhoşluğun sonunda bir baş ağrısı, bir sersemlik vardır... Gönül, bu düşünceyle kan kesildi gitti.

Kişi dünya şarabıyla sarhoş olmuşsa o sarhoş değil de ser-hoş manasınadır. Halbuki sarhoşluğun manası bambaşkadır. Ser, baş manasına, hoş da hoşluk manasınadır. Ser-hoş, en güzel şey olarak tabir edilir. Yani sarhoşluk anı senin yaşadığın anların en güzelidir. Huzur içerisinde hiçbir dünyevi veya uhrevi sıkıntı çekmeden tamamen hoşluk içerisinde, geçmişi ve geleceği düşünmeden anı yaşamaktır. Gerçek kendiliğinle hali yaşamaktır.

Gönül bu düşünceyle kan kesildi gitti, diyor. Kan insana en yararışlı şeydir. Kan olmazsa insanın hayatı olmaz. Bütün hayatım bu oldu demek istiyor.

Soru 12

Evveli olmayanla sonradan meydana gelen, nasıl oldu da birbirinden ayrıldı... Bu, âlem oldu, öbürü Tanrı?

Evveli olmayanla sonradan meydana gelen esasen birbirinden ayrı değildir ki. Sonradan meydana gelen mutlak varlığın zuhurudur, ondandır, kendiliğinden bir varlığı yoktur.

Biz sonradan meydana geldi ayrı bir varlıktır diye bakarız. Aslında tek varlığın ne sonrası olur, ne evveli olur, ne ortası olur. Tek varlık alemde tekse, bunun sonu nerede, başı nerede, nereye göre öncelik veya sonluluk hükmü verilecek? Tek varlıktan başka varlık olacak ki ona göre şu zamanda başladı bu zamanda bitti şeklinde evvel ve son olsun. Hadis ile kadim aynı şeydir. Hadis, hadisat yani sonradan zuhura gelen, kadim kıdem sahibi, evveli olmayan bir evvel manasınadır.

Her şey, ondan ibarettir, bu, yani sonradan meydana gelen şeyse Zümrüdü Anka'ya benzer, ismi vardır, cismi yok, Hakk'tan başka her şey, vücudu olmayan bir addır.

En büyük perdemiz isim perdeleridir. Bu isimler yaratılmıştır. Aslında alem yaratılmış değildir. Çünkü alem denilen varlık Hakk'ın varlığının ta kendisi olduğuna göre Hakk'ı başka bir Hakk var da o mu yarattı? Hakk, Hakk'tır ve yaratılmaz. Hakk zuhur da etmez. Nerede zuhur edecek? Hakk bir başka mahal olacak ki orada zuhur etsin. Hakk ne zuhur eder, ne yok olur, ne var olur, ne kaybolur, ne meydana çıkar. Kendine birçok isimler vermek suretiyle kendindeki özellikleri seyretmesini diledi ve onlara öylece baktı. Biri alem oldu, biri varlık oldu. Biri yaratan oldu, biri yaratılan oldu. Aslında ne yaratan var ortada, ne yaratılan vardır. İlâhi vehimle meydana getirdi. Bir oyun oynadı. Hem öyle bir oyun ki oynayan da kendisi, yaşayan da kendisi, anlayan da kendisi. Ama öyle bir oyun, öyle bir yaşantı ki başkası varmışçasına da şiddetli ve kudretli.

'Hakk'tan başka her şey vücudu olmayan bir addır.' Alemdeki bütün varlıkların sadece isimleri vardır. Ayrı ayrı varlıkların var gözökmeleri isimlerinden ibarettir. Eğer o isimler ortadan kalkmış olsa alemin tek salt bir varlıktan başka bir şey olmadığı meydana çıkar. Bu isimlerin çokluğunu kendi aklımızla kendi düşüncemizde ortadan kaldırırsak kalan Hakk hüvelbaki olur, başka bir şey kalmaz.

Yokluğun var olması, olmayacak bir şeydir. Varlık, var olması bakımından daimîdir, hiçbir zevâl bulmaz.

Yok olan bir şey nasıl var olsun? Bu olmayacak bir şeydir. Varlık Hakk'ın varlığıdır. Varlığın yok olması için Hakk'ın yok olması gerekir. Hakk'ın yok olması diye bir şey de söz konusu olamayacağına göre varlık vardır ve o da bakidir.

Ne o, bu olur... Ne bu, o. Bunu bilir, anlarsan bütün müşküller, sana kolaylaşır.

Ayrı ayrı isimler müşahade etmeye kesret denir. Bir başka ifadeyle fiiller aleminde yaşamak kesrettir. Bunların gerçeğini bildiğin zaman sendeki müşkülâtın hepsi düzlüğe çıkar, kolaylaşır.

Âlem, zaten itibarî bir şeydir. Dairede devreden, devrederek daireyi meydana getiren o tek noktadan başka bir şey değildir.

Daireye başlarken bir tek noktayla başlanır. Tek noktadan devam ettiği zaman noktalar birleşmek suretiyle daire meydana gelir. Daire, noktadan çıktı, uzaklaştı uzaklaştı yine aynı noktaya geldi. Dairenin içini doldurun yine tek nokta olur. Ama noktadır, yine tektir yani birdir.

Yürü... Bir ateş noktasını çevir... O nokta gayet hızlı dönmesi yüzünden sana bir daire halinde görünür.

Ucu ateşli olan bir çubuğu şöyle seri olarak döndürdüğümüz zaman daire şeklinde görünür halbuki tektir.

Bir, sayıya gelirse birçok sayı meydana çıkar ama sayılan bir, sayıların çokluğu ile çoğalmaz ki.

Birin bir ilavesiyle iki, bir ilavesiyle üç, bir ilavesiyle dört... Netice birin değişikliğiyle oluyor. O bir, sayıların çokluğuyla başka bir şekle girmez. Bir yine birdir.

Tanrı'dan başka her şeyin sözünü bırak da bunu ondan ayır... Mutlak varlıkla onun zuhurunu fark et!

Bunda ne şüphen var? Mümkinat âlemi, hayale benzer. Birlikte ikiliğin bulunmasına imkân yoktur.

İmkan ve mümkünat âlemi diye bu âlemleri ikiye ayırmışlar. Aslında âlem tek fakat anlatılması, anlaşılması için ikiye ayırmışlar. İmkan âlemi, mümkünat âlemi sonradan meydana gelen bu hayale benzer. Birlikte ikiliğin bulunmasına imkan yoktur.

Yokluk da varlık gibi tekti. Bütün çokluk âlemi, nispet ve itibardan meydana geldi.

Kesret âlemi dediğimiz bu çokluk âlemi nispetlendirmekten ve onu öylece olduğunu kabul etmekten meydana geldi. Yani varlığına itibar etmekten meydana geldi.

Var olan şeylerin birbirlerine aykırılığı ve çokluğu hep, bukailemuna benzeyen şu imkân âleminden meydana geldi.

O imkan âlemi denilen sonradan isimlenmeler vasıtasıyla meydana çıktı. Aslında varlığın kendisi Hakk'ın varlığıdır. Fakat isimlerin zuhur etmesiyle birer isim almıştır. Dolayısıyla buna da imkan âlemi, mümkünat âlemi denmiştir.

Fakat her birerinin varlığı bir ve tek ya; işte bu da Tanrı'nın bir ve tek oluşuna tanıktır.

Soru 13

Mâna eri, sözünde göze, dudağa işaret etmekle ne murâd eder?

Makamlara, hallere nail olan er, yüzden, saçtan, sakaldan, benden, ne arar ne ister?

İleri derecelere ulaşmış, beşeriyetle ilgisi kalmamış erlerin, saçla, sakalla, benle, ne işi olur ki?

Bu âlemde görünen her şey, o âlem güneşinin aksi gibidir.

Bu alemde gördüğümüz her şey o alemden, Hakk'ın varlığından birer akistir.

Âlem; saç, ben, sakal ve kaş gibidir; Her şey, kendi yerinde, kendi makamında, iyidir hoştur.

Saçtan murad Cenab-ı Hakk'ın esmaül hüsnasının zuhur etmesidir. Bir insanın başında binlerle, on binlerle, milyonlarla saç vardır ve bunların hesabı da edilmez. Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin sonsuz olması, bütün bu saçların her birer tanesinin Hakk'ın isimlerinin zuhur mahalli olduğunu gösterir.

Ben dediği gönüldeki küçücük süveyda noktasıdır: nokta-i süveyda. Bir bakıma vahdet yönüyle düşünürsek sıfat bölgesinin sonsuzluğu manasınadır. Bir başka anlamda ben demek, kendi varlığı, kendi benliği, kendi gerçek kimliği, gerçek hüviyeti yani öz benliğidir. Küçük bir nokta zannederiz ama iki türlü de ifade ediliyor. Beşeriyetimize verdiğimizde kendi varlığımızın benliği hükmündedir. Gerçek hükmüne verdiğimizde Hakk'ın benliği yani sıfat bölgesini tabir ediyor. Günah işledikçe o siyah nokta genişler ve bütün kalbi istila eder. İstila eder demesi Hakkani varlığını unutup tamamen beşeriyetine dönmesi ve beşeri bir hal yaşamasıdır. Eğer onu gerçek hüviyetiyle genişletebilirse bu sefer Hakkani varlığını savad-ı azam yani müthiş bir karanlık, sonsuzluk

kaplar. Hakk'ın varlığında yok olur, kendi varlığıyla, kendi benliğiyle ortaya çıkar.

Sakal Hakk'ın zuhurlarıdır. Cemal-i ilahiyi perdeler. Nasıl ki hanımların saçları uzundur, erkeklerin de sakalları vardır. Hanımlar cemal-i ilahiyi gizlemek için, mana alemlerini açmamak için başörtülerini örterler. Erkeklerde de sakal bunun için sünnettir. Her şey kendi yerinde kendi makamında iyidir, hoştur.

Tanrı'nın tecellisi gâh cemal yoluyla olur, gâh celâl yoluyla olur... Yüz ve saç da o mânalara misaldir.

Burada yüz dediği cemal-i ilahi, saç da o cemalin isimlerinin zuhur etmesidir.

Ulu Tanrı'nın sıfatları lûtf ve kahırdır. Güzellerin yüzleriyle saçlarında da bu lûtf ve kahır var.

Bu duyulan sözler, duygularımızla duyup bildiğimiz şeylere delâlet eder. Bu yüzden evvelâ duyup bildiğimiz şeylere delâlet etmek üzere söylenmişlerdir.

Mana aleminden gelen sözler duygu yönüyle ancak anlaşılabilir. Onun için duygulara hitap ediyor. Fakat biz bu duygularda kalmış olursak gerçeğe geçemiyoruz. Fakat bu duygu hükmünü geçeceğiz ve gerçeğe gideceğiz, döneceğiz.

Mâna âleminin sonu yoktur. Söz, onun sonunu nerden görecektir, nasıl ifade edecektir?

Duygulara hitap eden sözler mana âleminin sonsuzluğunu nasıl ifade edecektir?

Zevkten meydana gelen mânayı söz nereden anlatacak?

Gönül ehli olanlar, mânayı anlatırlarken bir benzeriyle söyler, anlatırlar.

Gerçek gönül ehli kimseler belirli bir düşünceyi ifade etmek için, gerçekleri ifade etmek için manalı misallerle anlatırlar ki Kur'an'ı Kerim de, hadis-i şerifler de öyledir. Ancak bizim bunların misallerinde kalmayıp gerçeğine geçmemiz gerekiyor.

Çünkü duygularımızla anladığımız, bildiğimiz şeyler, mâna âleminin gölgesi gibidir.

Duygularımızla bilip anladığımız bu âlem çocuğa benzer, mâna alemi de bu çocuğun dadısına.

Beş duyu ile karar verirsek yanılırız. Çünkü beş duyu madde alemine bağlı olarak belirli şeyleri anlatmaya ve anlamaya yarar. Beş duyunun ötesine, şartlanmış olduğumuz yaşantının ilerisine geçmemiz lazım ki gerçek yaşantıyı idrak edip anlayabilelim.

Duygularımızla bazı düşünceler meydana geliyor. Bu düşünceler çocuğa benzer. Eğer o çocuğu öylece bırakırsanız o çocuk hayat bulamaz. Mana alemi de onu büyüten besleyen dadısına (mürebbiye) benzer.

Bence teville sığan bu sözler, önce kast ettiğimiz mânaları anlatmak için söylenmiştir.

Bundan ayrı ve herkesin bildiği, anladığı mânalarda kullanılmaları sonradan olmuştur. Fakat halk kast edilen mâna hangisidir, nereden bilecek?

Mâna erleri, akıl âlemine baktılar, oradan sözler naklettiler.

Gerçek mana erleri alemleri duygularla hareket etmediler, akıl âlemine, akıllı külle nazar ederek, akıllı külden aldıkları gerçekleri ortaya koydular. Söylenen sözler mana âleminden gelmektedir.

Akıllı kişi, söz ve mânaya inince mânaya en uygun olan sözü buldu.

Akıllı kişiden murad akıllı küll hükmünde olan kimsedir. Zeki ve dünya üzerinde çalışkan kimse demek değildir. Akıl on mertebeye belirtilir. Burada onuncu akıldan, en üst derecesinden bahsediyor. Akıllı kişi söz ve manaya inince, kendi yaşantısını gerçek olarak başka birimlere de anlatmaya indiğinde bunu nasıl yapacak?

'Manaya en uygun olan sözü buldu.' Yani o manayı ifade edecek en uygun kelimeleri buldu.

Buldu ama sözü, tamamıyla manaya benzetmenin imkânı mı var?

Manaya tamamıyla uygun bir söz aramadan vazgeç, rahatça otur!

Ne kadar o manaya uygun sözlerle kendisinde olanı ifade etmeye çalışırsa da imkanı yoktur. Ancak dinleyenin zevk yapısı ve alıcısı kuvvetli ise onun ne demek istediğini anlar. Leb demeden leblebiyi anlamak darb-ı meseli gibi. Şöyle anlatayım, böyle anlatayım diye kendini fazla zorlama çünkü anlatamazsın.

Söz, manaya uymuyor diye kimse seni kınayamaz. Burada Hakk'tan başka bir mezhep sahibi yok.

Sende bir mana var, onu idrak ediyorsun, anlatmak istiyorsun ama anlatılması mümkün değil. Anlatmak istediğin kişi oraya gelip onu yaşayınca ancak o zaman anlayabilir. Bunun için seni kimse kınayamaz.

Mezhep, zeheb, gitme, yoldur. Hakk'tan başka bir yol sahibi yoktur. Mezheplerin hepsi Hakk'a gitmek için kurulmuş birer yoldur. Aslında bu mezheplerin de görevi bedenleri doğru bir yolda tutabilmek içindir. Yolların kuruluşu fizik bedenlerin belirli yaşantılarını düzgün bir halde yaşamda tutmak içindir. Bu mezhepler gönül yoluna nereden çekecekler götürecekler? Bedene bir yol açıyorlar, yol çiziyorlar fakat gönüle nereden yol çizecekler? Gönülden haberleri yok ki ona yol çizsinler. Bedenin olduğunu biliyorlar ve beden hareketlerini tanzim ediyorlar. Biz kendimizi sadece beden olarak var kabul edersek bu mezheplerin bağları, kayıtlar içerisinde kalırız. O yerin gereği de yaşamı da odur. Bu eksik ya da yanlış bir şey değildir. Bu düzeyin gereği odur. Ama biz bedensel bir varlık olmadığımıza göre, beden üstü bir varlık olduğumuza göre, bu beden üstü varlığımızın özelliğini anlayarak o yolun ne olduğunu idrak etmeye çalışmamız gerektir. O mezhep de Hakk'ın hak mezhebidir. Hakk mezhebi de tek bir mezheptir. İkili mezhep değildir. Beşeri mezhepler, beşer yönünü tanzim eden mezhepler ikili mezheptir. Ötelerde olan bir Hakk'a bu tarafta olan bir kişinin ulaşması için var olan mezheplerdir. Fakat gerçekte Hakk mezhebi tektir, Hakk'ta yol yoktur.

Mana kabesinin içindeyken artık menzil kalmaz. Dolayısıyla ikinci bir varlık olması lazım ki bir varlığa ulaşsın veya karışsın. İki varlık olmadığına göre ve varlığın tekliği dolayısıyla meselelere bakışımız tamamen değişecektir. Yunus'un dediği gibi 'Bu akıl fikr ile Mevla bulunmaz.' Onun için yapılması gereken şartlanmış akıllardan, şartlanmış düşüncelerden kurtulup bilerek hareket etmemiz gerekiyor. Bilhassa bu yirminci asrın çalışkan zekalarının bunu gayet iyi idrak etmesi lazım. Eskiden beri gelmiş olan taklidi bir dini artık bırakıp gerçekten kendimizi bulup, şuurlanıp, nasıl ve neye ibadet ettiğimizi bilmemiz lazım. Hayali bir Rabba mı ibadet ediyoruz yoksa gerçekten müdrik olduğumuz bir Rabba mı ibadet ediyoruz?

Fakat kendinde oldukça sakın ha sakın, şeriata aykırı söz söyleme... Şeriata uy!

Bunları böyle bil fakat zahirine ters düşecek şeyler söyleme. Çünkü şeriatta yerinde gerçektir ve geçerlidir. Bunun bir tek harfi kaldırılamaz. Ancak şariat denen şeyi zahirimize uygularsak, zahirimizi düzenleyen ilmin adına şariat dersek şeriati iyice anlamamış oluruz. Çünkü şariat, Hazreti Peygamber'in getirdiği emirler nehiyler manzumesi değil mi? Dolayısıyla Hazreti Peygamber efal yaşantısını, esma yaşantısını, sıfat yaşantısını ve zat özelliğini getirmiştir. Hazreti Peygamber'in getirmiş olduğu ilmin tamamının ismi şeriattır. Her mertebede ayrı bir şariat vardır. Şariat demek kanun, hükümler demektir. Fiiller aleminin şeriati yani kanunları belirlidir. Esmâ ve sıfat aleminin yaşantısı ve kanunları başkadır. Bunların tamamının aldığı isim şeriattır. Şariat yalnız ibadet manasına algılanıyor ama böyle değildir. Sadece fiiller boyutunda yaptığımız hareketlerin ismine şariat diyoruz. Kendinde olduğun zaman yani vecd halinde olmadığın zaman bu sözlere aykırı bir şey söyleme. Hazreti Peygamber'in getirmiş olduğu kaidelere aykırı bir şey söyleme. Ve şeriata uy.

Gönül ehline yalnız üç hâlde gelişi güzel söz söylemeye ruhsat var: Tamamıyla kendinden geçip yok oluş, mânevi sarhoşluk, şiddet ve zaruret.

Eğer sende üç şart varsa şeriata dışına çıkabilirsin. Birincisi kendinden geçip de yok olduğun zaman. Ortada sen olmadığından

konuşan Hakk olur dolayısıyla bu durumda suçlu olamazsın. Olmayan varlık suçlanır mı?

İkincisi manevi sarhoşluk halidir. Bu da kendinden geçme hükmündedir.

Üçüncüsü şiddet ve zaruret halidir. Öyle zaman olur ki belirli bazı şeyleri söylemek gerekir. O zaman şeriatın dışında bir şey söyleyebilirsin ama izah yönlü söyleyebilirsin, meseleyi açıkta bırakmazsın.

Bu üç hâli bilen, anlayan, sözlerin nasıl söylendiğini, mânalara ne surette delâlet ettiğini de bilir, anlar.

Eğer bu halleri yaşıyorsa söylediği sözlerin gerekçesini ve gerekliliğinin ne olduğunu anlar ve ona göre söyler. Bunu anlayarak söyler. Bu üç hali bilen zaten bunları anlar.

Sende vecid ahvâli yoksa sakın bilgisizlikle taklide uyup kâfir olma!

Vecd, vecede bulma manasınadır. Vecd gelmesi, kendi öz varlığını idrak etmesidir. O anda onun sarsılması, ilahi bir hale gelmesi, beşeriyetinin dışında bir hayat yaşaması dolayısıyla kendi öz benliğini bulması vecd halidir.

İstiğrak vecd haline geçiş oluyor. Sonra bu devamlı hale geliyor ve kişinin tabi yaşantısı oluyor. Eğer bu hal ile manaya bakamıyorsan, ilme bu şekilde bakamıyorsan o zaman taklide uyup da kafir olma.

Kafir bilindiği gibi iki türlüdür. Birisi gerçek küfür birisi de taklidi küfür. Taklidi küfür nasıl oluyor? Açık olarak inkar etmek yani Hakk'ın varlığını inkar etmek. Gayri müslimlerin yaptığı gibi küfür oluyor. Tahkiki küfür bizim anladığımız manada küfür yahut kötü bir kelam söylemek değildir. Küfür örtmek manasınadır. Gayri müslimler gerçek varlığı, Hakk'ın varlığını örttükleri için kafir hükmüne giriyorlar. Gerçek küfür ise o bambaşka bir şeydir. Gerçek küfrü yaşayabilmek büyük bir mesele, büyük bir cesarettir. Yalnız başına olması da mümkün değildir. Muhakkak o işleri daha evvelden halletmiş bir kişinin öncülüğü ile olabilecek bir şeydir. Hz. Mevlana ile Hz. Şems arasında geçen 'Akşam namazında biri senin için biri benim için Kafirun suresini okudu.' Hikayesinde buna değinilir.

Hazreti Peygamber (as) ashabına sormuş: 'Kim bana en kısa sürede Kur'an'ı Kerim'i hatmedebilecek?' diye sormuş. Birisi 'Efendim bir ayda okurum.' demiş. Efendimiz (as) 'Fazla olur.' demiş. Başka birisi 'On beş günde okurum.' demiş. Efendimiz (as) 'Yine fazla olur.' demiş. Nihayetinde başka biri 'Bir saatte okurum.' demiş. Efendimiz (as) 'Yine fazla olur.' demiş. O zaman Hz Ali kerramallahu vecheh, 'Ya Rasulallah isterseniz ben hemen okuyayım.' demiş. Efendimiz (as) 'Peki, nasıl yapacaksın?' diye sormuş. Hz Ali 'Üç ihlas okurum, arkasından bir de Fatiha tamam olur.' demiş.

Hız Fatıma'ya Hz Ebu Bekir, Hz Osman ve Hz Ali talip olmuşlar. Efendimiz (as) 'Hanginiz daha evvel hatmederseniz ona vereceğim.' demiş. Biraz sonra Hz Ali dönmüş gelmiş, 'Ben hatmettim.' demiş. Efendimiz (as) 'Nasıl hatmettin?' demiş. Hz Ali 'Üç ihlas, bir fatiha hatim sayılır demez miydiniz?' demiş.

Hız Peygamberin (as) sözü gerçektir. Üç ihlas okunduğu zaman nasıl oluyor? O üç ihlas öyle bir ihlastır ki birinci ihlasın içindeki halleri fiil boyutunda yaşamak, yani fiil aleminde ihlasın gerçeklerini yaşamak. İkinci okuyuş esma boyutunda ihlasın gerçeklerini yaşamak. Üçüncü okuyuş da sıfat boyutunda ihlasın gerçeklerini okumak. Böyle okursak Kur'an'ı Kerim hatmölur ama bunu okumak için en az yirmi beş, otuz sene çalışma ister. Evvela yirmi beş senede okursunuz sonra üç saniyede okursunuz. O baştan yirmi beş seneyi geçmek lazım. Hz Peygamber'imiz (as) buyuruyor: 'Kul ya eyyühel kafirun' suresini dört sefer okuyan Kur'an'ı Kerim'i hatmetmiş olur.' İhlas suresini üç defa, kafirun suresini de dört defa okuyan hatmetmiş olur. Peki bu nedir? 'Leküm diniküm veliyedin.' Ne kadar açık. Hz Peygamber (as) sadece tebliğ ediyor kimsenin dinine karışmıyor. Musevilerin'in Hristiyanların'ın daha geçmiş Budist'lerin dinine karışmıyor manasına değil. Onlar da içerisinde olmakla birlikte her birerlerimizin kanaatine karışmıyor. Hepimizin ayrı bir dini var. Her ne kadar İslam dini içerisindeyse de gerçek nedir? Hepimizin İslam dinine bakışı ve hayat anlayışımız tamamen farklıdır. 'Sizin dininiz size bizim dinimiz bize' diyerek ne kadar hoşgörülle hareket ediyor. Kafirun suresinin birinci okuması iman-ı taklidi ile, ikinci okuması iman-ı tahkiki ile, üçüncü okuması taklid-i küfür ile, dördüncü okuması ise tahkik-i küfür iledir. Birincisinde taklidi örtmek yani örtenlere bakarak örtmek, dördüncüsünde ise gerçekten kendinde örtmek. Hakk'ın varlığını kendine perde yapmak. Kendini Hakk'a perde yapmak veyahut tamamen açık etmek işin başka yönüdür. Örttüm derken açıyordur zaten.

'Ben de dava edeyim o sırrı hüda bende deyü

Ol kendi izhar eder anı gönülden gönüle'

Hakikat hâlleri mecâzî değildir. Herkes tarikat sırlarını anlayamaz.

Mecaz ile benzetme ile birçok şey anlatılır ama gerçek halleri hakikattir, mecaz değildir. Mecazdan geçildikten sonra hakikat halleri hakikattir. Hakikatin mecazı olmaz.

Hakikat yaşanırken mecaza ihtiyaç olmaz. Herkes tarikat sırlarını anlayamaz demesi hakikat sırlarının zor anlaşılır olmasıdır. Evvela şeriatın ne olduğunu idrak edeceğiz; o olmadan olmaz. Sonra tarikatın ne olduğunu idrak edeceğiz. Yani yolun ne olduğunu anlayacağız. Sonra bakacağız arada yol da yokmuş. Çünkü ortada iki varlık yokmuş. İki varlık olmadığı yerde yol da ortadan kalkar. Eğer deryanın içerisinde yüzüp duruyor isek bizim deryadan haberimiz olmaz. Ne zamanki deryanın dışına çıkarız o zaman deryanın ne olduğunu anlarız. Kendimizin de deryadan ayrı bir şey olmadığını, yakîn olarak idrak ederiz ve gidip deryaya atlarız.

Dostum, hakikat ehlinden saçma şey çıkmaz. Fakat bunu ya keşif yoluyla bilmek, yahut onların sözünü tasdik etmek gerek.

Her ne kadar onun sözleri bazen ters gibi, yanlış gibi gelirse de o bizim anlayamamış olmamızdan ileri gelir. Hakikat ehlinden yanlış bir şey çıkmaz, bir müddet sonra onun ne olduğu anlaşılır. Hakikat ehlinden çıkan sözün doğruluğunu ancak keşif yoluyla, o hale yakınlaşmak suretiyle anlayabiliriz. Hakikat ehlinin sözü bir hikmet vardır deyip böylece kabul edilmelidir. Kişi ya keşif yoluyla bunun doğruluğunu bilecek yahut safiyetiyle bu böyleymiş diye kabullenecek.

Sana sözlerin ne suretle söylendiğini, mânalara nasıl delâlet ettiğini kısaca söyledim... Anlarsan bilirsin.

Mânalarda ta sona bak... Maksat nedir onu gör; bu hususta nelere dikkat etmek lâzımsa birer birer hepsini gör incele.

Bir mesele anlatıldığı zaman o manayı düşün ve mananın neticesine bak. Hemen baş tarafından bakıp da karar verme. Sonunu da düşün ondan sonra karar ver.

Onların içinden asıl lâzım olanı al, sözü o mânaya uydur... Öbür mânalardan arıt!

Bir sürü söz olur, bir sürü yazılar olur, bunların içerisinde gerek olanı al, arıt, diğerlerini bırak. Boşuna başını doldurma.

Bu kaide esaslı bir surette yerleşti ve kabul edildi mi buna dair birkaç örnek daha vereyim:

Bak hele... Güzelin gözünden neler oluyor? Bu hususta neler lâzımsa hepsine dikkat et!

Burada güzel dediği nedir? Güzelin gözünden neler oluyor? Güzel, cemel-i ilahi yani Hakk'ın cemalidir. 'Feeynema tüvellü fesemme vechullah' yani nereye dönerseniz Hakk'ın vechidir. O halde bu Hakk'ın vechinden neler oluyor onu düşün. Nereye dönerseniz Hakk'ın vechi kesin olarak kabul edildiğinde güzeli her tarafta seyretmiş oluruz. Güzelin gözü, basar isminin zuhuru olmakla birlikte, insan-i kamilden bakışıdır, insan-ı kamilden varlığını seyretmesidir. Çünkü diğer varlıklarda da göz var ama idrakli göz insan-ı kamilde olduğu için en kemal en üst düzeyden insan-ı kamil gözünden seyredilir. Güzelin gözüyle görmek hususunda neler lazımsa onu yap, ona dikkat et ve sen de o gözle görmeye bak. Kendi beşeriyet gözünü kaldır, Hakkani gözle bakmaya bak.

Güzelin gözünden hastalıklar, sarhoşluklar meydana gelmekte... Dudağından varlık içinde yokluk zuhur etmekte.

Beşeri gözümüzle baktığımızda alemde olmadığı halde var zannettiğimiz şeyler beşeriyet gözünün hastalığıdır. Bu hastalıkları

kaldır. Şartlanmış olarak maddeye uyar bir biçimde olan bakışı ortadan kaldır. Manayı gören bir bakışla, basiretle bak ki sarhoşluklar meydana gelsin. Eskiden var zannettiğimiz varlığın ortadan tamamen yok olup kalktığını gördüğümüzde bizde bir sarhoşluk, değişik bir yaşantı olur. İşte bunu anlatmak istiyor. Güzelin gözünden baktığın zaman ayet-i kerimede 'O gün yerler bir başka yerle, gökler bir başka gökle tebeddül ederler, değişirler.' buyurulması gibi yerlerde göklerde olan hiçbir şey yoktur ancak bizim gözümüzün bakışı değişir. Biz alem değişti zannederiz.

Beşeriyet gözünün göremediğini Hakkani göz görür ama hakkani göz de ötelere ayrı değil. O da bizim varlığımızdır, Hakkani tarafımızdır. İnsanda o zaman bir sarhoşluk olur. Buradaki sarhoşluk bizim anladığımız manada kafayı yerlere vurduran değil ilahi sarhoşluktur. İlahi sarhoşluk kendini bulmaktır. Dünyevi sarhoşluğun neticesinde hüznün, üzüntü, perişanlık olur. İlahi sarhoşluğun neticesinde sonsuz bir huzur, ebedi hayat olur.

'Dudağından varlık içinde yokluk zuhur etmekte.' demesi ne demektir? Dudağından maksat kelimayı ilahidir. Kelam dudaktan, ağızdan zuhur ediyor. Kişi kendi beşeriyetini var zannettiğinden sonra gerçeği ortaya koyduğunda varlık yokluğa dönüşür. Kişinin kendi gerçek varlığı, izafi varlığı yok olur. Gerçek varlık da Hakk varlığıdır. Sonra ancak O baki kalır.

***Gözünden gönüller sarhoş ve mahmur bir hâlde...
Dudağından canlar örtünüp gizlenmede.***

Gerçekleri idrak ettiğinde, gördüğünde mahmur oluyor. 'Dudağından canlar örtünüp gizlenmekte.' derken o ağızlar öyle şeyler konuşuyor ki gerektiğinde örtüyor, gizliyor kastetmektedir. Beşeri varlığını yok ediyor, ortadan kaldırıyor, gerektiğinde kendi varlığını ortaya koyuyor, gerektiğinde kendi varlığını da örtüyor. Yani perdeli konuşuyor.

***Gözünden bütün gönüller derde düşmüş, lâl dudakları
hasta canlara şifa...***

Bütün gönüller derde düşmüş derken beşeriyetiyle hayatlarını sürdüren varlıklar, gerçeklerini idrak etmeye başladıkları zaman bir derde müptela oluyorlar. Bu dert de Hakk derdidir. O derde

müptela olan kimsenin kurtuluşu, iflahı mümkün olmaz. Ama yeter ki biz o derdin nasıl bir dert olduğunu bilelim ve onun hükmünü yerine getirelim. 'Lal dudakları hasta canlara şifa' yani kendi hasta olanlara, beşeriyet hastalığına yakalananlara dudakları şifadır. Kelam sıfatı onların hastalıklarına, dertlerine şifadır.

Gözüne âlem girmemekte ama dudağı her an bir lûtufta bulunmakta.

Alemin varlığı o gözde yok hükmündedir. Girmemekte demesi, bakıyor ama onu gerçek varlığıyla görüyor, alem olarak görmüyor manasınadır.

Bir an erlik edip gönülleri okşamakta... Bir an çaresizlere çare bulmada.

Şuhlukla suya, toprağa can üfürmede... Bu üfürüşle göklere ateş salmada.

Ademin toprağına 'Ve nefahtü fi min ruhi' nefyetti.

Her göz açıp kapayışı bir tuzak ve tane olmuş... O bakış yüzünden her bucakta bir meyhane kurulmuş.

Meyhane nedir? Bizim anladığımız manada içki içilen yer midir? Meyhane Hakk sohbetlerinin konuşulduğu yerdir.

Bakışıyla varlık alemini yağma etmekte... Öpüşüyle tekrar o âlemi düzüp koşmakta.

Varlık alemini görmemekte, varlığı Hakk'ın varlığı olarak idrak edip varlık görmemektedir. Bu alem bir an yok oluyor, bir an tekrar var oluyor. Bu alemin bir an yok olması, bir an tekrar var olması nasıl bir şeydir? Fizik olarak bu aynıyla devam ediyor. Fakat mana yönüyle bir an yok olup bir an var olması nasıldır? Bir an bu aleme kendi varlığıyla var diye baktığımızda alemi var etmiş oluyoruz. Hemen akabinde alem diye bir şey yok Hakk var dediğimizde alemi yok etmiş oluyoruz. Bu düşünce öyle hassas

düşünceci ki bir an öyle de düşünülür bir an böyle de düşünülür. İkisi de gerçektir. Nerede yaşanılıyorsa orası gerçektir. Bu alem vardır diye beşeriyetimizle bakıyorsak, yaşıyorsak bu alem vardır. Eğer gerçek varlığımızla bakıyorsak alem diye bir şey yoktur. Yerinde Hakk vardır.

'Gözüm açsam fenafillah gözüm yumsam bakabillah
Haberdar ol bu manadan.'

***Gözünden kanımız kaynayıp durmada... Dudağından
canımız hayran olup kalmada.***

***Bakışıyla gözü, gönül kapmada... İşveyle dudağı cana
canlar katmada.***

***Gözüyle dudağından vuslat umdun mu bu, hayır
demekte, öbürü peki demekte.***

Bir yönden hayır diyor ama dikkat et diyor, bir yönden de peki diyor. Ayrımda peki gizlidir. Yeter ki talep edici ol. Talep edici oldu mu o hayır der ama gel demektir.

***Bakışıyla âlemin işini bitiriyor. Öpüşüyle her an can
okşuyor!***

Beşeri bakışı kaldırıp Hakkani bakışla baktığı zaman âlemin işi bitiyor. Ortada Hakk kalıyor. Fakat sonradan tekrar beşeriyetine bürünüp öpüşüyle yani sözüyle tekrar can okşuyor. Aleme varlık veriyor ama varlığı başkasından değil, kendinden veriyor. Bu âlemin var olduğunu kabul ediyor. Aslında varlık kendi varlığı, varlık Hakk'ın varlığı. Dışarıdan gelen, sonradan olan bir varlık ortada yok.

***Ondan bir bakış, bizden can verme... Ondan bir öpüş
sunma, bizden öpüp sorma!***

O her zaman üstüne düşeni yapıyor acaba biz can verme işini yapabiliyor muyuz? Ama buraya gelmemizin yegane sebebi can vermek içindir; can almak için değil. Can ver, canana kavuş.

Aslında can vermek diye de bir şey yoktur. Var zannettiğimiz beşeriyet canımızın ortadan kalkmasıdır. Bu da bedenle olacak bir şey değil, düşünce boyutunda oluşacaktır yani aklımızda oluşacaktır. Aslında ne boynumuzu kesecekler, ne bizi boğacaklar, hiçbir şey olmayacak. Ama var zannettiğimiz, ben diye şartlandığımız bu benliğin bilgisini ortadan kaldıracağız. Zaten o zaman can vermiş oluyoruz.

Bu bakışta âlem haşroldu. Derlenip toplandı, düzülüp koşuldu... Ruhundan ruh üfürmesiyle de âdem zuhur etti.

Onun gözüyle dudağını düşündü, bu düşünceye daldı da bütün âlem şaraba tapmayı âdet edindi.

Onun gözüyle dudağıyla düşündü demesi 'Ve nefahtü fi min ruhi' yani hangi varlık bu hakikat-i ilahiyi almışsa bu düşünceye daldı da bütün alem şaraba tapmayı adet edindi. 'Ve sekahüm rabbühüm şaraben tahura.' Biz zannederiz ki cennette müslümanlara temiz, tahir bir şarap sunulacaktır. O gün olacaka olan hadise o. Fakat bugün bize ne demek istiyor? Şarap sulama, sulayıcı, su içme manasıdır. Bütün varlıklar kendilerine ayrılmış kendilerine has olan şarabını, şurubunu içmektedir. Bütün varlıklar istisnasız kendisini besleyecek olan rububiyet hükümlerinin, rububiyet gerçeklerinin şarabından içmektedir. Bütün bu alemin idare eden Cenab-ı Hakk'ın rab ismidir, rububiyet özellikleridir. Rabb'ın bütün varlığı istila etmesi ve onların hayatlarının devamını sürdürmesi, her mahallin neye ihtiyacı varsa onu önüne ve ayağına getirmesi ve her zaman hazır etmesidir. Dolayısıyla alem şaraba tapmaya adet edindi. Bu yaşantı böylece sürüp gidiyor. Evvelce de böyleydi şimdi de böyle daha sonra da böyle olacak.

İhtiyacını hangi isimden alıyorsa, hangi isimden kaynaklanıyorsa ismi o varlığın rabbi ve şarabıdır. İhtiyacı olduğu için, hayatının devamını o sağladığı için ve de o nesneyi sevdiği için ona tapma hükmünde bulunuyor. Bu çaresiz olarak sürdürülüyor, devam ediyor.

Gözüne dünya bile görünmezken nasıl olur da o göze uyku girer, nasıl olur da o göz sarhoş olur?

Bir varlık alemin varlığının yok olduğunu idrak ettikten sonra gözüne dünya bile görünmüyor. Dünyadan maksat bütün alemdir. Dünya diye bir şeyin varlığını göremez oluyor. Nasıl olur da o göze

uyku girer? Yani gerçek varlığını idrak etmiş kimsenin gözüne uyku girmez demesi gece uyumaz demek değildir. Gerçek uykudan maksat bilgisizlik hükmüyle hayatını sürdürmektir. Bilgisizlikten kasıt insanın kendini bilmemesi dolayısıyla olan bilgisizliktir. Kendini bilmedikten sonra bir kişi bütün dünyanın ilimlerini yutmuş olsa yine bilgisiz sayılır. İlim kendini bilmektir dedikleri kendi gerçeğinin ne olduğunu idrak etmektir. Bir varlık bunu biliyorsa, diğerlerinin hepsinden, profesörlerden, kürsü sahiplerinin hepsinden üstün bir ilme sahiptir.

Büyük alimlerden bir tanesi devrinin en ileri derecesinde olan iki kitap yazıyor. Birisi tıp ilmiyle ilgili, birisi de gök ilmiyle, astronomi ilmiyle ilgili. Bu iki kitabı bitirdikten sonra kimseye okutmadan Muhyiddin Arabi hazretlerine gönderiyor. 'Üstadım, şu kitapları yazdım bakın bakalım hataları var mı noksanları var mı? Sizin kontrolünüzden geçmesini istiyorum.' diyor. Hazret kitapları alıyor baştan sona tamamını her yönüyle tetkik ediyor ve içerisine bir not koyuyor. 'Sizi tebrik ederim. Kitaplarınız tebrike şayan şaheser olmuşlar. Şimdiye kadar bu düzeyde, bu yükseklikte kitaplar yoktu. diyor. Bir boşluğu da dolduracaklar. Ancak ben isterdim ki mesainizi, bu çalışmanızı daha başka bir yolda sarf etseydiniz. Bu da çok güzel ama gökyüzünün, yıldızların, güneşin, fezanın olmadığı bir yerde bu ilim acaba neye yarar? Bedenlerin olmadığı bir mahalde tıp ne işe yarar? Öyle bir ilim tahsil et ki mezara kadar gelip orada kalmasın. Mezarın ötesine geçebilsin, seninle birlikte ebedi olsun.' diyor.

Nasıl olur da o göz sarhoş olur? Buradaki sarhoşluk beşeriyet sarhoşluğudur. Şimdi beşeriyet sarhoşluğundan kurtulmak için Hakkani sarhoşluğa geçeceksin. O makbul ama buradaki bahsettiği beşeri sarhoşluktur. Nasıl olur da beşeri sarhoşluğa düşer? Beşeriyetiyle kişi neye yönelmişse o sarhoştur. Normal düşünmemektedir ve düşüncesi onu o yöne ihtiraslı olarak itmiştir. Nasıl sarhoş olduğu zaman birisi alır bıçağı eline normalde yapamadığı şeyleri yapmaya çalışır. Bizde beşeriyetimizin sarhoşluğu içerisinde normalde yapamayacağımız şeylere yöneliyoruz ve onları yapıyoruz.

Bizim varlığımız, tamamıyla sarhoşluktan, yahut uykudan ibaret... Rabların rabbi olan Tanrı'yla uykunun ne münasebeti var?

Beşeri yönlerimiz, bizim varlığımız tamamıyla sarhoşluktan veya uykudan ibarettir. Beşeriyetimizde kaldığımız sürece beşeri sarhoşluk ve beşeri gaflet içerisindeyiz. Dünyada da böyle ebedi olarak gideceğimiz ahirette de böyle. Bir daha uykudan uyanmak mümkün değil. 'Nas uykudadır, öldükleri zaman uyanacaklardır.' Ama bu bizim anladığımız manada, beşeri olarak öldüğümüz zaman uyanma değildir. 'Ölmeden evvel ölünüz.' hükmü geldiğinde ancak uyanırlar.

Rabların rabbı olan rabbül erbab olan Tanrı'yla uykunun ne münasebeti var? 'La tahrucü sinetüv vela nevm.' Onu uyku ve gaflet tutmaz.

Tanrı, neden 'Seni göze aldım, gözettim' dedi? Akıl bundan hayretlere düştü.

Ayet-i kerimede Hazreti Peygamber'e hitaben çocukluğunda seni gözettim, seni muhafaza ettim deniyor. Bu ayet onun beşeriyetine atfen söyleniyor ise de aslında Hakikat-i Muhammediye'yi göze aldım, gözettim, demek istiyor. Çünkü Hakikat-i Muhammedi denen sıfat bölgesi kendi varlığının zuhuru olarak benden meydana geldi diyor. Bir anne çocuğunu gözetmez mi, onu korumaz, onu muhafaza etmez mi? Çünkü kendi öz varlığının zuhurudur.

'Akıl bundan hayretlere düştü.' Yani beşeri akıl bundan hayretlere düştü. Gerçek manasıyla akl-ı küll de bundan hayretlere düştü. Beşeri aklımız zaten nasıl olsa hayrete düşer de akl-ı küll hükmünün hayretlere düşmesi bir başka oluşturmaz.

Sevgilinin saçlarına ait olan bahisse pek uzun. Ondan bahsetmek layık mı? Orası zaten sır yeri!

Cenab-ı Hakk'ın esmalarını anlatmak mümkün mü? Orası zaten sır yeri. Öyle işler var ki idrak etmek, anlamak kolay kolay mümkün değil.

Benden o büküm büküm saçları sorma... Delilerin zincini oynatma!

Benden büklüm büklüm saçları sorma demesi, benden zuhur etmekte olan zuhura çıkmakta olan bütün bu hallerin, varlıkların sırrını araştırma, sorma manasınadır. İdrak edersen kendin idrak et. Zincirleri oynatma yani hakikatleri açarsam alem yok olur. Kazıkların çivilerini çıkartma.

Dün gece boyunun uzunluğunu, güzelliğini söyledim de saçları dedi ki: Bırak bu bahsi, unut bu sözü!

Söz buradaki mecazi ifadelerdir. Dün gece bizim anladığımız manada akşam mı acaba? Değil, fenafillahtır. Dün gece dediği yani bu tecelliden evvelki fenafillah tecellisinde yani gerçek kimliğini idrak ettiğimiz vakittir. Boyun uzunluğunu demek kendi varlığının gerçek sonsuzluğunu enine ve boyuna idrak etmendir. Boyuyla birlikte güzelliğini de idrak ediyor. Bırak bu bahsi derken yaşadığın yaşantı senin olsun demek istiyor. Daha doğrusu o yaşantı benim olsun, çünkü sen yoksun ortada, demek istiyor.

O saçlar, düz olmaktan ziyade eğri... O saçlar yüzünden hakikati arayanın yolu, kıvrımlar içine düştü!

Saçlar düz olsaydı direkt düz olarak gidilecekti. Kıvrım kıvrım olması yolunun dolambaçlı olmasıdır.

Bütün gönüller o saçlar yüzünden zincirlere giriftar oldu... Bütün canlar onların yüzünden ızdıraplara uğradı.

O saçlar yani esmaül hüsnanın zuhurları olan gönüller, o isimler yüzünden bu hallere düştüler. Hepsinde ayrı bir ismin tecellisi zuhura geldiğinden o ismin hükmünü dışarıya çıkarmak zorunluluğu, onu halden hale getirdi. Kendinde bir şey olmadan o varlık hangi ismin tecellisine, zuhuruna mazhar yerî olduysa onun tecellisini ortaya koymak zorundadır. Kendi tek bir ismin hükmü altında olmak isterdi. Düz bir çizgi olsun, geliş olsun, fakat ismin özelliği onu halden hale soktu. Zincirlere giriftar oldu demesi isim onu kendi istikametinde yürüttü manasınadır. O birim kendi yaşantısıyla hayatını sürdüremedi demek istiyor. Ama genelde iş tam tersinedir. Biz zannederiz ki kendi varlığımızla kendimiz iş

yapıyoruz. Yaptım ve yapıyorum, devam ediyorum dediğimizde o programı yapan oradaki.

Şeyh Sadi Şirazi kitabında bir hikaye geçer. Adamın bir tanesi bir odaya misafir olmak için girmiş. Birisi odada resim çiziyormuş. Resimlerin hep hayvan resmi olduğunu görmüş. Kurt, kuş, çakal, fil, türlü türlü, değişik tipte hayvan resimler. Bu durum gelen kişinin dikkatini çekmiş. 'Kardeşim sen hayvan ressamı mısın, ihtisasın bu mu, başka şeyler yapamaz mısın?' demiş. Ressam 'Hayır efendim, ben hepsini yaparım ama yukarıdaki böyle çiziyor, ben de içini boyuyorum içini dolduruyorum.' Diye cevap vermiş. Onun için yukarıdaki bizi çiziyor biz de bunu biz çizdik diye içerisini dolduruyoruz. Halbuki yukarıdaki de biz aşağıdaki biz...

'Bütün canlar onların yüzünden ızdıraplara uğradı.' Bütün insanlar ne kadar iyi hayat yaşarlarsa yaşasınlar muhakkak bir tarafından bir ızdırabı vardır. Parası olsun, güzelliği olsun, gençliği olsun, sıhhati olsun, her şeyi olsun muhakkak bir bir eksikliği vardır. Her şeyi tamam olanın, tamam olma eksikliği vardır. Tamam olmak da bir eksikliktir. 'La rahate fid-dünya' Dünyada ise kişiye rahat yok. Ama hangi dünyada? Beden dünyasında yaşıyorsa bir kimse, ona rahat yoktur. Ama bedeni aşabilmiş de gerçek hüviyetine varabilmişse onun orada rahatsız olması mümkün değildir. Onu hiçbir şekilde rahatsız edemezsin. Çünkü ortada o yok ki? Kim kimi rahatsız edecek? Cennet yaşantısı burada başlarsa orada devam eder.

'Bugünkü cennat-i irfana dahil olmazsa uşşak

Yarınki huri gilmanı neylerler.'

Cennat-ı irfan dediği ilim cenneti, ilim cennetinden de murad ilim teferruatlarıyla uğraşmak değil kendini bilme ilmidir.

Her yandan yüzbinlerce gönül o saçlara takılmış... Bir gönül bile o saçların halkasından kurtulmadı.

Her varlık esmaül hüsnanın özelliğinden dışarıya çıkamadı. Çıkması da mümkün değil çünkü varlığı onunla kaim.

Ortadan ayrılmış saçlarını bir dağıtsa dünyada tek bir kâfir bile kalmaz.

Mevzuu olduğu gibi ortaya koymuş olsa ortada bir tek kafir kalmaz. Bütün saçlar 'enel hakk' der çünkü saçların gerçeği 'enel hakk', bütün esmaül hüsnanın dayandığı yer 'enel hakk'. Ortadan dağıtıp bir açsa o kıvrımları da bir düzeltse işimiz iş o zaman.

Onları hiç dağıtmasa, dalgalandırmasa âlemde bir tek mümin kalmaz.

Demek ki mümin de lazım kafir de lazım. Her ikisinin de olmasının sebepleri bunlara dayanıyor. Onları hiç dağıtmasa, dalgalandırmasa âlemde tek bir mümin kalmaz. Hepsi bir olur, mümin kafir kalmaz.

Saçlarının çemberi, fitne ve imtihan tuzağı olduğundan şuhlukla onun başını bedeninden ayırdı, kesti.

Fakat saç kesilmişse ne gam... Gece kısalsın gündüz uzar!

Evvela efal âlemindeki yaşantı sonra esma sonra sıfat âlemindeki yaşantı. Saçlarını kesmiş demesi esma âleminde sıfat âlemine geçmiş olması demektir. Saçlarının kesilmesi varlığın Hakk'ın sıfat âleminde kaynaklandığının ifadesidir. Saçlar kesilirse esmaül hüsnâ ortadan kalkar. Âlemin gerçek varlığı sıfat bölgesinden kaynaklanıyor. Gece kısalsın demesi gece kendi vahdetine döner ve esmaları örter manasıdır. Çünkü esmalar da bir kesret âlemidir, çokluk âlemidir.

Her ne kadar fiil boyutundaki kesrete göre oradaki kesret başka ise de yine de çokluk âlemidir, kesret âlemidir. Saçları kısaltması, kesret âlemini derleyip toparlamasıdır. Gecenin kısaltması fenafillah yani kendinde yok olması hükmündedir. Gündüz kısaltmaz çünkü gündüz onların uzama yeridir. Bu gündüz ve gece bizim anladığımız manada güneşin dönmesiyle olan gündüz ve gece değildir. Gerçekte nuru muhammadiyahinin, hakikat-i ilahiyenin doğduğu yani kendi varlığını idrak ettiği teknik âlemidir.

O saçlarla akıl kervanının yolunu vurdu... Kendi eliyle onları vurdu, düğümledi.

İlahi isimlerin zuhurları o kadar çok ve o kadar geniş ki akıllar burada hareket edemez hale geldiler. O saçlarla yolunu kesti yani isimlerle yolunu kesti, ta ki kervanı ortadan kaldırıp isimlerin kendi zuhuru kalıncaya kadar.

Zülfü bir lâhza bile istirahat etmez. Gâh sabahı getirir, gâh akşam eder!

O saçların uzunluğu, esma alemi gah başka bir ismiyle zuhur eder gah başka bir ismiyle zuhur eder. Kahhar ismiyle zuhur eder, bütün varlıkları kahreder yani varlık hükümlerini ortadan kaldırır. İsterse varlığıyla ortaya çıkar. İnni, ene diye ortaya çıkar varlığıyla onları var eder. Böyle yapması gündüz etmesi olur, ortadan kaldırması da akşam etmesi olur.

Yüzüyle saçlarından yüzlerce gündüz, yüzlerce gece meydana gelmekte... O saçlar, ne acayip oyunlar oynamakta!

Her bir isimlerin zahir ve batınları olması dolayısıyla yaşantıda hepsinden gece de gelir gündüz de gelir. Esmâ-i ilahiye neler neler oynamaktadır? Çünkü alemdeki fiiller onlardan kaynaklanıyor.

O güzel kokulu saçların kokusunu yaydı mı derhâl âdemin balçığını yoğurur.

Gönlümüz de o saçlara benzer... Bir an bile sakın durmaz.

Saçlardan gelen hakikatler daima ademin toprağının balçığını yoğurur ve gül bahçesine çevirir.

Onun yüzünden her an, işe yeni baştan başlamaktayız... Canımızdan ümidimizi kestik!

Yüzüne iştîyak çeken, iştîyak ateşiyle yanıp yakılan bir gönlü var da gönül, onun için saçlarından perişan olmada, halden hâle girmede!

Burada yüz, Tanrı güzelliğinin mazharıdır... Sakaldan murad da onun ululuk tapısıdır.

Yüzü güzellik de bir hat çekti de bizden başka güzel yok... Bu çizgiden dışarıda bir güzel bulunamaz dedi.

Yüzü güzellik de bir hat çekti yani kendinden kendine bir hat çekti ki bizden başka güzel yok, dedi. Varlıkta başka varlık yok, dedi.

Sakalı, can âleminin yeşilliği kesildi... Ondan dolayı adına ebedîlik yurdu dediler.

Saçının karanlığıyla gündüzü gece et... Sakalında da âbî hayat kaynağını ara!

Sakalı, bıyığı nasıl abî hayat içiyorsa sen de o nişanı olmayan makama var, Hızır gibi abî hayat iç!

Sakalının, bıyığının yüzünü görsen şüphe yok, birlikten çokluğa birer birer bilir, anlarsın...

Sakalının bıyığının yüzünü görsen, gerçek hallerinin hakikatini görsen, şüphe yok ki birlikten çokluğa, birer birer, ayrı ayrı bilir anlarsın.

Saçından âlemin ahvalini anlar, sakalından, bıyığından, gizli sırları okursun!

Yüzünde saçını sakalını gören gördü ama benim gönlüm, yüzünü saçında, sakalında gördü.

Yüzü, 'seb'ul mesânâ' olmalı ki oradaki her harf, mânalar denizi!

Yüzü seb'ül mesani yani yedi hakikat manasına fatiha-i şerifin ifadesidir. Yedi ayetten maksat sıfat-ı subutiye yani hayat, ilim, irade, kudret, kelam, semî, basar'dır. Bunların da insanda mevcut olmasıyla teşbih ediyor. Aslında seb'ül mesani denen o yedi ilahi isim de bütün diğer isimleri meydana getirmektedir. Bütün ilahi isimlerin kaynağı o yedi isimdir. Seb'ül mesani denilen fatiha-i şerifin özelliği budur. İki yedili manasına hem zahire hükmediyor

hem batına hükmediyor. Hem kişinin varlığına, hem ilahi varlığa hükmediyor, onları belirtiyor.

O yüzdeki her kılın altında sır âleminden binlerce bilgi denizi gizli.

Her kıl tanesi, saç tanesi bir isimin zuhur mahalli olduğundan, onun özünde, altında manalar gizlidir. Onun kökeni de sıfat aleminden kaynaklanıyor.

Sevgilinin letafette bir su gibi olan güzel yüzündeki tüylere bak da suya benzeyen kalbin üstündeki Tanrı arşını gör!

Kalpten maksat yürek denilen beşeri kalp değildir. Burada kalp, gönül ve mana ile ifade edilmek istenen yerdir. Yani sıfat alemi, Hakikati Muhammediyedir. Arş-ı ilahi, arş-ı azam, kalbin üstündekini gör ve sıfat aleminin genişliğini idrak et manasıdır.

O yüzde zâhir olan ve bir noktaya benzeyen tek beni bütün varlığı çeviren dairenin hem aslıdır, hem merkezi.

Hem merkezi, hem aslıdır. Bu da sıfat bölgesi, ahadiyet-i sırf-ı zati yani ahadiyet bölgesidir. Bu öyle bir nokta ki nokta-i süveydadır. Bu noktaya erişebilmek lazım ama bu nokta bizim anladığımız manada küçücük bir nokta değildir. Biraz düşünmeyle bu noktanın alem noktası olduğunu idrak ederiz. Alemin tamamı bir nokta, bu da hakikati ilahiye yani sıfat bölgesidir. Hakikati Muhammediye, gönül, kalp denilen yere tekabül eder. Ben, ene hüviyyeti itibariyle tekliği, tek benliğidir. Ben aslında ilahi benliktir. Ahadiyet makamındaki hüviyeti bütün varlığı çeviren dairenin hem aslıdır hem merkezidir.

İki âlem dairesini meydana getiren çizgi ondan hâsıl oldu... Âdemin nefis ve kalp dairesi onda meydana geldi.

Büyük sıfat bölgesi olan kalpten beşeriyet hükmünde olan ademin kalbi meydana geldi. Ancak ademin kalbi oradan gelmekle

oradan kopmuş, ayrılmış olmadı. Orayla irtibatını hiçbir zaman kaybetmedi. Ayna ve aynı oldu. Biz gafletimiz yoluyla, şartlanmalarımız dolayısıyla kendimizi ayrı bir beşer, ayrı bir varlık zannetmemizden oradan koptuk, ayrıldık gibi düşünüyoruz. Aslında ne ayrılan var, ne uzaklaşan var, ne aşağıların aşağısına reddedilmek var. Bunlar hepsi rumuzlu ifadelerdir. Reddedilmekten maksat yeryüzüne yani beşeriyetine indirilmesi, kişinin birimsellik hükmüne indirilmesidir. O idraki kaldırdıktan, kendindeki gerçeği idrak ettikten sonra alai illiyyine çıkmış ve yükselmiş olur.

Kara bir noktanın aksinden ibaret olan ve kanlarla dolu buluna gönül, o ben yüzünden harap ve perişan bir hâle düştü!

Gerçek ben bütün varlıklara sirayet ettiğinde her uç noktada yani efal aleminde de benliğini sürdürmektedir. O nokta benliğini sürdürürken perişan hallere düştü.

Beni yüzünden gönlün hali, ancak kanlara bulanmak... O dudaktan dışarıya çıkmaya bir yol yok ki!

Bilmem ki beni mi gönlünüzün aksi... Gönlümüz mü o güzel yüzdeki benin aksi?

O beni aksetti de gönlümüz mü meydana geldi... Yoksa gönlün aksi mi o yüzde göründü?

Şeyh Şebüsteri burada hayli düşünceye dalmış çünkü bu gerçekten çok derin bir meseledir. İnsan-ı Kamil'de Abdülkerim Cili de bu hususta şaşırdım ve kaldım diyor.

Bir meselede karar veremedim. Neymiş o mesele? Burada ben mi gönlümüzün aksi gönlümüz mü o güzel yüzdeki ben'in aksi? İnsan mı Allah'ın aynası, Allah mı insanın aynası? Allah mı insan aynasında kendini seyrediyor yoksa insan mı Allah aynasında kendini seyrediyor?

Tek varlık olsa ortaya iki hüküm çıkmaz. Allah olacak insan olmayacak veya insan olacak Allah olmayacak. Allah var, insan yok. Allah Mevlana'dan insan esvabı giydi, çıkageldi. Aslında Allah Mevlana'dan insan esvabı giymedi. Mevlana olarak mı çıkageldi? Mevlana ismini veya herhangi bir ismi kendine perde yapmak suretiyle çıktı. Ama ayrı bir varlık diye insanın esvabını giymedi. Kendi ismine o perdeyi taktı. Bir zaman öyle dedik. Ama gerçekte

ne perdeyi taktı ne ismini taktı. O isimle direkt olarak kendi geldi. Cümle maşuk kesti aşık perdeyi bütün görünen maşuktur. Maşuktan başka bir şey yok. Eğer bir kişi kendini aşık diye kabul ediyorsa o kişi hastadır. Bunlar çok güzel sözler. Mesele bunları gerçekten yaşayabilmek.

Mevlana'da Hakk'ın varlığı zuhur etti de Şemsi Tebrizi' de etmedi mi? Peki bunun dışında diğer varlıklarda etmez mi? Ediyor da farkında değiller. Suçumuz orada. Sevgili bütün çehresini açmış, bütün güzelliğini ortaya dökmüş, bizim gözümüzdeki beşeriyet perdesi onu tamamen örtmüştü.

Gönül mü onun yüzünde, o mu gönülde? Şu müşkül iş bana örtülü kaldı vesselâm!

Gönülde Hakikat-i Muhammediye mi gizli yoksa Hakikati Muhammedi de gönül mü? mi onda? Yani Allah mı Hakikat-i Muhammedi'de gizli Hakikat-i Muhammedi mi Allah'ta gizli? Allah, Hakikat-i Muhammediye'de gizlidir. Ortada gizli olan bir şey mi var mı? Yok. 'Şu müşkül iş bana örtülü kaldı vesselam.' Şebüsteri Hazretleri burada düşünceye varıyor.

Gönül gâh mahmur gözleri gibi harap... Gâh saçları gibi ızdıraplar içinde.

Gâh o aya benzer yüzü gibi aydın... Gâh siyah beni gibi karanlık.

Sevad-ı azam yani sonsuz karanlık. Zat bölgesi, hiçbir varlığın zuhurunun söz konusu olmadığı yer. Çaresiz olarak ikilikle söylenir ama onu tek olarak anlamak lazımdır. Gâh siyah beni gibi karanlık dediği tam fena, tam yokluk hükmüdür.

Gâh mescid olmakta, gâh kilise... Gâh cehennem kesilmekte, gâh cennet!

Gâh yedinci kat gökten daha üstün, daha yüce... Gâh toprak yağının altına düşmekte...

Zâhidlikten takvadan sonra dönüp yine şarabı, mumu, güzeli aramakta!

Zahidlik dediğimiz şey nedir? Zühdü takva, kötülüklerden sakınmak, perhiz etmek, lüzumsuz konuşmalardan kendini korumak, Hakk'ın bir varlığı olduğunu idrak edip Hakk'a varmak için yolda yapılması gerekenleri yapmak. Fakat bu hal öyle bir hale dönüşür ki sonra yine de şarabı mumu güzeli arar. Çünkü yapılan bütün bu takva yönlü işler insanı neticeye vardırıamaz. Bunlar birer geçittir. Bir ömür boyu bir yerde Hakk var bir yerde kul var, oraya ereceğim düşüncesiyle yapılan bu işler yüz bin ömür boyu yapılsa yine neticeye varmaz. Çünkü istinat yeri eksiktir. Ama bu durum belirli bir süre için mutlak lazımdır. Hayatının devamını böyle sürdürmesi neticeye vardırıamaz. Bakar ki zühdü takvası ilerler fakat kendinde bir gelişme göremez. Belirli sıfatlardan geçer ama orada kalır. Bakar ki gene bir noksanlık var yani benlik var.

O zaman ikiliği ortadan kaldırır, yolun çok kısa olduğunu veya hiç yol diye bir şey olmadığını birisinin ona söylemesiyle idrak eder ancak yaptığı fiillerin neticesinde buna ulaşır. Baştan onları yapmazsa bunu da idrak edemez. Belirli sıkıntılara girecek yani beşeriyetini o kahve değirmeni gibi değirmenden geçirecek, benliğini eritecek ki ortadan kaldırılması kolaylaşsın. Odun tahtası kocaman iken sobaya girmez. Ama küçük parçalara bölündüğünde kolayca yanar. Bizim de beşeriyetimiz tamamıyla duruyorken bunu ortadan kaldırmak mümkün değildir. Kolumuzu keseriz, elimizi keseriz sobalık oluruz. O zaman sobada yandığımızda da soba der ki 'Sen zaten ortada yoktun ki arkadaş, var olsaydın burada yanmazdın.' O zaman ne olur? Şaraba muma güzele yani kendi gerçek varlığına döner, onu arar.

Soru 14

Şarabın, mumun, güzelin manası ne? Meyhaneye düşmek, sarhoş olmak da ne demek?

Şarap, kişinin kendi varlığını idrak ettiğinde onu kendi halinin dışarısına çıkaran ilahi tecellilerdir. Mum, aydınlatan bir yerde yanıp, eriyen, yandıkça biten bir şeydir. O da kendi varlığı kendi varlığı olmazsa kendi kendini aydınlatamıyor. Mumun da yanması lazım. .

Meyhaneye düşmek Hakk sohbetlerinde bulunmak yani Hakk sohbetinden sarhoş olmaktır. Hakk sohbetinden nasıl sarhoş olunur? Hakk sohbetlerinde evvelce bildiği, şartlanmış olarak

yaşamını sürdürdüğü ilminin üstünde değişik ilimler duyar ve bu onda değişikliğe sebep olur. Fikir yapısında değişiklik olmasıyla onda bir hoşluk meydana gelir. Burada değişik manaları misalle anlatma yoluna gidilmiş. Gerçek sarhoşluk ser baş manasına hoşluk da hoş manasıdır. Yani kendi gerçeğine, kendi gerçek varlığına erişmeye başladığı zaman onun gönlündeki hoşluk sarhoşlukla ifade ediliyor.

Şarap, mum ve güzel, mânanın ta kendisidir... O mânanın her surette tecellisi var.

Mana aleminden gelen manalar suretlerde kendi varlığını ortaya çıkartıyor.

Şarapla mum, irfan nurunun zevkidir. Kimseden gizli olmayan güzeli de gör!

Şarap dediği kendi öz varlığından kaynaklanan, ilahi varlığını besleyen rububiyet hükümlerinin sendeki tecellisidir. Mum bu tecelliyi idrak ettiğinde meydana gelen aydınlıktır. Kendi gerçeklerini idrak ettiğin zaman senin beyninde oluşan aydınlıktır. Bu da irfan nurunun zevkidir. Ariflik hükümlerinin ortaya çıkmasıyla sende meydana gelen hoşluktur. Bu da ilahi nur durumundadır. Bu halde olan bir kimse bir varlık, bir mahalde sonsuz zevkler içerisindedir. Yalnız burada zevk derken bizim anladığımız manada beşeri arzular, zevkler değil, ilahi zevklerdir. 'Kimseden gizli olmayan güzeli de gör.' Güzel dediği ilahi vech yani Hakk'ın vechi, vech-i ilahidir. O kimseden gizli değildir. Fakat benliklerimizi ben kabul ettiğimizden çaresiz olarak kendimizi de sen olarak kabul etmek zorundayız. Bu senlikler, benlikler gerçek güzelin cemalinin perdeleridir. Gerçek güzeli görmemize mani olur.

'Feeynema tüvellu fesemme vechullah.' Nereye baksanız Hakk'ın yüzü oradadır. Dolayısıyla biz bunu böyle görebiliyorsak gerçek güzeli görüyoruz demektir. Gerçek güzel zaten ortada, biz hayalimizde onu gizliyoruz. Kendimize benlik vermek suretiyle onu gizliyoruz. Biz hayalimizde onu ortadan kaldırmış oluyoruz. O geldiği zaman biz gideriz. Zaten biz yoktuk ki.

Burada şaraptan murat sırça kandildir, mumdan murat da ışık... Güzelse ruhlar nurunun parıltısı.

Nur suresindeki ayete teşbih yapıyor.

Musa'nın gönlüne o güzelden bir kıvılcım sıçradı da şarabı ateş oldu, mumu ağaç!

Musa (as)'a ağaçtan bir nida geldi: 'inni enellah'. Ağaçtan çıkan kıvılcım onu şarabıdır. Yani onu mest eden odur. Mumu da ağaçtır. Tur dağında kendine nur gelen ağacı muma benzetiyor. Musa (as) bu hadise böyle oldu ama diğer birimlerde başka türlü olabilir.

Can şarabıyla can mumu, esra gecenin nurudur; Güzel de (Muhammed'in gördüğü) o büyük deliller, âlametler!

Burada mirac hadisesinden bahsediyor.

Şarap da hazır, mum da güzel de burada... Artık güzel sevmekten gafil olma!

Şarap dediği ilahi zevk, ilahi neşe, ilahi tecellidir. Mum dediği bir bakıma senin varlığın, gerçek varlığındır. Güzel yani Hakk'ın cemali de burada artık güzel sevmekten gafil olma. Yani Hakk'ı gerçek yönleriyle idrak edip, onunla ilgilenmekten, Hakk'ın varlığında gafil olma.

Seni, kendinden alacak, mahvedecek şarabı bir zamancağız olsun çek... Belki varlığının elinden aman bulursun.

Seni kendinden, beşeri, madde diye kabul ettiğin varlığından alacak şarabı bir zamancağız çek hiç olmazsa. Yani ilahi bilgiyi öğren. Belki varlığının elinden aman bulursun, kendi benliğinin, beşeri benliğinin elinden böylece kurtulursun.

Çek şarabı da seni, senden kurtarsın... Katre olan varlığını denize ulaştırın.

Bir zahir bedenimiz var bir de onun içerisinde özel benliğimiz var. O benliğimiz bir damla mesabesinde, deryadan alınmış bir damla düzeyinde. Çek şarabı da o varlığını deryaya at, gerçek hüviyetine eriş.

Sûrahisi sevgilinin yüzü... Kadehi, sevgilinin şaraplar içen sarhoş gözleri olan şarabı iç!

Şarabı ve sâkiyi içen şarabı... Sûrahisiz ve kadehsiz iste, ara!

Sûrahi ve kadehler bu varlıktaki birimlerdir. Her bir birim sûrahi ve kadeh hükmündedir.

Bâki Tanrı'nın yüzünün kadehinden, sâkisi 'onları Rableri suvarır' ayeti olan şarabı iç!

Varlıkta onu meydana getiren, hayatiyeti devam ettiren enerji vardır. Temiz, pak şarap dediği, odur. Kendi varlığı olmadığı halde var zannettiği varlığının pisliğini temizlemek ancak o pak şarap yoluyla olur. O ilimle yıkanmakla olur.

Tertemiz şarap, sarhoşluk zamanında seni varlık pisliğinden arıtan şaraptır.

Şarap iç de kendini bu soğukluktan kurtar. Çünkü kötü sarhoşluk, iyi adamlıktan yeğdir.

Kendini madde zannetmekten, katılıktan, soğukluktan kurtar, gerçek varlığını idrak et. Benliğinle ben iyi bir adamım, ben iyi bir insanım, ben iyi bir varlığım diye düşünen insana kıyasla, Hakk aşkıyla sarhoş olan insan daha iyidir. Benlikle yaşayan iyi varlıktan Hakk yolunda sarhoş olmuş kimse daha iyidir.

Tanrı tapısından uzak düşene karanlıklar hicabı, nurdan iyidir.

Çünkü âdeme karanlıklardan yüzlerce yardım geldi de iblis, nur yüzünden ebedî mel'un oldu.

İçinde kendini gördükten sonra gönül aynası cilâlanmış, ne fayda?

Gönül deryasına, gönül aynasına baktığımız zaman eğer içinde kendimizi görüyorsak o aynayı istediğimiz kadar parlatalım, cilalayalım faydası olmaz. Çünkü içinde yine kendimizi görüyoruz. Gönül aynasına baktığımızda eğer Hakk'ın varlığını idrak edebiliyorsak, varlık Hakk'ındır diyebiliyorsak, o zaman onu cilalamakta yarar vardır.

Şaraba sevgilinin yüzünden bir ışık vurdu mu şarapta nice habbeler meydana gelir.

Burada bir hadise atıf yapılıyor. 'Benim öyle sevgililerim vardır ki kubbelerimin altındadır.' Ben onları gizlemişimdir, onların gerçek varlıklarını kimse bilmez.

Cihanda o şaraptaki habbelere benzer, can da. O hava kabarcıkları, Tanrı velilerine kubbelerdir.

Hava kabarcığı, habbe aslında kubbe hükmündedir. Kim o şarabı gerçekten içebilmişse yani gerçek varlığın Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etmişse, o mahal Hakk'ın velisidir.

Aklı küll, o şarapla hayran olmuş, kendisinden geçmiş; nefsi küll ona kulağı küpeli bir köle olmuştur.

Aklı küll, akıl boyutu, akıl alemidir. Nefsi küll de bu madde alemidir. Aklı küllden meydana gelen bu nefsi küll, küpeli bir köle haline gelmiştir. Aklı küll dilediği gibi bu alemde hükmünü yürütmektedir.

Bütün âlem o şarabın bir meyhanesine benzer... Her zerrenin gönlü, o şaraba kadeh kesilmiştir.

Her varlık esma tecellilerinden meydana geldiğinden her varlık bir kadeh hükmündedir.

Akıl da sarhoştur, melek de sarhoş, can da sarhoş... Hava da sarhoştur, yer de sarhoş, zaman da sarhoş!

Burada bahsedilenlerin hepsinin kendine has birer varlıkları vardır. Bu varlıkları da Hakk'ın esması yoluyla zuhura çıkardıklarından, zuhura çıkmalarına sebep olan gerçek varlığı idrak ettiklerinde sarhoş oluyorlar. Gerçek kimliğinin özelliğini idrak ettirip, başında eski benlik düşüncesi kalmadığından sonraki hali anlatıyor. Benliğinin ortadan kalkması kendinde bir hoşluk meydana getiriyor.

Gök, onun aşkıyla düşe kalka koşmakta, dönmekte... Hava, gönlünde onun bir kokusunu ummakta!

Melekler, o şarabı pak bir testiden içmişler... Bir yudumcağız tortusunu da şu toprağa saçmışlardır.

Unsurlar, o bir yudumcuk şaraptan sarhoş olmuş... Gah suya düşmüş, gâh ateşe.

Toprağa düşen o bir yudum şarabın kokusundan insan baş göstermiş, tâ göklere kadar yücelmiştir.

Hakk'ın varlığının tecellisiyle, şarap diye bahsettiği o gerçeğin idrakiyle insan hücrelere erişmiş.

Onun aksiyle pörsümüş beden can kesilmiş; Onun parlaklığıyla donmuş can ruh haline gelmiştir.

Kendimizi bu varlık olarak kabul ettiğimizde pörsümüş ihtiyarlamış yaşlanmış bir varlık hükmündeyiz. Onun gerçek kimliği, gerçek hüviyeti şuuruna eriştik mi gençlik çağına erişmiş oluruz. Donmuş can ruh haline gelmiştir. Gerçek hüviyetimizi idrak etmiş oluruz.

Bir cihan halkının o şarap yüzünden daima başı dönmekte... Hepsî de yerinden yurdundan olmuş!

Birisi, o şarabın tortusunun kokusuyla akıllanmış... Birisi, onun sâf rengini söylemekte.

Vahdet halinden bahsetmekteler.

Birisi, yarım yudumda sadık olmuş... Birisi bir sûrahiyle âşık olmuş.

Birisi de hepsini içmiş de ağzını açmış, 'daha da var mı?' diyor. Ne de mertebesi yüce deniz gönüllü rind ya!

Hız Peygamber (as) duasında 'Ya yarabbi ilmimi, fehmimi, idrakimi arttır.' diye niyaz etti. Daha da var mı derken Hız. Peygamber (as)'dan bahsediyor. Birisine de bir damla şarap gelmiş, taşmış. Bu da Bayazid-i Bistami hakkındadır. Beyazid-i Bistami de 'Yarabbi beni nasıl yücelttin, beni nerelere yükselttin?' diye dua ediyordu. Hazreti Şems'in Hız. Mevlana ile buluşmalarında sorduğu soru buydu. 'Beyazid-i Bistami mi büyüktür, Hazreti Muhammed mi büyüktür? Hazreti Mevlana diyor ki 'Ya derviş kişi bu nasıl söz? Muhakkak ki Hazreti Peygamber (as) büyüktür.' Hız Şems 'Peki, Hazreti Peygamber (as) duasında yarabbi ilmimi, fehmimi arttır diye dua ediyordu. Bayazid-i Bistami ise beni nasıl yücelttin, beni nerelere yükselttin, diye dua ediyordu?' O zaman Hız. Mevlana cevabında şöyle diyor: 'Hız. Muhammed (as) öyle bir gönül sahibiydi ki ne kadar doldurulsa taşması söz konusu değildi ve daha yok mu, daha yok mu diye niyaz ediyordu. Ama Beyazid-i Bistami'nin kabı küçüktü, son damla geldi, doldu ve onu taşırdı ve 'beni nasıl yücelttin' diye konuşmaya başladı.

Varlığı tamamıyla içmiş de ikrardan da geçmiş, inkârdan da!

Varlığın ne olduğunu kesin olarak idrak etmiş varlığın Hakk'ın varlığı olduğuna şüphesiz kanaat getirmiş ve böyle olduğunu kabullenmiş ve de yaşayan kimsede inkardan veya ikrardan söz edilebilir mi? İkrar ve inkar iki varlık arasında olan bir meseledir.

Varlık teke düştüğü zaman neyi inkar edecek veya neyi ikrar edecek?

Kuru zâhidlikten de kurtulmuş, saçma sapan ve aslı olmaz sözlerden de... Meyhane pirinin eteğine sarılmış.

İnsan çok ibadet yapabilir, çok namaz kılabilir. Fakat bunları şartlanma yoluyla yaptığında bu zahitlikten öte gitmez. Zühdü takva ve kendini ayrı bir varlık olarak kabullenmesi dolayısıyla de ebedi olarak karşı tarafta olan varlığa ulaşamaz. Çünkü yol, karışıktır. İki ayrı varlık kabul edilir ve varlıkların biri diğerine kavuşması için çalışmalar yapılır. Bu bir düzeyde geçerlidir ve insanı bir yere kadar getirir. Ama ebedi olarak, hayatının sonuna kadar böylece yaşamını sürdürürse bundan bir netice alamaz. Alınır ama gerçekte istenen netice alınmaz. Çünkü bir üst boyutta iki ayrı varlık diye varlıklar yoktur. Bir Hakk'ın varlığı ve bir kulun varlığı üst boyutta yoktur. Varlık tek, bütün, bölünmez ve parçalanmaz. O halde hayali olan varlığımızı yok etmemiz lazım. Bu varlığımızı yok ettiğimizde tekliğe ulaşabiliriz. Bu varlığımız bizim üstümüzde olduğu, benliğimizden kurtulamadığımız sürece ne kadar ibadet yaparsak yapalım kuru zahidlikten öteye geçemeyiz. O halde bunların hepsini terk edip meyhane pirinin eteğine sarılmak gerekir. Bir bakıma meyhane bütün alemdir. Alemde varlığı teke düşürmüş, varlığını Hakk'ın varlığı olarak idrak etmiş mahallerden meydana gelen sözler, meyhane pirinin sözleridir.

Meyhaneye düşkünlük ve sarhoşluk, kendinden geçme, kurtulmadır. Adam zâhid bile olsa benlik küfürdür.

Meyhaneye yani Hakk sohbetlerine olan düşkünlüktür. İnsanın oraya gitmesiyle yaşantısında bir değişiklik oluyor. Aslında bu ayıklıktır. Kendinden geçme kurtulmadır. Kişi ne kadar çok zahid olursa olsun eğer yaptığı işleri benlikle yapıyorsa bu küfürdür, ikiliktir.

Sana meyhaneden bir nişan göstermişler de 'birlik, izâfi şeylerin hepsini terk etmektir' demişlerdir.

Hakk'ın varlığının tekliğinden bir nişan göstermişler de ondan sonra birlik izafi şeylerin hepsini terk etmektir demişler. Ne kadar güzel ve kolay. İzafi isimlendirilmiş manasınadır. Varlıkta ne kadar ayrı ayrı varlıklar görüyorsak bunların hepsi birer isimden meydana gelmiştir. Hiçbir varlığın kendine has bir varlığı yok. Yani izafidir. Bütün ne varsa alemde, izafi isimden ibarettir. İsimse hakkın esmaül hüsnasından meydana gelen isimlerdir, Hakk'ın isimleridir. Dolayısıyla bir kimse bunların hepsini terk ettiği zaman Hakk'ın varlığını idrak etmiş olur. Yani alemin ne olduğunu idrak etmiş olur.

Meyhane, eşi, örneği olmayan âlemden bir numunedir; Hiçbir şeye aldırış etmeyen âşıkların durağıdır.

Hani fiziki sarhoş olanlar hiçbir şeye aldırış ediyorlar mı? Ne dünya, ne çocuk, ne çocuk hiçbir şey düşünmüyorlar. Kişi kendini, varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu idrak ettiği zaman bunlara itibar etmez. Ama bu sefer bilinçli olarak etmez. Diğerinde bilinçsiz olarak yani şuuru ortadan kalktığı için etmez. Diğerinde ise gerçek şuura erdiği için etmez. Beşeri şuurundan kurtulup Hakkani şuura, aklı külle erdiği için bunlara değer vermez. Değer vermez derken ilgilenmez demek değil, gerekeni yapar fakat üstünde durmaz manasınadır.

Meyhane can kuşunun yuvasıdır... Meyhane, lâmekân âleminin eşiğidir.

Meyhane Hakk sohbetlerinin olduğu meclisler ve mekansızlık âleminin giriş kapısıdır.

Meyhane eri olmak, tamamıyla harab olmak, mahvolmaktır. Âlem, böyle adamın ovasında bir seraptan ibarettir.

Dünya meyhanesine gidenler dem çekmek için nasıl parasını, pulunu, her şeyini feda ediyorlar. Bütün varlıklarını sarf ediyorlar, harap oluyorlar, bir şeyleri kalmıyor. Dünya meyhanesine atıf yaparak ama bununla ilgisi olmayan bir benzetişle evvelce var zannettiğimiz kendi varlığımızı ortadan kaldırıyoruz. Dolayısıyla bu benliğimiz harap oluyor, yok oluyor. Bize lazım olan sarhoşluk budur.

Böyle bir varlık, Hakk'ın kendisini izhar ettiği bir birimin önünde, alem seraptan ibarettir. Gördüğümüz bütün alem ve alemler hayalden ibarettir. Bir insan meyhane piriyle düşüp kalktı mı, sarhoş oldu mu, alem ona hayal olur ve yaşamını o değerlere göre değerlendirir. Önündeki ve etrafındaki varlığın hayal olduğunu idrak ettiği zaman, hayaline ne kadar değer verirse bu aleme de o kadar değer verir.

Bu öyle bir meyhanedir ki ne haddi var, ne nihayeti... Ne başlangıcını gören var, ne sonunu!

Bu alemin ne sonu var ne başlangıcı var.

Eğer, içinde yüzyıl koşup tozsan ne kendini bulabilirsin, ne başka birisini!

Ortada kendi varlığın diye bir varlık yok, başka bir varlık da yok. Yüzlerce sene ömrün olsa bu alemde kendini de başkasını da bulamazsın. O zaman kimi bulacak? Hakka'ın varlığını bulacak. Ama bir yerde değil, kendi dahil bütün birimlerde ve bütün varlıklarda Hakk'ın varlığını bulur.

Bir bölük halk, orada elsiz, ayaksız koşup durmada... Hepsi de ne mümin, ne kâfir!

Elsiz ayaksız bir bölük halk dediği kendi varlıklarından geçmiş kimselerdir. Onların kendilerine ait birimlikleri kalmamış. Varlıkları kalmamış olanın ne imanından, ne küfründen söz edilebilir. Ortada bir varlık yoksa eğer onun imanı da yoktur küfrü de yoktur. Küfür birim hakkındadır. Ölmüş bir kimseye eski yaptığı fiillerinden ötürü şu anda bu kafirdir yahut müslümandır denebilir mi? Bir birim de kendi varlığını ortadan kaldırmışa onun hakkında ne müslümandır denebilir ne kafirdir denebilir.

Kendilerini unutturan şarabı içmişler, kendilerinden geçmişler... Bütün hayırları da bırakmışlar, şerleri de.

Eğer geçmemişlerse hayır da var şer de. Hepsi yerli yerince olacak ama mühim olan kendinden geçebilmektir. Öyle bir keddinden geçmek ki bir daha ayılmamak şartıyla. Yani beşeriyetine, benliğine dönmemek şartıyla. Böyle bir kimsenin önünde ne hayır ve ne şer tefriki olmaz. İyilik veya kötülük varlığa göre olan değer yargısıdır. Yani karşılıklı birimlere göre olan değer yargısıdır. Eğer birimlerin hüviyeti ortadan kalkmışsa onların fiilleri de ortadan kalkmıştır. İyi veya kötü diye isimlendirdiğiniz fiiller olabilir ama ortadan kalkan varlığın fiili olmaz.

Her biri, dudaksız damaksız bir şaraptır içmiş de ardan da vazgeçmiş, namustan da!

Ar ve namus, birimlerin kendilerine karşı olan mevcudiyet halinde ortaya çıkan şeylerdir. Kendi varlıkları ortadan kalkmışsa bunlarda söz konusu olmaz. Ama bu demek değil ki arsızlık ve kötülük yapılacak. Bilgi boyutunda, düşünce boyutunda bunları hazmetmek lazımdır.

Vecdden meydana gelen anlaşılmaz sözleri, halvet hayâlini... Nuru, kerametleri...

Hepsini, hepsini bir şarap kokusuyla elden çıkarmış, yokluk zevkiyle sarhoş bir halde yere yıkılmış.

Vecd halinde anlaşılmaz sözleri, halvet yani yalnızlık hayalini, nur görmeleri, kerametleri, bunların hepsini bırakmış. Bazı insanların etraftan bana şöyle desinler, böyle desinler diye fevkalade hadiseler meydana getirmesinden bahsediyor. Gerçekten varlığını yok etmiş bir kimsenin bunları meydana getirmesi de söz konusu olmaz. Neden söz konusu olmaz? Birisi ayrı ayrı varlıklar görecektir ki o varlıkların üzerinde tesir etsin, olağanüstü hadiseler gösterme çabasında olsun. Varlıkta gayrı görmeyen, varlığı tek gören, karşı varlığa ne göstermek için uğraşacak, neyi ispat etmek için uğraşacak? Ayrı varlık görmüyorlar ki böyle olağanüstü şeyleri göstermeye lüzum görsünler.

Bu tip işlerin hepsini bir şarap kokusuyla kendi varlığını Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etme yoluyla terk etmiş. Yokluk zevkiyle, varlığının, beşeriyetinin yokluğu zevkiyle sarhoş bir halde yere yıkılmış.

***Tacı, abayı, asayı, teşbihi, misvakı, şarabı rehnetmiş...
Hepsinde arınmış...***

***Balçık içinde düşe kalka koşmada... Gözlerinden yaş
yerine kan akmada.***

***Gâh sarhoşluktan naz âleminde şâtırlar gibi başını
yüceltmede...***

***Gâh yüz karanlığından yüzünü duvara dönmede... Gâh
kızıl bir yüzle dar üstünde görünmede....***

***Gâh sevgilisinin iştiağıyla semâa girmede; gök gibi
elsiz, ayaksız dönüp durmada.***

Gah gah dediği ayrı ayrı varlıklar değil de hepsini gözden
çıkarmış, hepsini tek gözle görüyor.

***Çalgıcıdan duyduğu her nâmeyle ona o âlemden bir
vecid, bir hâl gelmede.***

***Can semai ,sesten, harften ibaret değil... Her perdede bir
sır gizli.***

***O şarabı içip bu semâa giren şu on katlı hırkayı başından
sıyrıp atmış... Her renkten, her kokudan soyunmuş
çıkıştır.***

On katlı hırka dediği tasavvufta bahsedilen on akıldır. İsimler
tecellisinden de ayrılmıştır, çıkmıştır.

***O sâf şarapla bütün kara, yeşil ve sarı renkleri yıkamış,
arıtmıştır.***

Saf şarap, 'şaraben tahura' dediği renklenmekten yani renkler
görmekten arınmıştır. Ayrı varlıklar görmek, ayrı varlıklar hükmünü
vermek renklenmektir. Saf şarabı içtiği zaman yani vahdet ilmini,
vahdet bilgisini idrak ettiğinde bu renklerin hepsinden korunur.
Muhyiddin Arabi Hazretleri'nin dediği gibi 'Bir zaman gelir,
renksizlik renge esir olur.' Hakk'ın varlığı birimlerden meydana
geldiğinde, o birimlerin hüviyetine bürünür, aslı renksiz iken, orada
isimler suretiyle renklenerek yani birer varlık hükmüne, kadehlere

girerek meydana çıkar. Meselenin özüne bakıldığı zaman varlıkların hepsi tek varlık olduğundan birimleri görmez, birimlerin özünü görür. Dolayısıyla renkler silinmiş olur.

Sofi, o saf şaraptan bir kadeh içmiştir de bütün vasıflardan sâf olmuştur.

Canla bu pislik yerlerini geçmiş, buraları tertemiz aşmış... Gördüklerinin yüzde birini bile söylememiştir.

Şarap satan erlerin eteğine sarılmış, şeyhlikten de usanmıştır, dervişlikten de!

Şeyhlikten de dervişlikten de usanmıştır demesi bunları uzun bir süre yapmış olduğunun ifadesidir. İnsanın belirli bir düzeye kadar yaşantısı vardır. Kendisi derviş olur bir şeyhe bağlanır ve belirli bir yaşantı düzeyi devam eder. Fakat o ilk başladığı haldeki gibi şeyhlik, dervişlik hükümleri elan devam ediyorsa yine orada ikilik vardır. Bir Hakk var, bir şeyh var, derviş var... İlk başta bu böyledir ama ileriye doğru bu haller aynıyla devam ederse nakıs kalır. Bunları da geçmek lazımdır. Bir mürşid olacak fakat ona şeyh veya başka bir isim vererek, başka bir hüviyetle bakmayasın. Hakk'tan ayrı görüp de bu Hakk'ın dışında ayrı bir varlıktır beni Hakk'a götüreceksin diye düşünmeyesin. Kendinde ve karşı mahalde Hakk'ın varlığını müşahade ederek meseleye bakman gerekir. Dervişlik ve şeyhlik hükümleri tarikatın fiiller alemindeki yaşantısıdır. Yani birinci düzeydeki yaşantısıdır. Onu aştıktan sonra artık şeyhin yerinde olması gereken Hakk'ın varlığıdır. Derviş de o düzeye erişebiliyor, gerçekten bunu idrak edebiliyorsa Hakk'ın varlığıdır. Bundan sonraki yaşantı artık Hakk'la Hakk arasında olan bir yaşantıdır.

Şeyhlik nedir, dervişlik ne? Bu ne bağdır ki? Burası, zühhd ve takva yeri mi... Bu ne delilik?

Eğer büyüğe, küçüğe yüz tutar, büyüklükle, küçüklükle mukayyet olursan puta tapman, zünnar kuşanman, gavur olman daha iyi!

Soru 15

Put, zünnar ve gavurluk, bu makamda hep Haksâ âlâ... Değilse bunlardan maksat ne? Söyle!

Bu makamda put, aşk ve birlik mazharıdır; Zünnar kuşanmak da hizmete bağlanmaktır.

Bizim alt düzeyde put olarak bahsettiğimiz bir üst düzeyde aşk ve birlik mazharıdır. Zünnar eskiden Hristiyanlar'ın Hristiyanlık alameti ve görevleri icabı bellerine bağladıkları bir tür kuşaktır. Zünnar kuşanmak, hizmete bağlanmaktır. Gerçi derviş diye nitelenen kimseleri belinde açıkça böyle bağlanmış bir kuşak yoktur. Zünnarı manevi yönden bağlamak lazımdır çünkü görev icabıdır.

Küfür de varlıkla olur, din de... Onun için birlik, puta tapmanın tam kendisidir.

Eğer bizim varlığımız varsa o varlıkla küfür ya da hükmüne gireriz. Eğer varlığımız ortadan kalkmışsa bunlar kalkar. Puta tapmak denen hadise nedir? Put dendiğinde zaman haç işaretini anlarız, halbuki sevdiğimiz yani beşeriyet yönüyle bağlandığımız her şey puttur. Biz bunu ister bilelim, ister bilmeyelim. Beşeriyetimizle seviyoruz, ona yöneliyoruz, bağlanıyoruz, o bizim putumuzdur. Kimisi parayı sever, paraya bağlanır, para put olur. Kimisi binaya, kimisi eva, kimisi çalışmaya yönelir. Bütün bu beşeriyeti itibarıyla fiziksel yönelmeler puta bağlanmadır. Birinci manadaki puta bağlanmak, bu puta tapmak budur. Fakat şiirde bahsettiği puta tapmak bu değildir. Put dediğimiz şeyler de Hakk'ın varlığından başka bir şey değildir. Eğer bilinçlenirsek, yöneldiğimiz şeyin ne olduğunu idrak edersek, ona birim yönüyle değil de Hakk olarak yöneldiğimizde esas birlik puta tapmaktan meydana çıkar. Karşıda yöneldiğinin de Hakk'ın varlığı olduğunu idrak edince iki ayrı varlık birlik olur. Birlik puta tapmanın ta kendisidir.

Bütün var olan şeyler, varlığın mazharlarıdır; onların biri de puttur.

Bütün var olan şeyler, gerçek varlığın yani Hakk'ın zuhur yerleridir. Put da Hakk'ın zuhur yerinden başka bir şey değildir.

Ey akıllı kişi, iyi düşün... Put, varlık bakımından bâtil değildir ki.

Putun gerçek varlığı batıl değil yani hükümsüz değildir. Çünkü varlık Hakk'ın olduktan sonra nasıl ki biz ortadan kalktıktan sonra iyi veya kötü diye bir tefrik yapamayız. Tıpkı bunun gibi bütün varlık Hakk'ın varlığı olduktan sonra bu puttur, bu değildir, bu baŗka Şeydir diye ayırmak mümkün değil. Çünkü varlık Hakk'ın varlığıdır. Onun için put batıl değil, gerçektir.

Bil ki putu yaratan da ulu Tanrı... İyinin yaptığı her Şey iyidir.

Hakk kötü müdür? İyidir. İyinin yaptığı her Şey de iyidir. Biz birimsel yönden bakmamız yüzünden ona kötü, eksik, yanlış hükmünü veriyoruz.

Mutlak varlık, nerde varsa, neyle zuhur etmiŗse orası ve o Şey, hayırdan ibarettir. Eğer o Şeyde bir Şer varsa o varlıktan meydana gelmemiŗtir.

Mutlak, ilahi varlık nerede, nasıl, ne Şekil zuhur etmiŗse orası hayırdan ibarettir. Şer diyebilir miyiz?

Müslüman, puta tapmak nedir, bilseydi dinin puta tapmaktan ibaret olduğunu anlardı.

Hakk'a yöneliyoruz, Hakk'a ibadet ediyoruz, Hakk'ın huzurunda duruyoruz diye dŗncemiz vardır. Bu puta tapmaktan baŗka bir Şey değildir. En büyük put hadisesi bizde meydana geliyor. Gerçekten puta tapmanın ne olduğunu bilseydi dinin puta tapmaktan ibaret olduğunu anlardı.

Mŗrik de putun hakikatini bilseydi hiç dininde yol azıtır, sapık olur muydu?

Mŗrik dediğimiz kimseler putun ne olduğunu bilseydi azıtır mıydı, dininde yolu kaybeder miydi?

Müşrik putu kendine Rab ittihaz ettiğinden, tapınmasını sadece puta hasretmesinden suça girmiş oluyor. Puta ayrı bir varlık vermesi yönünden hataya düşmüş oluyor. Müşrik putun gerçekten Hakk'ın varlığı olduğunu bilseydi o zaman yaptığı işin manası da fiili de gerçek olurdu. Mana yönünden müşrikin puta tapması gerçektir, yerli yerindedir. Fakat bilgisi ve fiili ortaya koyuş yönünden geçersizdir. Çünkü putun varlığı Hakk'ın varlığından başka bir şey değildir. Fakat müşrik bunun farkında değildir. Bunun farkında olmadığı için şirk koşmuş oluyor. Kendi hayalinde yarattığı bir varlığa tapınıyor. Suça girmesi buradan oluyor. Eğer putun varlığının Hakk'ın gerçek varlığı olduğunu bilmiş olsaydı ve ona göre ibadetini yapsaydı dininde sapıtmış olmazdı.

O, putu ancak görünen bir suretten ibaret gördü de o sebeple şeriatla kâfir oldu.

Sen de onda gizli olan hakikati, onda Hakkı görmezsen sana da şeriatla müslüman demezler.

Putun varlığında gerçek olan Hakkani varlığı görmezsen şeriat hükümlerine göre sana da müslüman demezler. Sen istediğin kadar Müslüman'ım de, varlıkta gerçek Hakk'ın varlığını göremezsen müşriksin demektir.

Gerçek küfür, kimse yüz gösterirse o kimse mecâzi müslümanlıktan usanır.

Küfürden maksat Hakk'ın varlığını idrak etmektir ve kendi varlığının da şeksiz şüphesiz Hakk'ın varlığı olduğunu idrak etmektir. Bir kimse gerçek varlığının ne olduğunu fark ettiği zaman mecazi müslümanlıktan usanır. Kuru kuru ibadet etmek, kuru kuru zikir yapmak belirli hükümleri yerine getirmek yavan gelir. Çünkü orası bir kuruluştur, sevgi ve aşk yoktur. Onları yapmadan da bu tarafa geçmek mümkün olmaz. Yalnız onları yaparak mecazi müslümanlıkta kalmak insana yaraşmaz. İnsana yaraşan mecazi müslümanlıktan hakiki müslümanlığa geçmek ki o da gerçek küfrün meydana çıkmasıylaadır. Küfür lisan olarak örtme, gizleme manasınadır. Bu hali bilmeyenler tarafından küfür kötü hükmüyle ortaya çıkıyor. Kafir dediğimiz zümreler varlığın Hakk'ın varlığı olduğunu bilmiyorlar. Hakk'ı inkar ediyorlar, dolayısıyla küfretmiş oluyorlar. Bilmediklerinden ve cehaletlerinden Hakkı örtüyorlar.

Fakat diğ er taraf Hakk'ı biliyor, gerçek varlığın Hakk'ın varlığı olduğunu idrak ediyor. İki küfür arasındaki fark buradan meydana çıkıyor. Birisi cehaletinden Hakk'ı örtüyor ki bunun için suça giriyor. Birisi de bildiğinden, bilgisinden hakkı örtüyor ama gerektiğinde açabiliyor.

Her putta gizli bir can var... K f rde bir iman gizli!

Her putun özelliği Hakk'ın varlığından meydana geldiği için Hakk'ın ruhaniyeti orada mevcuttur. K f rde iman gizli demesi gerçek küfürde gerçek iman gizli manasınadır. Mecazi imandan hakiki imana geçiş küfrün içerisindedir.

K f rde daima Tanrı'yı anmakta, Tanrı'yı tesbih etmekte... 'Ve in min şey'in' ayetine bak, burada kınamanın ne lüzumu var?

'Veinmin şey'in' (İsra-44), bütün varlık Hakk'ı zikretmektedir, varlıkta ne varsa Hakk'ı zikretmektedir. Fakat siz onların zikirlerini anlayamazsınız. Bir kısmı zikir ediyor da bir kısmı etmiyor değil. Put denilen şey de kafir denilen şey de kısaca bütün varlık bu hükmün içerisinde. Hakk'ı zikretmesi Hakk'ın bir isminin o mahalden zuhura çıkmasıdır. Ayette 'Siz onların zikirlerini anlayamazsınız.' diyor. Halbuki oradaki gerçek zikir bizim anladığımız manada kelami sesli bir zikir değil, varlığının mevcudiyeti onun zikri oluyor. Onun ortaya çıkış sebebi onun zikri oluyor. Bir g l n zikri, g l olarak ortaya çıkmasıdır. Bir kuşun zikri, kuş özelliğini ortaya getirmesidir. Zikir birkaç kelimeyi devamlı tekrar etmek değildir. Zikir hatırlamak manasına yani kendinde olan gerçek varlığı hatırlamaktır. O varlık kendindekini ortaya koyuyor dolayısıyla bize hatırlatıyor. Biz bunların hepsinden gafil isek bunlardan hiçbir şey anlamayız, bakar geçeriz.

Ne söylüyorum? Yoldan uzak düştüm ben... 'Tanrı de de' ayetinden sonra 'Bırak onları' denildi!

Bir başka ayette 'Kulillah sümme zalik m', Allah de geç. Artık teferruat üstünde durma, ayeti söyle de geç.

***Putun yüzünü kim bezedi, ona o güzelliği kim verdi...
Hak istemeseydi kim puta tapardı ki?***

Yahudiler Samiri'nin yapmış olduğu buzağıya taptıkları zaman Musa (as) Tur dağından kırk gün sonra indiğinde ümmetine sordu: 'Ey ümmetim, bu buzağıya niye taptınız? Ben size tapmayın demedim mi?' dediğinde ümmetinin verdiği cevap çok ilginçtir: 'Üşribu bi-hubbul icle. Bu buzağı bize sevdirdi.' diye cevap verdiler. : 'Üşribu bi-hubbul icle' diyor yani buzağının sevgisi bize içirildi. Onu yapmamaları mümkün değil. Şeriat yönünden ayete bakarsak içmeseydin, mücadele etseydin denilebilir. Ama bir üst boyuttan meseleye bakıldığı zaman, bize içirildi demesi elimizde olmadan bu işi yaptık manasınadır. Bununla emir olunduk, demek istediler. Ama Musa (as)'ın bir şeriatı vardı ve o şeriatı koruyacaktı.

O yaptı, o dedi, oydu bu işleri yapan... İyi yaptı, iyi dedi, iyiydi ve iyidir zaten!

Bir gör, bir söyle, bir bil... İmanın aslı da bununla kaimdir, fer'i de!

Bunu ben söylemiyorum... Kur'an'dan duy. 'Tanrı yaratışında aykırılık yoktur!'

Dikkat ettim, her işin aslını gördüm... Anladım ki zünnar hizmete bağlanmaya nişanedir.

İrfan sahibi olan kişi, her sözü, ilk ne mâna için konmuşsa o mânada söyler, başka mânaya almaz.

Gerçek irfan sahibi bir söz niçin söylenmişse o sözün manasının tam karşılığını söyler. Başka yorumlara girip de mananın aslını aşağılara indirmez.

Ersen erler gibi belini bağla da 'ahdîma vefa edin' diye emir edilenlere katıl!

Bilgi atına bin, ibadet cevğânîyle meydandan kutluluk topunu kap!

İbadet dediği varlıkların niçin meydana getirildiklerini bilip, idrak edip, onlara göre muamele yapmaktır. Bizim anladığımız manada yatıp kalkmak şekliyle değildir.

Birçok mahlûkat yaratıldı ama seni, ancak bu iş için yarattılar.

Birçok mahlukat yaratıldı fakat sen Hakk'ın varlığını idrak etmek için, Hakkani hayatını yaşamak için meydana getirildin.

Elde edilen manevî hâller, göz nuru, olan çocuğa benzer... Bu çocuğa, baba bilgidir, ana da ibadet!

Şüphe yok ki insan, babasız dünyaya gelmez. Dünyada Mesih ancak tek bir kişidir.

Gerçi Adem (as) da babasız dünyaya geldi ama Mesih'in özelliği başka Adem (as)'ın özelliği başkadır.

Saçma sapan şeyleri, şeriata sığmayan sözleri, nur hayâlini, keramet vesilelerini bırak!

Senin kerametlerin, Tanrı'ya tapmadadır... Bundan başka her şey riyadan, ululuktan, gururdan, varlık ve benlikten ibarettir.

Senin gerçek kerametin gerçek Hakk'ı idrak etmedir. Gerçek varlığını idrak etmedikten sonra geriye kalan her şey hayalden, benlikten, gururdan ibarettir.

Bu makamda yokluğa ait olmayan her şey, ululuk isteyiş sebeplerinden, Tanrı mekrinden başka bir şey değildir.

Lâkin kör şeytandan da binlerce keramet zuhur etmede...

Gâh duvardan gelir, gâh damdan... Gâh gönlüne girer, oturur, gâh vücudunda gezer dolaşır!

Senin gizli hâllerini hep bilir... Seni küfre, günaha, isyana sokar.

İblis, sana imam oldu, sen de ona uydun; uydun ama onun bu yaptıklarını nereden yapacaksın sen?

İblise uydun ama senin üstünde iblis'in yaptığı çok şeyler vardır. Bir anda mağripten maşrika gidiyor.

Kerametlerin kendini göstermek içinse sen firavunsun, bu dâvâ da Tanrı'lık dâvâsı!

Tanrı'yı tanıyan kişi, kendini göstermeye kalkışmaz.

Senin yüzün, hep halka... Sakın, kendini bu illete giriftar etme!

Tanrı'yı bilmezlerle düşer kalkarsan neshe uğrar, hayvanlaşırsın... Hattâ neshin de yeri mi burası? Büsbütün insanlıktan çıkar, hayvan ve nebat bile olamaz da unsurlar âlemine düşersin.

Sakın Tanrı'yı bilmezlerle düşüp kalkma... Yaratılışından mahrum kalır, insanlıktan baş aşağı düşersin.

Hakk'ı bilmezlerle düşüp kalkma, kendi beşeriyetleriyle hayatını yaşayanlarla birlikte olmamaya bak. Hakk'ı bilenlerden kasıt kendi varlıklarını tanıyanlar, idrak edenlerdir. Onlarla birlikte olmaya bak yoksa baş aşağı düşersin.

Bu nazenin ömrü beyhude yere telef ettin de böyle bir hayat ne işe yarar deyip düşünmedin bile!

Hakkani varlığın ile yaşadığın hayat ne işe yarar diye düşünmedin bile.

Zâhire kapılan adamlar, dağınıklığa topluluk derler, bir eşeği de kendilerine şeyh yaparlar... Ne şaşılacak şey!

Zahir alemde yani fiil boyutunda yaşayanlar etrafta birçok çokluk, kesret görürler buna topluluk derler. Aynı ayrı varlıkların varlıklarını kabul ederler fakat bunların hepsi tektir derler.

Bir önder bulmuşlardır ve o önderin arkasından giderler. Fakat bu öyle bir önder ki kesret aleminde yaşayan bir varlık fakat kendini vahdet aleminde yaşıyorum diye arkasına da birçok kimseleri takmıştır.

Şimdi ululuk, bilgisizlere düştü... Onun için halkın hali kötüleşti!

Bak hele... Kör deccal, âleme nasıl bir nümune göndermiştir!

Ey duygusu olan akılsız adam, nümune olarak deccalın Habbas adlı eşeğine bak!

Ey duygusu olan akılsız demesi duygularıyla hareket eden aklını kullanmayan kimse manasınadır. Akıldan kasıt beşeri akıl değil, akı küll hükmünde olan aklını kullanmamasıdır.

Ardına düşen eşekleri gör... Bilgisizlikten o eşekte onların önüne düşmüş!

Peygamber, âhır zamanı anlatırken bunu kaç kere söyledi.

Bak... Şimdi körle sağır çoban kesildi... Din bilgileri umumiyetle göğ çekildi.

Körle sağırdan maksat Hakk gözüyle etrafı görmeyen, Hakk sözü duymayan, bu işlerin lafını yapan kimselerdir. Gerçek ilimse göğ çekildi.

Arada ne yumuşaklıkla muamele kaldı, ne hayâ... Hiç kimse bilgisizlikten utanmıyor!

Âlemin bütün ahvali tersine... Aklın başındaysa nasıl, bak da gör!

Âlemin bütün ahvali tersine yani görünmeyenler yüzünden ortada görünenler terstir. O görünmeyeni görmemiz gerekiyor.

Tanrı kapısından kovulan, rahmetten uzaklaştırılan Tanrı düşmanı, babası iyi adam mı... Vaktin şeyhi!

Babasıyla atası iyi olduğu için o kötü olanı Hızır öldürdü...

Burada Musa ile Hızır (as) hikayesine atıf yapıyor.

Halbuki sen, babası iyi adamdı diye eşeklikte senden de daha eşek birisini tuttun, kendine şeyh yaptın!

O, iyiden kötüyü fark etmezken senin içini nasıl temizleyecek, arıtacak?

İyi, kötüyü bilemezken seni nasıl bilecek, temizleyecek.

Fakat oğul, babasının kemâline de varis olursa ona ne diyeyim? Nur üstüne nurdur o?

Reyinde isabet, bahtında saadet olan oğul, meyva gibi ağacın sırrının hülâsasıdır.

Fakat iyiden kötüyü, kötüden iyiyi ayırt edemeyen nasıl olur da din yolunda şeyh olur?

Müritlik, din bilgisini öğrenmek, gönül mumunu nurla yakıp aydınlatmaktır.

Ölüden kim bilgi öğrendi... Külden, gübürden kim mum yaktı?

Bu yüzden gönlüme şu gelmekte: Belime bir zünnar kuşanayım, vazgeçeyim şu işten!

Şöhretim yok da ondan değil ha... Şöhretim var, var ama zaten şöhretten utanıyorum ya!

Bu işte nekes ve saçma adamlar, bana ortak olduktan sonra varayım, bir bucağa sığınayım, kimse beni tanımasın... Bu, tanınmaktan daha iyi!

Bir de Tanrı'dan bir ilhamdır geliyor: Ahmaklıkla Tanrı hikmetini kınama!

Bu işleri de hoş gör demek istiyor.

Abdesthaneleri temizleyen adamlar olmasaydı memleketlerde halk, tehlikelere düşer, herkesin sıhhati bozulurdu!

Bir de her cinsin, kendi cinsini çektiğini görüyorum... Diyorum ki, Tanrı daha iyi bilir ya... Dünya böyle gelmiş böyle gider!

Fakat ehil olmayanların sohbetinden kaç... İbadet istiyorsan âdetten vazgeç.

İbadetle âdet bir araya gelmez... İbadet ediyorsan âdeti bırak!

Yapılan ibadetler adet ve alışkanlıklarla yapılan hükümler içerisinde olmasın. Gerçekten o yapılan işin ne olduğunu bilerek, idrak ederek yapılsın. Adet olarak ibadet ediyorsan, ibadet ettim deme. Adetimi yerine getirdim de. Eğer ibadet ediyorsan adet yollu yapma, gerçek ibadet yap. Çünkü ikisi bir arada olmaz.

Gâvurluktan maksat da her şeyden ayrılmak, soyunmak... Ben, böyle gördüm... Taklit boyunduruğundan kurtulmak!

Kutlu birlik tapısı, canım ibadet yeridir... Bakaa Zümrüdü Anka'sının yuvasıdır.

Boyunduruktan kurtulmak Musa (as)'ın hikayesinde geçer. İneğin özelliklerinden bahsederken boyunduruğa koşulmamıştır, denir. Öyle bir inek olacak ki birçok vasıfları anlatılmış, bir vasfı da boyunduruğa koşulmamış olacaktır.

Bu iş, Ruhullah'tan zuhur etti... Ruhul Kudüs'ten göründü!

Nasut âlemine mensup olan nefisten kurtulursan lâhut âlemin kutlu tapısına varır, girersin.

Beşeri nefsinden kurtulursan lahut alemine, gerçek alemine varırsın.

Melek gibi her şeyden mücerret olan kişi, Ruhullah gibi dördüncü kat göğe çıkar.

Süt emen çocuk, anasının yanında beşiğe mahpustur.

Fakat adam oldu da yürüyüp gezmeye kudret kazandı mı erkekse babasına yoldaş olur.

Gönül evladını büyüttüğün zaman sana yoldaş olur.

Unsurlar, senin aşağılık analarıdır. Babaların da yüce gökler... Sense bir çocuksun.

Onun için İsa, göğe ağarken 'Ben, yücelere, babama gidiyorum.' dedi.

Göğe çıkarken İsa (as) ben babama yani ruhul kudsıyyeye, ruhul kudüse gidiyorum, dedi.

Sende babanın canısın, babana yürü... Yoldaşların yürüdüler, yüceldiler, sende yücel!

Uçar kuş olmak istersen bu pis dünyayı kergesin önüne at!

Bu gaddar dünyayı alçaklara ver... Ölü eti köpekten başka bir hayvana verilmez!

Soy sop da nedir ki? Sen, sana uygun olan adamı ara... Hakk'a yüz tut, soyu sopyu bırak!

Yokluk denizine dalana 'Onların arasında soy sop yoktur.' sırrı tecelli eder.

Beşeriyetlerinden kaynaklanan akrabalık, dostluk, şu veya bu isimlerle isimlemek yoktur. Gerçek hüviyetlerini bildikleri için soy sopa gerek kalmaz.

Şehvetten meydana gelen nispet, ululuktan, gururdan başka meyva vermez.

Arada şehvet olmasaydı bütün soylar, soplalar, masaldan ibaret olurdu.

Fakat arada şehvet olduğundan bir adam baba oldu, öbürü ana.

Ana baba dediğinde kim oluyor demiyorum ha... Onları sayman dünyada o suretle yaşayıp geçinmen lâzım.

Söylemek istediğim şu: Bir akli eksik kız kardeş demiş, bir hasetçiye kardeş adını takmışsın...

Düşmanına oğul, yabancılara akraba diyorsun.

Bana bir kere söyle bakayım; dayı, amca dediğin kim? Onlardan dertten, kederden başka ne elde ettin?

Yolda seninle beraber yürüyüp giden yoldaşların da seninle alay etmek için gidiyorlar kardeşim.

Dünya nizamı böyledir. Dünya arkadaşların da seninle alay etmek yahut menfaat temin etmek için gidiyorlar.

Bir an onlarla ciddî bir surette oturup kalksan onlardan neler görürsün... Ben ne söyleyeyim?

Bunların hepsi masaldan, efsundan, bağdan ibaret... Canın için bunların hepsi de alaydan, oyundan başka bir şey değil!

Erlikle erler gibi kendini kurtar ama kimsenin de hakkını zâyi etme!

Şeriattan bir dakikacık olsun gafil oldun mu iki âlemde de dinsiz kalırsın.

Gerçek varlığını unutmadan, şartlanma hükümleri altına girmeden şeriatın hakkını vereceksin.

Sakın şeriat haklarını bırakma.. Fakat kendini de koru!

Altınla kadın, ancak dert ve kederden ibarettir... Onları Meryem oğlu İsa gibi bırak!

(Anana, babana uymada İbrahim gibi) Hanif mezhebine uy, her mezhebin bağından kurtul... Rahip gibi din kilisesine gir!

Babası İbrahim (as) putlara sövdüğü için ondan uzaklaştı ve ayrıldı. Babası, İbrahim (as)'a bu kaidende, itikadında yalnızsın dedi. Bu sefer İbrahim aleyhisselam onların hepsini terk etti. Neden? Çünkü vahdet yönüne mani oluyorlardı.

Gözünde Hak'tan gayrısı varsa mescidde bile olsan kilisedesin demektir. (müşriksin)

Hakk'tan gayrısı varsa yani ayrı varlıklar görüyorsan camide de olsan kilisedesin demektir.

Yok... Eğer ağıyarı görmezsen o vakit mescid, sana kilise kesilir. (mescidle kilise bir olur)

Ayrılık kalkar ortadan.

Artık ben bilmem... Nerede olursan ol; nefsinin zıddına hareket ettin mi kurtuldun.

Put, zünnar, gavurluk, çan... Hepsi de adını, sanını, varını, varlığını terk etmeye işarettir.

Has kul olmak istiyorsan doğruluğa ihlâsa hazırlan!

Yürü... Kendini kendinden kurtar... Her an başka bir imana bürün!

İçimizde nefsimiz kâfirken görünüşte İslâm dininden olmaya razı olma!

Nefsimiz küfür ehliyken, gaflet ehliyken dışımız İslam olarak görünmez.

Her an yeni baştan imanını tazele... Müslüman ol, müslüman ol, müslüman!

Nice iman vardır ki küfürden doğar; iman meydana getiren küfür, küfür değildir.

Gerçek imanı meydana getiren küfür, anladığımız manada basit küfür değildir.

Riyayı, büyük görünme kaygısını, ar ve namusu bırak... Hırkayı çıkar, at; zünnar kuşan;

Pirimiz gibi küfürde tek ve eşsiz ol... Ersen gönlünü bir ere ver!

Hazreti Muhammed gibi bu yolda tek ve eşsiz ol.

İkrardan da mücerret ol, inkârdan da... Gönlü tamamıyla bir gâvur oğluna teslim et!

Bir şeyi ikrar etmekten de, tasdik etmekten de, inkar etmekten de ayrıl.

O bütün gönülleri avlar, esir eder... Gâh onlara şarkıcı olur teganni eder, gâh sâki olur, şarap sunar!

O ne güzel çalgıcıdır ki bir güzel namesiyle yüzlerce zâhidin harmanına ateş salar.

Zahid zühdü takvasıyla, ibadetiyle, orucuyla, namazıyla bazı sevaplar elde eder. Bunları harman yerine benzetiyor. Zahid'e kendini bilme, kendini tanıma aşkı geldiği zaman onun sevaplarını yakıp gidiyor. Ama günaha tebdil etmiyor. Gerçek varlığı ortaya koyduğundan sevap hükmünü ortadan kaldırıyor. Harmana yakar dediği budur.

O ne hoş sâkidir ki bir kadehle yüz yetmiş yıllık ihtiyarı kendisinden geçirir, sarhoş eder!

Geceki sarhoşlukla harap bir halde tekkeye gider, sofinin beyhude mücadelesini masal haline koyar!

Seher çağı mescide girse orada bir tek kendini bilir adam kalmaz!

Kendinden geçmiş sarhoş bir halde medreseye girse fakih, onun huzuruyla çaresiz bir hâlete düşer, mahmur olur kalır!

Gerçek varlık zahiri ilim adımının idrakine gelmiş olsa, o beşeriyetiyle bildiği ilim yani efal aleminin ilmi kendisinden çıkar gider, iş görmez hale gelir.

Aşkından zâhidler çaresiz kalırlar... Evlerinden, barklarından avare olurlar!

Birisini mümin eden de o, öbürünü kafir eden de o...

Bütün âleme fitneler salan da o, cihanı birbirine katan da o!

Hakk kimisinden kafirlik hükmüyle meydana çıkıyor, kimisinden müminlik hükmüyle ortaya çıkıyor.

Meyhane, dudağından mâmur olmuş; mescidler, yüzünden nurlanmış!

Her işim onunla kolaylaştı... Kâfir nefisten onun sayesinde kurtuldum.

Gönlüm, bilgi sahibi olduğundan dolayı gururdan, ululuktan, hileden, şüpheden yüzlerce perdeyle örtülmüştü.

O put, seher çağı ansızın kapımdan içeri girdi; beni gaflet uykusundan uyandırdı.

Can halveti, yüzünün nûruyla aydınlandı. O aydınlık içinde kim olduğumu gördüm.

Güzel yüzüne bir baktım, canımdan bir ahtır çıktı.

Gerçek varlığını idrak edince kendi varlığını idrak etmiş oldu. Daha evvel niye bunları düşünmedim diye bir ah çıktı.

Bana dedi ki: 'Ey hilebaz mecnun, bütün ömrünü ad san sahibi olmaya çalışmakla geçirdin.

Bak da gör; bilgi, ululuk, zahidlik ve zan, ey ham adam, seni kimden mahrum etti?

Yarım lâhza yüzüme bakmak binlerce yıl ibadet yerine geçer.'

İnsan, ilahi vechi yarım dakika dahi idrak etmiş olsa binlerce yıl yaptığı ibadetten daha hayırlı bir şeydir yapmıştır. Çünkü ibadetten maksat O'nu idrak etmek, anlamaktır. Eğer ibadet yapıyor da varlığın tekliğini idrak edemiyorsak o zaman o bize yük oluyor.

Hülasa o âlemleri bezeyen yüz, baştan ayağa kadar beni bana gösterdi!

Kendinden kendine olan müşahedesi.

Ömrümü zayi ettiğimden günlerimi boşa sarf eylediğimden utandım da can yüzüm, kapkara oldu.

O ay, güneş gibi yüzünü görünce canımdan ümidimi kestiğini gördü de

Bir kadeh doldurup sundu... O şarabın suyundan bana bir ateştir düştü.

Sonra bana 'Bu renksiz, kokusuz şarapla varlık levhindeki nakışları yıka' dedi.

Bu renksiz kokusuz şarapla kendi varlığındaki benlik bilgilerini, düşüncelerini, nakşettiğin hükümleri, yıka çıkar yani kendini aradan çek.

O şarabı sonuna kadar içtim... Sarhoş olup topraklara serildim.

***Şimdi ne kendimdeyim, ne değilim... Ne aklım başımda,
ne mahmurum, ne sarhoş!***

Neden? Çünkü kendi varlığı ortada kalmamış. Varlığı kalmamışsa ne aklı başındadır, ne sarhoştur. Ama orada bir fiil gözüküyorsa, o fiil onun değil, Hakk'ın fiilidir. Çünkü kendisi gittikten sonra oradan çıkan fiil ona atfedilmez.

***Gâh gözleri gibi başımda bir sarhoşluk var... Gâh zülfü
gibi darmadağınık bir haldeyim!***

***Gâh kendi huyum yüzünden külhandayım. Gâh onun
yüzünden gül bahçesinde.***

Kendi beşeriyetime döndüğüm zaman ateş içerisine giriyorum ama onun varlığına geçtiğim zaman gül bahçesinde oluyorum.

***O gül bahçesinden bir koku aldım da adını 'Gülşen-i Râz'
koydum.***

***Onda gönül sırlarından öyle güller açılmıştır ki şimdiye
kadar onları başka bir kimse söylememiş, övmemiştir!***

***O gülşenin süsenleri, hep söylerler... Nergislerinin gözü
daima görür!***

***Gönül gözüyle birer birer dikkat et, bak da şüpheni
kalmasın!***

***Şeriata ait nakledilen sözlerle aklî deliller ve hakikatler,
tamamıyla incelenmiş, arınıp hülâsa edilmiştir.***

***İnkâr gözüyle hor bakma... Yoksa güllerin hepsi gözüne
diken kesilir!***

***Hakk tanımazlığı alâmeti, şükür etmeyiştir... Tanrı'yı
tanımak Hakk'ı teslim etmekle belli olur.***

Hakk'ı tanımak Hakk'ı teslim etmekle olur. Varlığında sahip çıktığın Hakk'ın varlığını, Hakk'a teslim etmekle tanıyabilirsin. Çünkü varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu bilmeyip de kendine ait bir varlık olduğunu söylersen Hakk'ı teslim etmemiş olursun.

Bütün bunları yazmaktan maksat da şu: belki bir aziz benî anar da rahmet olsun, der, rahmet okur.

Kitabı adıyla bitirdim: ilâhi, sen âkıbetini Mahmud et!

Gülşen-i Raz kitabı burada bitmiş oldu. Bugün 28.11.1986, cuma günü, akşamüstü Fındıkzade'de kitabımız sona erdi. Allah cümlemize bu kitaptan faydalanmayı, cümlesinden cümlemizi bunların cümlesine iltihak etsin. O yaşayanlarla birlikte bize de bu hakikatleri yaşayanlardan eylesin. İnşallah aklımıza, fikrimize, zekamıza güç, kendimize de çalışma iştihak ve zevk versin de inşaallah bunların içindeki sırları gerçeği ile birlikte anlamaya çalışalım.

Kur'an'ı Kerim'de Musa (as) ile Hızır (as)'ın hikayesi vardır. Bu kitabın içinde de Hızır'ın çocuğu öldürmesi diye bir mesele geçti. Musa (as) bir gün benî israil'e çok güzel bir vaazda bulunuyor. O güne kadar Musa (as) kendinde olmayan bir tecelli ile geniş manalarda bir vaaz veriyor. Benî israil'den bazı kimseler vaazdan sonra 'Ya Musa, yeryüzünde acaba senden daha alim bir kimse var mı?' diyorlar. Musa (as) da şüpheyi, tereddüde düşüyor. Gerçekten 'Ben çok güzel bir vaaz ettim ama benim üstümde bugün yeryüzünde bir ilim sahibi, sır sahibi var mı acaba?' diye merak ediyor. Museviyet düzeyinde benden daha üstün bir birim var mı, bilgi sahibi var mı diye kendi kendine soruyor. Cenab-ı Hakk da Kuran'ı Kerim'de feta diye geçiyor yani 'Yanına genç arkadaşını al.' Bu gencin kitaplarda Yuşa (as) gençliği olduğu söylenir. Genci yanına alıp, torbanıza da azık olarak kurutulmuş tuzlu balık da alarak yola çıkın. Sahil kenarından ileriye doğru yürüyün. Bir yerde bakacaksınız ki o balığınız suya, denize atlamış olacak. Balığın suya atladığı yeri araştırın orada benim kullarımdan bir kul olacak. Kendisine kendimden yani ledünni ilmimden ilim verdiğim, bilgi sahibi kıldığım bir kulumla karşılaşacaksınız. Onunla arkadaşlık et. Musa (as) peki, diyor. Sabahleyin arkadaşıyla birlikte yola çıkıyorlar. Balığını azık olarak yanlarına alıyorlar. Bütün gün öğleye kadar gidiyorlar. İstirahat ediyorlar tekrar yola çıkıyorlar. Bir ikindi vakti bir yere geliyorlar. Namaz kılacaklar, abdest alacaklar. O arada Musa (as) ile genç ayrılıyor ve işlerini görüyorlar. Genç torbasını bir taşın üstüne koymuş. O anda taşın üstünden balık cup diye denize atlayıp, gidiyor. Fakat Yuşa (as) Musa (as)'a bu olayı anlatmayı unutuyor. Musa (as) yanına geliyor,

tekrar yollarına devam ediyorlar. Nihayet akşamüzeri oluyor, hava kararıyor. Musa (as) akşam yemeğini getir dediği zaman bakıyor ki balık yok yahut bir tek kalmış. O zaman nerede o balık diye soruyor. Yuşa (as)'ın hatırına geliyor. 'Falan yerde o balık denize atladı, bunu sana söylemeyi bana şeytan bunu unutturdu.' diyor. Musa (as) 'Geriye döndüğümüzde o yeri hatırlar mısın? Bulabilir miyiz o yeri?' diyor. Yuşa (as) 'Buluruz, ya Musa.' diyor. Musa (as) 'O halde sabahleyin yola çıkalım şimdi artık akşam oldu burada geceleyelim.' diyerek orada geceliyorlar. Sabah erkenden gerisin geriye dönerek yola çıkıyorlar ve balığın denize atladığı yere geliyorlar. Musa (as) araştırma yapıyor, bakıyor ki bir taşın oyuğunun altında üstü başı hırpani, saç sakalı birbirine karışmış bir garip uyumakta. 'Benim aradığım Hakk'ın ilim sahibi dediği bu olamaz herhalde.' diyor. Fakat dolaşüyor, civarda başka kimse de yok. Nihayet herhalde bu olacaktır diye onu uyandırıyor. 'Kusura bakma, ben diyor Cenab-ı Hakk'a niyazda bulundum. Bana bir dost, bir arkadaş, bir ilim sahibi göstermesini istedim. Bana seni tarif etti. Senin ledünni yani mana ilmin varmış. Senin ilminden talep ediyorum.' diyor. Hızır (as) kalktığında Musa (as)'ı tanıyor. 'Ya Musa, sen benim ilmime dayanamazsın, sen bunu muhafaza edemezsin, senin aklın bu işlere ermez, onun için bunu isteme, sen kendi yoluna bak' diyor. Musa (as) 'İstiyorum, bu ilmi senden göreceğim ve alacağım.' diyor. Hızır (as) bunun bir şartı var, diyor. Musa (as) 'Peki bunun şartı nedi?' diyor. Hızır (as) 'Ben ne yaparsam karşılık vermeyeceksin, yaptığım işte hata bulmayacaksın, yaptığım işi reddetmeyeceksin.' diyor. Musa (as) 'Beni sözüne sadıklardan, sana riayet edenlerden bulacaksın.' diyor.

Hikayeye geçmeden evvel buradaki balığın dirilme özelliği nasıl oluyor? Ölü balık durup dururken dirilir mi? Ayeti kerimede balık dirildi, denize atladı ve de bilinmez bir aleme doğru gitti, diyor. Tefsirlerde Yuşa (as)'ın aldığı abdest neticesinde, abdest suları balığın üstüne değdi, o sular da hayat vardır, balığı canlandırdı. Balık taşın üstünde dururken denizin dalgası kenara doğru yaklaşmıştı. O abdest suyundan aldığı hayatıyetle gelen dalganın üstüne atladı. O sudan da büyük bir enerji alarak canlandı, gitti, diye anlatıyorlar. O yönü öyle olmakla birlikte balığın dirilmesinin asıl sebebi Hızır (as)'ın yanına gelmesidir. Hızır (as) da hayatıyet vasfı, Hayy isminin tecellisinden dolayı ondan çıkan radyasyon enerji vardır. Hayat enerjisi balığa vurduğu zaman, ortaya çıkan enerjiyle balığın içinde olan hayat enerjisi birbirlerini tamamladığından, müspet, menfi cereyan akımı eşliğinde balık canlandı ve gitti.

Balığın canlanmasının bizdeki rolü nedir? Balık orada canlandı gitti. Balık kısmından bize ne anlatılıyor? Cebimizde duran ölü balık derya ildir. Yani ilahi ilim, ledünni ilimdir. Biz onu öldürmüşüz, torbaya koymuşuz, yemek için kullanıyoruz. Vücudumuzu hayatiyetini sağlamak için kullanıyoruz. Aslında bu ilim vücudumuz için değil gerçek varlığımız içindir. Onu meydana çıkarıp taş üstüne koymamız bir başka varlığın ona hayat bahşetmesinin önünü açar. Kitapta meyhane pirinden bahsediyordu. Meyhane piri gelirse o balığa hayat verir ve de o balık kendi gerçek deryasının derinliklerinde sonsuzluğa doğru gider. Aslında hepimiz birer balıız. Gerçek varlıklarımızla deryaya daldığımız zaman sonsuz bir aleme doğru gideriz ki aslımız deryadır. Aslımız da sonsuz olduğuna göre derya içinde bizden iz kalmaz.

Hız Musa (as) ile Hızır (as) yola çıkarlar, bir sahile varırlar. Yolun devamında Yuşa'dan bahsedilmez. Demek ki Yuşa (as)'ın arkadaşlığı orada bitiyor. Sahilde bazı gemiler var. Gemilerin bir tanesi sağlam ve güzel. Karşıya geçmek için o gemiye binerler. Hızır (as) eline bir balta alır ve geminin sağ, solunu, küpeştesini su üstünde kalan bazı yerlerini kırar. Musa (as) 'Bu geminin sahipleri bu gemiyi gemiden istifade ediyorlar, yük taşıyorlar, yolcu taşıyorlar. Bu yeni düzgün gemiyi sen niye hasarladın?' diye soruyor. Hızır (as) 'İşime karıştın, bu bir oldu.' der. Musa (as) 'Peki bir daha karışmayacağım.' diyor. Sonra gemiden inerler. Bir kasabanın içerisinden geçerlerken, Hızır (as) oynamakta olan çocuklardan bir tanesini alır, bir tokat veya bir yumrukla öldürür. Musa (as) 'Sen haksız yere, çocuğu öldürdün. Niye böyle yaptın?' diyor. Hızır (as) iki oldu der ve yollarına devam ederler. Bir gece vakti bir köye gelirler. Her kimden ekmek ve yatacak yer istedilerse de o köydekiler onlara ne ekmek verdi ne de sığınacak yer. Şehrin dışına doğru giderlerken Hızır (as) çökmüş vaziyette, yıkık, virane bir bina görür. Binanın çatısı ve duvarları çökmüş, sadece ayakta duran bir duvarı vardır. Hızır (as) 'Gel bakalım, şu ayakta duran duvarı destekleyeceğiz' diyor. Musa (as) 'Bize yemek ya da yatacak yer vermediler. Bunu niye yapıyorsun?' diyor. Hızır (as) duvarı destekler. Sonra Hızır (as) bu üç oldu, burada yolumuz bitti. Üç hadise oldu, bunların üçünde de eksiklik gördün ve bunlara karşı çıktın, burada dostluğumuz bitti.' diyor. Hızır (as) 'O zaman ben sana bunların hakikatini anlatayım da sen sonra düşün. Sen şariat peygamberisin bir şariat getirdin, ortaya genel hükümler getirdin kanunlar getirdin. O kanunlara göre benim yaptığım bu işler hata idi. Ama gerçekte ise bunlar hata değil gerçeğin gerçeğidir. Sen dışa göre hüküm verdin biz içe göre hüküm verimiz. Yani işin neticesine göre hüküm verimiz. Sen başlangıcına göre hüküm verirsin. O geminin sahibi yoksul genç çocuklardı ve

balıkçılık yapıyorlardı. O yörenin padişahı nerede güzel bir gemi görse, hemen gemiye el koyuyordu. Ben o gemiyi biraz hasarladım ki bu eski gemi, kırık gemi diye onların ellerinden alınmasın. Bir miktar arıza yaptırdım ama geminin tamamını kurtardım. Keşif yoluyla bu işi gördüğümünden öyle yaptım. Ama sen dış aleme bakarak hata ettiğimi zannettin. İkincisinde çocuğu öldürdüm çünkü o çocuk büyüdüğü zaman kafir olacaktı. Müslüman olan ana babasını öldürecek. Ana babasını öldürmemesi için ben çocuğu öldürdüm. Ondan sonra üçüncüsü o duvarın altında iki yetimin hazinesi vardı. O bina ve arazi küçük yetimlere ana babasından kalmıştı. O duvarın altında da saklı hazine vardı. Eğer o duvarı tamir etmeseydik çocuklar buluşa ermeden daha evvel yıkılacaktı. Dolayısıyla o hazine de başkalarının eline geçecekti. Onun için o duvarı tamir ettik. Ama sen bunlara şeriat yönüyle baktığın için mana yönünü anlayamadın.

Bir zamanlar annen seni bir sepete koyup deryaya atmamış mıydı? Firavun bütün çocukları öldürüyordu. Senin annesi de seni bir sepete koydu ve Nil nehrine saldı. Sana bir şey oldu mu? Ben gemiyi kırdım, çocuklara bir şey oldu mu? Olmadı. Ondan sonra ben bir çocuğu öldürdüm. Sen de gençliğinde bir çocuğu öldürmemiş miydin? Bir kıptiyle kavga etmişsiniz ve bir yumruk vurmuştun. Sen de vaktiyle kıptiyi öldürmemiş miydin? Ben duvarı onardım, bir zamanlar sen de medyen kuyusu başına geldiğin zaman bila bila-ücret, ücretsiz Şuayb (as)'ın kızlarının suyunu çekmemiş miydin?' Musa (as) 'Bak aynı şeyleri ben vaktiyle yapmışım, şimdi başkası yaptığı zaman hatalı görüyorum.' diyor.

Aslında yapılan işler böyle olmakla birlikte bir de bunların öz yanları vardır. Bizimle ilgili olan tarafları, kısımları vardır. Onları da vakti geldiği zaman öğreniriz inşallah. Meselelere sadece dıştan değil de içten bakmak lazım. Bakışımızı muhakkak değiştirmemiz lazım. Şartlanmış bakışla hadiselerle bakarsak sadece meselenin dışını, zahirini görürüz. Batınını yani öz kısmını göremeyiz ve ondan mahrum oluruz. Neden ki mahrum olduk kendimizden mahrum olduk bunu böyle bilelim. Çünkü alemde ne varsa hepsi bizde, hepsi bizimle ilgilidir. Alemde geniş olarak, bizde bir numune olarak var ama hepsi var. Kendimizi bildiğimiz zaman geniş olarak var. Hayatta neyi kaçırdıysak yahut neyin gafletinde olduysak bunların hepsi bizim öz varlığımızdır. Bunları kendimizden kopmuş birer parça gibi düşünmemiz lazımdır. Bir ayağımızın, bir kolumuzun kesik olduğunu düşünelim. Bunlar bedensel yönüyle büyük eksikliklerdir. Bir de mana yönüyle ebediyet hesabıyla hesaplandığında neler eksik neleri kaçıyoruz, bunlardan haberimiz

yok. Ne yapalım? Ala külli hal, olduğu kadar, elimizden geldiği kadar bunları anlamaya çalışıyoruz.

Gülşen-i Râz kitabı ve özet şerhi bitmiş oldu.

Allah cümlemizi bu kitaptan faydalananların zümresinden eylesin! O yaşayanlar ile birlikte bizi de bu hakikatleri yaşayanlardan eylesin! İnşallah burada belirtilen hususları gerçeği ile anlamaya çalışalım. Gönül isterdi ki, satır satır şerh olsun ancak fazla vaktim olmadığından, yapıldığı sohbet şekliyle ve bazı ilâveler yaparak hamdolsun böylece neticelenmiş oldu. Rabb'ımıza şükrederiz. **(Heze min fazlı Rabb'i)**

KAYNAKÇA

- 1. KÛR'ÂN VE HADÎS :**
- 2. VEHB** : Hakk'ın hibe yoluyla verdiği ilim.
- 3. KESB** : Çalışılarak kazanılan ilim.
- 4. NAKİL** : Muhtelif eserlerden, Mesnevi'î şerif, İnsân-ı Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlerimizden müşahede ile toplanan ilim.

"DAHA EVVELCE ÇIKAN KİTAPLARIMIZ"

(Gönülden Esintiler)

- 1. Necdet Divanı:**
- 2. Hacc Divanı:**
- 3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:**
- 4. Lübb'ül Lübb Özün Özü,**(Osmanlıca'dan çeviri):
- 5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"**
- 6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri:**

7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):
9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:
11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:
13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.
18. Peygamberimizi rû'ya-da görmek.
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
20. Terzi Baba Umre (2009)
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
23. Değmez dosyası:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
25. Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve Zikr:
29. Karınca, Neml Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. İstişare dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
34. Bakara dosyası:
35. Fâtîha Sûresi:
36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi:

39. Terzi Baba: (2)
40. Âl-i İmrân Sûresi:
41. İnci tezgâhı:
42. 4-Nisâ Sûresi:
43. 5-Mâide Sûresi:
44. 7-A'raf Sûresi:
45. 14-İbrâhîm Sûresi:
46. İngilizce, Salât-Namaz:
47. İspanyolca, Salât-Namaz:
48. Fransızca İrfan mektebi:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
50. 76-İnsân, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
53. Hazmi Tura:
54. 95-Tîn, Sûresi:
55. 28- Kasas, Sûresi:
56. İrfan-Mek-Şer-Fransızca-Baba:
57. 20-TÂ HÂ Sûresi:
58. Mirat-ül-İrfan-ve-şerhi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. İsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
61. Bir ressam hikâyesi:
63. İnci mercan tezgâhı
64. Ölüm hakkında:
65. Reşehatt'an bölümler:
66. Risâle-i Gavsîyye:
67. 067-Mülk Sûresi:
68. 1-Namaz Sûrereleri:
69. 2-Namaz Sûrereleri:
70. Yahova Şahitleri:

71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:

72. İman bahsi:

73. Celâl ve İkrâm:

74. 2012 Umre dosyası:

75. Gülşen-i Râz şerhi:

76. Makaleler. Aşk yolu:

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

81- 12- Terzi Baba-(1)

82- 39- Terzi Baba-(2)

Terzi Baba İnternet dosyaları-

83-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-3-

84-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-4-

85-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-5-

86-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-6-

87-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-7-

88-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-8-

89-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-9-

90-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-10-

91-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-11-

92-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-12-

93-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-13-

94-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-14-

95-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-15-

96-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-16-

97-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-17-

98-Terzi-Baba-Mek-ve-zu-Ke-Kara-bi-dosyası-18-

99-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -19-

100-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -20-

101-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -21-

**102-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -22-
103-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -23-
104-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -24-
105-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -25-
106-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -26-
107-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -27-

NECDET ARDIÇ

Büro : Ertuğrul mah.
Hüseyin Pehlivan caddesi no. 29/4
Servet Apt.
59 100 Tekirdağ.

Ev : 100 yıl Mahallesi uğur Mumcu Cad.
Ata Kent sitesi A Blok kat 3 D. 13.
59 100 Tekirdağ

Tel (ev) : (0282) 261 43 18
Cep : (0533) 774 39 37

Veb sayfası: Amerika: <[http:// necdetardic. org/](http://necdetardic.org/)>

Veb sayfası: Amerika: <www.necdetardic.info>

Veb sayfası: Almanya: <www.terzibaba.com>

Radio adresi (form): <terzibaba13.com>

İnternet, MSN Adresi:

Necdet Ardıç <terzibaba13@hotmail.com>

